

ABSTRAKTIKIRJA

KASVATUSTIETEEN PÄIVÄT 2020

Kestävä kasvatus – kestävä tulevaisuus

15.–16.12.2020 | Helsingin yliopisto

HELSINGIN YLIOPISTO

Contents

ABSTRACTS/ ABSTRAKTIT – KEYNOTE PRESENTATIONS.....	5
Keynote 1: Knowledge, learning and climate change – fostering agency and hope	5
Keynote 2: Learning and Enacting Utopias of Sustainability	6
ABSTRAKTIT/ ABSTRACTS – SYMPOSIUMIT/ SYMPOSIA	8
Kasvatus-lehti 50 vuotta –juhlaseminaari.....	8
New advances in formative interventions: Expanding the Change Laboratory method	8
Ohjattu opetusharjoittelu varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa: Puheenvuoroja kehittämistyöstä ja sen tulevaisuudesta	9
Opettajien koulutusta uudistava tutkimus	10
Opetussuunnitelmatutkimus ja (k)estävä koulutus ja kasvatus	10
PISA talousosaaminen	11
ABSTRAKTIT / ABSTRACTS – ERILLINEN OHJELMA	12
Tervetuloa kuulemaan Suomen kasvatustieteellisen seuran julkaisuista!	12
Nuorten tutkijoiden tapaaminen	12
ASBTRAKTIT/ ABSTRACTS – TEEMARYHMÄT/ THEMATIC GROUPS.....	13
Aikuiskasvatuksen teemaryhmä	13
Gloaalikasvatuksen teemaryhmä	20
Ikäihmisten oppiminen, ohjaus ja koulutus	24
Inklusion tutkimus kasvatustieteissä - mitä inklusion nimissä tehdään?	28
Intelligent digital tools and learning environments in education and lifelong learning	37
Johtamisen askeleita moninaisissa yhteisöissä	41
Kasvatuksen filosofian ja historian teemaryhmä	42
Kasvatuspsykologia ja oppimistutkimus	47
Kasvatussosiologia ja koulutuspolitiikka	64
Kerronnalliset lähestymistavat	69
Kestävä elämäntapa ja oppiminen - arjen taidot kestävyyskasvatuksessa	77
Kestävä kehitys kasvatuksessa ja koulutuksessa	83
Kestävän kehityksen kasvatuksen ja kansalaiskasvatuksen rajapinnoilla.....	90
Kohti kestävää kasvatusta sukupuolesta ja sukupuolittuneen kehityksen haasteita	93
Koulun kehittämisen teemaryhmä.....	96
Lapsinäkökulmainen tutkimus – kestävää tutkimusta rakentamassa	109
Learning and agency for equity and sustainability: Dialogue with activity theory	116
Luonto- ja seikkailukasvatus; kohti hyvinvointia ja kestävää kasvua	123
Markkinoituvat kasvatus- ja koulutuspalvelut	125
Multidisciplinary collaboration in education.....	128

Ohjausalan tutkimuksen verkosto	131
Opettajankoulutusfoorumi - opettajankoulutus uudistuu kestävästi yhdessä	136
Oppimisen ja osaamisen arvioinnin teemaryhmä	145
Pedagogiikan tutkimus varhaiskasvatuksessa	149
Perhetutkimuksen SIG	161
Taide-, taito- ja mediakasvatuksen teemaryhmä	163
Teaching and Learning in Innovative Learning Spaces and Environments	172
Työn murros, ilmastonmuutos ja jatkuva oppiminen kestävän kehityksen perustana	175
Vuorovaikutustutkimuksen teemaryhmä	182

KASVATUSTIETEEN PÄIVÄT 2020: Kestävä kasvatus – kestävä tulevaisuus

Kasvatus on keskeisessä asemassa tämän päivän ongelmien ja kriisien ratkaisemisessa. Sillä, miten kasvatamme tulevia sukupolvia ymmärtämään ihmiskunnan aiemmin oppimaa tietoa sekä uudistamaan itseään, yhteisöjämme ja yhteiskuntaamme, on ensisijainen vaikutus esimerkiksi kestävyyskriisin ja muiden globaalien ongelmien, kuten köyhyyden tai rasismien, ratkaisemisessa.

Tämän vuoden Kasvatustieteen päivien teemana on kestävä kehitys. YK:n Agenda 2030 mukaiset kestävä kehityksen tavoitteet ovat vakava haaste niin kasvatustieteelle kuin käytännön kasvatustyölle aina varhaiskasvatuksesta vapaaseen sivistystyöhön. Vaikka tavoitteiden tärkeydestä on helppo olla yhtä mieltä, kestävyys käsite on monitahoinen eikä anna kasvattajalle helppoja vastauksia. Tarkoitetaanko kestävyydellä aina samanarvoisesti sen ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuksien tasapainoa, vai voidaanko näitä painottaa eri tavoin? Liian monitahoisesti ymmärrettynä kestävyys jää tyhjäksi hokemaksi, ilman yhteyttä rakenteellisiin ongelmiin tai arjen valintatilanteisiin. Liian kapeasti ymmärrettynä taas, nämä ongelmat jäävät yhtä lailla ratkaisematta.

Ensimmäistä kertaa kokonaan virtuaalisesti järjestettävät Kasvatustieteen päivät tuovat yhteen eturivin suomalaisia kasvatustieteilijöitä sekä alan kansainvälisiä nimiä. Päivien pääpuhujina ovat professori Cecilia Lundholm Tukholman yliopistosta ja professori Annalisa Sannino Tampereen yliopistosta. Heidän puheensa käsittelevät toimijuuden, toivon sekä kestävien utopioiden kysymyksiä ilmastonmuutoksen ja kestävyyskriisin aikakaudella.

Pääpuhujien puheenvuorojen lisäksi konferenssin teemaryhmissä, symposiumeissa ja esiseminaareissa kuullaan yli 300 esitystä. Helsingin yliopisto järjestää Kasvatustieteen päivät yhdessä Suomen kasvatustieteellisen seuran kanssa.

Lämpimästi tervetuloa Kasvatustieteen päiville 2020!

<https://www.helsinki.fi/fi/konferenssit/kasvatustieteen-paivat>

Osallistu keskusteluun Kasvatustieteen päivistä myös sosiaalisessa mediassa:

#ktpäivät2020

Twitter: @KTHY20201

@helsinkiuni

ABSTRACTS/ ABSTRAKTIT – KEYNOTE PRESENTATIONS

Keynote 1: Knowledge, learning and climate change – fostering agency and hope

Cecilia Lundholm (Stockholm University)

This presentation will i) summarise previous research on environmental education and specifically address knowledge and learning and pro-environmental behaviour, ii) present recent studies on climate change education that develops student learning, hope and agency and iii) suggest a focus on social science knowledge in climate change education to develop students' hope and possibilities of taking action in various ways. Previous research in the field of climate change education has primarily focused on natural science knowledge, yet knowledge in these domains show no clear link to pro-environmental behaviour (Kollmuss and Agyeman 2002). However, importantly, students need to understand that climate change is anthropogenically caused, and this is still a challenge for both students and teachers. Empirical studies show the importance of focussing on solutions for developing hope (Li Jie and Monroe 2019), how social science knowledge influences students' willingness to support environmental policies, such as climate taxes (Lundholm 2019), and how a focus on motivation is important in climate change education (Monroe et al 2019).

Cecilia Lundholm is Professor in educational science with a specialisation in teaching and learning in the social sciences at Stockholm University. Lundholm's research interests concern conceptual change and instruction in climate, environmental and geography education and the social sciences (civics, economics and political science). A particular focus concerns the role of social science knowledge in relation to climate action and for developing agency and hope among students.

Keynote 2: Learning and Enacting Utopias of Sustainability

Annalisa Sannino (Tampere University)

Contemporary challenges of sustainability are essentially challenges of learning how to operate on the basis of concerted initiatives rather than only within individual sectors and organisations and by top-down orientations. It is quite astonishing that despite widespread awareness about large numbers of people living in extreme poverty and the urgent climate crisis, communities and organizations have great difficulties to find ways to act effectively and to jointly meet these challenges.

Against this background, it appears that our educational systems and dominant practices of learning have largely failed to generate the most important human quality, namely the capability to join forces and change the course of unsustainable conditions of living and being. The field of the learning sciences still lacks robust frameworks to grasp how different sectors and organisations learn to act coherently and effectively for making equity, social and environmental justice, a sustained reality. Also, it is unclear how research in this field can concretely contribute to such learning. This keynote presents a theoretical argument supported by an empirical example claiming that educational research and, more specifically, the field of the learning sciences, have resources at their disposal which can play a key role in filling this gap.

The empirical example stems from a fourth generation activity theory study on eradicating homelessness in Finland. The study involved Change Laboratories conducted at the level of a supported housing unit for youth with a history or at risk of homelessness, at the city level (with one of the largest municipalities in Finland) and at the national level (with organisations and actors including the director of the national programme for the prevention of homelessness from the Ministry of Environment, four prominent NGOs, six cities, the nationwide homelessness developers network, and the largest non-profit provider of socially supported housing in the country).

Differently from critical studies which too frequently highlight only limitations and scenarios of despair, the approach adopted here prioritizes the documentation of how innovative solutions, often considered utopian, actually come about and can be maintained, despite obstacles and setbacks. Also, differently from the dominant literature on learning as a vaguely defined process of acquisition and co-construction of new knowledge, this approach sees learning for sustainability as a longitudinal process of stepwise learning actions which are most of the time very difficult to undertake but eventually do come together and intersect with one another.

The take-away message of this keynote is that the future of educational research lies in its ability to disclose how utopias of sustainability are de facto being enacted, what learning these involve, how theories can concretely mediate and support the enactment process, and ultimately how educational research can become a key player in practical struggles for sustainability.

Annalisa Sannino is Professor in the Faculty of Education and Culture at Tampere University. She holds visiting professorships at Rhodes University, South Africa and at University West, Sweden. Her research career includes appointments in American, French, and Italian universities. Her work

develops and brings into use the Finnish tradition of cultural-historical activity theory to foster participatory analyses of major societal challenges in close collaboration with stakeholders and practitioners. Her focus is on activities undergoing critical transformations and what these transformations entail in terms of collective agency and learning. Beside the authoring of numerous journal articles, she has served as the leading editor of several special issues and edited volumes in management, education and psychology.

ABSTRAKTIT/ ABSTRACTS – SYMPOSIUMIT/ SYMPOSIA

Kasvatus-lehti 50 vuotta –juhlaseminaari

Anna-Maija Tuuliainen (Kasvatus-lehti)

Kasvatus-lehden 50-vuotisjuhlaseminaari "Kasvatustieteellisen tutkimuksen historiallinen merkitys ja uudet haasteet"

- 12.15 Avauspuheenvuoro: professori emeritus Risto Rinne, Kasvatuksen toimitusneuvoston pitkäaikainen puheenjohtaja
- 12.30 Luento: professori Arto Jauhiainen, Kasvatuksen päätoimittaja 2012–2016
- 12.45 Luento: yliopistonlehtori Jyri Lindén, Kasvatuksen toimitusneuvoston jäsen
- 13.00 Paneelikeskustelu, moderaattorina professori Jaakko Kauko. Panelisteina professori, Suomen kasvatustieteellisen seuran puheenjohtaja Auli Toom, professori emeritus Hannu Simola sekä professori emeritus, Kasvatuksen entinen päätoimittaja Jouni Välijärvi
- 13.50 Loppukommentit ja paneelin koonta: apulaisprofessori, Kasvatuksen päätoimittaja Janne Varjo sekä professori, Suomen kasvatustieteellisen seuran puheenjohtaja Auli Toom
- 14.00 Yleisökysymyksiä ja keskustelua

New advances in formative interventions: Expanding the Change Laboratory method

Jaakko Hilppö (Helsingin yliopisto)

This symposium focuses on recent advances in the application of the Change Laboratory method in Finland. The Change Laboratory is a unique set of theoretical tools and design principles developed within the Finnish tradition of cultural-historical activity theory and which has been successfully applied and developed globally by diverse research teams. Today Change Laboratories are developed to meet the challenge of fourth generation activity theory, that is, to generate enacted utopias or alternatives to capitalism, realized by heterogenous coalitions of activity systems from different sectors and levels of the society.

The symposium begins with an overview of challenges to and new developments in the Change Laboratory method by professors Yrjö Engeström and Annalisa Sannino. Next, Professor Lasse Lipponen and colleagues share their work on Change Laboratories and the discursive manifestation of contradictions in the work of early childhood education practitioners. After this, Dr. Anna Rainio and Dr. Riikka Hofmann present their work on developing a range of discursive methodological tools to analyze changes in the way Change Laboratory participants re-vision the object of their work through collectively identifying differences of consequence in their practice. The symposium is closed by professor Sannino and colleagues with an analysis of three interconnected Change Laboratories within the Finnish Housing First policy to eradicate homelessness.

Ohjattu opetusharjoittelu varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa: Puheenvuoroja kehittämistyöstä ja sen tulevaisuudesta

Koordinointivastuu: **Outi Ylitapio-Mäntylä, Marika Matengu ja Anna-Maija Puroila** (Oulun yliopisto)

Inkeri Ruokonen, Tarja-Riitta Hurme ja Anitta Melasalmi sekä **Greta Lahdenranta, Riikka Vuorinen, Satu Lausmaa ja Meri Pihanperä** (Turun yliopisto, Rauman yksikkö)

Elina Fonsén, Heidi Chydenius, Lasse Lipponen, Eeva-Leena Onnismaa ja Annukka Pursi (Helsingin yliopisto)

Arttu Mykkänen (Tampereen yliopisto)

Useissa yliopistoissa on viimeisen kahden vuoden aikana kehitetty uudenlaista varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetusharjoittelu- sekä ohjausosaamista. Kehittämishankkeet on rahoittanut Opetus- ja Kulttuuriministeriö. Hankkeet ovat edistäneet opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimeenpanoa ja ohjelman toteutumista. Tämän symposiumin tavoitteena on tarjota mahdollisuus kehittämistyön kokemusten jakamiselle ja pohtia yhdessä tulevaisuuden suuntaviivoja opetusharjoittelun kehittämiseksi ja työssäoppimisen edistämiseksi.

Ohjattu opetusharjoittelu on olennainen osa varhaiskasvatuksen opettajaksi opiskelevien ammatillisen identiteetin kehittymistä. Harjoittelussa opiskelija pääsee kokeilemaan työelämän toimivuutta ja yhdistämään teoriaa käytäntöön. Yhteisten ja yhtenäisten opetusharjoittelun ohjauskäytäntöjen kehittäminen on tärkeää tasalaatuisten harjoittelukokemusten varmistamiseksi. Uudenlaisten työssäoppimisen mallien kehittäminen on vaatinut uudenlaista ammattitaitoa myös ohjaavilta opettajilta. Harjoittelu- ja ohjauskäytäntöjen sekä ohjausosaamisen vahvistamisessa yhteistyön potentiaalia ei ole riittävästi hyödynnetty. Varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetusharjoittelun ja työssäoppimisen mallien kriittinen tarkastelu ja kehittämistyön kokemusten jakaminen ovat tarpeen, jotta uudet toimintamallit palvelisivat parhaiten sekä varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen, että kentän tarpeita linjassa opettajankoulutuksen kehittämisohjelman kanssa.

Symposiumissa keskustellaan lyhyin puheenvuoroin eri yliopistojen kehittämistyön pohjalta, kuinka varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetusharjoittelua ja sitä ohjaavien varhaiskasvatuksen opettajien ohjauskoulutusta ja tukea on kehitetty. Puheenvuorot keskittyvät seuraaviin teemoihin: Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijan opetusharjoittelun tutkimuspohjainen jäsenyys (Elina Fonsén, Heidi Chydenius, Lasse Lipponen, Eeva-Leena Onnismaa ja Annukka Pursi, Helsingin yliopisto), Opetusharjoittelun etäohjauspedagogiikan tutkimusperustainen kehittäminen sekä Rauman pikkunorssihankkeen myötä opetusharjoittelua ohjaavien opettajien täydennyskoulutuksen käynnistäminen (Inkeri Ruokonen, Tarja-Riitta Hurme, Anitta Melasalmi, Greta Lahdenranta, Riikka Vuorinen, Satu Lausmaa ja Meri Pihanperä, Turun yliopisto, Rauman yksikkö), Kohti uudenlaista työssäoppimisen mallia (Outi Ylitapio-Mäntylä, Marika Matengu ja Anna-Maija Puroila Oulun yliopistosta ja Arttu Mykkänen, Tampereen yliopistosta). Diskussanttina toimii Terhi Ek Jyväskylän yliopistosta. Symposiumiin ovat tervetulleita kaikki, jotka ovat kiinnostuneita ottamaan osaa yhteiseen keskusteluun varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetusharjoittelun kehittämistyöstä.

Avainsanat: varhaiskasvatuksen opettajankoulutus, opetusharjoittelu/työssäoppiminen, ohjauskäytännöt, harjoittelupäiväkotiverkosto, pikkunorssi

Opettajien koulutusta uudistava tutkimus

Riitta-Leena Metsäpelto (Jyväskylän yliopisto)

Tutkimusperustaisessa opettajankoulutuksessa koulutetaan kasvatus- ja opetuslalle ammatillisia toimijoita, jotka kykenevät autonomisesti havainnoimaan, analysoimaan ja kehittämään työtään, pystyvät tarkastelemaan pedagogista toimintaansa käsitteellisesti ja osaavat perustella sitä tutkimustietoon nojaten (Toom ym. 2010). Opetuksen laatua ja tulevia työelämätaitoja ennustaa se, missä määrin opettajankoulutus mahdollistaa koulutettaville opettajan työssä tarvittavia ydintietojen ja taitojen omaksumisen (Metsäpelto ym. 2020) ja hyvän ammatillisen osaaminen työuralle siirryttäessä (Atteberry, Loeb & Wyckoff 2013). Laadukkaan opettajankoulutuksen järjestäminen, tutkimusperustainen uudistaminen ja tutkimuksen kärkien tunnistaminen ja vahvistaminen on yliopistojen yhteinen valtakunnallinen tavoite. Opettajien koulutusta voidaan kehittää, uudistaa ja tutkia monista näkökulmista, jolloin huomion kohteena voivat olla esimerkiksi opetuksen rakenteet (esim. opetussuunnitelmat), sisällöt (pedagogiset opinnot, opetusharjoittelut), prosessit (opettajaksi opiskelevien tai opettajankouluttajien ammatillinen kehittyminen, opiskelijavalinnat) ja niiden kehittämiseen kytkeytyvä valtakunnallinen yhteistyö. Symposium kokoaa yhteen ajankohtaista eri yliopistoissa toteutettua opettajien koulutusta uudistavaa tutkimusta. Symposium sisältää seuraavat esitykset: 1) Jari Lavonen (Helsingin yliopisto): Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman yhteisöllinen laatiminen ja toimeenpano vuosina 2016 -2020 2) Ville Mankki (Tampereen yliopisto): Opettajankoulutuksen opiskelijavalintojen kehittämisen jatkumo 3) Sirpa Eskelä-Haapanen & Ulla Maija Valleala (Jyväskylän yliopisto): Luokanopettajaopiskelijoiden perusteluja koulutukseen hakeutumiselle 4) Kati Mäkitalo & Heikki Kontturi (Oulun yliopisto): Oppivaksi opeksi tutkimuksen, koulutuksen ja työelämän yhteistyön vahvistaminen ja hyödyntäminen. Symposiumin diskussanttina toimii professori dekaani Jukka Husu (Turun yliopisto).

Opetussuunnitelmatutkimus ja (k)estävä koulutus ja kasvatus

Liisa Hakala (Helsingin yliopisto), **Tiina Kujala** (Tampereen yliopisto) ja **Tero Autio** (Tampereen yliopisto)

Symposiumin teemana on opetussuunnitelmatutkimus, Curriculum Studies. Kansainvälinen, monitieteinen, teoriaa ja käytäntöä integroiva opetussuunnitelmatutkimus tarjoaa tuoreita tapoja tarkastella subjektin ja maailman välistä suhdetta aikana, jolloin globaali yhteisö on pakotettu havahtumaan niin vääjäämättömään (esim. ilmastonmuutos seurauksineen) kuin intensiteetiltään yllättävään ja eriarvostavaan (esim. pandemiat, pakolaiskriisi, uhat demokratialle). Symposiumin tarkoituksena on tarkastella toisistaan eriävin tulokulmin koulutuksen ja kasvatuksen nykytilaa sekä kuvitella historiatietoisesti entistä kestävämpiä vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Symposium on tarkoitettu opettajille ja tutkijoille, jotka ovat kiinnostuneita opetussuunnitelmateoriasta, kasvatuksen ja koulutuksen historiallisista ulottuvuuksista sekä itse opetussuunnitelma-asiakirjoihin liittyvistä kysymyksistä. Symposiumissa on puheenvuorot seuraavista teemoista: laaja-alaisen sivistysymmärryksen potentiaali (Tero Autio), vapaus koulukasvatuksen Gordionin solmuna (Antti Saari), opettaja-tutkija taloustalkoohenkisyuden viheliäisessä kehässä (Kristiina Brunila) ja post-covid-19 opetussuunnitelma opettaja tulkitsijana, tilkitsijänä (Liisa Hakala ja Tiina Kujala). Puheenvuorojen kautta tehdään näkyväksi ja asetetaan keskustelunalaisiksi niitä opetussuunnitelmallisia sokeita pisteitä, jotka enemmän tuottavat estävää kuin kestävää kasvatusta. Havahtumiseen liittyy toivon potentiaali, joka voi realisoitua opetussuunnitelmallisina muutoksina. Etenkin se realisoituu opettaja-tutkijoiden ja opettajien opetussuunnitelmatekoina ja -vastatekoina tässä ja nyt.

PISA talousosaaminen

Arto K. Ahonen (Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto)

Suomi osallistui PISA 2018 -tutkimuksessa ensi kertaa talousosaamisen arviointiin. Suomalaisten 15-vuotiaiden osaaminen oli vertailun toiseksi parhainta ja erityisesti koulu näyttäytyi meillä vahvana talousosaamisen tuottajana. Suomalaisten nuorten talousosaaminen oli tutkimukseen osallistuneista maista toiseksi parhainta Viron jälkeen ja oli myös parempaa kuin matematiikan ja lukutaidon osaamisen perusteella voitiin ennustaa.

PISA-tutkimuksessa käytetyn määritelmän mukaan talousosaaminen on: “Tietoa ja ymmärrystä taloudellisista käsitteistä ja riskeistä sekä motivaatiota ja itseluottamusta käyttää tätä tietoa ja ymmärrystä. Talousosaamisen avulla voidaan aikaansaada perusteltuja päätöksiä talouden eri konteksteissa, edistää yksilöiden ja yhteiskunnan taloudellista hyvinvointia sekä mahdollistaa osallistuminen talouselämään.” (OECD 2019a)

Talousosaamisen PISA-tehtävät mittaavat 15-vuotiaiden osaamista heille ajankohtaisissa talousasioissa sekä tarkastelevat heidän valmiuksiaan toimia tulevaisuudessa vastaan tulevissa talouskysymyksissä. Taustakyselyssä vastaajilta kysyttiin heidän talousasioihin liittyvistä kokemuksistaan koulussa ja koulun ulkopuolella.

Tässä symposiumissa käsitellään talousosaamisen arvioinnin lähtökohtia ja esitellään aineiston jatkoanalyysiin perustuvia tuloksia. Symposiumissa on lyhyt johdantopuheenvuoro sekä kolme symposiumesitystä: 1) Panu Kalmi, Mika Maliranta & Saija Alanko: kohti tiiviimpää vuorovaikutusta koulujen taloustiedon opetuksen ja taloustieteen välillä, 2) Tanja Kirjavainen & Kati Laine: Ei-kognitiiviset tekijät, sukupuoli ja talousosaaminen osaamisjakauman eri kohdissa, 3) Gintautas Silinskas, Arto K. Ahonen & Terhi-Anna Wilska: Dispositioiden ja talousosaamisen yhteydet tarkastelussa. Symposiumin diskussanttina toimii Olli-Pekka Ruuskanen Pellervon taloudellisesta tutkimuslaitoksesta.

ABSTRAKTIT / ABSTRACTS – ERILLINEN OHJELMA

Tervetuloa kuulemaan Suomen kasvatustieteellisen seuran julkaisuista!

Auli Toom (Suomen kasvatustieteellisen seuran puheenjohtaja, Helsingin yliopisto), **Hannu L.T. Heikkinen** (FERA:n julkaisusarja, Jyväskylän yliopisto) ja **Anna-Maija Tuulainen** (Kasvatus-lehti)

Suomen kasvatustieteellisellä seuralla on kaksi korkeatasoista tieteellistä julkaisukanavaa, Kasvatus-lehti ja Kasvatusalan tutkimuksia - julkaisusarja. Julkaisukanavat toimivat aktiivisesti ja edistävät alan tutkimuksen raportointia ja vaikuttavuutta. Tervetuloa kuulemaan julkaisukanavien ajankohtaisista asioista!

Nuorten tutkijoiden tapaaminen

Millaiset tekijät ja toimintatavat edistävät nuoren tutkijan hyvinvointia jatko-opinnoissa ja post-doc vaiheessa?

Professori **Kirsi Pyhältö** ja yliopistonlehtori **Solveig Corner**

Session tavoitteena on tarjota nuorille tutkijoille tutkimusperustaisia välineitä oman työhyvinvointinsa edistämiseen. Se koostuu alustuksesta ja ryhmäkeskustelusta. Alustuksessa kootaan viimeaikaisia nuorten tutkijoiden hyvinvointitutkimuksen tuloksia, keskittyen erityisesti tutkimuksen tunnistamiin hyvinvoinnin edistämisen keinoihin. Sessio antaa mahdollisuuden peilata omia toimintatapoja suhteessa tutkittuun tietoon hyvinvointia edistävästä tekijöistä, ja keskustella aiheesta muiden samassa uravaiheessa olevien nuorten tutkijoiden kanssa. Sessio on tarkoitettu jatko-opiskelijoille ja tutkijatohtoreille.

ASBTRAKTIT/ ABSTRACTS – TEEMARYHMÄT/ THEMATIC GROUPS

Aikuiskasvatuksen teemaryhmä

Puheenjohtajat/ Chairs: **Nina Haltia** (Turun yliopisto), **Johanna Kallio** (Tampereen yliopisto), **Päivi Siivonen** (Itä-Suomen yliopisto), **Outi Ylitapio-Mäntylä** (Oulun yliopisto) ja **Anu Kajamaa** (Helsingin yliopisto)

Pakon ja vapauden köyden veto - analyysi muutoksen reunaehdoista

Minni Matikainen (Jyväskylän yliopisto)

Elämme globaalia murrosaikaa, jota leimaavat erilaiset muutokset, kuten ilmastonmuutos, taloudelliset ja teknologiset muutokset sekä yhteiskuntarakenteiden muutokset. Kaiken ytimessä on ihmisen oman ajattelun muutos, joka ohjaa ja mahdollistaa muutokset, niihin vastaamisen ja niistä selviytymisen. Sosiologi Jack Mezirow'n mukaan aikuisen ajattelutapojen muuttuminen eli transformatiivinen oppiminen tapahtuu kriittisesti refleктоimalla henkilökohtaisia merkitysrakenteita. Jokaisen meistä ajattelu muuttuu elämän aikana, mutta se saattaa pysyä vuosikymmeniäkin laadultaan samankaltaisena, kunnes jokin tilanne tai tapahtumaketju saa sen muuttumaan. Väitöskirjassani tutkin opettajaopiskelijoiden ajattelutapojen muuttumista opettajankoulutusmallissa, jossa korostettiin kriittisyyttä, reflektiivisyyttä ja tutkimuksellisuutta. Etnografinen havainnointi- ja kirjoitelma-aineisto on kerätty vuosina 2015-17. Koulutuksen aikana opiskelijoiden ajattelutavat muuttuivat, joskin hitaasti ja ambivalentisti muutokseen liittyi sekä siihen tähtäävä ja suuntautuva intressi että muutoksesta vetäytyvä ja sitä vastustava intressi. Koulutusmalli oli suunniteltu opiskelijoiden ajattelun kehittämiseen, mutta opiskelijoiden ennen koulutusta omaksumat kollektiiviset viitekehykset, kuten käsitykset institutionaalisesta opiskelusta, asettivat muutokselle omat reunaehdonsa. Reunaehtoanalyysin perusteella kulttuurissamme vaikuttaa eräänlainen pakon ja vapauden köyden veto suhteessa muutokseen. Länsimaisella aikuisella on nykyaikana laaja vapaus valita ja toteuttaa itseään valitsemillaan tavoilla, esimerkiksi kuluttamalla tärkeiksi ja hyväksi katsomiaan tuotteita ja palveluita. Toisaalta yhä harvempi asia tulee enää annettuna ja vapauden kääntöpuolena on myös pakko tehdä valintoja. Valitsematta jättäminen ei ole mahdollista. Myös erilaiset kriisit ja muutokset pakottavat tekemään valintoja ja muuttamaan toiminta- ja ajattelutapojamme. Muutoksen pakottavuuteen ja ahdistavuuteen saatetaan reagoida huumorilla ja leikillä, joissa kuitenkin yllättäen voi näyttäytyä myös potentiaali aitoon muutokseen. Esityksessäni kuvaan näitä aikuisen oppimiseen vaikuttavia kollektiivisiä viitekehyksiä, joiden analysointi on jäänyt kasvatustieteessä vähemmälle huomiolle.

Ilmastoaktivismi itsekasvatuksena

Johanna Kallio (Tampereen yliopisto)

Jan Varpanen (Tampereen yliopisto)

Antti Saari (Tampereen yliopisto)

Uusimmat kansainvälisen ilmastopaneeli IPCC:n raportit tuovat näkyville epämiellyttävän totuuden: ilmaston lämpeneminen ei ole vain tulevaisuuden mahdollinen uhkakuva, vaan osittain jo tapahtunut katastrofi. Akuutteja muutoksia elämäntapoihimme vaativa tilanne on nostanut kansalaisten "ilmastoteot", kuten ilmastodieetin ja vapaaehtoiset lentomaksut mediahuomion piiriin. Näin vastuu näyttää paikantuvan yksittäisen ihmisen harteille. Samaan aikaan riittävät ilmaston lämpenemisen hillitsemiseen vaadittavat poliittiset päätökset loistavat poissaolollaan. Tilanne asettaa erityisesti ilmastoaktivismiin osallistuvalla

ihmiselle haasteen: kuinka elää tilanteessa, jossa jotakin ilmaston lämpenemisen hillitsemiseksi on tehtävä, mutta yksilöiden ja pienten yhteisöjen vaikutusmahdollisuudet vaikuttavat vähäisiltä? Haasteeseen vastaaminen on välttämätön itsekasvatuksellinen tehtävä yhteiskunnallisen toimintakyvyn ja elämän merkityksellisyyden rakentamiseksi. Itsekasvatuksella tarkoitamme omien toimintaamme ohjaavien arvojen ja päämäärien asettamista. Ilmastoaktiivisissa se koskettaa erityisesti oman toiminnan suhteuttamista ongelman valtaviin mittasuhteisiin. Samalla se on ekokriisien ajan aikuiskasvatuksellinen haaste. Kolmivuotinen Koneen säätiön rahoittama tutkimushankkeemme EnAct – Researching Environmental Activism and Self-Cultivation tarkastelee ilmastoaktiivisuuksia itsekasvatuksellisenä haasteena. Esittelemme puheenvuoromme aikana tutkimusprojektiämme ja erityisesti siihen liittyvää itsekasvatuksen käsitettä ja teoriaa. Käsittelemme kestävästä kasvatuksesta ja kestävästä tulevaisuudesta aikuiskasvatuksen kentällä tuomalla keskusteluun itsekasvatuksen käsitteen mahdollisuudet ja haasteet ekokriisien värityksessä ajassa.

Miten kansalaisopisto kasvattaa ja muuttaa kansalaista?

Jyri Manninen (Itä-Suomen yliopisto)

Vapaalla sivistystyöllä on ollut yli 100 vuotta merkittävä rooli demokraattisen, tasa-arvoisen hyvinvointiyhteiskunnan ja osaavien kansalaisten kehittämisessä. Se nähdään edelleen juhlapuheissa keinona, jolla yhteiskunnallisia ongelmia (huono-osaisuus, ekokriisi, vihapuhe, populismi&) ratkaistaan. Harrastusopintojen mahdollisuus vaikuttaa tällaisiin ongelmiin pohjautuu oletukseen, että esimerkiksi kansalaisopiston kursseille osallistuminen jotenkin muuttaa kansalaista ja tuottaa yksilö- ja yhteiskuntatason hyötyjä, jotka jotenkin auttavat edellä mainittujen ongelmien ratkaisemisessa. Näitä hyötyjä onkin löydetty (Manninen ym. 2019). Teemaryhmäesityksessä kuvataan (1) eri tutkimusten tulosten laadullisen metasynteesin (Manninen 2019) pohjalta, minkälaisia hyötyjä kansalaisopistossa opiskelu tuottaa aikuisille. Lisäksi (2) kuvataan Joensuun seudun kansalaisopistossa 2017–2018 kerätyn tietävästi ensimmäisen suomalaisen seuranta-aineiston (Manninen ym. 2019) avulla, miten vuosi kansalaisopiston kursseilla muuttaa kansalaista. Siinä tutkittiin, minkälainen oli kansalaisopistoon syksyllä 2017 hakeutuneiden aikuisten elämäntilanne, ja minkälaisia muutoksia siinä tapahtuu vuoden aikana (n = 267), ja mitä koettuja hyötyjä vuoden aikana suoritettujen kurssit tuottavat. Tuloksia tarkastellaan kriittisesti siitä näkökulmasta, missä määrin osallistumisesta saatavat lukuisat yksilötason hyvinvointihyödyt siirtyvät myös sellaisiksi yhteisö- ja yhteiskuntatason hyödyiksi, joilla voisi ehkä ratkaista myös alussa mainittuja yhteiskunnallisia ongelmia.

Kestävyys ja oppiminen työelämässä - temaattinen tutkimuskatsaus

Soila Lemmetty (Jyväskylän yliopisto)

Kaija Collin (Jyväskylän yliopisto)

Kestävyttä tarjotaan nykyään ratkaisuksi isoihin haasteisiin, kuten köyhyyteen, eriarvoisuuteen, ympäristön pilaantumiseen sekä vaurauden, rauhan ja oikeudenmukaisuuden edistämiseen. Työelämän kontekstissa kestävyttä on tarkasteltu neljästä näkökulmasta: taloudellisesta, ympäristöllisestä, sosiaalisesta ja inhimillisestä. Kestävyden tutkimuksissa kaksi viimeistä näkökulmaa ovat jääneet vähälle huomiolle. Tutkijat ovatkin argumentoineet, että ensin tulisi keskittyä yksilöiden ja yhteisöjen kestävyteen, sillä juuri ne mahdollistavat myös ympäristöllisen ja taloudellisesti kestävä kehityksen. Sosiaalisesta ja ihmislähtöisestä näkökulmasta kestävyteen kiinnittyvät yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointi, terveys, koulutus ja kehittyminen sekä oikeudenmukaisuuden kysymykset. Kestävyys vaatii toteutuakseen muutosta ja oleellista onkin, miten erilaiset organisaatiot ja työpaikat reagoivat kestävä kehityksen vaatimuksiin. Työelämän tutkimuksessa organisaatioiden sisäisiä ja ulkoisia muutosvaatimuksia tutkitaan työssä oppimisen (workplace

learning) ja organisaatio-oppimisen (organizational learning) tutkimusalueilla. Yksilöiden ja ryhmien työssä oppiminen onkin pohjana koko organisaation oppimiselle ja kehittymiselle ja siten myös kestävyden edistämiseksi. Aikaisempi tutkimus työssä oppimisen ja organisaatio-oppimisen sekä kestävyden suhteesta on kuitenkin teoreettisesti hajanaista. Vaikka kestävyden tavoitteet heijastelevat suurta muutosta ja haastetta organisaatioissa ja työpaikoilla, meillä ei ole kattavaa ymmärrystä siitä, miten tutkimus käsittelee ja empiirisesti havainnoi kestävyden ja oppimisen välistä suhdetta. Tässä tutkimuksessa tuotamme temaattisen tutkimuskatsauksen keinoin ymmärrystä kestävyden käsitteen määritelmistä ja kuvauksista työssä oppimisen ja organisaatio-oppimisen tutkimusalueilla. Tavoitteenamme on muodostaa kokonaisvaltaisempi ymmärrys kestävyden ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen suhteesta aikaisempien tutkimusten pohjalta sekä paikantaa tutkimuksellisia ja teoreettisia aukkoja. Alustavien tutkimustulostemme mukaan kestävyden ja oppimisen tarkastelu organisaatiokontekstissa painottuu ympäristöllisen kestävyden näkökulmaan, jossa oppiminen nähdään työkaluna ja välineenä ympäristöllisesti kestävien lopputulosten saavuttamisessa. Huomio kohdistuu tällöin oppimisen lopputulosten kestävyden tarkasteluun. Sen sijaan oppimisprosessien kestävyden tutkimus on vähäistä. Organisaatiokontekstissa erityisesti sosiaalisen ja inhimillisen kestävyden tarkastelu näyttäytyy siis vähäisenä.

Oppisopimuskoulutuksen esteet ja mahdollisuudet - välikielellä työelämään

Inkeri Jääskeläinen (Lapin yliopisto)

Esitykseni perustuu työn alla olevaan väitöskirjaani, jossa tarkastelen maahanmuuttajataustaisten aikuisten oppisopimusopiskelijoiden suomen kielen oppimista työpaikalla. Kielen oppiminen työpaikalla eroaa perinteisestä luokkaopetuksesta. Työpaikalla oppimisessa korostuvat monenlaiset tekijät. Kehittyvällä kielitaidolla eli välikielellä pinnistely vaikeuttaa ymmärtämistä ja lisää väärinkäsitysten pelkoa. Jatkuva melu, nopeasti muuttuvat tilanteet ja epävarmuus heikentävät oppisopimusopiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia. Kuormittuminen näkyy mm. väsymyksenä, turhautumisena sekä muistamisen ja ymmärtämisen vaikeutena. Väitöskirjassani etsin ratkaisuja oppisopimusopiskelijoiden kielenoppimisen helpottamiseksi. Tutkimuksen empiirisenä kohteena ovat oppisopimuskoulutuksen jalkautuvan S2-tuen turvin v. 2016 - 2018 opiskelleet ja ammatillisen perustutkinnon suorittaneet eri alojen maahanmuuttajataustaiset opiskelijat. Esityksessäni pohdin, millaisia rakenteellisia ja psykososiaalisia muutoksia tarvitaan oppisopimusopiskelijoiden oppimisen tukemiseen työpaikalla. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimukseni haastatteluaineisto on kerätty v. 2019 - 2020 oppisopimuskoulutuksen suorittaneilta että työpaikkaohjaajilta. Aineistonkeruumenetelmänä käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua, kyselylomaketta sekä havaintoaineistoa. Maahanmuuttajataustaisilla haastateltavilla on erilainen kulttuuri- ja koulutustausta: osa on suorittanut lähtömaassaan akateemisen loppututkinnon, kun taas osa on oppinut lukemaan ja kirjoittamaan vasta Suomessa. Aineiston analyysissä hyödynnän teema-analyysia, jonka avulla tarkastelen oppimista ja siihen liittyviä kokemuksia. Alustavien tulosten mukaan oppisopimuskoulutus sopii hyvin aikuisen maahanmuuttajaopiskelijan tarpeisiin. Se nähdään hyvänä polkuna työelämään, mutta kielenoppiminen koetaan vaikeaksi ja kuormittavaksi.

Osaamisen kehittäjän profilointia osaamisen johtamisen näkökulmasta

Marilla Kortesalmi (Laurea-ammattikorkeakoulu)

Laura Erkkilä (Laurea-ammattikorkeakoulu)

Osaamisen kehittäminen ja jatkuva oppiminen ovat jatkuvaa vuoropuhelua työntekijän ja organisaation tavoitteiden sekä erilaisten koulutusmahdollisuuksien välillä. Osaamisen johtamisella voidaan ottaa huomioon niin työntekijöiden henkilökohtaiset valmiudet ja tavoitteet kuin organisaation ja koulutuksen järjestäjien tarjoamat mahdollisuudet. Työpaikoilla lähiesimiestyöskentely on tässä tärkeässä roolissa. Työssäkäyvän oppijan tarvitsema tuki on yksilöllistä ja vaatii esimieheltä erilaisten oppimisvalmiuksien tunnistamista. Haastattelimme neljän suomalaisen yrityksen työntekijöitä (n=8) työntekijöitä oman osaamisensa kehittämisen mahdollisuuksista ja haasteista. Analysoimme aineiston sisällönanalyysin avulla. Aineistosta nousi esille kaksi muuttujaa, minäkyvykyys ja oppimismahdollisuuksiin hakeutuminen ja näiden perusteella neljä erilaista osaamisen kehittäjän profiilia. Profiileina erottuivat 1) kykyihinsä uskovat ja itsenäisesti opintoihin hakeutuvat, 2) kykyihinsä uskovat mutta opintomahdollisuuksiin heikosti tarttuvat, 3) opintomahdollisuuksia löytävät mutta omien kykyjensä epäilijät sekä 4) omien kykyjen epäilijät, joiden kyvyt hakeutua opintoihin olivat heikot. Nelikentän avulla tarkastelimme sekä lähiesimiehen että organisaation antaman tuen mahdollisuuksia edistää jatkuvaa oppimista ja työssä tapahtuvaa osaamisen kehittämistä osana osaamisen johtamista.

Linking professional learning and organisational change in healthcare: Constructing an outcome model for clinical leadership development

Riikka Hofmann (University of Cambridge)

Jan D. Vermunt (Eindhoven University of Technology)

Health systems worldwide face challenges concerning increasing complexity of clinical problems and quality of healthcare. Frontline doctors' clinical leadership (CL) has emerged as a central issue in discussions about future healthcare. However, there is limited evidence of effectiveness of CL professional development. The literature lacks robust outcome models for CL-development, impeding rigorous impact evaluations. This multi-source sequential mixed-methods study develops a conceptually sound outcome model for CL-development, linking individual professional learning and organisational change. It integrates systematic content analysis of UK National Health System policy documents, exploratory factor analysis (EFA) of 142 survey responses from participants of a CL-development programme in the East of England and qualitative analysis of 30 participant interviews across six programme cohorts. It analyses (a) the expected organisational outcomes of CL, (b) individual learning outcomes of CL-development, and (c) the mechanisms linking the two. The policy analysis identified three desired solutions to key healthcare problems which CL is assumed to offer: Speeding up good practice, Interprofessional collaboration and dialogue, and Change and transformation. Triangulating the EFA-results with the qualitative analysis generated five individual outcome constructs which we conceptualise as: Self-efficacy, Engaging stakeholders, Agency, Boundary-crossing expertise, and Willingness to take risks and to learn from risks and failures. Qualitative analyses uncovered key mechanisms linking the individual outcomes with the desired organisational changes, supporting the development of a Theory of Change for CL development. Our findings contribute to professional learning theory in medical settings by conceptualising and operationalising the mechanisms operating between individual and organisational learning outcomes.

Opettajien akateemisten asiantuntijataitojen ja pedagogisten käytäntöjen yhteys pedagogiseen koulutukseen ja opetuskokemukseen

Tarja Tuononen (Helsingin yliopisto)

Heidi Hyytinen (Helsingin yliopisto)

Katri Kleemola (Helsingin yliopisto)

Telle Hailikari (Helsingin yliopisto)

Iina Männikkö (Helsingin yliopisto)

Auli Toom (Helsingin yliopisto)

Akateemisten asiantuntijataitojen, kuten kriittisen ajattelun, ongelmanratkaisutaitojen ja yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, oppiminen on keskeinen yliopisto-opintojen tavoite ja niitä tulisi opettaa osana tieteenalakohtaisia tietoja ja taitoja ja monipuolisia pedagogisia käytäntöjä hyödyntäen. Tämä edellyttää opettajilta vahvaa pedagogista osaamista ja oman osaamisen kehittämistä. Tutkimuksen tavoitteena on tutkia opettajien akateemisten asiantuntijataitojen opettamiseen liittyvien käsitysten ja pedagogisten käytäntöjen yhteyttä. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan pedagogisen koulutuksen ja opetuskokemuksen yhteyttä sekä käsityksiin ja käytäntöihin. Tutkimuksen aineistona oli 286 yliopisto-opettajan kyselyvastaukset. Suurin osa opettajista oli yliopistonlehtoreita (38%, n=108), professoreita (18%, n=52), tohtorikoulutettavia (9%, n=27), postdoc-tutkijoita (8%, n=23). Suurin osa osallistujista humanistisesta (22%, n=63), matemaattis-luonnontieteellisestä, (18%, n=51), teologisesta (14%, n=40) sekä bio- ja ympäristötieteellisestä tiedekunnasta. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että käsitykset akateemisten asiantuntijataitojen opettamisesta olivat yhteydessä pedagogisiin käytäntöihin. Integriatiivinen käsitys, jonka mukaan akateemisia asiantuntijataitoja voidaan opettaa osana tieteenalakohtaista opetusta ja ne ovat kiinteä osa opetussuunnitelmaa ja opetusta, oli positiivisesti yhteydessä kaikkiin pedagogisiin käytäntöihin; tiedon analysointi, teorian ja käytännön yhteys ja palaute ja reflektio. Samoin osallistavalla käsityksellä, jonka mukaan akateemisia asiantuntijataitoja opitaan parhaiten osallistumalla monitieteisiin ja autenttisiin projekteihin ja yhteistyössä tutkijoiden ja käytännön toimijoiden kanssa, oli positiivien yhteys käytäntöihin. Sen sijaan irrallinen käsitys, jonka mukaan taitoja tulisi opettaa erillisillä kursseilla, oli negatiivisesti yhteydessä pedagogisiin käytäntöihin. Yliopistopedagogisella koulutuksella oli yhteys käsityksiin akateemisten asiantuntijataitojen opettamisesta. Pedagogista koulutusta omaavilla opettajilla painottui integriatiivinen ja osallistava käsitys, kun taas irrallinen käsitys painottui niillä, joilla ei ollut pedagogista koulutusta. Opetuskokemuksella ei sen sijaan ollut yhteyttä käsityksiin. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että opettajien käsitykset akateemisten asiantuntijataitojen opettamisesta ovat yhteydessä pedagogisiin käytäntöihin ja pedagogisella koulutuksella on tärkeä merkitys opettajien käsityksiin ja käytäntöihin.

Autismikirjolla olevien työllistymisen tukeminen yliopisto-opintojen aikana

Henri Pesonen (Helsingin yliopisto)

Mitzi Waltz (Vrije Universiteit Amsterdam)

Marc Fabri (Leeds Beckett University)

Minja Lahdelma (Helsingin yliopisto)

Elena Syurina (Vrije Universiteit Amsterdam)

Yliopistot ovat viime vuosina tehneet panostuksia parantaakseen tarjoamaansa tukea opiskelijoille. Tästä huolimatta monelle autismikirjolla olevalle opiskelijalle työelämään siirtyminen on suuri kompastuskivi. Työllistyminen on poikkeuksellisen haastavaa autismikirjolla oleville muihin vammaisryhmiin verrattuna. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että autismikirjoon kuuluvilla opiskelijoilla ei ole välttämättä tarjolla riittävästi kohdennettua tukea työelämäsiirtymiin. Tähän haasteeseen on pyritty vastaamaan viiden maan

IMAGE (Improving Employability of Autistic Graduates in Europe) - hankkeessa, jossa tuotetaan tutkimusperustaista materiaalia niin autismikirjolla oleville opiskelijoille, yliopiston henkilökunnalle kuin työnantajille. Tässä esityksessä syvennymme osallistavalla tutkimusotteella tekemääme tutkimukseen, jossa tarkasteltiin autismikirjolla olevien opiskelijoiden ja yliopistosta valmistuneiden näkemyksiä saamastaan tuesta työllistymiseen liittyen. Tutkimukseen haastateltiin 30 osallistujaa neljästä maasta (Alankomaat, Iso-Britannia, Ranska ja Suomi). Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksen tulokset voidaan jakaa kolmen pääteeman alle: 1) Organisaation tukitoimet, joihin kuuluivat ura-ohjaus, opintojaksoihin sisäänrakennetut tukimuodot ja opintoihin liittyvät harjoittelujaksot. 2) Tukea antavat ja välittävät ihmissuhteet, joihin kuuluivat mentorit, sitoutuneet ja välittävät opetus- ja tutkimushenkilöstön jäsenet sekä autismikirjolla olevien opiskelijoiden läheiset. 3) Onnistuneiden tukimuotojen lisäksi tutkimuksessa esille nousi myös vahva toive yksilöllisestä tuesta. Osallistajat kaipasivat lisää ymmärrystä sekä yksilöllisempää tukea niin opetus- ja tutkimushenkilökunnalta kuin myös urapalveluilta. Esityksessä pureudutaan yksityiskohtaisesti haastateltujen näkemyksiin ja tarkastellaan myös, kuinka tuloksia on lähdetty soveltamaan käytäntöön IMAGE-hankkeessa.

Kestävää yhteistä oppimista? Esimerkkinä eurooppalainen maahanmuuttajien työllistymistä tukeva hanke

Satu Heimo (Tampereen yliopisto)

Katriina Tapanila (Tampereen yliopisto)

Anna Ojapelto (Tampereen yliopisto)

Anja Heikkinen (Tampereen yliopisto)

YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -ohjelma peräänkuuluttaa yhteistyötä ja kumppanuutta maailmanlaajusten haasteiden ratkaisemiseksi. Yksi haasteista on maahanmuutto ja maahanmuuttajien työllistyminen. EU tukee kansainvälisiä maahanmuuttajien työllistymistä parantavia hankkeita. Kansainvälisen yhteistyön oletetaan johtavan yksilöiden oppimisen kautta organisaatioiden oppimiseen ja edelleen politiikkojen muutokseen. Esityksessä tarkastelemme Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamaa hanketta, jonka tarkoituksena oli edistää maahanmuuttajien työllistymistä jakamalla hyviä kansallisia käytäntöjä kumppanimaiden välillä. Hankkeen kumppanimaat olivat Suomi, Ruotsi ja Belgia, joista mukana oli kunta-, järjestö-, ammatillisen oppilaitoksen ja vapaan sivistystyön toimijoita. Hankkeessa hyvät käytännöt arvioitiin ja dokumentoitiin yhteiseen menetelmäoppaaseen. Hankkeen tavoitteet olivat ESR-ohjelman määrittämiä, mutta osittain myös toimijoiden omia. Toteutimme hankkeessa toimintatutkimukseen perustuvan seuranta- ja arviointitutkimuksen, jonka yksi osa esityksessä kuvaamamme yhteisen oppimisprosessin analyysi on. Kysymme, miten hanke edisti yhteistä oppimista ja miten hankkeessa saavutettu oppiminen suhteutui hankkeen tavoitteisiin. Aineistona käytimme hankkeen suunnitelmadokumentteja ja alkuvaiheen kokousmuistioita, joita peilasimme hankkeen keski- ja loppuvaiheen aikana kerättyyn hankeaineistoon. Esitys osallistuu aikuiskasvatukselliseen keskusteluun oppimisen poliittisesta merkityksestä ja siitä, millaista ja kenen oppimista hankkeet tosiasiassa edistävät. Alustavien havaintojen mukaan hankkeessa järjestetyt kansainväliset seminaarit vahvistivat yhteistyökumppaneiden kokemusta oman työnsä merkityksellisyydestä. Hankkeen kannalta oleellisten käsitteiden yhteinen pohdinta ja hyvien käytäntöjen arviointi hankkeessa tapahtuvan oppimisen muotoina jäivät kuitenkin pääosin tutkijoiden vastuulle. Vaikka kansainväliset hankkeet pyrkivätkin parantamaan haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten elämää esimerkiksi voimaantumista ja työllistymistä tukemalla, voi hanketoimijoiden tärkeimmiksi yhteistyöhön osallistumisen motiiveiksi nousta oman ammatillisen identiteetin vahvistaminen, oman organisaation pärjääminen rahoituskilpailuissa sekä EU-tasolla

kilpailukyvyyn vahvistaminen. Oppiminen saattaa pelkistyä hyvien käytäntöjen jakamiseen kokonaisvaltaisen ja monitasoisen oppimisprosessin sijasta.

Eettinen kohtaaminen nuorille aikuisille suunnatussa mielenterveydessä

Elina Ikävalko (Helsingin yliopisto)

Nuorille aikuisille suunnatun kolmannen sektorin mielenterveystyön määrä on lisääntynyt huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Järjestöt tarjoavat vaihtoehtoja asiantuntijakeskeisille mielenterveyspalveluille: niiden ylläpitämät ryhmät ovat usein taidepainotteisia ja toiminnallisia, perinteisten keskusteluryhmien sijaan toiminta perustuu osallistujien omista kiinnostuksen kohteista lähtevään tekemiseen joko vertaisohjaajan tai työntekijän tukemana. Niissä pyritään nuorten aikuisten toimijuuden vahvistamiseen, ylhäältä alaspäin ohjatun toiminnan sijaan. Toiminnassa korostuukin vertaisuus, kokemuksellisuus ja voimavaralähtöisyys. Pohdin esityksessäni eettisiä käytäntöjä mielenterveydessä ja mahdollisuuksia, joita ne avaavat nuorten aikuisten toimijuudelle. Esityksen teoreettiset lähtökohdat tulevat feministisistä ja uusmaterialistisista eettistä käytäntöä ja kohtaamista koskevista keskusteluista (esim. Braidotti 2018). Näissä lähestymistavoissa etiikka ei tarkoita niinkään erillisten yksilöiden noudattamaa sääntöjen kokonaisuutta, jossa tiedetään toinen (esimerkiksi haavoittuvaksi) ennalta ja sitä kautta myös se, mikä tälle on parhaaksi. Se ei myöskään edellytä toisen etukäteistä tunnistamista vaan eettinen käytäntö kutsuu tässä tapauksessa katsomaan tiedettynä pidetyn tuolle puolen ja olemaan avoin uudelle jokaisena kohtaamisen hetkenä. Eettinen käytäntö syntyy siis tilanteisesti kohtaamisen hetkessä toisten kanssa, mukaan lukien ei-inhimilliset toiset. (Davies 2018.) Kysyn, millaisia näkökulmia näin ymmärretyt eettiset käytännöt avaavat mielenterveystyössä tapahtuviin kohtaamisiin sekä erilaisten erojen (kuten sukupuolen, terveyden ja varallisuuden) risteämiin mielenterveydessä. Tutkimus pohjautuu kolmannen sektorin mielenterveystyön ammattilaisten ja vertaisryhmiin osallistuneiden nuorten aikuisten haastatteluihin (2018-2019) sekä etnografiseen aineistoon erään kuntouttavaa toimintaa tarjoavan järjestön toiminnasta. Tutkimus on osa Nuorten tukijärjestelmät haavoittuvuuden eetoksessa tutkimushanketta (SA 2017-2021).

Hinta hieman rajoittaa käsitystä kaikille tasavertaisesta koulutusmahdollisuudesta: Opiskelijoiden kokemuksia avoimen yliopisto-opetuksen maksullisuudesta

Mervi Lahtomaa (Turun yliopisto)

Nina Haltia (Turun yliopisto)

Arto Jauhiainen (Turun yliopisto)

Avoimen yliopisto-opetuksen maksullisuus ja avoimen yliopiston opiskelijan taloudellinen asema herättävät aika ajoin keskustelua. Yhtäältä avoin yliopisto-opetus on toisinaan leimattu rahalla hankituksi kiertotieksi tutkinto-opintoihin, toisaalta maksullisuuden on nähty asettavan opiskelijat eriarvoiseen asemaan tutkinto-opiskelijoihin nähden. Tuore opiskelijavalintauudistus on edelleen voimistanut maksuja kohtaan esitettyä kritiikkiä, kun todistusvalintojen ja valintakokeiden rinnalle on aiempaa tietoisemmin alettu kehittää avoimen yliopiston opintoja hyödyntäviä vaihtoehtoisia reittejä tutkintokoulutukseen. Ajankohtaisia kysymyksiä ovatkin, miten avoimen yliopisto-opetuksen maksuihin tulisi suhtautua ja millaiset taloudelliset reunaehdot kehystävät opintoihin osallistumista. Avoimen yliopisto-opetuksen julkilausuttuna tehtävänä osana korkeakoulujärjestelmää on ollut lisätä koulutuksellista tasa-arvoa. Avoin yliopisto on koulutusmuoto, joka on periaatteessa avoin kenelle tahansa. Avoimen yliopiston opiskelijat ovatkin varsin moninainen joukko eri ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia, erilaisin motiivein opiskelevia ihmisiä. Opintojen maksullisuuden

merkitystä avoimen yliopiston opiskelijoille ei ole juurikaan tutkittu Suomessa. On oletettavaa, että opiskelijat kokevat maksut eri tavoin: osalle etenkin työssäkäyvistä maksut saattavat tuntua edullisilta, kun taas esimerkiksi työttömille tai nuorille väli vuoden viettäville maksullisuus saattaa nousta jopa opintojen esteeksi. Tarkastelemme esityksessämme avoimen yliopiston opiskelijoiden kokemuksia opintojen maksullisuudesta. Aineistomme on vuonna 2018 toteutettu valtakunnallinen opiskelijakysely (N=4706), joka sisältää kysymyksiä avoimen yliopiston opiskelijoiden taustoista, opiskelumotiiveista, opiskelukokemuksista sekä opiskelun koetuista hyödyistä. Osa kyselyn kysymyksistä koski opintojen maksullisuutta. Kiinnitämme analyysissämme erityistä huomiota opiskelun koettuihin taloudellisiin reunaehtoihin ja etsimme esityksessämme vastauksia seuraaviin kysymyksiin: 1) Miten opiskelijat kokevat opintojen maksullisuuden vaikuttavan opiskelumahdollisuuksiinsa? 2) Miten erilaisista taustoista tulevat ja erilaisissa elämäntilanteissa olevat opiskelijat näkevät opintojen maksullisuuden? Tulkitsemme tuloksiamme suhteessa korkeakoulutukseen pääsyn tasa-arvoisuuteen ja yleisemmin koulutuksellisen tasa-arvon käsitteellistykseen. Pohdimme myös taloudellisten resurssien merkitystä korkeakoulutukseen pääsyn kannalta ja sidomme tarkasteluamme laajempiin korkeakoulutuksen yksityistymistä koskeviin näkökulmiin.

Globaalikasvatuksen teemaryhmä

Puheenjohtajat/ Chairs: **Antti Rajala** (Oulun yliopisto) ja **Antti Kylänpää** (Tampereen yliopisto)

Empowerment in human rights education: a thematic analysis of adult students' answers

Antti Kylänpää (Siviilipalveluskeskus and Tampere University)

According to the United Nations Declaration on Human Rights Education and Training (2011) human rights education should empower “persons to enjoy and exercise their rights and to respect and uphold the rights of others”. Still, human rights education literature does not fully address how this objective can concretely be accomplished. This paper is based on participatory action research method, especially the work of Stephen Kemmis, Robin McTaggart & Rhonda Nixon (2014) and their theory of practice architectures. The study included six human rights courses (20 lessons per course). In total, 170 students, whose ages range from 18 to 30, attended these lessons. 22 of them were interviewed afterwards. The courses were organized at the Non-military service Centre in Finland (Siviilipalveluskeskus) during the years 2017 and 2018. Students were young men who were completing their non-military service, which is a voluntary option for Finnish men who do not want to complete military service. All of the interviewees participated in one of the courses. Five themes were created from the interviews with the help of theory of practice architectures. During the analysis students’ answers were organized to enlighten the structural context in which human rights education is made. Students’ answers revealed that possibilities to empower them are enabled and hindered through various educational structures. Their answers were systematically organized with the help of theory about practice architectures. Results reveal both structural issues which teachers can take into account in their work, and other hindrances which can be dealt with through educational policy.

New approach to studying teachers intercultural competencies: investigating the role of implicit theories of malleability

Inkeri Rissanen (Tampere University)

Elina Kuusisto (Tampere University)

The ethnic and cultural heterogenization of classrooms and the existing achievement gaps create a need to develop teachers' intercultural competence. Research has shown that teachers' pedagogical practices in multicultural contexts are largely shaped by their attitudes and beliefs. There are many known mechanisms through which teachers' beliefs affect minority students' learning. Attitudes and beliefs are generally acknowledged as a core dimension of intercultural competence but there is little consensus on what these beliefs are, or how they can be altered. This paper will present an early-phase mixed methods project which studies teachers' intercultural competence by drawing on social psychological research on implicit theories of malleability. People have different implicit theories concerning the extent to which traits of individuals and groups are malleable or fixed. These theories have implications for how people make sense of the social world, they predict prejudices and stereotyping, and have been found to be changeable by simple interventions. However, theoretical models of intercultural competence and approaches to the development of these competences do not take account of the impact of implicit theories of malleability for intercultural interactions. In this paper we will present initial findings on Finnish teachers implicit theories of malleability and their role in shaping teachers' intercultural competencies.

Developing intercultural mindedness through an experiential learning activity - case Singapore?

Heidi Layne (University of Helsinki)

Siao See Teng (National Institute of Education, Singapore)

Intercultural education has been increasingly viewed as an important element to incorporate into the school curriculum. However, it can be difficult to understand the ways in which intercultural discourse can be beneficial for learning and prepare young people to act against racism and inequalities to work towards a more sustainable future. This study is part of a larger research project called Navigating Diversities and Differences in Singaporean Schools: An Exploratory Study on Students' Intercultural Mindedness. The aim is to investigate how young Singaporeans understand and discuss elements of diversity and experiences of everyday multiculturalism. This paper presents preliminary analysis of learning materials from a school activity conducted in one secondary school in Singapore. The objective of the activity is for students to engage in intercultural learning by participating in walking trails with different themes in a few neighbourhoods to learn more about the history of and life in multiracial Singapore. Specifically, written reflections from a trail named Many Races–One Nation were collected from the students. The analysis of these artefacts concentrates on the meanings and ideologies underlying intercultural learning through an examination of the learning materials and students' responses. Furthermore, this study introduces an intercultural mindedness framework beyond conflict avoidance.

”Kyllä amiskin voi olla sivistynyt” – globaalin kansalaisuuden rakentuminen tulevaisuuden ammatillisessa osaamisessa

Riikka Suhonen (Helsingin yliopisto)

Tutkin alkuvaiheessa olevassa väitöskirjatyössäni globaalin kansalaiskasvatuksen ymmärtämistä ja soveltamista toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa Suomessa. Globaali kansalaiskasvatus on noussut yhä enemmän esiin tutkimuksessa, opetussuunnitelmissa ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteissa, mutta ammatillista koulutusta ei ole tästä näkökulmasta juurikaan tutkittu, vaikka Suomessa lähes puolet 16-vuotiaista nuorista jatkaa peruskoulusta ammatillisiin oppilaitoksiin. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta kuuluu ammatilliseen koulutukseen hyvin vähän, ja suomalaisten ammatillisten opiskelijoiden kiinnostus poliittiseen osallistumiseen ja mahdollisuudet vaikuttamiseen onkin todettu heikoiksi. Vaikka ammatillisen koulutuksen ensisijainen tehtävä on vastata työelämän osaamistarpeisiin, on ammatillisen koulutuksen lain (2017) tavoitteena lisäksi ”tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi”. Uudistumassa olevassa arvoperustassa (ePerusteet, 2020) nousevat myös esiin voimakkaasti globaaliin kansalaiskasvatukseen liittyvät teemat, kuten kulttuurinen moninaisuus, kestävä elämäntapa ja globaali vastuu. Väitöskirjani ensimmäinen osatutkimus on dokumenttianalyysi, jossa tutkitaan kriittisen diskurssianalyysin keinoin millaista globaalia kansalaisuutta rakennetaan tulevaisuuden ammatillista työelämäosaamista käsittelevissä teksteissä. Tutkimusaineisto koostuu politiikkaa ja päätöksentekijöitä ohjaavista dokumenteista niin globaalilta (mm. UNESCO, EU, OECD) kuin kansalliselta tasoltakin (Opetushallitus). Teoreettinen viitekehysten tukeutuu globaalin kansalaisuuskasvatuksen typologioihin (mm. Pashby, da Costa, Stein & Andreotti, 2020) sekä Biestan (2010) kategorioihin koulutuksen yhteiskunnallisista tehtävistä kvalifikaationa, sosialisointina ja subjektifikaationa. Tutkimustulosten myötä saamme uutta tietoa siitä, millaista globaalia kansalaisuutta tulevaisuuden ammatillista osaamista käsittelevät tekstit rakentavat – mitä sanotaan ja toisaalta jätetään sanomatta – sekä millaiset taustaoletukset ohjaavat ja rajoittavat globaalia kansalaisuuskasvatusta ammatillisen koulutuksen historiallisissa, sosiaalisissa ja ideologisissa konteksteissa. Esityksessäni avaan dokumenttianalyysin alustavia havaintoja sekä tutkimuksen etenemistä.

Nuorten kansalaisvaikuttamisen edistäminen konkreettien utopioiden pedagogiikan avulla

Antti Rajala (Oulun yliopisto)

Pihla Soinnunmaa (Helsingin yliopisto)

Emma Kurenlahti (Helsingin yliopisto)

Anu Tasajärvi (Helsingin yliopisto)

Hannele Cantell (Helsingin yliopisto)

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia koulujen ja lukioiden pedagogisia keinoja vastata nuorten ilmastoahdistukseen sekä tukea nuorten yhteiskunnallista aktiivisuutta ja toimia kestävän tulevaisuuden hyväksi. Tarkemmin tutkimus tarkastelee 'konkreetin utopian' käsitteen pedagogisia mahdollisuuksia edistää peruskoulun ja lukion opiskelijoiden demokraattisen vaikuttamisen valmiuksia liittyen ilmastokriisiin. Kouluissa ja kunnissa ollaan epä tietoisia, kuinka koulut voivat vastata nuorten ilmastohuoleen ja vaatimuksiin ilmastoteoista. Väitämme, että edistämällä nuorten kansalaistoimintaa voidaan tukea uuden sukupolven valmiuksia kehittää kestäviä ratkaisuja ekokriisiin (Cook, 2018). Tieto ilmastonmuutoksesta ei kuitenkaan riitä edistämään ilmastotekoja. Nuoret tarvitsevat kokemuksia muutostoinnasta (McNeil & Vaughn, 2012). Tutkimuksessa hyödynnetään utopioiden metodologiaa (Levitas, 2013; Brown & Cole, 2002), jolla tarkoitetaan vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kuvittelua ja toteuttamista nykyhetkessä prefiguratiivisissa muodossa. Konkreettien utopioiden idea on tarttua nykytilanteeseen sisältyviin muutoksen

mahdollisuuksiin; ne eroavat olennaisesti siitä, miten utopiat yleensä ymmärretään epäkäytännöllisinä kuvitelmina, joita voidaan luonnehtia myös abstrakteiksi utopioiksi (Bloch, 1986). Pedagogisena käsitteenä konkreetit utopiat viittaavat projekteihin, joita opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat yhdessä opettajiensa ja koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Projekteissa vaikutetaan muutokseen nykyisissä elintavoissa ja toiminnan järjestämisen tavoissa Demokraattista vaikuttamista tarkastellaan toimijuuden käsitteen avulla. Toimijuudessa on kyse mahdollisuuksista, halusta ja taidosta vaikuttaa, tarttua asioihin ja muuttaa käytäntöjä ja olosuhteita (Rajala, Martin, & Kumpulainen, 2016). Tutkimusaineisto kerätään opettajien kestävä kehityksen täydennyskoulutushankkeesta, jossa korostetaan positiivisten tulevaisuuskuvien merkitystä toimijuuden vahvistamisessa. Oppilaitoksissa toteutetaan projektityönä vaihtoehtoisia kestäviä tulevaisuuskuvia. Aineisto koostuu opettajien haastatteluista koulutuksen eri vaiheissa ja projektitöiden dokumentaatiosta. Analyysissä tunnistetaan aineistolähtöisesti a) utooppisia osatekijöitä (halua ja toivoa vaihtoehtoisista tulevaisuuksista sekä tekoja näiden toteuttamiseksi nykyhetkessä), b) oppilaiden/opiskelijoiden kansalaisvaikuttamisen muotoja ja c) projektityön esteitä ja mahdollisuuksia, jotka luovat kuvaa instituution reunaehdoista suhteessa konkreettien utopioiden toteuttamismahdollisuuksiin.

Taiteidenvälinen työskentely osana globaalikasvatusta: opetuskokeilu aineenopettajankoulutuksessa

Marja-Leena Juntunen (Taideyliopiston Sibelius-Akatemia)

Heidi Partti (Taideyliopiston Sibelius-Akatemia)

Tässä esityksessä tarkastelemme taidekasvatuksen, erityisesti eri taiteita yhdistävän toiminnan, mahdollisuuksia käsitellä maailmanlaajuisesti ja yhteiskunnallisesti ajankohtaisia teemoja. Tarkastelua virittää Taideyliopiston ja Aalto-yliopiston yhteistyössä tuottaman opintojakson Johdatus taiteiden väliseen pedagogiikkaan toteutus (2019), jossa kokeiltiin taiteiden välisen työskentelyn (musiikki, kuvataide, tanssi, teatteri) avulla tapoja kehittää maailmankansalaisuutta. Esityksemme aineistona toimivat tutkijan havainnot opiskelijoiden opetusprosesseista sekä opiskelijoiden opetusprosessikuvaukset ja kirjalliset reflektiot teemaan liittyen. Opetuskokeilu sai innostusta PISA-tutkimusohjelmasta, jossa arvioinnin kohteena vuonna 2018 oli globaali kompetenssi. OECD:n (2018) mukaan se viittaa kykyihin "tutkia paikallisia, globaaleja ja kulttuurienvälisiä kysymyksiä, ymmärtää ja arvostaa erilaisia näkökulmia ja näkemyksiä maailmasta, olla vuorovaikutuksessa menestyksekkäästi ja kunnioittavasti muiden kanssa ja ryhtyä vastuullisiin toimiin kohti kestävä kehitystä ja yhteistä hyvinvointia." Vaikka tämä määrittäminen oli lähtökohtana opetuskokeilussa, opiskelijat saivat itse tutkia ja määrittää, mitä käsitteellä ymmärsivät. Opetuskokeilussa opiskelijat tuottivat opetusprosesseja valitsemaansa kasvatukselliseen kontekstiin, joissa he kokeilivat vertaisryhmässä taidekasvatuksen tarjoamia keinoja teeman käsittelemiseksi. Aineiston alustavan analyysin perusteella opetusprosessien keskeisiä teemoja olivat empatia, toiseuden ja erilaisuuden kohtaaminen ja arvostaminen, tietoisuuden ja eettisen vastuun herättäminen sekä neuvottelu ja kompromissit. Esityksessä havaintoja aineistosta tarkastellaan suhteessa Biestan (2017) filosofiseen teoriaan, joka ymmärtää (taide)kasvatuksen ensisijaiseksi päämääräksi saattaa oppilaat tasapainoiseen dialogiin maailman kanssa, sekä Levinasin (1969/2007) "toisin-kuin-olemisen" ajatukseen, joka korostaa ihmisten välistä avointa eettistä kohtaamista ja yksilön eettistä vastuuta suhteissa moninaiseen toiseuteen ja erilaisuuteen. Opetuskokeilu tarjosi esimerkin siitä, miten taiteita yhdistävät oppimisprosessit tarjoavat opettajankoulutusopiskelijoille kokemuksellisesti vaikuttavan ja eettistä vastuuta syventävän mahdollisuuden olla yhteydessä laajempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kulttuuritietoisuuteen. Opetuskokeilu ja sen tutkimus tukee globaalikasvatuksen kehittämistä ja nostaa esille taidekasvatuksen mahdollisuudet siinä.

Ikäihmisten oppiminen, ohjaus ja koulutus

Puheenjohtajat/ Chairs: **Päivi Rasi** (Lapin yliopisto), **Kaisa Pihlainen** (Itä-Suomen yliopisto), **Eija Kärnä** (Itä-Suomen yliopisto) ja **Hanna Vuojärvi** (Lapin yliopisto)

Teoreettisia lähtökohtia ikäihmisten oppimiseen

Eija Kärnä (Itä-Suomen yliopisto)

Kaisa Pihlainen (Itä-Suomen yliopisto)

Digitalisaatio on edennyt nopeasti Suomessa ja muun muassa julkiset palvelut ovat muuttuneet enenevässä määrin sähköisiksi. Digitaalinen teknologia myös uudistuu nopeasti, jolloin päivittyneiden ja uusien järjestelmien ja sovellusten käyttäminen vaatii käyttäjältään jatkuvaa oppimista. Digitalisaation eteneminen ja teknologian nopea päivittyminen haastaa ikäihmisiä oppijoina, sillä ikääntyminen vaikuttaa oppimisessa tarvittaviin kognitiivisiin prosesseihin. Ikääntyminen muuttaa esimerkiksi muisti- ja havaintotoimintoja, Muutokset puolestaan voivat hidastaa ja vaikeuttaa uuden oppimista ja mieleen painamista. Tutkimus toisaalta osoittaa, että älykkyydosamäärä pysyy varsin muuttumattomana miltei koko ihmisen elämän ajan ja että kristalloitunut tieto auttaa kompensoimaan ikääntymisen aiheuttamia haasteita oppimiselle. Tutkimustieto lisäksi osoittaa, että ikäihmisten kyky oppia käyttämään esimerkiksi digitaalisia laitteita ja palveluita ei riipu niinkään iästä vaan enemmänkin siitä, miten harjaantuneita ja motivoituneita teknologian käyttäjiä ikäihmiset ovat. Ikäihmiset ovat siten oppijoina ja teknologian käyttäjinä heterogeeninen ryhmä ja heidän tarpeensa ja motivaationsa oppia digitaitoja vaihtelee. Ikäihmisten oppimiseen on olemassa monenlaisia teoreettisia lähtökohtia. Esityksessämme tarkastelemme, miten nämä erilaiset teoreettiset lähtökohdat määrittävät ikäihmistä oppijana; nähdäänkö ikäihmisten oppimisprosessi erilaisena suhteessa nuorempien ikäryhmien oppimiseen. Tämän lisäksi esityksessä esitellään, mitkä ovat teoreettisten lähtökohtien keskeiset tavoitteet oppimiselle, sekä miten erilaiset ikäihmisten oppimisen teoreettiset lähtökohdat suhteutuvat kolmeen keskeiseen oppimisteoriaan, behaviorismiin, kognitivismiin ja konstruktivismiin. Väestön ikääntymisen ja digitalisaation tuoman jatkuvan oppimisen vaatimuksen myötä on tärkeää, että ikäihmisten oppimiseen kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota. Erilaisten oppimisteoreettisten lähtökohtien avulla voidaan paremmin ymmärtää, miten ikäihmisten oppimistilanteita tulisi järjestää siten, että ikäihmisten yksilölliset piirteet ja tarpeet oppijoina tulevat huomioitua. Tämän lisäksi tietoa eri oppimisteoreettisten lähtökohtien tavoitteesta voidaan hyödyntää oppimistilanteiden rakentamiseksi paremmin ikäihmisten yksilöllisiä tarpeita huomioiviksi.

eTerveyspalveluiden käytön oppiminen ikäihmisten arjessa: kirjallisuuskatsaus

Ella Airola (Lapin yliopisto)

Digitaalinen osaaminen eli pätevyys käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa, on tämän päivän kansalaistaito. Aiempi tutkimus viittaa siihen, että digitaalisten terveysteknologioiden avulla voidaan tukea ikäihmisten itsenäistä kotona asumista. Haasteita on kuitenkin niin eTerveyspalveluiden käytön oppimisessa kuin riittävän ohjauksen ja tuen tarjoamisessa. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tavoitteena oli lisätä tietoa siitä, miten ikäihmisten (+60v.) eTerveyspalveluiden käytön oppimista ja käyttöä voidaan tukea erityisesti maaseuduilla. Oppimista ja käyttöä tarkasteltiin kotouttamisteorian (Silverstone et al., 1992) kautta. Kirjallisuuskatsauksessa selvitin: Mitkä tekijät ovat haasteena ja toisaalta tukevat kotona asuvien ikäihmisten eTerveyspalveluiden käytön oppimista ja käyttöä? Millaista tukea ikäihmiset saavat eTerveyspalveluiden kotouttamiseen? Millaisia merkityksiä eTerveyspalvelut saavat ikäihmisten arjessa maaseuduilla? Kirjallisuuskatsaus käsitti 32 empiiristä, 2010-2020 julkaistua tutkimusta, jotka raportoivat käyttäjälähtöisesti

kotona asuvien ikäihmisten eTerveyspalveluiden käytön oppimisesta tai käytöstä 13 eri maassa. Tutkimuksista 18 sisälsi ikäihmisiä maaseuduilta. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla. Tulokset osoittavat, että maaseuduilla asuville ikäihmisille eTerveyspalvelut olivat merkityksellisiä erityisesti, koska niiden käytön myötä palveluiden saatavuus paranee ja logistiset ongelmat vähenevät. Eniten haasteita esiintyi kotouttamisprosessin alkuvaiheessa ja niistä yleisimmät olivat ikäihmisten terveyteen liittyvät vaikeudet, kuten heikentynyt muisti sekä tekniset ongelmat. Ikäihmisten sosiaalisen verkoston tuki ja digitaalinen osaaminen yhteisöllisenä prosessina oli keskeisessä roolissa palveluita kotouttaessa. Tutkimus on osa EU:n tutkimuksen ja innovaatiopolitiikan Horisontti 2020 ohjelman sekä Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimusta (2018-2021), jossa tarkastellaan ikäihmisille tarjottavien digitaalisten sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttöä maaseuduilla. Tutkimushankkeen nimi on HARVEST - eHealth and Ageing in Rural Areas: Transforming Everyday Life, Digital Competences, and Technology. Hanke on osa EU:n yhteisen ohjelmasuunnittelun (The Joint Programming Initiative JPI - More Years, Better Lives - The Potential and Challenges of Demographic Change) mukaista toimintaa.

Ikäihmisten osallisuus oppimisen tutkimuksissa - Tutkimuksen kohteesta aktiiviseen osallisuuteen

Jenni Koski (Itä-Suomen yliopisto)

Kaisa Pihlainen (Itä-Suomen yliopisto)

Väestön ikääntyminen on globaali ilmiö, joka tekee ikäihmisten osallisuudesta yhä merkityksellisemmän asian. Historiallisesti ikäihmisten ryhmä ei ole koskaan aiemmin ollut yhtä laaja ja hyväkuntoinen. Kuitenkin ikäihmisiin liittyy vielä voimakkaita kulttuurisia narratiiveja, jotka voivat olla ristiriidassa todellisuuden tai ikäihmisen oman koetun iän tai kyvykkyyden kanssa. Nämä stereotyyppiset narratiivit korostavat enemmän ikääntymiseen liittyviä ongelmia, kuin ikäryhmään liittyviä mahdollisuuksia. Tutkijoiden keskuudessa onkin herännyt kiinnostus tutkimukselliseen yhteistyöhön ikäihmisten kanssa. Näissä tutkimuksissa ikäihminen toimii aktiivisemmassa roolissa, osallistuen eri tavoin tutkimuksen toteutukseen. Tarkastelemme tutkimuksessa sitä, heijastuuko ikäihmisen tutkimuksellisen roolin monipuolistuminen eri tieteenalojen tapoihin osallistaa ikäihminen oppimisen tutkimuksiin. Tutkimustehtävänä oli selvittää, miten ikäihmiset osallistuvat oppimisen tutkimuksiin ja millaisia rooleja ikäihmisillä on näissä tutkimuksissa. Tutkimuksemme toteutettiin kartoittavana tutkimuksena (scoping review), jossa luodaan yleiskatsaus tutkimuskentästä. Hyödynsimme katsauksessa lääketieteen, kasvatustieteen ja hoitotieteen tietokantoja (Pubmed, ERIC ja CINAHL) vuosilta 2015-2019. Ikäihmisten erilaisista rooleista luotiin alustavat luokitukset ja koodit. Kartoittava tutkimus sisälsi yli 1500 artikkelia. Näiden artikkelien abstraktit analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Analyysin perusteella näyttää siltä, että ikäihmisten osallisuus oppimisen tutkimuksissa vaihtelee tieteenaloittain. Suuressa osassa tutkimuksista ikäihmisten osallisuus oli kuitenkin passiivista. Tutkimuksissa ikäihmisillä saattoi kuitenkin esiintyä samanaikaisesti useita eri rooleja, joissa heidän osallisuutensa ja tutkimuksellinen roolinsa vaihtelivat. Tyypillisesti ikäihmisten oppimista tutkittiin kliinisin testeihin tai mittauksiin. Ikäihmisten osallisuuden lisäksi useat artikkelit viittasivat kone- tai palveluoppimiseen, jotka rajattiin varsinaisen haun ulkopuolelle. Tutkimuksen tarkoituksena on vahvistaa ikäihmisten inklusiota heidän oppimiseensa liittyvässä tutkimuksessa. Samalla tutkimuksella halutaan monipuolistaa ikäihmisiin liittyviä narratiiveja kuvaamaan laajemmin sitä kirjoja, jolla he voivat osallistua tutkimukseen ja sitä kautta ympäröivään yhteiskuntaan. Lisäksi tutkimuksen myötä tietokantojen sisällöstä saadaan tietoa, jota voidaan hyödyntää tulevaisuuden tutkimuksissa.

Viisaus ja tunteet ikääntyneiden mediasuhteissa COVID-19 -pandemian aikana

Timo Cornér (Helsingin yliopisto)

Tutkimuksessa pureuduttiin 20 suomalaisen yli 65-vuotiaan henkilön mediasuhteeseen COVID-19 -pandemian aikana. Tavoitteena oli selvittää, mitä tunteita ikääntyneet kokevat seuratessaan pandemiaa koskevaa uutisointia ja osoittavatko osallistujat viisautta tai viisauden piirteitä mediasuhteessaan ja käsitellessään omia tunteitaan tutkimusjakson aikana. Osallistujat kirjoittivat mediapäiväkirjaa kahden viikon ajan karanteenimaisista olosuhteista etäännytettyä itsensä muista ihmisistä aikavälillä 13.3.-12.4.2020. Tutkimukseen osallistui vastaajia 12 eri paikkakunnalta Suomesta. Osallistujien tunteet vaihtelivat epäuskosta tarmokkuuteen kriisiuutisointia seuratessaan, ja eri tunteita koettiin laajasti. Kriisiuutisointi koettiin kuormittavaksi ja siihen väsytti nopeasti. Osallistujat osoittivat viisauden piirteitä sopeutumalla tilanteeseen mukauttamalla yhteydenpitonsa perheeseensä ja jatkamalla harrastuksiaan digitaalisin työkaluin. He antoivat vertaistukea muille ikääntyneille digitaalisen median käytössä ja hyödynsivät mediaa monipuolisesti ottaakseen itse selvää pandemiasta valtamedian ulkopuolelta. Osallistujat reagoivat omiin negatiivisiin mediatapoihinsa ja tunteisiin tavoin, jotka auttoivat heitä jaksamaan vaikean ajan ylitse.

Ikäihmisten medialukutaidon koulutuksen kehittäminen design-perustaisen tutkimuksen keinoin

Susanna Rivinen (Lapin yliopisto)

Esityksessä kuvaillaan käynnissä olevaa väitöskirjatutkimusta, jonka päätavoitteena on kehittää ikäihmisten (+65v.) medialukutaidon koulutusta design-tutkimuksen (DBR) keinoin. Medialukutaito on mediakasvatuksen eli laajan ja monialaisen koulutukseen, opetukseen ja ohjaukseen keskittyvän alan päätavoite. Medialukutaito määritellään yleisesti tietovarantoihin pääsyksi, niiden käytöksi, kriittiseksi analysoimiseksi ja ymmärtämiseksi sekä erilaisten mediatekstien tuottamiseksi. Lisäksi medialukutaito on yksi keskeisimmistä kansalaistaidoista. Toistaiseksi ikäihmisten medialukutaidosta ja sen tukemisesta ei ole laaja-alaista tutkimustietoa saatavilla. Medialukutaito toimii väitöskirjan teoreettisena viitekehyskentänä, jota tarkastellaan ikäihmisten ja heidän opetuksen ja oppimisen näkökulmista. Väitöskirja on osa käynnissä olevaa IkäihMe-hanketta, joka on osa Opetus- ja kulttuuriministeriön opettajankoulutuksen kehittämisohjelmaa (2018-2021) tavoitteenaan kehittää opettajankoulutusta tarjoamalla opiskelijoille paremmat lähtökohdat tukea ikäihmisten medialukutaitoa. Hankkeen ja väitöskirjan tavoitteena on myös suunnitella ja pilotoida tutkimusperustaisesti ikäihmisten mediakasvatukseen, opetukseen ja oppimiseen keskittyvä digitaalinen opintokokonaisuus. Väitöskirja koostuu kolmesta osatutkimuksesta, joista ensimmäinen on systemaattinen kirjallisuuskatsaus tavoitteena lisätä ymmärrystä siitä, miten medialukutaitoa voitaisiin edistää iäkkäiden keskuudessa. Toisessa osatutkimuksessa keskitytään luovien ja osallistavien työpajojen avulla määrittelemään työpajoihin osallistuneiden ikäihmisten medialukutaidon tila sekä miltä medialukutaidon koulutus tulisi ikäihmisten ja muiden sidosryhmien mielestä näyttää. Molemmat osatutkimukset osoittavat muun muassa sen, että ikäihmisten mediakasvatukseen tulisi pohjautua tarvelähtöiseen oppimiseen ja opetukseen. Viimeisessä osatutkimuksessa tutkimusaineisto kerättiin ikäihmisten ja sidosryhmien lisäksi myös erillisten opettajan pedagogisten opintojen opiskelijoilta kirjallisten tuotosten avulla. Tarvelähtöisyys ja luovat pedagogiset lähestymistavat korostuivat tutkimustuloksissa. Osatutkimukset ovat pääosin laadullisia tutkimuksia, joiden aineistot on analysoitu sisällönanalyysinmenetelmällä. Toisessa osatutkimuksessa kerättiin myös pieni määrällinen aineisto, joka taulukoitiin tekstinkäsittelyohjelmassa. Tutkimusprosessin aikana syntyi uutta tietoa ikäihmisten medialukutaidon koulutuksesta, jonka tueksi kehitettiin suunnitteluperiaatteita.

Vertaisopastaminen ikäihmisten digitaitoja tukemassa

Lotta Aavikko (Itä-Suomen yliopisto)

Tällä hetkellä yli 65-vuotiaita ikäihmisiä on Suomessa yli miljoona eli yli 20 % väestöstä. Ikäihmisten määrän kasvu Suomessa seuraa globaalia ikärakenteen muutosta. Ikärakenteen muutoksen lisäksi toinen käynnissä oleva globaali muutos on yhteiskuntien digitalisoituminen. Digitalisaatio monimuotoistaa palvelujen saatavuutta, mutta se voi myös haastaa ikäihmisten osallistumista yhteiskunnan palveluihin. Vuoden 2020 koronavirusepidemia on haastanut ikäihmisten selviytymistä entisestään yhteiskunnan rajoitusten muuttaessa lähes kaiken toiminnan, osallistumisen ja päätöksenteon nopeasti digitaaliseksi. Palveluiden muuttuessa digitaalisiksi, on tarpeellista tutkia, miten ikäihmisten mahdollisuutta käyttää palveluja voidaan edistää heidän digitaitojaan tukemalla. Teemaryhmässä esittelen väitöskirjani ensimmäisen artikkelin ”Vertaisopastaminen ikäihmisten digitaitoja tukemassa” tuloksia ja niiden pohjalta rakentamaani toimintamallia vertaisopastuksen järjestämiseen. Tutkimuksen aineisto kerättiin fokusoiduissa ryhmähaastatteluissa haastatteleamalla ikäihmisten digitaitojen vapaaehtoisia vertaisopastajia (n=36, iät: 62-79-vuotta, miehiä 22, naisia 14). Aineisto analysoitiin sisällönanalyysia hyödyntäen. Tutkimuksen tulosten mukaan vertaisopastajat pystyvät rakentamaan ikäihmisten digitaitoja tukevia vertaisopastustilanteita. Opastettavien kanssa samanlainen kokemusmaailma lisäsi ymmärrystä ikäihmisten tarpeista teknologian käytölle ja oppimistilanteissa huomioitavista tekijöistä. Opastajan rauhallisuus, opittujen asioiden kertaaminen sekä se, että opastettava harjoitteli itse oman laitteensa käyttöä edistivät vertaisopastustilanteissa oppimista. Lisäksi opastettavan kokemus siitä, että hän hyötyy digitaitojen opettelusta omassa arjessaan, vahvisti oppimista ja motivaatiota opetella uusia taitoja. Toimintamallin muodossa tulokset ovat hyödynnettävissä vertaisopastamista kehitettäessä sekä valtakunnallista digituen toimintamallia toimeenpantaessa ja jatkokehittäessä. Vertaisopastamiseen liittyvien kuvailujen tarkastelu suhteessa digitalisoituvan yhteiskunnan muuttuviin vaatimuksiin yksilöiden tasolla tuo uutta näkökulmaa ikäihmisten oppimisen tutkimukseen ja siihen liittyvään monitieteiseen keskusteluun.

Digitaitojen oppimistilanteiden sosiaalinen merkitys ikäihmisille

Kristiina Korjonen-Kuusipuro (Itä-Suomen yliopisto)

Eija Kärnä (Itä-Suomen yliopisto)

Kaisa Pihlainen (Itä-Suomen yliopisto)

Esitelmämme tarkastelee ikäihmisille suunnattua digitukea keinona rakentaa yhteisöllisyyttä ja luoda osallisuutta digitaitojen oppimisen lisäksi. Digitaidot ovat uusia kansalaistaitoja, mutta ikäihmiset on usein nähty ryhmänä, joka on vaarassa marginalisoitua digitalisaatiokehityksen edetessä. Palvelujen siirtyminen verkkoon on synnyttänyt myös huolta arjen kasvokkaisten kohtaamisten katoamisesta. Tarkastelemme digitaitojen oppimistilanteiden sosiaalista merkitystä. Pohdimme millaisia sosiaalisia merkityksiä ikäihmiset liittävät oppimistilanteisiin ja voivatko nämä tilanteet toimia yhteisöllisyyttä ja kuulumisen tunnetta rakentavina tapahtumina. Tarkastelemme sosiaalisen merkityksen muotoutumista myös verkossa tapahtuvissa ohjaustilanteissa. Teoreettisesti näemme oppimistilanteet ns. yhteismuotoutumisina (engl. intra-action), joissa ihmiset ja materiaaliset objektit kietoutuvat toisiinsa ja ovat olennaisia tietynlaisen toiminnan syntymiselle. Esitelmämme perustuu Itä-Suomen yliopistossa meneillään olevan ACCESS-hankkeen puitteissa eri puolilla Suomea keväällä 2019 kerättyyn haastattelu- ja havainnointiaineistoon, jota tukee vuonna 2018 kerätty kyselyaineisto (N=400). Opastustilanteiden havainnointeja tehtiin kuudella eri paikkakunnalla ja niihin osallistui yhteensä 39 vertaisohjaajaa ja 90 opastettavaa. Tilanteet vaihtelivat kerho- ja luentomuotoisesta opastuksesta kahdenvälisiin ohjaustilanteisiin. Haastatteluja tehtiin 24, joista ohjaajia oli kuusitoista ja opastettavia kahdeksan. Alustavina tuloksina voidaan sanoa, että vertaisohjauksen tilanteet

tuottavat uudenlaisia kohtaamisia ikäihmisille. Erityisesti vertaisohjaajiksi hakeutuvat korostivat ohjaustilanteiden sosiaalista merkitystä ja kertoivat esimerkiksi saaneensa uusia ystäviä ohjauksen piiristä. Ohjattavat puolestaan painottivat uusien taitojen karttumista ja sitä kautta vahvistuvaa osallisuuden ja kuulumisen tunnetta. Pienissä ryhmissä ja vertaisohjauksen tilanteissa uusien taitojen oppiminen tapahtui sosiaalisessa vuorovaikutuksessa - yhdessä pähkäillen. ACCESS-hanke on monitieteinen ja monikansallinen konsortiohanke, jota rahoitetaan EU:n More Years, Better Lives -ohjelmasta. Suomen osuutta rahoittaa Suomen Akatemia.

Inklusion tutkimus kasvatustieteissä - mitä inklusion nimissä tehdään?

Puheenjohtajat/ Chairs: **Juho Honkasilta** (Helsingin yliopisto), **Anna-Maija Niemi** (Helsingin yliopisto) ja **Henri Pesonen** (Helsingin yliopisto) (alateema 1), **Minna Mäkihonko** (Tampereen yliopisto) ja **Minna Seppälä** (Tampereen ammattikorkeakoulu) (alateema 2), **Terhi Ojala** (Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri) ja **Aino Äikäs** (Itä-Suomen yliopisto) (alateema 3)

[Alateema 1. Paluu inklusion juurille: vammaistutkimuksen ja kriittisen erityispedagogisen tutkimuksen näkökulmia](#)

Neuvotteluja erityisestä tuesta ja sen tarpeesta: kerronnallinen näkökulma vanhempien toimijuuteen esi- ja perusopetuksen konteksteissa

Sirpa Lappalainen (Itä-Suomen yliopisto)
Heidi Huilla (Helsingin yliopisto)

Esityksessä tarkastelemme kasvatusinstituution ja vanhempien välisiä neuvotteluja erityisestä tuesta ja sen tarpeesta pyrkien käsitteellistämään neuvotteluissa muodostuvaa toimijuutta. Analyysimme perustuu 2017-2018 pääkaupunkiseudulla toteutettuun kouluetnografiaan, jossa seurattiin esiopetusryhmää sekä kuudensia luokkia. Olemme ottaneet analyysin kohteeksi kolmen erityistä tukea tarvitsevan lapsen vanhemman haastattelut, joita peilaamme kenttämuistiinpanoihin sekä opettajien haastatteluihin. Analyysimme kohdistuu niihin kerronnan osiin, joissa vanhempi puhuu lapsesta ja hänen tarpeistaan, omasta sekä kasvatusinstituution toiminnasta. Analyysimme vaikutteet tulevat Michael Bambergin ja Alexandra Georgakopouloun kehittelemästä ”pienien kertomusten” metodologiasta. Olemme kiinnostuneita siitä, millaisena vanhempien toimijuus näyttäytyy tuen tarpeesta käytävissä neuvotteluissa. Alustava analyysimme valottaa vanhemmille mahdollisia erilaisia toimijuuksia suhteessa kasvatusinstituutioon, ts. asemoinnin ja rakenteellisen asemoiduksi tulemisen välistä dynamiikkaa. Taistelevaksi toimijuudeksi kutsumme Pilvikin tapaa asemoida itsensä kuusivuotiaan Roopen tarpeiden parhaaksi tuntijaksi. Perheen elämä jäsentyy sen mukaan, minkä Pilvikki kokee Roopelle parhaaksi, ”erityisyys ei oo mikään vika, joka pitäis korjata”, mikä asettuu usein ristiriitaan esiopetuksen tavoitteiden kanssa. Kuudesluokkalaisten Vapun äidin Marjon kerronnassa vanhemman toimijuus näyttäytyy tallattuna, kun moniammatillinen koneisto tulee ohittaneeksi sekä äidin että lapsen: ”et siellä ne asiantuntijat alkaa vyöryttää sitä omaa informaatiota, (...) sit se siellä saattaa jopa lapsi ja jopa aikuinen huoltajakin jäädä niitten asiantuntijojen jalkoihin”. Olavin äiti, Jonna, jakaa toimijuutensa kasvatusinstituutioiden (koulun ja esiopetuksen) kanssa. Kannateltu toimijuus mahdollistaa paitsi lapsen tukemisen myös perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin: ”päiväkodin ja koulun rooli ja niitten ihmisten, (...) et joku yks asia jonka joku sanoo tai on läsnä vaik siin jossain keskusteluhetkessä, ni se voi olla ihan hirveen tärkeä. (...) et okei, mä en oo yksin ja et elämä kantaa, (...) mun lapsella on muitaki ihmisiä tässä”.

Inklusion oikeudellinen ja kasvatustieteellinen perusta Suomessa

Mirva Poikola (Itä-Suomen yliopisto)

Suvianna Hakalehto (Itä-Suomen yliopisto)

Eija Kärnä (Itä-Suomen yliopisto)

Tarkastelen väitöstutkimukseni ensimmäisessä osatutkimuksessa inklusiota Suomessa oikeudellisesta ja kasvatustieteellisestä kontekstista. Vuonna 1994 julkistetun Salamancan julistuksen mukaan valtioiden tulisi edistää inklusiota kehittämällä erityisopetusta siten, että erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden tarpeisiin vastattaisiin osana tavallista opetusjärjestelmää. Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean ja lapsen oikeuksien komitean mukaan inklusiivinen koulutus on perustavanlaatuinen ihmisoikeus. Komiteoiden mukaan inklusion toteuttamiseksi tulisi koulussa organisaationa tehdä muutoksia erityisesti rakenteissa, opetussuunnitelmissa ja opetusmenetelmissä osallistumisen esteiden poistamiseksi. Ensimmäisessä osatutkimuksessa tarkastelen inklusiota oikeustieteellisestä ja kasvatustieteellisestä näkökulmasta. Osatutkimus on oikeus- ja yhteiskuntatieteellinen katsaus, jossa lainoppia hyödyntäen tarkastellaan inklusiota opetustoimen lainsäädännössä sekä virallisiasiakirjoissa ja tätä oikeudellista näkökulmaa peilataan kasvatustieteelliseen inklusiotutkimukseen. Suomessa inklusio kuuluu nykyään keskeisesti opetustoimen ideologiaan, mutta opetuksen kentällä esiintyy erimielisyyttä inklusiivisen opetuksen käytännön toteutuksesta ja oppilaan oikeuksien toteutumisesta. Oikeustieteen näkökulmasta inklusiolle on olemassa tiettyjä reunaehtoja, joiden toteuttaminen on kuntien lakisääteinen velvollisuus. On kuitenkin huomioitava, että lainsäädännön tulkinnanvaraisuus voi johtaa erilaisiin ratkaisuihin ja siten alueellisiin eroihin esimerkiksi oppimisen tuen toteuttamisessa. Tämän vuoksi on tärkeää arvioida myös kasvatustieteellisen tutkimuksen tuloksia ja suosituksia inklusion ja oppimisen tuen edistämiseksi, sillä kansainväliset ihmisoikeussopimukset asettavat lainsäädännölle vain oikeuksien vähimmäistason, jota voidaan kansallisesti toteuttaa laajemmin. Tutkimukseni on osa väitöskirjatutkimusta, jossa tarkastelen oppilaiden oikeutta oppimisen ja koulunkäynnin tukeen inklusiivisissa perusopetuksen kouluissa Suomessa. Tässä esityksessäni kuvaan väitöskirjani ensimmäisen osatutkimuksen taustoja ja toteutusta. Hyödynnän tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä Ostin ja van de Kerchoven interdisiplinaarista mallia, johon yhdistän Dysonin inklusiodiskurssien teorian. Inklusiodiskurssien avulla esittelen inklusiokäsitteen kontekstuaalisuutta oikeudellisesta ja kasvatustieteellisestä näkökulmasta. Kuvaan esityksessäni inklusiota koskevaa lainsäädäntöä sekä sitä, miten kasvatustieteellinen inklusiotutkimus näyttäytyy suhteessa inklusion oikeudelliseen perustaan.

Inklusiokeskustelu Helsingin Sanomissa 2009–2019 diskursiivista kamppailua kaikkien koulusta

Hannele Pitkänen (Tampereen yliopisto)

Heidi Huilla (Helsingin yliopisto)

Sirpa Lappalainen (Itä-Suomen yliopisto)

Sara Juvonen (Helsingin yliopisto)

Sonja Kosunen (Helsingin yliopisto)

Esityksemme analysoi inklusiosta käytyä päivälehtikeskustelua Helsingin Sanomien artikkeliteksteissä 2009–2019 (n=192). Teoreettis-metodologisesti tarkastelemme keskustelua diskursiivisena kamppailuna, eli erilaisin käsitteellisin määrittelyin ja argumentein rakentuvina ja eri positioista käytynä rajanvetoina siitä, kenelle ja millaisin järjestelyin koulu voisi olla yhteinen. Kysymme 1) miten kamppailua yhteisestä koulusta on käyty julkisessa inklusiokeskustelussa ja 2) ketä varten kamppailussa rakentuva yhteinen koulu on. Foucaultn (2005) diskursseja ja valtaa koskevan ajattelun inspiroimina vastaamme kysymyksiin analysoimalla i) inklusion käsitteellistä ilmaantumista ja muotoutumista, ii) positioita, joista kamppailuun on voinut

osallistua, iii) siinä hyödynnettyjä argumentteja sekä iv) oppilaiden kategorisointeja. Analyysimme osoittaa, että inklusiota koskevaa ymmärrystä ja mielipideilmastoa on rakennettu monenlaisista positioista ja näkökulmista käsin Helsingin Sanomien artikkeliteksteissä. Yleisimmin keskusteluun on päässyt osallistuman opettajaprofessiosta ja sen edunvalvontapositiona. Kärkkäimmin kamppailuun on osallistuttu mediapositiona. Kokonaisuudessaan huoli ja kriittisyys ovat päässeet julki useammin kuin myönteiset ja kaikkien yhteistä koulua puoltavat näkökulmat. Mediakeskustelussa inklusio näyttäytyy ennen kaikkea praktisena toimena, käytäntönä ja opetuksen järjestämisen tapana, jonka tavoitteena on siirtää tai ottaa mukaan erityisopetuksen oppilaita tavallisina ymmärrettyihin luokkiin ja lähikouluihin. Inklusion syvempi filosofinen idea osallisuudesta ja kuulumisesta jää kamppailun reunoille. Paradoksaalisesti inklusiota koskeva keskustelu rakentuikin perusteluksi sille, miksi kaikki eivät voi kuulua yhteiseen kouluun, ilmentäen voimakasta ristiriitaa inklusion taustalla olevan filosofian kanssa. Keskustelu pelkistää huomionsa kahteen oppilasjoukkoon; erityisen (ja tehostetun) tuen tarpeisiin ja marginalisoituihin etnisiin ryhmiin kuuluviin oppilaisiin. Näistä oppilaista muotoutuu homogeeninen haaste yhteisen koulun toteuttamiselle. Analyysimme vahvistaakin aiempia havaintoja siitä, että inklusiokeskustelu keskittyy useimmin erityisoppiluuteen, ja monet muut risteävät ja yhteistä koulua eriyttävät yhteiskunnalliset tendenssit jäävät huomiotta.

Suomalaisen inklusion tarkastelua avoimen kirjeen 'Onko Suomen peruskouluissa inklusiivista kasvatusta?' pohjalta

Aimo Naukkarinen (Jyväskylän yliopisto)

Sai Väyrynen (Helsingin yliopisto, Avoin yliopisto)

Mediassa ja kouluelämässä on väärinkäsityksiä siitä, mitä inklusio on ja mikä sen merkitys on peruskoululle. Inklusiota tai inklusiivista kasvatusta syytetään, kun kouluilla on vaikeuksia vastata riittävästi oppilaiden moninaisuuden tai tuen tarpeisiin.

Laadimme syksyllä 2019 avoimen kirjeen selkeyttääksemme kuvaa suomalaisesta inklusiosta. Olemme sitä mieltä, että hankaluutta kohdata oppilaiden moninaisuutta ei pidä laittaa inklusion syyksi, vaan syynä on usein se, että kunnassa ja koulussa ei ole tehty riittävästi inklusiivisia järjestelyjä. Avoimen kirjeen allekirjoitti 85 kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen parissa työskentelevää ammattilaista kasvatuksen eri aloilta, varhaiskasvatuksesta yliopistoon. Pohdimme nyt esityksessämme avoimen kirjeen teemoja. Tuomme esille toimenpiteitä, jotka edistäisivät inklusiota Suomessa.

Väitämme, että inklusio on edennyt maassamme hitaasti, vaikka Suomi on sitoutunut inklusion kannalta keskeisiin kansainvälisiin sopimuksiin jo 1990-luvun puolivälistä. Erillisen erityisopetuksen resursseja ei ole juurikaan pyritty suuntaamaan tavalliseen perusopetukseen. Lainsäädäntötyössä tulisi päätavoitteena olla kuntien ja koulujen opetusresurssien suuntaaminen uudelleen inklusiiviseen kasvatukseen, esimerkiksi perinteistä erityisen tuen järjestelmää purkamalla ja uudelleen rakentamalla. Oma työskentely on myös yliopistoilla, tutkijoilla ja opettajankouluttajilla edistää oppimisen ja kasvun moninaisuutta paremmin ymmärtävää yhteistä opettajankoulutusta ja tutkimusta.

Suuri ongelma inklusiivisen kasvatuksen edistämässä on inklusio-käsitteen epämääräinen tulkinta. Maassamme on hallitsevana integraatio-ajattelu: Eritystä tukea tarvitseva oppilas sijoitetaan tavallisen opetusryhmän ulkopuolelle, useimmiten erityisluokkaan tai pienryhmään, joskus erityiskouluun, jotta siellä kuntouduttuaan hän kykenisi palaamaan ja sopeutumaan (integroitumaan) tavalliseen opetusryhmään. Toisin kuin inklusiossa, integraatiossa pääpaino ei ole tavallisen koulu- ja luokkayhteisön kehittämisessä kaikkien oppilaiden moninaisuutta huomioon ottavaksi. Inklusiota ei ole tilanne, jossa oppilas ei ole saanut tarvitsemaansa tukea tavallisessa opetusryhmässä eikä opettaja ole saanut tukea työskentelyynsä ja

luokkayhteisön toimintatapojen kehittämiseen. Keskustelussa myös unohtuu, että inklusiivinen kasvatus koskee kaikkia oppijoita, ei pelkästään niitä, joilla on todettuja tehostetun tai erityisen tuen tarpeita.

Usein inklusio- ja integraatiokäsitteet sekoitetaan ja väitetään, ettei inklusio toimi, vaikka arvostelun kohteena on integraatio. Tällaiset väitteet voivat luoda käsityksen, että inklusiota on sovellettu käytäntöön ja se on huonoksi todettu.

Suomessa on paljon ajantasaista tietoa inklusiota hyvin toteuttavista kunnista, kouluista ja opettajista. Tutkimusta on tehty koulujen ja opetusryhmien sisällä luonnollisissa olosuhteissa ja tiedämme paljon luokka- ja kouluyhteisöjen inklusiivisuuden edellytyksistä. Tämän tiedon pohjalle voisi inklusiivista koulutuspolitiikkaa rakentaa entistä luotettavammin. Materiaalisesti ja asennetasolla pitää suunnata resursseja inklusiiviseen toimintaan tavallisissa kouluissa ja koululuokissa. Muuten Suomen peruskouluissa on jatkossakin liian vähän inklusiivista kasvatusta.

[Alateema 2. Ihmiskunnan oppimishaaste: syrjäytymisen ehkäisy ja inklusion toteuttaminen](#)

A conceptual analysis of Inclusive pedagogy and Steiner Waldorf pedagogy

Kirsi Neuvonen (Lapin yliopisto)

Suvi Lakkala (Lapin yliopisto)

This research is composed for deepening the understanding of Inclusive pedagogy and Steiner Waldorf pedagogy by conceptual analysis. Alternative pedagogies, including Steiner Waldorf pedagogy, have not been studied extensively. Also the concept of inclusive education has raised many problems in conceptual and practical level. The purpose of this study is to identify elements of inclusive pedagogy and Steiner Waldorf pedagogy that enhance student participation and agency in school. By participation in school, we mean student's abilities and possibilities to develop in their learning and act meaningfully in schools social and learning environments. Concerning agency, we are interested in how students' social and emotional capabilities, which enable them regulate their behaviour and reflect their experiences based on community feedback, can be improved. As a research method for this study, we use conceptual analysis based on previous research. Since there are numerous research papers on inclusive education and pedagogy, we apply an explanatory typology for our analysis. The dimensions of our typology are the levels of participation and agency in the different environments offered by schools. The expected results will reveal the basic elements of inclusive pedagogy and Steiner Waldorf pedagogy. By conceptual analysis, we are not concerned with finding new facts, values or moral judgements, but with the actual and potential uses of inclusive pedagogy and Steiner Waldorf pedagogy and mapping out these concepts and applications.

Aikuisten ja lasten jaetut mielikuvitusmaailmat inklusion tukena alkuopetuksen arjessa

Anna Rainio (Helsingin yliopisto)

Elina Leimio

Esityksessä tarkastelemme leikin mahdollisuuksia inklusion toteuttamisessa alkuopetuksessa. Ymmärrämme inklusion väljästi jokaisen oppilaan mahdollisuutena osallistua opetukseen omassa lähikoulussaan, omine yksilöllisine tarpeineen (ks. esim. Mikola, 2011). Erityisesti hahmotamme inklusion kouluun kiinnittymisen suunnasta: koulun pitäisi pystyä tukemaan oppilaiden oikeutta kuulua ja kokea kuuluvansa kouluun ja omaan luokkaan. Esitys perustuu käynnissä olevaan tapaustutkimukseen, jossa toisen luokan alakoulun opettajan ja tutkijan välisessä dialogisessa yhteistyössä kehitämme, koettelemme ja

reflektoimme leikkiin ja mielikuvitukseen perustuvia työtapoja alkuopetuksessa. Hankkeessa tarkastelemme kuinka nämä leikkimaailmat (Lindqvist, 1995; Rainio, 2010) voivat toimia varsinkin ambivalentisti kouluun kiinnittyneiden (ks. Rainio & Marjanovic-Shane, 2013; Ferholt & Rainio, 2016) lasten lähikehityksen vyöhykkeinä (Vygotsky, 1978) ja mahdollistavat uudenlaisia yhteistyön ja olemisen tapoja opettajan ja oppilaiden välillä perusopetuksessa. Leikkimaailma on luovaan leikkipedagogiikkaan perustuva työtapana, jossa aikuiset ja lapset yhdessä luovat luokkaan usein johonkin valmiiseen tarinaan tai satuun perustuvan kuvitteellisen maailman ja toimivat, seikkailevat ja ratkaisevat ongelmia tässä maailmassa (ks. esim. Nilsson ym., 2018). Hankkeessa myös tutkimme ja kehitämme itse leikkimaailman käsitettä tietynlaisena vuorovaikutuksen ja olemisen tapana ja tilana.

Saavutettavampaa DIY-teknologiaa oppilaille ja opettajille

Susanne Mäkelä (Itä-Suomen yliopisto)

Virpi Vellonen (Itä-Suomen yliopisto)

Tutkimuksen tavoitteena oli edistää Do-It-Yourself (DIY) -teknologian saavutettavuutta oppilaille, joilla on monenlaisia tuen tarpeita, sekä heidän kanssaan työskenteleville opettajille ja ohjaajille. DIY-teknologia antaa käyttäjälle laajat mahdollisuudet sen muokkaamiseen ja soveltamiseen, mikä aiemman tutkimuksen mukaan tarjoaa mielenkiintoisia mahdollisuuksia hyödyntää teknologiaa monenlaisten oppilaiden kanssa ja erilaisissa oppimistarkoituksissa. DIY-teknologian ominaisuudet ja ulkomuoto voivat kuitenkin rajoittaa sen käytettävyyttä, soveltuvuutta ja kiinnostavuutta. Tässä tutkimuksessa pyrittiin edistämään DIY-teknologian saavutettavuutta Design for All -periaatteen mukaisesti käyttämällä tekstiilityön tekniikoita ja materiaaleja. Tutkimuksessa suunniteltiin, testattiin ja kehitettiin iteratiivisesti kolme versiota ohjaimesta, joita kokeiltiin erityisopettajaopiskelijoiden sekä erityiskoulussa opettajien, ohjaajien ja oppilaiden kanssa. Esityksessä tarkastellaan tutkimuksen alustavia tuloksia.

Finnish pre-service teachers' self-efficacy for inclusive practices and its relationship with resilience

Akie Yada (University of Jyväskylä)

Piia Maria Björn (University of Turku)

Pirjo Savolainen (University of Jyväskylä)

Minna Kyttälä (University of Turku)

Mikko Aro (University of Jyväskylä)

Hannu Savolainen (University of Jyväskylä)

In many countries, high teacher attrition rate has been a problem and widely discussed, especially for novice teachers (Union European, 2013). Teachers' work is getting stressful echoing to the trends towards inclusive education, because they need to accommodate students with diverse educational needs. Existing research recognises the critical role played by teacher resilience on their motivation and persistence that influence teachers' turn over (Brunetti, 2006; Johnson et al., 2014; Yost, 2006). Furthermore, previous research has suggested that teachers' resilience is associated with their self-efficacy (Pajares, 1996; Pendergast, Garvis, & Keogh, 2011). However, previous published studies on pre-service teachers' self-efficacy in relation to their resilience are still limited. Thus, an objective of this study is to investigate pre-service teachers' self-efficacy for inclusive practices and its relationship with their resilience. Data were gathered from 105 Finnish pre-service teachers through questionnaire. Statistical analysis using SPSS was conducted to examine the level of pre-service teachers' self-efficacy for inclusive practices and to investigate association between their self-efficacy and resilience. The result indicated that, in Finland, the pre-service teachers' overall self-efficacy for

inclusive practices was lower than that of in-service teachers compared to the results of previous study (Savolainen et al., 2012). In addition, teachers' self-efficacy for inclusive practices was significantly correlated with their resilience. The findings of this study contributed understanding of pre-service teachers' self-efficacy and resilience, which further could be utilised to develop teacher training programmes not only in Finland but also in other countries.

Vammaispalvelujärjestelmän pedagogiikka. Kehitysvammadiagnoosin tienviittoja työntekijäkansalaisuuteen

Katariina Hakala (Tampereen ammattikorkeakoulu)

Esityksessä tarkastellaan kahta teoreettista näkökulmaa vammaisuuteen: ensimmäinen on yksilön vammaisuutta, tuen ja avun tarvetta ja yhteiskunnallisten palveluiden resursointia määrittävä, yksilön kohteeksi asettava yksilödiagnostinen näkökulma ja toinen yhteiskunnan rakenteita, vammaisten henkilöiden arkipäivää määrittävän palvelujärjestelmän käytäntöjä tarkasteleva kumppanuusnäkökulma, jossa yksilöiden kokemukset palveluiden käyttäjinä ovat lähtökohtana. Näkökulmien tuottamia kehitysvammaisten henkilöiden paikannuksia työntekijäkansalaisiksi tarkastellaan sen kautta, millaista pedagogista puhuttelun tapaa ne edustavat ts. millaiseen kansalaisen positioon niissä kutsutaan mukaan ja mistä ne sulkevat ulos. Tätä tarkastellaan kehitysvammaisten koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien analyysillä perustuen empiirisiin tutkimuksiin, jotka on toteutettu kehitysvammaisten palveluiden käyttäjien kanssa heidän koulutus- ja työllistymiskokemuksistaan. Vammaispalvelujärjestelmässä yksilödiagnostinen näkökulma on ollut palvelujärjestelmän kulttuurisen perinteen ja palvelukäytäntöjen perustava lähtökohta. Tätä haastamaan on asettunut kumppanuusnäkökulma, joka painottaa vammaisten osallisuutta, osallistumismahdollisuuksia ja itsemääräämisoikeutta sekä palvelujärjestelmän eri toimijoiden kumppanuutta. Analyysissä kaksi YK:n hallinnoimaa, moniulotteista kansainvälistä asiantuntijuutta kokoavaa, vammaispalvelujen kehittämistä ohjaavaa sopimuskoneistoa, kansainvälinen tautiluokitus (ICF) sekä vammaisten oikeuksien julistus (CRPD) kiinnitetään näihin kahteen näkökulmaan vammaisuudesta.

Tasa-arvoista kasvun ja oppimisen polkua rakentamassa Inklusiota tukevien opetusratkaisujen yhteiskehittäminen

Kati Sormunen (Helsingin yliopisto)

Koulutuksellinen yhdenvertaisuus on ohjannut suomalaista perusopetusta vuosikymmenten ajan. Normien tasolla suomalainen koulukulttuuri tukee inklusiota, pyrkien toteuttamaan laadukasta perusopetusta, jossa tuetaan kaikkien oppilaiden oppimista sukupuoleen, etniseen taustaan, kykyihin tai tuen tarpeisiin katsomatta. Suomalaiset opettajat allekirjoittavat inklusion arvopohjan, mutta kokevat samalla inklusiivisen opetuksen toteuttamisen haastavana. Tutkimusten kautta tiedetään, että inklusiivisten opetuskäytänteiden kehittyminen edellyttää koko kouluyhteisön sekä oppilaiden ja huoltajien tiivistä, pitkäkestoista ja reflektiivistä kumppanuutta. Tutkimus-käytäntökumppanuudella voidaan tukea inklusiivisen koulun kokonaisvaltaista kehittämistä edistäen opettajien välistä yhteistyötä, kehittämällä inklusiivisia opetuskäytänteitä sekä sitouttaen oppilaita oman oppimisensa kehittämiseen sekä näin ollen edistää inklusion toteutumista käytännön tasolla. Esiteltävä tutkimus on osa laajempaa Growing Mind -hanketta (growingmind.fi), jonka osatutkimuksessa toteutetaan koulun kokonaisvaltaista ja tarvepohjaista kehittämistyötä pitkäkestoisella tutkimus-käytäntökumppanuudella. Tarkastelun kohteeksi on valittu 4 koulua, joiden kehittämiskohteena on inklusioon liittyviä toimintamalleja. Koulusta riippuen mallina voi olla tiimiopettaisuus, joustavan ja monipuolisen erityis- ja yleisopetuksen toteuttaminen ja/tai oppilaita

osallistavien ja aktivoivien opetusmenetelmien kehittäminen niin eriyttämisen, tekemällä oppimisen, opetusteknologian käytön ja yhteisöllisen oppimisen näkökulmista tarkasteltuna. Hankkeessa tuetaan koulujen kehittämistoimintaa säännöllisillä ja reflektiivisillä yhteiskehittämistapaamisilla sekä mm. täydennyskoulutuksella ja mentoroinnilla. Kehittämishankkeiden vaikutuksia tarkastellaan oppilaan tasolla mixed methods-verkostotutkimuksen avulla. Tutkimuksen aineisto rakentuu kehittämishankkeiden iteraatioiden mukaisesti kuhunkin koulukontekstiin ja kehittämisen osa-alueeseen soveltuvilla menetelmillä, kuten oppilaille suunnatuilla verkostokyselyillä ja etnografisilla muistiinpanoilla ja havainnoinnilla sekä opettaja- ja oppilashaastatteluilla. Oppilaiden sosiaalisten verkostojen kautta tarkastellaan kaikissa kouluissa lukuvuoden aikana tapahtuvia muutoksia oppilaiden kaveri- ja kouluapuverkostoissa suhteessa koulun kehittämiskohteeseen sekä erilaisiin taustamuuttujiin. Esityksessä pohditaan tutkimuskäytäntökumppanuuden merkitystä inklusiivisen koulutuksen kehittämisessä sekä nostetaan esiin inklusioon liittyvien toimintamallien moninaisuutta kentällä nojautumalla tähänastisiin tuloksiin ja tulossa oleviin vaiheisiin.

”Saa aika lailla ite päättää, mitä tekee”. Opiskelijakokemuksia ammatillisesta koulutuksesta.

Minna Seppälä (Tampereen ammattikorkeakoulu)

Sissi Huhtala (Tampereen ammattikorkeakoulu)

Tutkimuksen taustalla on uudistunut ammatillinen koulutus, joka opiskelijan näkökulmasta on muuttanut opintojen etenemistä monella eri tavalla. Ensisijaisesti se on mahdollistanut opiskelun joustavuuden ja joustavat opetusjärjestelyt. Käytännössä opiskelijan osaaminen ratkaisee, eikä käytetyllä opiskeluajalla ole merkitystä tutkinnossa edellytettävien ammattitaitovaatimusten saavuttamisessa. Jokainen opiskelija etenee opinnoissaan omassa tahdissaan ja hankkii tarvittavan osaamisen yksilöllisen opintopolun mukaisesti. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää erityistä tukea saavien opiskelijoiden kokemusta yksilöllisten opintopolkujen toteutumisesta, opiskelun joustavuudesta sekä opetusjärjestelyistä. Teoreettisina lähtökohtina ovat inklusio ammatillisessa koulutuksessa, opiskelijakokemus sekä syrjäytymisen ehkäisy. Tutkimuskysymykset: Miten ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan yksilölliset opintopolut toteutuvat? Miten erityistä tukea saavat opiskelijat kokevat joustavat opetusjärjestelyt? Tällä tutkimuksella halutaan selvittää, kuinka onnistunut ammatillisen koulutuksen uudistus on erityistä tukea saavien opiskelijoiden kokemana ollut. Uudistunutta ammatillista koulutusta on toteutettu nyt kahden lukuvuoden ajan. Tämän tutkimus antaa suuntaviivoja, miten uudistus on tutkimuksen kohteena olevien opiskelijoiden kokemana toteutunut.

”Että lapset näkis kun sun isä puhuu mun äitille” – Vanhempien ajatuksia lasten yhteenkuuluvuudesta varhaiskasvatuksessa

Elina Viljamaa (Oulun yliopisto)

Jokaisen ihmisen perustarve on tuntea itsensä rakastetuksi ja kokea kuuluvansa muiden joukkoon, läpi elämänsä. Esityksessä tarkastellaan 3-5 -vuotiaiden lasten vanhempien ajatuksia lasten yhteenkuuluvuudesta Suomessa, Islannissa, Norjassa ja Alankomaissa. Kaikkien maiden sitoutuminen inklusiivisiin arvoihin jo varhaisvuosien kasvatuksessa ja opetuksessa, globalisoituminen ja interkulttuurisuus tekevät yhteenkuuluvuuden toteutumisen tutkimuksesta tärkeän. Varhaiskasvatus on lasten ja vanhempien ensimmäinen institutionaalinen päivittäinen kohtaamispaikka ja sen merkitys lasten ja perheiden yhteenkuuluvuuden vahvistamisessa on ensiarvoista. Tutkimus on osa laajempaa tutkimushanketta Politics of belonging: Promoting children's inclusion in educational settings across borders (NordForsk), jossa lasten

yhteenkuuluvuutta tutkitaan lasten itsensä, kasvattajien, vanhempien ja ohjaavien asiakirjojen näkökulmista Pohjoismaissa ja Alankomaissa. Yhteenkuuluvuutta (belonging) ajatellaan tässä esityksessä yhtäältä emotionaalisenä kokemuksena kuulumisesta tai kuulumattomuudesta ryhmiin, yhteisöihin ja myös vaikkapa paikkoihin, kulttuuriin ja kieleen ja toisaalta niinä moninaisina käytänteinä ja rakenteina, joilla kuulumista ja sen vastavoimaa tuotetaan (politics of belonging). (Yuval-Davis, 2011). Tutkimuksen aineistona on vanhempien haastatteluja. Jokaisesta kohdemaasta on otettu mukaan sekä valtaväestöön kuuluvien, että maahan muuttaneiden vanhempien haastatteluja. Esityksessä esitellään alustavia tuloksia liittyen mm. kielen merkitykseen ja sekä vanhempien että lasten passiiviseen ja aktiiviseen ja rooliin yhteenkuuluvuuden politiikassa. Lisäksi pohditaan yhteenkuuluvuuden ja yhteenkuuluvuuden politiikan tutkimuksen suhdetta inklusiotutkimukseen ja -keskusteluun.

Alateema 3. Vaativa erityinen tuki ja inklusiiviset toimintaympäristöt?

Opettajien koulutukselliset tarpeet liittyen vaativaan erityiseen tukeen ja niihin vastaaminen täydennyskoulutuksella

Merja Mannerkoski (Itä-Suomen yliopisto)

Eija Kärnä (Itä-Suomen yliopisto)

Kwok Ng (Itä-Suomen yliopisto)

Väitöskirjatutkimuksessani tutkin opettajien käsityksiä vaativasta erityisestä tuesta, heidän asenteitaan inklusiota kohtaan ja vaativaan erityiseen tukeen liittyviä koulutuksellisia tarpeitaan. Tutkin opettajien kokemuksia arkityön näkökulmasta ja pyrin selvittämään, kuinka hyvin opettajille voidaan tarjota valmiuksia täydennyskoulutuksen avulla ja kuinka opettajat itse kokevat saavansa täydennyskoulutuksista taitoja työskentelyynsä vaativan erityisen tuen lasten ja nuorten kanssa. Vaativaan erityiseen tukeen liittyvän koulutuksen vaikuttavuutta on Suomessa tutkittu vähän. Opettajat kohtaavat työssään erilaisia haasteita ja siksi on tärkeää tutkia, kuinka heitä voidaan auttaa näiden haasteiden kohtaamisessa. Keskityn esityksessäni tutkimukseni ensimmäiseen osatutkimukseen. Siinä etsitään vastauksia kahteen tutkimuskysymykseen: millaisia käsityksiä opettajilla on vaativasta erityisestä tuesta sekä millaisia ajatuksia heillä on inklusiivisesta koulusta, vaativaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opettamisesta ja omista mahdollisuuksistaan tukea vaativaa moniammatillista tukea tarvitsevia oppilaita kaikille yhteisessä koulussa? Osatutkimuksen teoreettinen taustoitus muodostuu inklusiivista toimintaympäristöä, kolmiportaista tukea ja vaativaa erityistä tukea määrittävistä tutkimuksista sekä Ajzenin (Ajzen 1991) suunnitelmallisen käyttäytymisen teoriasta opettajien inklusioasenteiden tutkimisessa. Väitöstutkimukseni aineisto koostuu TUVET-hankkeessa järjestettävistä neljän teeman mukaisista täydennyskoulutustilaisuuksista kerättävistä alku-, loppu- ja seurantakyselyaineistoista sekä kyselyjä täydentävästä haastatteluaineistosta. Kuvaan tässä esityksessä tutkimuksen aineistoa, sen keräämistä ja analysointia sekä alustavia päätelmiä, joita hankkeen vielä ollessa kesken tähän mennessä kertyneestä aineistosta voidaan tehdä. Tutkimus liittyy Itä-Suomen yliopiston koordinoimaan Tutkimusperustainen vaativaan erityiseen tukeen liittyvän osaamisen vahvistaminen opettajankoulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa (TUVET) -konsortiohankkeeseen. Tutkimuksessa käytetty vaativan erityisen tuen käsite on peräisin Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman kehittämisryhmän loppuraportissa käytetystä määrittelystä, jonka mukaan se tarkoittaa pitkäkestoista ja moniammatillista tukea ja suunnataan oppilaille, joilla on esimerkiksi vakavaa psyykkistä oireilua, moni- tai vaikeavammaisuutta, kehitysvammaisuutta tai autismin kirjoa (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:34).

Peruskouluikäisenä lastensuojelulain nojalla sijoitettujen nuorten aikuisten myönteiset kokemukset koulutuspolusta

Una Sutinen (Itä-Suomen yliopisto)

Tarkastelen esityksessäni peruskouluikäisessä lastensuojelulain nojalla sijoitettujen, nyt nuorten aikuisten myönteisiä kokemuksia heidän koulutuspoluistaan. Esitykseni perustuu meneillään olevaan väitöskirjatutkimukseeni. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää merkityksiä ja tekijöitä, jotka ovat tukeneet lastensuojelulain perusteella sijoitetun oppilaiden koulutuspolkua ja sen suorittamista. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään, mitkä koulutuspolkua tukevat tekijät ovat edistäneet myös tulevaisuudessa tehtyjä valintoja. Päämääränä on tuottaa sellaista tietoa, joka mahdollistaa lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden tukemisen koulutuspolulla tehokkaammin. Tutkimus sisältää tiedonkoontia koulutuspolusta, erityisesti peruskoulun ja toisen asteen vaiheista. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan haastateltavien sijoituspolkua: miten, missä, millainen ja milloin haastateltavan sijoituspolku on ollut. Koska haastateltavat ovat haastatteluhetkellä täysi-ikäisiä, tutkimuksen perusteella voi nousta esille myös sellaisia kantavia tekijöitä, jotka kantavat edelleen. Kerään tutkimusaineistoa yksilöhaastatteluilla (N=15). Tapaan jokaisen haastateltavan kaksi kertaa, haastatteluiden väli on noin yksi vuosi. Haastateltavat ovat täysi-ikäisiä, syntyneet vuonna 1996 tai sen jälkeen, suorittaneet sekä peruskoulun että 2.asteen opinnot, ja olleet sijoitettuna peruskoulun aikana vähintään kolme kuukautta. Lisäksi jokaisella haastateltavalla on ollut tai on työpaikka. Jokaiselta sairaanhoitopiirin erityisvastuualueelta (ERVA) on etsitty kolme henkilöä, jotka täyttävät haastateltavien kriteerit. Tällä on pyritty maantieteellisesti laajempaan otantaan. Aloitin ensimmäiset haastattelut marraskuussa 2019, ja nyt olen juuri saanut päätökseen haastatteluiden ensimmäisen kierroksen. Haastatteluissa käytiin läpi peruskoulun ja sijoituspolun vaiheita, sekä sivuttiin jatko-opintoasioita. Lisäksi olen tehnyt haastatteluiden litterointeja ja alustavaa analyysia aineistosta. Marraskuussa 2020 alkaa haastatteluiden toinen kierros, jossa tarkastellaan koulutuspolkua laajemmin: mitkä peruskouluvuosien tukitoimet ovat olleet kantavia tekijöitä, ja mitkä tekijät vaikuttanevat vielä nykyhetkenä.

Vaativan erityisen tuen erikoistumiskoulutus yhdessä tutkimisen prosessina

Katariina Hakala (Tampereen ammattikorkeakoulu)

Seija Eskola

Maija Mäkinen

Satu Aarnio

Leena Nuutila

Erytyisen ja vaativan erityisen tuen erittely kirjattiin uuteen lakiin ammatillisesta koulutuksesta, joka tuli voimaan vuoden 2018 alusta (L531/2017). Vaativa erityinen tuki on tämän lain mukaan yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus. Vaativan erityisen tuen järjestämislupa on Suomessa nykyisin kuudella ammatillisella erityisoppilaitoksella sekä viidellä yleisellä oppilaitoksella, joilla on rajattu erityistehtävä. Avaamme esityksessämme vaativan erityisen tuen käytäntöjen ja monimuotoisen osaamisen kehittämisen suuntia ja haasteita suhteessa inklusiivisen koulutuksen ideaaleihin. Esityksemme lähtökohtana on ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen 30 opintopisteen erikoistumiskoulutus, joka toteutettiin ensimmäistä kertaa lukuvuonna 2019-2020 viiden ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Koulutuksen perusta luotiin tiiviissä yhteistyössä ammatillisten oppilaitosten ja erityisoppilaitosten kanssa järjestäen työseminaareja eri puolella maata. Tästä on rakentunut myös toimiva asiantuntijaverkosto alan kehittämiseksi. Vaativan erityisen tuen erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on vahvistaa ammatillisen koulutuksen toimijoiden osaamista vaativan

erityisen tuen alalla. Koulutuksen ensimmäinen pilottitoteutus sisälsi intensiivistä kouluttajien, opiskelijoiden ja heidän mentoreidensa yhteistyötä, jossa koulutuksen käytäntöjä myös kehitettiin yhdessä, yhden lukuvuoden kestäneessä prosessissa ja rakennettiin yhteisen oppimisen, tutkimisen ja kehittämisen alusta. Koulutus järjestettiin monimuotokoulutuksena, jossa oppimistehtävät dokumentoitiin ja niistä keskusteltiin webinaareissa, alueellisissa oppimispiireissä, lähiseminaareissa ja kehittämistehtävissä kouluttajien ja mentoreiden ohjauksessa, monenlaisissa organisaatioissa ja toimintaympäristöissä. Tämä prosessi on tuottanut rikkaan ajankuvan vaativan erityisen tuen kysymyksistä ja kentän käytännöistä ja se on dokumentoitu myös yhteisjulkaisuna Puheenvuoroja vaativasta erityisestä tuesta, jonka monipuolisiin näkökulmiin esityksemme perustuu.

Intelligent digital tools and learning environments in education and lifelong learning

Puheenjohtajat/ Chairs: **Hannele Niemi** (Helsingin yliopisto) ja **Heli Ruokamo** (Lapin yliopisto)

AI and Learning: The ethical challenges and solutions of education technology companies

Päivi Kousa (University of Helsinki)

Hannele Niemi (University of Helsinki)

The aim of the study was to investigate the ethical challenges, solutions and needs of companies that provide AI assisted products and services for different levels of education. Currently, the topic is even more relevant with the increase of distance learning. Qualitative data was collected in interviews with seven experts from four Finnish companies, and the data was analyzed using inductive content analysis. The companies' challenges were related in particular to four areas: ambivalence of regulations, inequalities in human learning, ethical dilemmas in machine learning, and the lack of ability to assess consequences in society. All interviewees regarded that legal frameworks for ethical AI are indefinite and difficult. Furthermore, many respondents considered the opportunities to participate in AI-based education unequal, both in national and global scale. At the same time, people tend to have unrealistic expectations and fears about AI even though they share their information quite carelessly. Furthermore, similar questions have been identified by companies related to machine learning such as how to safely collect, process, share and store data and avoid bias. When designing solutions for educational use, companies suggested that AI applications should be designed with constant risk analysis in order to be preventive, safe, understandable and equal. Sufficient and accessible education, global collaboration, multi-professional support and dialogue between different actors in society were also emphasized. The findings indicate that there is an endeavor to develop trustworthy solutions with, transparency, justice and equality even the task has been found difficult or sometimes even impossible to accomplish.

Supporting learners within immersive virtual reality: why and how to scaffold training with artificial intelligence?

Joakim Laine (University of Helsinki)

Tiina Korhonen (University of Helsinki)

Kai Hakkarainen (University of Helsinki)

The purpose of this study is to examine learners' interaction with and acceptance of artificial intelligence tutoring (AI tutor) when in deliberate practice of professional procedural knowledge and skills within a virtual reality environment (VRE). Such training is immersive learning that takes place through real-time embodied interaction and experimentation within a high-fidelity virtual epistemic space with virtual objects and symbols. The AI tutor will be trained to recognize challenging scenarios and to offer situational adaptive scaffolding during VR training. The study is conducted in three cycles and as part of the "AI Tutor for demanding expertise" - development and research project in collaboration with Upknowledge Ltd. 1st study cycle digs deeper into the perspective of the immersed learner – what challenges do they face in VR? What sort of scaffolding do they expect to receive when immersed? The 2nd cycle analyzes data from eye-tracking and posture tracking, and seeks recurring patterns in user behavior during various challenging situations - how users react to various challenges? What role do their background factors play? The 3rd cycle concentrates on the interaction between the human and the computer – how correctly does the AI tutor scaffold users' challenges? How acceptable is the scaffolding it provides? In this presentation we will introduce the study setup and preliminary findings from the first data collection phase.

Analysing technological agency in Nordic lower-secondary classrooms

Jenny Högström (University of Helsinki)

Notions of agency have become increasingly foregrounded in education technology literature. The development and implementation of technological artifacts has challenged and shaped prevailing onto-epistemological conceptions of not only traditional and new modern schooling spaces and materialities, but also subjectivity itself. The present qualitative study explores technological agency in digitalized lower-secondary classrooms in Finland and Sweden. The aim is to investigate how agency is co-produced by different participants in the discursive and interactive classroom practices. Theoretically, a posthumanist framework is applied, evoking the sociomateriality and intra-active entangledness of contemporary Nordic classrooms. The following research question is posed: How does technological agency unfold in the classroom interaction between teacher, student(s) and technology? Methodologically, the study draws on a video-ethnographic and conversation analytical approach. The data consists of video-recorded lessons (n=22) in the school subjects Language Arts, Mathematics and Social Science/History, including 1-2 focus students per lesson. Segments related to the focus students' tool use are under scope of deeper analysis. As much as the students and teachers can possess and exercise their agency, we will argue that also technological artifacts and other tools powerfully co-constitute relations of agency in the classrooms. This research is part of the Connected Classrooms Nordic (CCN) -study within the research center Quality in Nordic Teaching (QUINT) funded by NordForsk.

AI Supported Game-Based Learning: Mixed Methods Research on Emotions in Problem-Solving Processes

Heli Ruokamo (University of Lapland)

Marjaana Kangas (University of Lapland)

Hanna Vuojärvi (University of Lapland)

Pekka Qvist (Napcon)

Emotions are vital for learning and particularly for game-based learning. Through the use of an AI based tutor, games have significant potential to enhance emotionally engaging learning and problem-solving processes. This research aims to: 1) design a pedagogical model to enhance AI-supported game-based learning, 2) explore the use of AI supported games as learning tools in the field of process industry, 3) explore relationship between learners' emotions and problem-solving processes. In this research a preliminary pedagogical model for AI supported game-based learning will be developed using design-based research. The research will answer the question: What kind of relationship do learners' emotions have to problem-solving processes in AI-supported game-based learning? In this research mixed data collection and analysis methods will be used. The quantitative data will be collected using AI in game-based learning survey, which aims to examine learners' experiences of playing the Neste Napcon games. The qualitative data will be collected using thematic interviews of the learners' experiences, and a relationship between emotions and problem-solving processes. Based on the research results game-based learning experiments will be organized with process industry students to test and further develop the pedagogical model for AI-supported game-based learning. During the experiments, data will be collected through pre-tests, observations, screen and video recordings, game data, questionnaires and stimulated interviews.

Gaming in children's foreign-language learning

Sari Ylinen (University of Helsinki)

Katja Junttila (University of Helsinki)

Anna-Riikka Smolander (University of Helsinki)

Reima Karhila (University of Helsinki)

Mikko Kurimo (University of Helsinki)

Future learning will likely be assisted by technology, and initiatives to stimulate language learning and teaching through ICT and artificial intelligence are needed. Digital learning environments using gaming approach have great potential especially in children's foreign-language learning which requires extensive training. We have designed a digital game "Say it again, kid!" that aims to support children's learning of spoken foreign language. Children are stimulated to speak English and speech technology that is based on machine learning (deep learning) is used to assess their utterances. This automatized assessment enables the game to reinforce learning by providing feedback. Here we sought to investigate the effect of gaming approach in children's foreign-language learning. The learning effects of the game were evaluated by measuring mismatch negativity (MMN) brain responses. 37 children (7-11-year-old) trained with the game for about 5 weeks and participated in EEG measurements before (pre-test) and after (post-test) the gaming period. Learning was compared in two conditions: 1) a game condition with game boards that the children could freely explore and where stars provided as feedback enabled one to proceed on the game board and 2) a non-game condition with white screen and forced presentation of English words without feedback. The MMN responses were significantly larger in the post-test than in the pre-test in the gaming condition, but not after using the non-game, suggesting that gaming induced more robust learning. The findings are applicable to language teaching and the development of language-learning applications for children.

Student teachers' experiences of learning in simulated classroom cases

Anna Slotte (Helsingfors universitet)

Kirsi Wallinheimo (Helsingfors universitet)

There is a growing awareness of considering the using of virtual simulation in teacher education, as a sustainable innovent learning environment, especially in a time when learning is constantly moving more online. To support student teachers' preparedness in their future professional interaction in the school and to ensure that they receive the support they need, innovative solutions and changes within education and training are required. Simulations have been used in many disciplines, but in teacher education it is still not common. In our research project, VIRKLA, we explore student teachers' interactions with and experiences of virtual cases, based on problems that teachers can expect to encounter in school. The instrument of this process, a pedagogical innovation Virtual Patient Simulation (VPS), was adapted to educational needs. The aim of this presentation is to explore what aspects the students topicalize in relation to their learning during a simulated classroom case. Six student teachers were video recorded during the simulation and interviewed afterwards. Qualitative content analyses was used. The results show that the student teachers topicalize the following aspects in relation to their learning: The importance of relating to pupils' experiences and earlier knowledge, the importance of paying attention to the individual pupil, the awareness of the importance of the teacher-pupil interaction and the significance of methods.

A Pedagogical Model for Artificial Intelligence in Simulation-based Language Learning in Bloom's Taxonomy: systematic literature review

Fengyan He (University of Lapland)

Rapid advanced development of technology has been transforming education inevitably. Artificial intelligence (AI) is one of the essential and promising representatives of Educational Informationization 2.0 (Zhang, et al., 2018). In terms of language learning, more and more artificial intelligence in education (AIEd) products have been designed and utilized. Studies have consistently demonstrated that a system, which is able to model the knowledge that it seeks to teach and uses that knowledge to assess, track, and scaffold learning, is more effective than non-intelligent counterparts (Chaudhri, et al., 2013). Virtual simulations in language learning have been shown to successfully expose students to the authentic environment where students are able to learn the language naturally and spontaneously. Much empirical knowledge has indicated that simulation-based education is effective in the teaching and learning process, and many studies have demonstrated that learners do enjoy the learning experience more within simulation-based learning (Hui, 2019). Based on Bloom's cognitive levels in taxonomy, simulation-based learning could provide the simulated real-life context for students to remember the knowledge, to comprehend and interpret the knowledge, to apply the knowledge to solve a new problem, to analyze the interrelationship, to synthase and evaluate it. This study aims to review pedagogical models used in AI in simulation-based language learning, and to demonstrate the improved pedagogical model for AI in simulation-based language learning in Bloom's taxonomy to explain how AI, as a learning supportive tool, navigates students from low order thinking to high order thinking.

Puheenjohtajat/ Chairs: **Arja-Sisko Holappa** (Opetushallitus)

Johtaminen kansallisen koulutuspolitiikan diskursseissa

Pia Kola-Torvinen (Opetushallitus)

Kasvatus- ja koulutusalan johtajien tehtävä on viime aikoina ollut mielenkiinnon kohteena kansallisessa diskurssissa. Johtaminen nähdään tärkeänä tekijänä koulutuksen kehittämisessä sekä lasten ja nuorten oppimisen ja hyvinvoinnin edistäjänä. Puheenvuorossa tarkastellaan ajankohtaisia koulutuspoliittisia toimia johtamisaamien tukemisessa. Lisäksi alustuksessa haetaan vastauksia kysymykseen, minkälainen on johtajien esimiesidentiteetti muuttuvassa toimintaympäristössä ja millaisia johtamiskoulutuksen rakenteita ja vuorovaikutusta tulisi luoda.

Luotsiopettajat ja ammatillisen opettajan toimijuus ja johtajuus uudistuvassa ammatillisessa koulutuksessa

Ritva Ylivero (Jyväskylän yliopisto)

Ammatillisen koulutuksen uudistus vuoden 2018 alussa (laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019) syvensi ja laajensi asiakaslähtöisyyttä, osaamisperusteisuutta sekä työelämäyhteistyötä (Ratkaisujen Suomi, 2018; HE 39/2017; Karusaari, 2020). Uudistuksen toimeenpanemiseksi koulutuksen järjestäjät antoivat kokeneille ammatillisille opettajille uuden vastuutehtävän; luotsiopettajuus. Luotsiopettajan toimintamalli kehitettiin Opetushallituksen ja Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa ja ohjaamassa Parasta osaamista hankekokonaisuudessa. Tutkimuksessa haetaan vastauksia ammatillisen opettajan ammatillisen toimijuuden (professional agency) (Eteläpelto, Vähäsantanen, Hökkä & Paloniemi, 2014) toteutumiseen uudistuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti johtajuuden näkökulmaa ja luotsiopettajien, heidän kollegaopettajien sekä esimiesten kokemuksia johtajuuden toteutumisesta luotsiopettajan toiminnassa. Tarkastelu toteutetaan organisaatiokulttuuriteorioiden viitekehyksessä (Harisalo, 2008; Schein, 2010; Viitala & Jylhä, 2019). Ammatillisen toimijuuden toteutumisen määrittelyssä hyödynnetään Hökkän, Paloniemen, Vähäsantanen, Herrasen, Mannisen sekä Eteläpellon (2014) esittämiä ammatillisen toimijuuden vahvistamiseen tähtääviä monikytkentäisiä toimintamalleja yksilöllisen ja yhteisöllisen toimijuuden kehittämiseksi (Vähäsantanen, Paloniemi, Hökkä, & Eteläpelto, 2017). Organisaation rakenteella sekä muutoksessa käytössä olevilla osallisuutta tukevilla toimintamalleilla on yhteys opettajan toimijuuden toteutumiseen (Hökkä & Vähäsantanen, 2014b). Alustavien tutkimuskysymyksiä avulla haetaan vastauksia siihen, mitkä tekijät mahdollistavat ja estävät luotsiopettajan toimijuuden toteutumisen uudistuvassa ammatillisessa koulutuksessa ja mikä on heidän roolinsa organisaatiossa. Tiedon keruu on toteutettu keväällä 2020 puolistrukturoituna ryhmähaastatteluina em. ryhmille. Haastattelun lisäksi ryhmät kuvasivat piirtämällä sekä kertomalla näkemyksensä ja käsityksensä luotsin roolista oppilaitosorganisaatiossa. Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa käytetään hermeneuttis-fenomenologista metodologiaa (Laine, 2018) ja temaattista analyysia (Braun & Clarke, 2006).

Kasvatus- ja koulutusalan johtamista kehittämässä - kenen ehdoilla ja miten?

Ari Hyyryläinen (EduFutura verkosto)

Ari Hyyryläinen (EduFutura verkosto)

Jari Kalavainen (EduFutura verkosto)

Mika Risku (EduFutura verkosto)

Piia Nuora (EduFutura verkosto)

Janni Alho (EduFutura verkosto)

Jyväskylässä toimii suomalaisen pedagogiikan kehittämiseen, oppimisen uudistamiseen, laadukkaaseen koulutuksen tarjoamiseen keskittyvä verkosto, EduFutura. Verkostoon kuuluvat Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja koulutuskuntayhtymä Gradia. Verkosto on tutkinut ja kehittänyt Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella kasvatus- ja koulutusalan johtamista ja siinä vaadittavaa osaamista KAJO-hankkeessa. Tutkimushankkeessa on kartoitettu johtamisen tilannekuvaa kaikilla kouluasteilla. Tilannekuvan analyysin pohjalta on johdettu kehittämisprosesseja ja valmennuksia. Näitä erilaisia prosesseja on analysoitu ja jäsennetty, laaja aineisto tarjoaa vastauksia kasvatus- ja koulutusalan johtamisen kehittämiseen.

Hankkeessa tutkimus ja kehittäminen liittyvät tiivistä toisiinsa. Tutkimus tuottaa uutta tietoa ja kehittämisideoita, joita sovelletaan käytäntöön. Kyse on tutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta, joka yhdistää konkreettisen kehittämistoiminnan ja tutkimuksellisen lähestymistavan (vrt. Rantanen & Toikko 2005). Eri koulutusmuotojen arjessa tunnustamiin kehittämishaasteisiin on rakennettu kehittämisprosessi, jonka avulla tuetaan johtamisen kehittymistä. Tutkimuskysymykset nousevat eri kouluasteiden johtajien arjen haasteista ja kehittämistoimilla pyritään vastaamaan näihin. Tällä tavoitellaan konkreettista muutosta, mutta samalla pyritään perusteltuun tiedon tuottamiseen kasvatus- ja koulutusalan johtamisosaamisesta ja sen kehittämisestä. Kuten Toikko ja Rantanen (2009) toteavat tällöin ei enää voida puhua tutkimustiedon soveltamisesta, vaan uudesta tiedonmuodostuksen tavasta, jossa tutkimus on avustavassa roolissa.

Kasvatuksen filosofian ja historian teemaryhmä

Puheenjohtajat/ Chairs: **Hanna-Maija Huhtala** (Oulun yliopisto), **Anja Heikkinen** (Tampereen yliopisto), **Tarna Kannisto** (Helsingin yliopisto), **Mika Perälä** (Helsingin yliopisto) ja **Matti Taneli** (Turun yliopisto)

Katsomuskamppailu – kysymys etiikanopetuksesta suomalaisessa koulukeskustelussa

Eenariina Hämäläinen (Tampereen yliopisto)

Keskustelu katsomusaineista on virinnyt Suomessa jokaisen tuntijakouudistuksen yhteydessä. Eräs erityinen polku katsomusainekeskustelun sisällä on kysymys etiikanopetuksesta: pitäisikö etiikkaa opettaa uskonnonopetuksen yhteydessä vai siitä irrallaan? Kun valtioneuvosto päätti vuonna 2014, että etiikan pakollinen kurssi opiskellaan jatkossa filosofian alla kaikille yhteisenä eikä erikseen uskontojen ja elämäntutkimustiedon opetuksessa, päätös oli Suomen oloissa historiallinen. Uskonnosta irrallista etiikkaa on yleissivistävässä koulussa ehdotettu pakolliseksi oppiaineeksi viimeisen sadan vuoden aikana useasti, mutta aiemmin ehdotus ei ole mennyt läpi. Peruskoulussa etiikanopetusta annetaan edelleenkin uskonnon yhteydessä. Keskustelu itsenäisestä etiikanopetuksesta näyttäytyy kiinnostavana katsomuspoliittisena kädenvääntönä, kun ottaa huomioon, että irtautuminen yksinomaan kristillisestä arvomaailmasta, yksilöllisyys ja pluralismi alkoivat näkyä opetussuunnitelmatasolla jo 1950-luvulla. Tutkin väitöskirjassani

etiikan kouluopetuksesta käytyjä keskusteluita suomalaisen koulun modernisoitumisen vaiheissa 1960-, 1990- ja 2010-luvuilla. Avaan tutkimuksessani etiikanopetusdebattia käsitehistoriallisesta näkökulmasta hallinnan mentaliteetin ajatusta hyödyntäen. Tutkimus pyrkii keskustelun analyysin avulla paikantamaan niitä yhteiskunnallisia teemoja, arvoja, valtasuhteita ja muutoksia, joihin kysymys etiikanopetuksesta liittyy. Nojaan tutkimuksessani oppiaineiden sosio-historialliseen tarkasteluun, jonka mukaan mitään vakiintunutta oppiaineen profiilia ei pitäisi nähdä itsestään selvänä. Opetussuunnitelma ja tuntijakokin ovat poliittisen prosessin tuloksia ja monen oppiaineen kohdalla on käyty ideologista kamppailua sisällöistä tai oppiaineen luonteesta. Tutkimusaineistostani nousi esiin käsite katsomuskamppailu, joka antaa viitteitä siitä, että etiikanopetusdebatissa on kyse muustakin kuin yhden oppisisällön paikasta tuntijaossa. Katsomuskamppailussa kilpaillaan siitä, kenellä on valta määrittää opetuksen keskeisinä pidettyjä sisältöjä ja tavoitteita. Ehdotan Kasvatustieteen päiville väitöstutkimustani käsittelevää esitelmää, jossa lähestyn kasvatushistoriaa erityisesti kielenkäytön, puheen ja katsomuspolitiikan näkökulmasta. Avaan esitelmässä etiikanopetusdebatin argumentointia: millaisilla perusteilla erilaisia etiikanopetusratkaisuja on puolustettu ja miten niiden välttämättömyyttä ja itsestäänselvyyttä on tuotettu.

Matti Koskenniemi kansakoululaisten tutkijana vuosina 1935 – 1952

Ari Vuorio (Helsingin yliopisto)

Teen kasvatushistoriallista väitöskirjaa Matti Koskenniemen (1908-2001) kasvatusnäkemysten muotoutumisesta vuosina 1933-1954 Helsingin yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan. Esitelmässä tarkastelen yhtä puolta hänen kiinnostuksen kohteistaan eli kansakoululaisia. Tarkastelu perustuu Koskenniemen kirjoittamiin teksteihin ja hänen henkilöhistoriaansa. Matti Koskenniemi itse ei ollut käynyt päivääkään kansakoulua. Hän oli valmistunut oppikoulunopettajaksi vuonna 1933. Koskenniemi oli pätevätyt erikoisluvalla kahdeksassa viikossa kansakoulunopettajaksi samana vuonna. Hänen kansakoulunopettajan kokemuksensa rajoittui kahteen lukuvuoteen. Koskenniemi teki vuonna 1936 väitöskirjan, jossa käsitteli yhden kansakoululuokan sosiaalisten suhteiden muodostumista. Tutkimus oli wieniläisen Karl Reiningerin tutkimusasetelman soveltamista Suomeen. Parin vuoden kuluttua ilmestyi pieni tutkielma isommasta joukosta kansakoululaisia ja heidän keskinäisestä arvojärjestyksestään. Koskenniemi suuntautui tietoisesti kasvatopsykologian tai psykologian tutkijasta kansakoululaisten tutkijaksi vakaammin tavattuaan saksalaisen Peter Petersenin vuonna 1939. Sodan aikana ilmestyi kansakoululuokkaa yhteisönä tarkasteleva teos sekä kansakoulun opetusoppia käsittelevä teos. Vuonna 1952 ilmestyi tavallaan yhteenveto, päivitys siihenastisesta kansakoululaisten sosiaalisia suhteita käsittelevistä tiedoista teoksessa nimeltään Sosiaalinen kasvatus koulussa. Koskenniemi tuli näiden kirjojen myötä tunnetuksi kansakoululaisten sosiaalisen kanssakäymisen asiantuntijana. Matti Koskenniemi toimi vuosina 1944-1948 Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun käytännöllisen kasvatustieteen professorina. Nimike jo velvoitti tuntemaan käytännön opetustyötä. Kasvatus- ja opetusoppi oli oppiaine, jota opetettiin myös lukuisissa seminaareissa ja Helsingin ja Turun yliopistoissa. Oppikoulunopettajaopiskelijat opiskelivat alaa hyvin vähän. Koskenniemen kanssa samaan aikaan kasvatus- ja opetusopin professoreina Suomessa olivat kaikki taustaltaan muita kuin kansakoululaisia. (Ylimääräinen professori vuosina 1947-1951 Aukusti Salo oli poikkeus). Myöhemmin eläkeläisenä Koskenniemi halusi korostaa olevansa pitkän linjan kansakoulumies, hiukan katkeranakin, Opettajien Lehden pitkäaikaiselle päätoimittajalle.

Adorno ja demokratiakansalaiseksi kasvamisen haasteet

Hanna-Maija Huhtala (Oulun yliopisto)

Luennollaan Näkökulmia uuteen oikeistoradikalismiin (Adorno, 1967/2020). Adorno varoittaa, että vaikeivat edellytykset fasismille olisi olemassa välittömän poliittisesti, ovat ne olemassa yhteiskunnallisesti. Adornon lähes puolivuosisataa sitten muotoilemat ajatukset ovat ajankohtaisia tänään oikeistopopulismin vankistaessa rivijään eri puolilla maailmaa. Kasvava eriarvoisuus, pandemiat, sekä ilmastonlämpenemisestä seuraavat moninaiset ongelmat muodostavat monimutkaisia, vaikeasti hallittavia ja hahmotettavia uhkia sekä yksilölle että demokratialle. Uhkien läsnäolo vaatii kansalaiselta jatkuvaa konfliktien sietämistä, sekä pelon ja epävarmuuden tunteiden kohtaamista. Tämä haasteellisuus osaltaan selittää oikeistoradikalismien menestystarinaa, jossa äärioikeistopolitiikan suoraviivaiset vastaukset yhdistyvät lähitulevaisuuden yhteiskunnallisten katastrofien aavistamiseen, "maailmanlopun fantasioihin" (Adorno, 1967/2020). Adornon mukaan historian tärkein oppitunti on, että kylmyyteen perustuvaa yhteiskunnallista ilmapiiriä tulee pyrkiä ehkäisemään kaikin tavoin, sillä kylmyys luo potentiaalisen kasvualustan Auschwitzin toistumiselle. Adorno korostaa historiallisten, sosiaalis-poliittisten näkökohtien tarkkanäköistä analyysia vahingollisten kehityskulkujen ehkäisemiseksi. Toisaalta, hänen filosofiassaan korostuu tarve radikaaliin etäännyttämiseen vallitsevista olosuhteista, sekä suuntautuminen pois sosiaalisesta. Tämä kaksiraiteinen jännite lävistää Adornon tuotannon. Vastakohtien yhdistäjä löytyy materiaalisuudesta: Adornon kriittisen teorian marxilaiset juuret painottavat välittömien aineellisten olosuhteiden merkitystä elämällemme; hänen psykoanalyttisestä teoriasta motivoitunut ajattelunsa korostaa taas ihmistä materiaalisena luonto-olentona kannustaen ihmisen luontosuhteen uudelleen kalibroimiseen. Ensimmäinen näkökulma tarkoittaa, että demokratiakansalaisen tulisi oppia aktiiviseksi toimijaksi yhteiskunnassa. Jälkimmäinen näkökulma taas viittaa siihen, että yksilön on omattava tietynlainen sisäinen omalakisuus ulkoista kohtaan, jotta hän tarvittaessa pystyy vastustamaan yhteiskunnan irrationaalisia kehityspolkuja, vaikka muu ympäristö ei sitä tekisi. Esityksessäni kysyn, mitä demokratiakansalaiseksi oppiminen tarkoittaa Adornon näkökulmasta, sekä sitä, miten tätä oppimispolkua voitaisiin hahmottaa? Yksi holokaustiin johtaneista tekijöistä oli kylmyys, välinpitämättömyys suhteessa toisiinsa. Pyrin kartoittamaan, miten sen vastakohtaa - välittämistä, empatiaa, solidaarisuutta - voitaisiin adornolaisesta näkökulmasta vahvistaa. Asiasanat: Adorno, demokratia, demokratiakansalainen, oikeistoradikalismi, oppiminen

Älykkään toiminnan sosiaaliset kontekstit - Deweyläisiä näkökulmia kasvatuksen dekontekstualisaatioon

Veli-Mikko Kauppi (Oulun yliopisto)

John Deweyn teorian älykkästä toiminnasta, kasvatuksen yhteiskuntasuhteesta ja kontekstittoman tiedon problematiikasta tarjoavat hedelmällisiä näkökulmia ja teoreettisia välineitä kasvatuksen dekontekstualisaation problematiikkaan. Deweyn filosofiassa toiminnan kontekstin tunteminen on ensiarvoisen tärkeää. Älykäs toiminta vaatii aina tilanteen arviointia, ongelman määrittelyä, resurssien hahmottamista ja toiminnan vaihtoehtojen usein mielikuvituksellistakin pyörittelyä. Kasvatustoiminnalla on Deweyn filosofiassa erityisasema. Kasvatus heijastelee sitä ideaalikuva, jonka yhteiskunta kykenee omasta tulevaisuudestaan kuvittelemaan. Se ei voi tyytyä siihen, mikä yhteiskunnassa on parasta toimintaa juuri nyt. Kasvatuksen katse on tulevassa, siinä miten yhteiskunta voi kuvitella parhaassa tapauksessa toimivansa tulevaisuudessa, joka on kuitenkin vielä avoin. Tulevien mahdollisuuksien tutkiminen voi tapahtua ainoastaan ottamalla käsittelyyn nykyhetken ongelmat. Esitän, että olemassa oleva yhteiskunta tarjoaa kasvatukselle toiminnan kontekstin, mutta se ei voi esittää kasvatukseen valmiita ratkaisuja. Uhkana on, että kasvatuksen lukitut päämäärät ja kasvatuksen epäautonomisuus dekontekstualisoivat kasvatuksen epä-älykkääksi

toiminnaksi. Olemassa oleva yhteiskunta kuitenkin voi ja sen tulee olla kasvatuksen käyttömateriaali matkalla toisenlaiseen yhteiskuntaan. Deweyn teorioissa ajatus yksilöstä toiminnan ainoana lähtökohdasta ja konteksteistaan irrallisena toimijana saa osakseen voimakasta kritiikkiä. Todellisuudessa meidän on mahdotonta löytää tarkastelun kohteeksi mitään yksilöä tai yksikköä, joka olisi riippumaton suhteistaan ympäristöönsä. Esitän tästä ammentuen, että kasvatuksessa olisi ensiarvoisen tärkeää luopua dekontekstualisoituneesta tiedon käsitteestä ja pyrkiä paremmin huomioimaan yhteisön jäsenissä jo olemassa oleva äly. Tähän liittyen olennainen tehtävä kasvatukselle on ihmisten keskinäisten riippuvuuksien tarkastelu ja näkyväksi tekeminen, toisin sanoen älykkään toiminnan mahdollistavien kontekstien hahmottaminen. Tämän lisäksi kasvatuksen tulee pyrkiä tarjoamaan valmiuksia yhteiskunnan eri konteksteissa ilmenevien haitallisten valtasuhteiden purkamiseen.

Kant kestävästä kasvatuksesta

Matti Taneli (Turun yliopisto)

Valistusajan yksi suurimmista filosofiista on saksalainen Immanuel Kant (1724-1804). Hän vaikutuksensa myöhempään filosofiaan on valtava, myös kasvatustieteeseen se on varsin merkittävä. Kant yhtyy teoksessaan *Über Pädagogik* (1803) aristoteeliseen näkemykseen toteamalla, että ihminen voi tulla ihmiseksi vain kasvatuksen avulla (Kant 2008, 9). Kasvatus on välttämätöntä, koska ihmislapsella on taipumus toimia oman etunsa vastaisesti ja häntä vaivaa myös akrasia eli tahdonheikkous. Sitä, mitä hän haluaisi tehdä, hän ei tee ja sitä, mitä hän ei haluaisi tehdä, hän tekee. Kant sanoo kasvatuksen olevan tärkein, mutta myös vaikein tehtävä, joka ihmiselle voidaan antaa. Kantin mukaan kasvatukseen liittyy tietty ristiriita, paradoksi. Toiselle ihmiselle asetettu vaatimus tarkoittaa jonkinlaista pakkoa, vapauden ja itsenäisyyden rajoittamista, mutta toisaalta tämän vaatimuksen pitäisi edistää vapautta ja kasvatettavan itsenäisyyttä. Ristiriidan ydin on se, että kasvatuksen tehtävä on tehdä itsensä tarpeettomaksi, vapauttaa kasvatettava siitä ohjausvallasta ja pakosta, mitä kasvatus toimintana kasvatettavalle aina merkitsee. Tämän niin sanotun pedagogisen paradoksin Kant muotoili *Pedagogiikassaan* (Immanuel Kants Werke VIII, 1923, 453) seuraavasti: Kasvatuksen suurimpia ongelmia on, kuinka alistuminen pakkaan voi palvella vapautta. Miten kultivoida vapautta pakolla? Tämä Kantin kysymys on tälläkin hetkellä ajankohtainen analysoitaessa kestävästä kasvatuksesta ja sen ehtoja. Meidän ei tule tuudittautua katteettomaan vapauden ihannointiin, vaikka pidämmekin vapautta tärkeänä kestävästä kasvatuksesta ja tulevaisuuden kivijalkana. Jotta saisimme kasvatukselle kestävästä perustan, meidän tulee kehittää sen kahta muotoa: moraalista ja fyysistä kasvatusta. Esitelmässäni analysoin Kantin kasvatustieteestä ikuisen pedagogiikan kontekstissa. Esittelen hänen ajattelustaan nousevia kasvatusta koskevia periaatteita, jotka ovat luovuttamattomia kestävästä kasvatuksesta näkökulmasta. Lopuksi tarkastelen Kantin kasvatustieteellisen vahvuuksia ja heikkouksia.

Onko kriittinen poliittinen kasvatus indoktrinaatiota?

Antti Moilanen (Oulun yliopisto)

Mannermaisessa kriittisen pedagogiikan perinteessä kehitettiin 1970- ja 1980-luvuilla ns. kriittisiä poliittisen kasvatuksen teorioita (Giesecke 1976; Klafki 1985; Mollenhauer 1971). Niiden mukaan kouluopetuksen tulee edistää yhteiskunnan kehitystä nykyistä tasa-arvoisemmaksi, vapaammaksi ja demokraattisemmaksi kehittämällä oppilaiden kykyä kriittiseen yhteiskunnalliseen ajatteluun ja poliittiseen osallistumiseen. 2000-luvun poliittisen kasvatuksen teorioissa on otettu etäisyyttä kriittisiin poliittisen kasvatuksen teorioihin. Kriittistä poliittista kasvatusta on kritisoitu siitä, että siinä sitoudutaan liian vahvasti tiettyyn poliittiseen positioon, mikä johtaa oppilaiden indoktrinaatioon (Detjen 2014; Sander 2008). Kritiikeissä ei ole kuitenkaan

selvennetty, millä tavalla kriittinen poliittinen kasvatus indoktrinoi oppilaita ja mitä indoktrinaatiolla tarkoitetaan. Esitelmässä kehitän kritiikkiä eteenpäin ja arvioin sitä. Ensinnäkin kuvaan, mitä kriittinen poliittinen kasvatus on. Toiseksi selvennän indoktrinaation käsitteen eri muotoiluja (Huttunen 2003; Puolimatka 1997). Kolmanneksi arvioin, onko kriittinen poliittinen kasvatus indoktrinaatiota. Tutkimuksen tulosten mukaan kriittinen poliittinen kasvatus ei ole välttämättä indoktrinaatiota. Mikäli opetuksessa käsitellään monipuolisesti erilaisia poliittisia näkemyksiä, oppilaita kannustetaan kriittiseen ajatteluun ja yhteiskuntakritiikin taustasitoumukset tuodaan julki, voidaan indoktrinaation vaara välttää.

Kriittisen ajattelun ja kriittisen pedagogiikan suhteesta

Henri Pettersson (Oulun yliopisto)

Kriittinen ajattelu ja kriittinen pedagogiikka ovat kaksi keskeistä teemaa kasvatustieteissä, ja niiden ympärille on muodostunut viimeisen puolen vuosisadan aikana omat kukoistavat tutkimusperinteensä (Burbules & Berk 1999). Samankuuloisten nimiensä lisäksi näitä traditioita yhdistää kasvatuksellinen tavoite, jossa kriittisen näkökulman opettamisen katsotaan johtavan yksilötasolla henkilön autonomian laajentumiseen ja tätä kautta edelleen yhteiskunnallisella tasolla demokraattisten prosessien vankistumiseen. Näistä yhtäläisyyksistä huolimatta nämä perinteet ovat eläneet toisiinsa nähden rinnakkaisia elämiä ilman ristiviittauksia tutkimuskirjallisuudessa osin sisällöllisistä syistä, mutta osin myös sosiologisista tekijöistä johtuen. Viime aikoina eräät tutkijat ovat ehdottaneet eräänlaisia synteesejä näiden perinteiden ajatuksista, argumentoiden niiden olevan yhdessä vahvempia kuin erikseen etenkin mitä tulee korkeakoulupedagogiikkaan (esim. Davies & Barnett 2015). Tyypillisenä tulokulmana näissä ehdotuksissa on ollut se, että kriittisen pedagogiikan vahvuuksilla täydennetään puutteita, joita kriittisen ajattelun teoretisoinnissa (arvioiden mukaan) esiintyy. Esitelmässäni otan kantaa tähän keskusteluun perspektiivistä, joka on kenties enemmän kriittisen ajattelun perusteiden kannalla. Argumentoin ensinnäkin, että kriittisen pedagogiikan kannattajien metafilosofinen väite siitä, että tämän teorian näkökulma olisi teoreettisesti ensisijaisempi kriittisen ajattelun näkökulmaan, ei ole vakuuttava, ja täysin samankaltaisia väitteitä voidaan esittää takaisinpäin kriittisen pedagogiikan suuntaan. Tämä yritys jää siten ratkeamattomaan tasapeliin. Ongelmallisempaa on toinen huomioni siitä, että kriittinen pedagogiikka tuo mukanaan kriittisen ajattelun teoriaan sellaista politisoitunutta painolastia, joka uhkaa tehdä kriittisestä ajattelusta puolueellisen. Kun kuvailemme kriittistä ajattelua, kuvailemme pohjimmiltaan sitä, mitä on olla rationaalinen. Mitä yksityiskohtaisemman teemme tästä teoriastamme, sitä enemmän teemme jo lähtökohtaisia oletuksia siitä, mitkä johtopäätökset ovat itsessään rationaalisia. Niinpä kriittisen pedagogiikan näkemysten tuominen mukaan tähän yhtälöön uhkaa kehystää eräät yhteiskunnalliset johtopäätökset jo valmiiksi rationaalisina.

Puheenjohtajat/ Chairs: **Heta Tuominen** (Turun yliopisto & Helsingin yliopisto), **Markku Niemivirta** (Itä-Suomen yliopisto & Helsingin yliopisto), **Anna Rawlings** (Helsingin yliopisto), **Katariina Nuutila** (Helsingin yliopisto) ja **Henriikka Juntunen** (Helsingin yliopisto)

Täydellisyyteen pyrkimistä ja huolta omista suorituksista? Lukiolaisten perfektionismi ja opiskeluhyvinvointi

Heta Tuominen (Turun yliopisto ja Helsingin yliopisto)
Anna Kuusi-Naumanen (Helsingin yliopisto)
Antti-Tuomas Pulkka, (Maanpuolustuskorkeakoulu)
Anna Tapola (Helsingin yliopisto)
Markku Niemivirta (Itä-Suomen yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Perfektionismia luonnehtii yhtäältä korkeiden tavoitteiden asettaminen ja pyrkimys erinomaisuuteen ja toisaalta huoli omista suorituksista ja tyytymättömyys omiin aikaansaannoksiin. Nämä perfektionismin ulottuvuudet – pyrkimykset ja huolet – painottuvat yksilöillä eri tavoin, ja niiden erilaisten painotusten (perfektionismiprofiilien) on havaittu olevan eri tavoin yhteydessä muun muassa hyvinvointiin. Koska on viitteitä siitä, että perfektionismi olisi yleistynyt nuorten keskuudessa ja että suomalaisnuorten kokema uupumus olisi lisääntynyt viime vuosina erityisesti lukioissa, on tärkeää selvittää tarkemmin perfektionismin roolia lukiolaisten opiskeluhyvinvoinnissa. Tämän tutkimuksen tavoitteena olikin tarkastella 1) minkälaisia perfektionismiprofiileja voidaan tunnistaa lukiolaisilla (N= 434) ja 2) miten ne ennustavat opiskeluintoa ja -uupumusta. Henkilösuuntautunutta lähestymistapaa ja latenttia profiilianalyysia hyödyntämällä tunnistettiin neljä erilaista perfektionismiprofiilia: huolestuneet (suhteellisen matalat pyrkimykset ja paljon huolia; 37%), kunnianhimoiset (korkeat pyrkimykset ja vähän huolia; 28%), ei-perfektionistit (matalat pyrkimykset ja vähän huolia; 24%) ja perfektionistit (korkeat pyrkimykset ja paljon huolia; 12%). Sekä perfektionistit että kunnianhimoiset olivat innostuneita opiskelusta, mutta perfektionistit kokivat enemmän väsymystä ja riittämättömyyden tunteita opiskelijana, kun taas kunnianhimoisten opiskelu-uupumus oli vähäistä huolimatta heidän korkeasta tavoitetasostaan. Huolestuneet asennoituivat opintoihinsa kyynisemmin kuin muut opiskelijat ja kokivat yhtä paljon väsymystä ja riittämättömyyttä kuin perfektionistit. Tuloksemme osoittavat, että huoli omista suorituksista ja tyytymättömyys niihin linkittyy opiskelu-uupumukseen – silloinkin, kun huolet yhdistyvät sinänsä suotuisaan korkeiden tavoitteiden asettamiseen.

Lukumääräisyyden tajun ja työmuistin profiilien yhteys matemaattiseen osaamiseen ensimmäisen luokan oppilailla

Riikka Mononen (Oslo yliopisto)
Markku Niemivirta (Itä-Suomen yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Lukumääräisyyden tajulla ja työmuistilla on aiemman tutkimuksen mukaan havaittu yhteys matemaattiseen osaamiseen, mutta vain harvat tutkimukset ovat käsitelleet näiden kahden roolia yhtäaikaaisesti. Tässä tutkimuksessa tarkastelimme millaisia lukumääräisyyden tajun ja työmuistin profiileja voimme tunnistaa ensiluokkalaisilta ja miten nämä eri profiilit ennustavat matemaattista osaamista. Tutkimukseen osallistui 256 norjalaista oppilasta (ikä ka. = 6 v 9 kk), joiden lukumääräisyyden tajua (1- ja 2-numeroisilla luvuilla

vertailu) ja työmuistia (kielellinen, visuaalinen ja toiminnanohjaus) sekä matemaattisia taitoja (lukujonotaidot, yhteen- ja vähennyslaskut ja sanalliset tehtävät) arvioitiin. Latentin ryhmittelyanalyysin perusteella neljä profiilia selitti aineistoa parhaiten. Suurin ryhmä (33.6%) koostui oppilaista, joilla oli hyvä työmuisti, mutta heikkoutta lukumääräisyyden tajussa. Toiseksi suurimman ryhmän oppilailla (25.8%) oli samoin hyvä työmuisti ja keskimääräistä vahvempi lukumääräisyyden taju. Kolmannelle ryhmälle (23.4%) oli ominaista keskimääräistä heikompi työmuisti sekä lukumääräisyyden taju. Neljännelle ryhmälle (17.2%) oli tunnusomaista keskimääräistä vahvempi työmuisti ja hyvä lukumääräisyyden taju. Varianssianalyysi osoitti tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien välillä eri matemaattisissa taidoissa ($\eta^2 p = .21-30$), myös sen jälkeen kun kontrollimuuttujien (ikä, sukupuoli, vanhempien koulutustaso, norja toisena kielenä, ei-kielellinen päättely, nopea nimeäminen ja sanojen ymmärtäminen) vaikutukset otettiin huomioon. Tuloksemme osoittavat, että ensiluokkalaisilla on suhteellisia vahvuuksia lukumääräisyyden tajussa ja työmuistissa, ja molemmilla konstrakteilla on omanlainen, jopa toisiaan kompensoiva rooli matemaattisessa osaamisessa. Ne, joilla oli keskimääräistä heikompi lukumääräisyyden taju, osasivat muita heikommin yhteen- ja vähennyslaskuja, ja ne, joilla oli lisäksi myös keskimääräistä heikompi työmuisti, suoriutuivat kaikista heikoiten lukujonotaidoissa ja sanallisissa tehtävissä. Näyttäisikin siltä, että lukumääräisyyden tajun ja työmuistin rooli on riippuvainen myös arvioitavasta matemaattisesta taidosta.

Kiinnostus ja kuormitus lukion matematiikan opinnoissa

Markku Niemivirta (Itä-Suomen yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Antti-Tuomas Pulkka (Maanpuolustuskorkeakoulu)

Anna Maria Rawlings (Helsingin yliopisto)

Anna Tapola (Helsingin yliopisto)

Heta Tuominen (Turun yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Matematiikassa kiinnostus ja suoritus linkittyvät tiiviimmin toisiinsa ja oppilaiden väliset erot korostuvat usein selkeämmin kuin muissa aineissa. Lukiossa mahdollisuus valita matematiikan lyhyt tai pitkä oppimäärä saattaa osaltaan muovata opiskelijoiden kiinnostusta, mutta myös sitä, kuinka kuormittavaksi kurssit koetaan. Oppimäärän valinta samoin kuin opiskelukokemukset lienevät myös riippuvaisia aiemmasta opintomenestyksestä ja kiinnostuksesta itse oppiaineeseen. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin kiinnostuksen ja koetun kuormituksen muutoksia ja niiden keskinäistä riippuvuutta sekä yhteyksiä kurssiarvosanoihin lukion lyhyen ja pitkän matematiikan kolmen ensimmäisen kurssin aikana, kun aiempi opintomenestys, kiinnostus matematiikkaan ja sukupuolierot otettiin huomioon ($N = 164$). Latenttien muutospisteiden mallintamisella saadut tulokset osoittivat lyhyen oppimäärän opiskelijoiden kokevan kurssit pitkän oppimäärän opiskelijoihin verrattuna kauttaaltaan vähemmän kiinnostaviksi, mutta samalla myös kuormittavamiksi. Molemmissa ryhmissä kuormitus lisääntyi ensimmäiseltä kurssilta toiselle siirryttäessä, ja samalla pitkän oppimäärän opiskelijoiden kiinnostus myös laski. Kiinnostus ja koettu kuormitus sekä niiden muutokset korreloivat keskenään kielteisesti molemmissa ryhmissä. Toisin sanoen kun kiinnostus laski, kuormitus lisääntyi, ja päinvastoin. Myös ennusteet olivat samanlaisia molemmissa ryhmissä. Kiinnostus oppiaineeseen ennusti kurssikohtaista kiinnostusta myönteisesti ja kuormitusta kielteisesti, aiempi opintomenestys vain kuormitusta kielteisesti. Eriyisen mielenkiintoista oli, että myönteinen muutos kiinnostuksessa kurssien välillä ennusti hieman parempaa suoritusta sekä toisella että kolmannella kurssilla. Ainoana sukupuolierona poikien kokema kuormitus lisääntyi suhteellisesti enemmän kuin tyttöjen ensimmäiseltä kurssilta toiselle siirryttäessä. Tulokset tukevat näkemystä, jonka mukaan kiinnostuneena vaativaakaan toimintaa ei koeta yhtä työlääksi kuin silloin, jos kiinnostus on vähäistä. Se ei kuitenkaan ole kuormituksesta riippumatonta: koetun kuormituksen kasvu on omiaan heikentämään kiinnostusta. Kiinnostuksen lisääntymisellä puolestaan, tasosta riippumatta, näyttäisi olevan lisäarvoa suorituksen

kannalta. Kuormituksen ja kiinnostuksen väliseen tasapainoon osana hyvinvointia tulisikin lukio-opetuksessa kiinnittää huomiota.

Yläkouluikäisten oppilaiden tilannesidonnainen kouluun kiinnittyminen

Sanni Pöysä (Jyväskylän yliopisto)

Esityksessä kuvataan yläkouluikäisten oppilaiden kouluun kiinnittymistä sekä siinä ilmenevää tilannesidonnaista vaihtelua oppitunneilla. Kiinnittyminen (engl. student engagement) nähdään tässä tutkimuksessa aiempaan kirjallisuuteen nojaten moniulotteiseksi käsitteeksi, jolla kuvataan oppilaan toiminnallista, tunneperäistä sekä kognitiivista kouluun ja oppimiseen kiinnittymistä. Tämän tutkimuksen keskeisenä lähtökohtana on ollut näkemys siitä, että kiinnittymisen tarkastelu voi kohdentua kahdelle eri tasolle. Näistä ensimmäinen, oppilaan yleinen kiinnittyminen, keskittyy oppilaan keskimääräiseen kiinnittymiseen. Sen arviointi perustuu mm. oppilaiden itsearviointeihin heille tyypillisestä kiinnittymisestä ja se kuvaa yli minkään tiettyjen ajankohtien ilmenevää, pysyvämpää kiinnittymisen kokemusta. Tämän ohella kiinnittymistä on tärkeää tarkastella myös sen toiselta tasolta eli oppilaan tilannesidonnaisesta kiinnittymisestä käsin. Tilannesidonnaisen kiinnittymisen tarkastelu korostaa sitä, että oppilaiden kiinnittyminen vaihtelee oppimistilanteesta toiseen. Tilannesidonnaista kiinnittymistä ja sen vaihtelua on tarkasteltu vielä verrattain vähän. Esitys pohjautuu marraskuussa aiheesta julkaistavaan artikkelipohjaiseen väitöstyöhön, jossa on kolme keskeistä päätulosta. Ensinnäkin havaittiin aiemman kirjallisuuden löydöksiä vahvistaen, että kiinnittyminen vaihtelee oppitunnista toiseen. Tämä tulos on merkityksellinen ja vahvistanee kiinnostusta tilannesidonnaisen kiinnittymisen tutkimiseen. Toiseksi tulokset osoittivat, että oppilaaseen itseensä ja oppimisympäristöön liittyvät tekijät ovat yhteydessä oppilaan tilannesidonnaisen kiinnittymisen muodostumiseen. Tulokset osoittivat esimerkiksi, että opettajan ja oppilaan välisellä opetusvuorovaikutuksella on yhteys oppilaiden tilannesidonnaiseen kiinnittymiseen. Kolmanneksi tulokset antoivat aiempaan kirjallisuuteen nähden uusia merkittäviä havaintoja siitä, miten oppilaan tilannesidonnainen ja yleinen kiinnittyminen ovat yhteydessä toisiinsa. Esityksessä nostetaan esille näkökulmia siitä, kuinka tutkimustuloksia voi hyödyntää niin käytännön kentällä kuin tulevaisuuden tutkimuksissa.

“Pakko olla hyvä” – Temperamentin ja perfektionismin yhteys kouluhyvinvointiin

Anna Rawlings (Helsingin yliopisto)

Anna Tapola (Helsingin yliopisto)

Heta Tuominen (Turun yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Markku Niemivirta (Itä-Suomen yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Perfektionismia kuvastaa taipumus asettaa itselle korkeita tavoitteita (perfektionistiset pyrkimykset) ja kokea huolta niiden saavuttamisesta (perfektionistiset huolet). Tutkimuksen mukaan etenkin perfektionistiset huolet sellaisenaan tai yhdessä korkeiden tavoitteiden kanssa on riski oppijan hyvinvoinnille. Yksi perfektionismitaipumuksille mahdollisesti altistavista tekijöistä on temperamenttiperäinen herkkyyks tulkita ympäristön ilmiöitä joko palkitsevina ja siten lähestyttävänä tai mahdollisesti uhkaavina ja välteltävinä (palkkio- ja rangaistusherkkyyks). Koska temperamentin ja perfektionismin keskinäisiä kytköksiä sekä niiden yhteyksiä oppimisen kannalta tärkeisiin hyvinvointitekijöihin on kuitenkin tutkittu koulukontekstissa varsin vähän, selvitimme asiaa otoksella norjalaisia kahdeksaluokkalaista (N = 411), jotka vastasivat temperamenttiherkkyyksiä (*rangaistusherkkyyks; sosiaalinen palkkioherkkyyks; uutuushakuisuus; positiivinen emotionaalisuus*), perfektionistisia taipumuksia (*perfektionistiset pyrkimykset; perfektionistiset huolet*) sekä koulunkäynnin mielekkyyttä ja emotionaalista uupumusta kartoittavaan kyselyyn. ESEM-

rakenneyhtälömallintaminen osoitti uutuushakuisuuden ennustavan perfektionistisia pyrkimyksiä, joka puolestaan ennusti koulunkäynnin mielekkyyttä. Sen sijaan positiivinen emotionaalisuus ennusti vähäisempiä ja rangaistusherkkyyys ja sosiaalinen palkkioherkkyyys korkeampia perfektionistisia huolia, joka puolestaan ennusti vähäisempää koulunkäynnin mielekkyyttä ja korkeampaa emotionaalista uupumusta. Korkeampaa koulunkäynnin mielekkyyttä ennustivat suoraan myös rangaistusherkkyyys, positiivinen emotionaalisuus ja uutuushakuisuus, joka lisäksi ennusti vähäisempää uupumusta. Sosiaalinen palkkioherkkyyys oli yhteydessä vähäisempään koulunkäynnin mielekkyyteen ja korkeampaan uupumukseen. Tytöillä painottui poikia enemmän rangaistusherkkyyys, pojilla puolestaan sosiaalinen palkkioherkkyyys. Tulosten perusteella korkeiden tavoitteiden asettaminen ei sinällään ole kuormittavaa, vaan uupumus sekä koulunkäynnin vähäisempi mielekkyyys liittyvät nimenomaan huoleen oman suorituksen riittävydestä. Tämä huoli puolestaan kytkeytyy herkkyyteen kokea uudet tai hankalat tilanteet uhkaavina sekä sosiaaliseen palkkioherkkyyteen, joka jo itsessään ennustaa uupumusta. Sosiaalinen palkkioherkkyyys vaikuttaisi siten kuormitustekijältä, kun taas uutuushakuisuus näyttäisi tukevan koulunkäynnin kokemista mielekkäänä sekä puskuroivan uupumusta vastaan. Tulosten mukaan myös taipumus positiiviseen emotionaalisuuteen suojaa oppijaa perfektionistisilta huolilta ja uupumukselta.

Kirjojen lukeminen tukee luetun ymmärtämisen kehitystä

Minna Torppa (Jyväskylän yliopisto)

Tässä esityksessä tarkastellaan vapaa-ajan lukemisen ja lukutaidon kehityksen suhdetta. Tutkimuksessa tarkasteltiin oppilaiden (n=2525) lukusujuvuuden ja luetun ymmärtämisen kehittymistä, kun he olivat luokilla 1, 2, 3, 4, 6, 7 ja 9. Vapaa-ajan lukemisen määrää mitattiin samoissa aikapisteissä kyselyillä. Luokilla 1–4 lasten vanhemmat vastasivat lukemisen määrää koskeviin kysymyksiin, ja luokilla 6–9 lapset itse vastasivat kyselyyn. Tutkimuksessa havaittiin, että lukutaito ennustaa lukemisen määrää erityisesti varhaisilla luokilla, kun taito on vasta kehittymässä. Myöhemmillä luokilla kirjojen lukemisesta innostuminen ennusti erityisesti parempaa luetun ymmärtämisen taitoa seuraavilla luokilla. Lyhyiden digitekstien runsaalla lukemisella oli sen sijaan negatiivinen yhteys luetun ymmärtämisen taitoon.

Kouluilmapiirin ja koulupinnaamisen vastavuoroiset vaikutussuhteet 6. luokalta 9. luokalle

Tuomo Virtanen (Jyväskylän yliopisto)

Jenni Pelkonen (Jyväskylän yliopisto)

Noona Kiuru (Jyväskylän yliopisto)

Tässä 1066 suomalaisen oppilaan pitkittäistutkimuksessa tarkasteltiin kaksisuuntaisia vastavuoroisia suhteita oppilaiden raportoiman kouluilmapiirin ja koulupinnaamisen muutosten välillä. Opiskelijat täyttivät kyselyn neljä kertaa: (1) 6. luokan syyslukukaudella, (2) 7. luokan syyslukukaudella, (3) 7. luokan kevätlukukaudella ja (4) 9. luokan syyslukukaudella. Random Intercept Cross-Lagged Panel Model (RI-CLPM; Hamaker, Kuipers, & Grasman, 2015) osoitti ensinnäkin, että alakoulun viimeisestä vuodesta yläkoulun viimeiseen vuoteen ulottuvan ajanjakson aikana oppilaiden kouluilmapiirikäsitysten heikkeneminen edellisenä mittausajankohtana ennusti lisääntyneitä koulupinnaamista seuraavana mittausajankohtana. Toiseksi koulupinnaamisen lisääntyminen edellisenä mittausajankohtana ennusti heikentynyttä käsitystä kouluilmapiiristä seuraavana mittausajankohtana. Tutkimus osoittaa, että kouluilmapiiri ja koulupinnaaminen ovat toisiinsa kytkeytyneitä kehityksellisiä prosesseja. Kouluilmapiiri voi toimia koulupinnaamisen ennaltaehkäisy- ja intervention kohteena. Lisäksi tehokas puuttuminen koulupinnaamiseen voi kohentaa oppilaiden käsityksiä kouluilmapiiristä.

Mutual relationships between the levels of and changes in interest and self-efficacy during a task

Katariina Nuutila (Helsingin yliopisto)

Anna Tapola (Helsingin yliopisto)

Heta Tuominen (Turun yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Gyöngyvér Molnár (Szegedin yliopisto)

Markku Niemivirta (Itä-Suomen yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Research suggests students' task engagement to be influenced by their situational interest and self-efficacy. However, relatively few studies have examined the extent to which these two motivational forces are connected during task processing, how they mutually change over the course of a task, and how those changes contribute to task performance. This was the aim of the present study. Hungarian university students (N = 2211) performed a computerized complex problem solving task in the MicroDyn-environment. Students rated their situational interest and self-efficacy in the beginning (T1), during (T2 and T3), and in the end of the task (T4). Latent growth curve models were used for analysing both linear and non-linear trajectories over time. The results showed both situational interest and self-efficacy to decrease in the beginning, but gradually level out during the task. Interest and self-efficacy in the beginning of the task were associated positively, as were their trajectories over time. Initial self-efficacy and less steep change in interest predicted task performance positively. Males outperformed females, and reported higher interest and self-efficacy in the beginning of the task. They also displayed less steep initial decrease in their interest. The fact that task performance was supported by higher initial confidence and less steep decrease in interest suggests that self-efficacy might play a more important role in the beginning of the task, while positive (or less negative) changes in interest might be more relevant during the task.

Rytmi ja kieli

J. Riikka Ahokas (Jyväskylän yliopisto)

Supervisor: **Suvi Saarikallio** (Jyväskylän yliopisto)

Supervisor: **Graham Welch** (UCL, UK)

Puheenvuoroni käsittelee väitöskirjani interventiotutkimusta. Interventiotutkimus toteutettiin lukuvuosien 2017-2018 ja 2018-2019 aikana yhden Helsingiläisen peruskoulun kaikille alkuopetuksen (1-2 luokka-aste) oppilaille. Tutkimus keskittyi mahdollisiin muutoksiin oppilaiden kielenhahmotus- ja työmuistitoiminnoissa. Interventiotutkimuksen tulosten lisäksi puheenvuoroni reflektoi naturalistisen tutkimusasetelman etuja ja haasteita ja sivuaa itse interventiomethodia. Metodina tutkimuksessa käytettiin rytmikka-painotteista musiikkiliikunta- interventiota. Tämän tutkimuksen teoreettisena pohjana on neuropsykologinen teoria kognitiivisista eksekutiivisista toiminnoista (executive functions, suomeksi toiminnanohjaus) joiden avulla ihminen oppii, hahmottaa ja toimii suhteessa ympäristöönsä. Siksi myös kielenhahmotuksen mahdollistavia toiminnanohjauksen mekanismeja mitattiin osana tutkimusasetelmaa. Tämän tutkimusasetelman testipatteristoon kuului pedagogisen kielenhahmotuksen muutoksia mittaavan testin (Allu - Ala-asteen lukutesti / harjaannuttamisen vaikutusten seuranta opetusryhmillä) lisäksi työmuisti- (Corsi Blocks) testi. Oppilaiden työmuisti ja kielenhahmotustoimintoja mitattiin ennen ja jälkeen intervention, joka kesti syyslukukauden 2017. Keväällä 2018 ja 2019 oppilaiden lukivalmiuksien kehittymistä seurattiin yhteistyössä koulun laaja-alaisen erityisopettajan kanssa valtakunnallisen ala-asteen lukutestin (ALLU) avulla. Tämänkaltaisen naturalistisessa tutkimusympäristössä toteutettu määrällinen interventiotutkimus on suomalaisen musiikkikasvatuksen tutkimuksen kentällä hyvin epätraditionaalinen, mutta kansainvälisellä tasolla jo tavanomainen. Monitieteisyys- ja alaisuus, yhteistyö kasvatustieteiden ja/tai oppimistutkimuksen kanssa, sekä neuropsykologinen teoriapohja ovat kansainvälisellä tutkimuskentällä jo tavanomaisempia

lähestymistapoja. Interventiotutkimusasetelma pyrittiin suunnittelemaan ja toteuttamaan niin että se tuki mahdollisimman kattavasti koulun äidin- ja suomenkielen opetusta. Puheenvuorossa sivutaan myös sitä, miten esi- ja alkuopetuksen opettajat voisivat tehokkaammin ja tiedostavammin käyttää erilaisia tarjolla olevia musiikkikasvatuksen materiaaleja kielellisen hahmottamisen ja lukemaan oppimisen tukena. Lukuvuoden 2017-2018 aikana tutkija toimi myös kyseessä olevassa koulussa S2-opettajana ja interventiometodiosiossa käsitellään myös musiikkikasvatuksen metodien mahdollista käytettävyyttä suomi toisena kielenä - opetuksessa.

Asiasanat: alkuopetus, lukivalmiudet, musiikkiliikunta, naturalistinen tutkimusasetelma, monitieteisyys, tutkimus osana arviointia ja opetusta, keho, kognitio

Perfektionismin yhteys virheisiin liittyviin tuntemuksiin ja tulkintoihin

Antti-Tuomas Pulkka (Maanpuolustuskorkeakoulu)

Anna Tapola (Helsingin yliopisto)

Heta Tuominen (Turun yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Markku Niemivirta (Itä-Suomen yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Virheiden tekeminen ja niistä oppiminen kuuluu kaikenlaisiin oppimistilanteisiin. Oppijoiden välillä on kuitenkin eroja siinä, miten he tulkitsevat virheitä ja niiden seurauksia ja miten he toimivat niiden suhteen. Perfektionismi ilmenee henkilökohtaisten korkeiden tavoitteiden eli pyrkimysten ja niiden saavuttamiseen liittyvien huolien yhdistelmänä. Henkilökeskeisessä lähestymistavassa perfektionistisia taipumuksia tarkastellaan näiden kahden ulottuvuuden erilaisten painotusten yhdistelminä eli perfektionistisina profiileina. Koska onnistumiset ja epäonnistumiset liittyvät olennaisesti perfektionismiin, on ajateltavissa, että perfektionistiset profiilit selittävät osan yksilöllisistä eroista siinä, miten virheisiin suhtaudutaan sekä millaisia reaktioita ja tuntemuksia ne aiheuttavat. Tässä tutkimuksessa tarkastelimme norjalaisten yläkouluikäisten ($N=346$, 8.lka) perfektionistisia profiileja ja niiden yhteyksiä virhetuntemuksiin (oppilaiden uskomuksiin virheistä oppimismahdollisuuksina ja tarkoitukseen toimia virheiden pohjalta), epäonnistumisen pelkoon ja luovutusherkkyyteen. Askeltavan klusterianalyysin tulosten pohjalta tunnistettiin kolme erilaista profiilia: *perfektionistit* (korkeat tavoitteet ja paljon huolia, 36.8% otoksesta), *kunnianhimoiset* (melko korkeat tavoitteet ja vähän huolia, 23.9%) ja *ei-perfektionistit* (melko matalat tavoitteet ja melko vähän huolia, 39.3%). Varianssianalyysi osoitti ryhmien eroavan toisistaan virhetuntemuksissa, epäonnistumisen pelossa ja luovutusherkkyydessä. Ei-perfektionisteihin verrattuna kunnianhimoiset ja perfektionistit pitivät virheitä selkeämmin oppimistilanteina ja pyrkivät hyödyntämään niitä oppimisessa. Perfektionisteilla taas esiintyi eniten epäonnistumisen pelkoa, ja perfektionistit ja ei-perfektionistit arvioivat luovuttavansa herkemmin kuin kunnianhimoiset. Tulosten pohjalta näyttää siltä, että korostuneet perfektionistiset pyrkimykset ovat yhteydessä rakentavampaan suhtautumiseen virheisiin. Mutta jos pyrkimykseen yhdistyvät huoli omista suorituksista ja tyytymättömyys niihin, virheet koettaneen riskinä tai uhkana, jolla voi edelleen olla epäsuotuisia seurauksia oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta.

Oppilaan sosiaalisen tuen profiilien kehitys ja yhteys opiskeluhyvinvointiin

Sanna Ulmanen (Tampereen yliopisto)

Tiina Soini-Ikonen (Tampereen yliopisto)

Janne Pietarinen (Itä-Suomen yliopisto)

Kirsi Pyhälto (Helsingin yliopisto)

Koulutyöhön liittyvä sosiaalinen tuki opettajilta, vertaisilta ja kotoa on keskeinen oppilaan opiskeluhyvinvoinnin resurssi. Tutkimukset osoittavat, että koulutyöhön liittyvä sosiaalinen tuki vahvistaa oppilaan opiskelun merkityksellisyyden kokemusta ja myönteistä suhtautumista koulutyöhön ja puskuroi opiskelu-uupumuksen kokemusta. Vaikka meillä on enenevässä määrin tutkimusta oppilaan koulutyöhön liittyvän sosiaalisen tuen ja opiskeluhyvinvoinnin välisestä yhteydestä, ymmärrys oppilaiden sosiaalisen tuen eri lähteiden (opettajat, vertaiset, koti) välisestä yhteydestä, yksilöllisistä kehityspoluista ja edelleen kietoutumisesta oppilaan opiskeluhyvinvoinnin (opiskeluinnon ja opiskelu-uupumuksen) kokemukseen on vähäistä. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sosiaalisen tuen sisäistä dynamiikkaa ja eri tuen lähteiden roolia opiskelu-uupumuksen ja opiskeluinnon rakentumisessa oppilaan koulupolun eri vaiheissa. Tutkimukseen osallistui kaksi oppilaskohorttia: 2362 alakoulun oppilasta ja 1545 yläkoulun oppilasta. Kolmivaiheinen seuranta-aineisto kerättiin Oppiminen ja hyvinvointi kyselyllä vuosina 2017, 2018 ja 2019. Ensimmäisellä mittauskerralla alakoulun oppilaat olivat neljännellä ja yläkoulun oppilaat seitsemännellä vuosiluokalla. Hyödyntämällä latenttia profiilianalyysia ja latenttia siirtymäanalyysia tutkimuksessa tarkasteltiin sosiaalisen tuen profiileja, oppilaiden siirtymiä profiilien välillä ja edelleen profiilien yhteyttä oppilaan opiskeluuntoon ja opiskelu-uupumukseen alakoulun loppuvaiheen ja yläkoulun opintojen aikana. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että sosiaalisen tuen kokemuksessa on merkittäviä eroja oppilaiden välillä: alakoulun oppilailta tunnistettiin viisi ja yläkoulun oppilailta kuusi erilaista sosiaalisen tuen profiilia perustuen oppilaan kokemukseen sosiaalisesta tuesta opettajilta, vertaisilta ja huoltajilta. Profiilit erosivat toisistaan pysyvyyden ja opiskeluhyvinvoinnin kokemuksen suhteen. Tulokset osoittivat myös sukupuolen ja SES-alueen määrittävän oppilaan sosiaalisen tuen ja edelleen opiskeluhyvinvoinnin kokemusta. Tutkimuksen tulokset nostavat esiin ainutlaatuisia tietoja opiskeluinnon ja opiskelu-uupumuksen sisäisestä dynamiikasta ja kehittämisestä ja erityisesti näiden rakentumisen taustalla vaikuttavista sosiaalisista ympäristötekijöistä.

Tulevien opettajien emotionaalinen kompetenssi ja sen tärkeys opetuksessa tänään ja vuosikymmen sitten

Anna L. Eskola (Turun yliopisto)

Anu Kajamies (Turun yliopisto)

Mirjam Virtanen (Turun yliopisto)

Marja Vauras (Turun yliopisto)

Tutkimuksemme keskittyy luokanopettajaopiskelijoiden vuorovaikutustaitoihin erityisesti emotionaalisen kompetenssin näkökulmasta. Tunnetaidot ovat tärkeitä luokanopettajille heidän työhyvinvointinsa vuoksi, mutta myös oppilaan hyvinvoinnin ja koulumenestyksen näkökulmista. Nykyisessä OPSissa tunnetaitojen oppiminen mainitaan tärkeänä tavoitteena, mutta oppilaan tunnetaitojen tukeminen voi olla opettajalle haastavaa, jos opettaja ei tiedosta omia tunnetaitojaan tai osaa hyödyntää niitä työssään. On myös huomattu, että vuorovaikutus- ja tunnetaitojen rooli opettajankoulutuksessa on usein vähäinen, ja näin ristiriidassa opettajan työssään tarvitsemien taitojen kanssa. Tätä epäkohtaa tutkimuksessamme lähestytään tarkastelemalla luokanopettajaopiskelijoiden tunnetaitoja ja tunnetaitojen tärkeyttä tänään ja 13 vuotta sitten. Aineisto koostuu Mirjam Virtasen väitöskirja-aineistosta (n = 276 luokanopettajaopiskelijaa; kerätty 2007) ja Turun yliopistossa keväällä 2020 OPA-kärkihankkeessa kerätystä aineistosta (n = 73

luokanopettajaopiskelijaa). Mittarina kummassakin aineistossa on Emotionaalinen Kompetenssi Kouluyhteisössä (EKK) kyselylomake, joka perustuu Golemanin, Boyatzisin ja McKeen tunneälymallin pohjalta laadittuun kyselyyn. Tuloksia peilataan luokkahuoneen todellisuuteen tarkastelemalla luokanopettajaopiskelijoiden opetusharjoittelussaan kuvaamia oppituntivideoita. Aineiston alustavien analyysien valossa luokanopettajaopiskelijoiden kokemukset emotionaalisesta kompetenssistaan ja sen tärkeydestä opettajan työssä eivät ole suuresti muuttuneet 13 vuodessa. Molempina ajankohtina empaattisuus nousee keskeisimmäksi omissa taidoissa ja tärkeydessä. Itseluottamus, suorituskkyky ja vaikutusvalta arvioitiin tärkeämmiksi vuonna 2020 kuin vuonna 2007. Toisaalta oma palvelualttius arvioitiin alhaisemmaksi vuonna 2020 kuin vuonna 2007. Vuoden 2020 aineistossa palvelualttius, kannustavuus ja sopeutumiskyky arvioitiin erittäin tärkeiksi, mutta omat taidot niissä alhaisiksi. Esitykseen mennessä näitä yhtäläisyyksiä ja eroja tarkennetaan ja niitä pohditaan suhteessa opettajan roolin yhteiskunnallisiin muutoksiin sekä voimistuneeseen huoleen oppilaiden ja opettajien hyvinvoinnista. Vuoden 2020 aineistosta pyritään myös löytämään eriäviä luokanopettajaopiskelijaprofiileja taidot-tärkeys -akselilla, sekä tarkastelemaan oppituntivideoilta, miten nämä profiilit näyttäytyvät opetustilanteissa. Tämä luo tärkeää pohjaa opettajan koulutuksen kehittämiseksi, sekä opettajien ammatillisen kasvun tukemiseksi.

Toisen asteen opiskelijoiden työelämään ja ammattiin liittyvän identiteetin yhteys koulutuksen keskeyttämisriskiin

Kati Vasalampi (Jyväskylän yliopisto)

Sami Määttä (Jyväskylän yliopisto)

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme toisen asteen opiskelijoiden työhön, uraan ja tulevaisuuden ammattiin liittyvää identiteettipohdintaa ja sitä, kuinka yleisiä koulutuksen keskeyttämiseen liittyvät ajatukset ovat eri identiteettiprofiileja edustavilla opiskelijoilla. Vertailemme saamiamme tuloksia lukio-opiskelijoiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden välillä. Tutkimus on osa laajempaa Koulupolku: Alkuportailta jatko-opintoihin -hanketta (Vasalampi & Aunola, 2016). Tutkimukseen osallistui 3 135 opiskelijaa, joista lukio-opiskelijoita oli 53 prosenttia. Aineistoa tarkasteltiin klusterianalyysillä, jossa esiin nousi kuusi työelämään ja ammattiin liittyvän identiteetin profiilia: 1) keskimääräinen profiili, 2) huolestunut selkiintymätön profiili, 3) saavutettu identiteetti, 4) huolestunut etsijä -profiili, 5) selkiintymätön profiili ja 6) omaksuttu identiteetti. Tutkimustuloksemme osoittavat, että vain pieni osa opiskelijoista koki toisen asteen ensimmäisenä vuonna varmuutta tulevasta työelämästään: kummassakin koulutusmuodossa vain noin viidesosa opiskelijoista sijoittui saavutetun identiteetin profiiliin. Yli 75 prosentilla opiskelijoista työelämään ja ammattiin liittyvään identiteettikehitykseen kuului huolestumista. Ammatillisessa koulutuksessa olevilla opiskelijoilla huolestuneisuus oli yhteydessä kohonneeseen koulutuksen keskeyttämisriskiin.

The Interplay Between Maternal Homework Involvement, Task-Avoidance, and Achievement among Adolescents

Mari Tunkkari (Jyväskylän yliopisto)

Kaisa Aunola (Jyväskylän yliopisto)

Riikka Hirvonen (Itä-Suomen yliopisto)

Gintautas Silinskas (Jyväskylän yliopisto)

Noona Kiuru (Jyväskylän yliopisto)

Although parental homework involvement plays a role not only in skill development, but also in motivation (Barger, Kim, Kuncel, & Pomerantz, 2019), only a few studies have investigated mediating mechanisms

between parental homework involvement, adolescents' achievement, and motivational behavior. This study examined three aspects of maternal homework involvement (i.e., the quantity, quality, and source of initiative) and their direct and indirect associations with adolescents' task-avoidant behavior in homework situations and achievement. The sample consisted of Finnish mothers and their adolescents who were transitioning from primary to lower secondary school. Mothers rated the quantity of their homework involvement (i.e., monitoring and help), quality of their homework involvement (i.e., autonomy support and psychological control), and source of initiative (i.e., mother- vs. adolescent-initiated monitoring and help) at the beginning of Grade 6. They also reported on adolescents' task avoidance in homework situations in the beginning of Grade 7. Information on adolescents' academic achievement in the spring terms of Grades 5 and 7 was obtained from school registers. The results showed that high maternal psychological control and mother-initiated monitoring were associated with poorer subsequent academic achievement directly and indirectly through higher levels of adolescent task avoidance. Moreover, poor prior academic achievement was associated with higher levels of subsequent task avoidance directly and indirectly through high maternal psychological control and mother-initiated monitoring. Overall, the results highlight the importance of bringing mothers' knowledge and awareness to their self-initiated and controlling involvement practices and helping them to support adolescents' learning and motivation in more optimal ways.

Testing the effectiveness of GraphoLearn on 1st and 2nd grade English language learners in India

Priyanka Patel (University of Jyväskylä)

Minna Torppa (University of Jyväskylä)

Mikko Aro (University of Jyväskylä)

Ulla Richardson (University of Jyväskylä)

Heikki Lyytinen (University of Jyväskylä)

India, a country with over 200 million school going children also houses one-third of the world's illiterate population. In 2020, the government drafted a new National Education Policy in which foundational literacy has been given utmost importance. A large focus has been placed on the use of technology-based interventions to improve learning outcomes. However, research on the effectiveness of educational technology on literacy in India is still greatly limited. This study aimed to test the effectiveness of GraphoLearn, a globally-recognized mobile game for reading, with English language learners in India. Grade 1 and 2 students (N= 136), who were native Hindi speakers, were randomly allocated to play either either GraphoLearn (n = 69) or a control math game (n = 67) for approximately 20 minutes per day over 5 weeks, during their regular school day. Participants were pre- and post-tested on basic English literacy skills as taught and assessed by the game (letter sounds, rime units, and word recognition), as well as through various oral and paper-based measures. Repeated measures ANOVA showed a significant group and time*group interaction effect on letter sound and rime unit recognition. Significant posttest differences in favor of the intervention group were also found for word recognition, indicating that children were able to learn those skills directly taught by the game. However, no significant differences were found for the oral and paper-based measures indicating a lack of transfer of learning to out-of-game tasks. Implications for the use of GraphoLearn in India will be discussed.

Vaikuttaako yhteisopettajuus matematiikan osaamiseen, minäkäsitykseen ja kiinnostukseen? - Kvasikokeellinen seurantalutkimus

Hans Lehikoinen (Itä-Suomen yliopisto)

Markku Niemivirta (Itä-Suomen yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Oppilaiden osaamisen ja motivaation tukeminen on eittämättä matematiikan opetuksen tärkeimpiä tavoitteita. Tätä haastaa perusopetuksen oppilaiden matematiikan osaamisen ja etenkin niihin liittyvien asenteiden heikkeneminen (esim. TIMMS 2015; PISA12). Uudistuvat koulut tarvitsevatkin enenevässä määrin uusia käytänteitä vastaamaan mm. uuden opetussuunnitelman tuomiin haasteisiin. Yhteisopettajuus, jossa kaksi opettajaa jakaa opetuksen, suunnittelun ja arvioinnin, on yksi opetuksenjärjestämisen muoto, jolla pyritään turvaamaan oppilaiden yksilöllistä koulupolkua. Yhteisopettajuuden vaikutuksista oppilaiden matemaattiseen osaamiseen tai motivaatioon ei kuitenkaan tiedetä. Kvasikokeellisessa tutkimuksessa tarkastelimme 6. luokan oppilaiden matematiikan osaamisen, matemaattisen minäkäsityksen ja kiinnostuksen muutosta koe- ja kontrolliryhmissä lukuvuoden aikana. Matematiikan osaamista mitattiin arvosanoilla ja RMAT-matematiikantestillä. Kontrolliryhmässä (n=76), matematiikkaa opettivat yksittäiset luokanopettajat, kun koeryhmässä (n=70) opetus tapahtui luokanopettajan ja erityisopettajan toimesta yhteisopettajuutena. Muutosta ja eroja tarkasteltiin latentilla kasvukäyrämallinnuksella, jossa otettiin huomioon sukupuoli ja aiempi osaaminen. Niin minäkäsitys kuin kiinnostus laskivat keskimäärin vuoden aikana, ja nämä muutokset myös korreloivat keskenään. Toisin sanoen, mitä enemmän käsitys omasta osaamisesta laski, sitä enemmän kiinnostus hiipui, tai päinvastoin. Aiempi matematiikan arvosana ennusti sekä minäkäsityksen ja kiinnostuksen lähtötasoa että arvosanaa ja testimenestystä vuoden lopussa. Yhteisopettajuudella ei ollut vaikutusta minäkäsityksen tai kiinnostuksen muutokseen, mutta se ennusti parempaa matematiikan arvosanaa, kun aiempi osaaminen oli otettu huomioon. Koska vaikutusta testimenestykseen ei kuitenkaan ollut, ei voida poissulkea tuloksen vinoutuneisuutta. Sukupuolieroja ei ollut. Vaikuttaakin siltä, että yhteisopettajuus ei ole itsessään riittävä keino vahvistamaan matemaattista minäkäsitystä ja kiinnostusta. Myös koeryhmän suhteellisesti parempi arvosana kokeilun lopussa edellyttää jatkotarkasteluja yhteisopettajuuden roolin arvioimiseksi.

Efficacy of readers theater programs in promoting reading skills and motivation

Jarkko Hautala (Niilo Mäki Instituutti)

Enni Junntila (Niilo Mäki Instituutti)

Miia Ronimus (Niilo Mäki Instituutti)

In the readers theater (RT), repeated reading aloud exercises are fused with drama pedagogic influences such as expressive reading and role adoption. A boosting factor may also be the goal to rehearse a play for real audience, but this aspect has not been subject of systematic research. ReadDrama -research project investigates the efficacy of exercise-based and goal-oriented RT programs in promoting reading skills and reading motivation among dysfluent readers (DYS) at 3rd and 4th grade students. Three DYS study groups (school-support DYS, exercise-based RT and goal-oriented RT) as well as large typically reading control group are being followed at pre, post and 7-8 months after the intervention period. In this presentations, results of the group-level data analyses on pre- and post-measurement data, as well as on interventional measures are being reported. The results will be discussed from the viewpoints of 1) the comparative efficacy of RT in relation to normal support for reading difficulties provided by the Finnish schools, and 2) the possible boosting effects of goal-orientation on learning and motivation in the context of special education practices in elementary school grades.

Developmental profiles of reading fluency and reading comprehension from grades 1 to 9 and their early identification

Maria Psyridou (University of Jyväskylä)

Asko Tolvanen (University of Jyväskylä)

Peter de Jong (University of Amsterdam)

Marja-Kristiina Lerkkanen (University of Jyväskylä)

Anna-Maija Poikkeus (University of Jyväskylä)

Minna Torppa (University of Jyväskylä)

This study examined developmental profiles of reading fluency and reading comprehension in Grades 1 to 9 (ages 7 to 15) in a large Finnish sample (n = 2,518). In addition, early predictors of the profiles were analyzed with respect to kindergarten cognitive skills (phonological awareness, letter knowledge, RAN, number counting, word reading, vocabulary, and listening comprehension), parental factors (level of education, reading difficulties), and gender. Four different profiles of reading fluency and reading comprehension development were identified using latent profile analysis. These comprised one profile with persistent reading difficulties across the grades, one with early poor reading skills but with a resolving tendency, one with average reading skills, and one with good readers who started with very high reading fluency but scored average over time. Of the kindergarten measures, parental reading difficulties, being male, low paternal level of education, slow RAN, difficulty in reading easy words, and low scores in phonological skills, letter knowledge, number counting, and vocabulary predicted reading difficulties. The children belonging to the profile with the resolving tendency showed an increased rate of family risk and multiple cognitive deficits but managed to resolve their reading difficulties. Being female, and good number counting and vocabulary skills predicted a tendency to resolve early reading difficulties. The results confirm the previous findings on the early predictors of reading difficulties but add to the literature by identifying skills that predict resolving patterns.

Alakoululaisten kokeman sosiaalisen tuen ja opiskeluinnon vastavuoroiset yhteydet – Kolmen vuoden pitkittäistutkimus

Pihla Rautanen (Tampereen yliopisto)

Tiina Soini-Ikonen (Tampereen yliopisto)

Janne Pietarinen (Itä-Suomen yliopisto)

Kirsi Pyhälto (Helsingin yliopisto)

Kirjallisuudessa usein tarkastellaan sosiaalista tukea resurssina oppilaiden opiskeluinnolle (Estell & Perdue, 2013; Havik & Westergård, 2019; Kiefer et al. 2015; Quin, 2017; Roorda et al. 2011; Wang & Eccles, 2012). On kuitenkin alustavaa näyttöä myös siitä, että sosiaalisen tuen ja opiskeluinnon välinen yhteys on vastavuoroinen. Oppilaat, jotka kokevat koulutyön tärkeäksi ja innostavaksi ovat halukkaampia auttamaan ja pyytämään apua koulutyöhön luokkatovereiltaan (Bakker, 2011; Ouweneel et al., 2011). Opettajien on myös havaittu tarjoavan enemmän emotionaalista tukea niille oppilaille, jotka pitävät koulutyöstä ja menestyvät siinä hyvin (Hughes & Chen, 2011; Kosir & Tement, 2014; Nurmi, 2012; Skinner & Belmont, 1993). Koulutyöhön liittyvän sosiaalisen tuen ja opiskeluinnon vastavuoroista yhteyttä on kuitenkin tutkittu varsin vähän suomalaisten alakoululaisten keskuudessa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan opettajalta ja vanhemmilta saadun sekä vertaisten kesken jaetun sosiaalisen tuen ja opiskeluinnon välisiä vastavuoroisia yhteyksiä. Kolmen vuoden pitkittäisaineistoa (N=2400) 4.-6.- luokkalaisilta analysoidaan rakenneyhtälömallinnuksella. Tulokset osoittavat, että opiskeluinto ennusti opettajalta saatua ja vertaisten kesken jaettua sosiaalista tukea yli ajan. Oppilaiden kokema innostus ja merkityksellisyys opiskeluun liittyen on keskeinen resurssi koulutyöhön saadun sosiaalisen tuen rakentumisessa koulu yhteisössä. Sosiaalisen tuen muodoista ainoastaan opettajalta saatu emotionaalinen ja informatiivinen tuki ennusti opiskeluintoa yli ajan. Lisäksi opettajan tuki ennusti oppilaiden halua ja kykyä auttaa toisiaan koulutyössä yli ajan. Kokemukset opiskeluinnosta ja sosiaalisesta tuesta näyttivät lisäksi leviävän luokkayhteisössä kolmen vuoden seurannan aikana. Aineistossa oli myös eroja sukupuolten välillä sosiaalisen tuen ja opiskeluinnon tasoissa, mutta ei niiden välisissä yhteyksissä.

Lukutaitoa edeltävät taidot esikouluiässä ennustavat yhdeksännen luokan luetun ymmärtämisen osaamista (PISA), mutta eivät selitä sukupuolieroa

Mari Manu (Jyväskylän yliopisto)

Minna Torppa (Jyväskylän yliopisto)

Kenneth Eklund (Jyväskylän yliopisto)

Anna-Maija Poikkeus (Jyväskylän yliopisto)

Marja-Kristiina Lerkkanen (Jyväskylän yliopisto)

Pekka Niemi (Turun yliopisto)

Suomalaisten poikien ja tyttöjen lukutaidon kehittämisessä on havaittu kasvava sukupuoliero, joka näkyy tyttöjen parempana osaamisena PISA-tutkimuksen lukutaitoa mittaavassa osiossa. Toistaiseksi on kuitenkin vain niukasti tietoa siitä, mistä tyttöjen parempi lukutaidon taso johtuu. Tutkimuksessa tarkasteltiin, kuinka paljon lukutaitoa edeltävät taidot esikouluiässä ennustivat luetun ymmärtämisen taitoa yhdeksännellä luokalla sekä sitä, selittyikö yhdeksännen luokan sukupuoliero näiden varhaisten taitojen kautta. Tutkimusjoukko koostui Alkuportaatt-seurantatutkimukseen osallistuneista 1010 lapsesta, joiden osaamista arvioitiin fonologisessa tietoisuudessa, kirjaintuntemuksessa, nopeassa nimeämisessä, sanastossa ja kuullun ymmärtämisessä esikouluiässä. Heidän luetun ymmärtämisen osaamistaan arvioitiin yhdeksännellä luokalla käyttäen PISA-tutkimuksen lukutaitoa mittaavia tehtäviä. Polkumallit osoittivat sekä sukupuolen että esikouluiän taitojen (lukuun ottamatta fonologista tietoisuutta) ennustavan 28 prosenttia luetun

ymmärtämisessä suoriutumisesta. Useimmissa arvioiduissa taidoissa oli sukupuolieroja, mutta ennustemallien arviot olivat muutoin samanlaiset sekä pojille että tytöille, paitsi että kirjaintuntemus oli hieman vahvempi luetun ymmärtämisen ennustaja poikien kohdalla. Sukupuolen vaikutus luetun ymmärtämisen osaamiseen selittyi vain osittain esikouluiän taitojen kautta. Tulokset osoittivat esikouluikäisten lasten lukutaitoa edeltävien taitojen ennustavan vahvasti luetun ymmärtämisen osaamista yhdeksännellä luokalla. Yhdeksannen luokan sukupuoliero ei kuitenkaan ole todennettavissa vielä esikouluikässä, vaan ero ilmenee kouluvuosien aikana.

Kiinnostuen merkityksellisyyttä vai sinnitellen hyötyä? Opiskelijoiden oppiainearvostusprofiilit ja tavoiteorientaatiot ohjelmoinnin MOOC-kurssilla

Henriikka Juntunen (Helsingin yliopisto)

Heta Tuominen (Turun yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Markku Niemivirta (Itä-Suomen yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Petri Ihantola (Helsingin yliopisto)

Arto Hellas (Aalto-yliopisto)

Motivaatiolla on keskeinen rooli kaikessa opiskelussa, ja tällä hetkellä laajasti hyödynnetty verkko-oppiminen on tuonut uudenlaisia vaatimuksia monille opiskelijoille. Olisikin kiinnostavaa tarkastella ja ymmärtää paremmin opiskelijoiden moniulotteista motivaatiota jatkuvasti yleistyvillä MOOC-kursseilla. Oppiainearvostukset viittaavat oppiainekohtaisiin uskomuksiin (ts., kiinnostavuus, tärkeys, hyödyllisyys ja kuormittavuus), joiden on tutkimuksissa todettu vaikuttavan opiskeluun liittyviin valintoihin ja suorituksiin. Tavoiteorientaatioita taas on usein tutkittu suhteellisen yleisinä taipumuksina suosia tiettyjä tavoitteita, tuloksia ja seurauksia. Samankaltaisesta, mutta toisiaan täydentävästä, näkökulmastaan huolimatta, oppiainearvostuksia ja tavoiteorientaatioita yhtäaikaisesti tarkastelevia ja henkilösuuntautunutta lähestymistapaa hyödyntäviä tutkimuksia on kuitenkin vielä vähän. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella i) opiskelijoiden oppiainearvostusprofiileja ohjelmoinnin MOOC-kurssiin liittyen sekä ii) profiilien yhteyksiä yleisesti opiskeluun liittyviin tavoiteorientaatioihin. Aineisto kerättiin kyselylomakkeilla. Tutkimukseen osallistui yhteensä 897 opiskelijaa ohjelmoinnin alkeiden MOOC-kurssilta (Massive Open Online Course), eli kaikille avoimelta verkkokurssilta. Alustavat analyysit rakenteellisesta pätevyydestä suoritettiin konfirmatorisella faktorianalyysillä. Opiskelijoiden ryhmittely oppiainearvostusten perusteella tehtiin TwoStep-klusterianalyysin avulla. Ryhmien välisiä eroja tavoiteorientaatioissa tarkasteltiin varianssianalyysillä. Tutkimuksessa tunnistettiin kolme erilaista oppiainearvostusprofiilia: myönteisesti motivoituneet (korkea kiinnostus, havaittu hyödyllisyys ja henkilökohtainen merkitys, matala kuormitus; 45,6 %), kiinnostuneet (korkea kiinnostus ja henkilökohtainen merkitys, matala kuormitus; 30 %) ja kohtalaisesti motivoituneet ja kuormittuneet (suhteellisen korkea kiinnostus, hyödyllisyys ja henkilökohtainen merkitys, kohtalainen kuormitus; 24,4 %). Tavoiteorientaatiot olivat oppimisen kannalta suotuisimpia myönteisesti motivoituneilla ja epäsuotuisimpia kohtalaisesti motivoituneilla ja kuormittuneilla. Myönteisesti motivoituneet raportoivat korkeaa oppimis- ja saavutusorientaatiota ja matalaa välttämisorientaatiota, kun taas kohtalaisen motivoituneet ja kuormittuneet raportoivat korkeampia suoritus-välttämisen- ja välttämisorientaatioita sekä matalampia oppimis- ja saavutusorientaatioita kuin muut ryhmät. Tulokset osoittavat, että opiskelijoiden oppiainearvostusten tutkiminen, sekä oppiainearvostusten ja tavoiteorientaatioiden tarkastelu samanaikaisesti, voi olla tärkeää motivaation kokonaisvaltaisen ymmärtämisen kannalta.

Opettajien hyvinvointiprofiilit: erot työhön sitoutumisessa ja työuupumuksessa

Anni Holmström (Turun yliopisto)

Heta Tuominen (Turun yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Miia Tuominen (Turun yliopisto)

Marjaana Veermans (Turun yliopisto)

Suomalaiset opettajat ovat yleisesti tyytyväisiä työssään. Tästä huolimatta opettajien työhön liittyvä stressi ja uupumus on varsin yleistä, ja ylikuormittuneisuus on yksi syy jopa ammatin vaihtamiseen. Opettajien työhyvinvointi on moniulotteinen kokonaisuus, johon sisältyy useita eri osa-alueita. Tässä tutkimuksessa työhyvinvointi on määritelty *työhön sitoutumisen, työuupumuksen* sekä *minäpystyvyyden* kautta. Tutkimuksessa selvitettiin, millaisia hyvinvointiryhmiä opettajista voidaan muodostaa työhön sitoutumisen ja työuupumuksen (emotionaalinen väsymys, kyynisyys, riittämättömyys) perusteella sekä kuinka ryhmät eroavat toisistaan minäpystyvyyden suhteen.

Tutkimukseen osallistui 355 opettajaa yhdeksästä varsinaissuomalaisesta kunnasta. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella syys-joulukuussa 2019. Tutkimuksessa käytettyjen hyvinvointimittareiden rakenteellinen luotettavuus varmistettiin konfirmatorisella faktorianalyysillä, minkä jälkeen opettajat ryhmiteltiin klusterianalyysia käyttäen. Hyvinvointiryhmien eroja minäpystyvyydessä tutkittiin varianssianalyysillä ja sukupuolten edustuksia eri ryhmissä konfiguraalisella frekvenssianalyysillä.

Opettajat voitiin jakaa neljään hyvinvointiryhmään: sitoutuneet (41 %), sitoutuneet mutta väsyneet (18 %), kohtuullisesti sitoutuneet (22 %) ja uupuneet (19 %). Sitoutuneilla opettajilla ilmeni vähiten uupumusta, ja he olivat kaikkein sitoutuneimpia. Uupuneet opettajat puolestaan olivat vähiten sitoutuneita ja kokivat uupumusta kaikilla osa-alueilla. Edelleen kohtuullisesti sitoutuneet osoittivat jonkin verran kyynisyyttä ja riittämättömyyttä, mutta olivat varsin sitoutuneita työhönsä. Sitoutuneet mutta väsyneet opettajat olivat samaan aikaan paitsi työhönsä sitoutuneita myös emotionaalisesti väsyneitä. Minäpystyvyyden suhteen ryhmät eivät eronneet toisistaan. Miehet olivat yli- ja naiset aliedustettuina kohtuullisesti sitoutuneiden ryhmässä. Naiset puolestaan yliedustettuina sitoutuneiden mutta väsyneiden ryhmässä ja miehet aliedustettuina samassa ryhmässä.

Viimeaikaiset tutkimustulokset opettajien työhyvinvoinnin heikentymisestä ovat huolestuttavia. Koska opettajan hyvinvoinnin on todettu olevan yhteydessä oppilaiden hyvinvointiin koulussa, on äärimmäisen tärkeää tutkia tekijöitä, jotka mahdollistaisivat opettajien työhön sitoutumisen sekä ehkäisevät työuupumusta. Tämän tutkimuksen seuraavassa vaiheessa selvitetään, miten koulussa toteutettavan moniammatillisen yhteistyön toimivuus on yhteydessä opettajien työhyvinvointiin.

Tavoiteorientaatioprofiilit ja suoriutuminen ohjelmoinnin verkkokurssilla

Kukka-Maaria Polso (Helsingin yliopisto)

Heta Tuominen (Turun yliopisto ja Helsingin yliopisto)

Arto Hellas (Aalto-yliopisto)

Petri Ihantola (Helsingin yliopisto)

Henkilösuuntautunutta lähestymistapaa on hyödynnetty tavoiteorientaatioiden tutkimisessa jo paljon. Aiemmasta tutkimuksesta poiketen tässä tutkimuksessa käytettiin ryhmittelymuuttujina oppimisorientaation ohella suoritusorientaatiota jaettuna kahdeksi erilliseksi tavoitteeksi. Näiden suoritusorientaatiota heijastavien tavoitteiden päihittää toiset (normative goal) ja vaikuttaa pätevältä (appearance goal) on aiemmissa tutkimuksissa todettu olevan eri tavoin yhteydessä opintomenestykseen. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia tavoiteorientaatioprofiileja näiden

ryhmittelymuuttujien avulla voidaan tunnistaa ja miten eri tavoin motivoituneet opiskelijat eroavat kurssisuoriutumisessa.

Tutkimukseen osallistui 2059 opiskelijaa avoimelta Ohjelmoinnin perusteet -verkkokurssilta. Opiskelijoiden taustatietoja ja tavoiteorientaatioita selvitettiin kyselyllä kurssin alkupuolella. Kurssisuoriutumista mitattiin automaattisesti arvioituilla viikoittaisilla tehtävillä ja loppukokeella. Tavoiteorientaatiomittarin rakennetta tarkasteltiin konfirmatorisella faktorianalyysillä (CFA) ja opiskelijat luokiteltiin ryhmiin tavoiteorientaatioidensa perusteella TwoStep-klusterianalyysia käyttäen. Profiilien eroja tarkasteltiin taustamuuttujien ja kurssisuoriutumisen suhteen konfiguraalisen frekvenssianalyysin ja varianssianalyysin (ANOVA) avulla.

Tavoiteorientaatioprofiileja tunnistettiin viisi: Oppimista ja toisten päihittämistä tavoittelevat (31%), Suoritusorientoituneet (19%), Korkeat tavoitteet (samanaikaisesti oppimista, toisten päihittämistä ja pätevältä vaikuttamista tavoittelevat, 18%), Matalat tavoitteet (18%) ja Oppimisorientoituneet (14%). Korkeat tavoitteet -ryhmän opiskelijat suoriutuivat kursilla kahden muuttujan osalta hieman paremmin kuin Matalat tavoitteet -ryhmän opiskelijat. Muiden profiilien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa suoriutumisessa.

Suoritusorientaation tutkiminen henkilösuuntautuneesti kahden erillisen tavoitteen kautta voi jatkossa auttaa ymmärtämään opiskelumotivaatiota entistä syvällisemmin. Aiemman tavoiteorientaatiotutkimuksen tapaan tulokset ilmentävät useamman tavoitteen ja suoriutumisen välistä positiivista yhteyttä, ja toisaalta vähäisen motivaation ja suoriutumisen välistä negatiivista yhteyttä. Tämänkaltaista tietoa opiskelijoista voidaan mahdollisesti hyödyntää uusia oppimisinterventioita ja kursseja suunniteltaessa. Jatkossa motivaatiota on kuitenkin syytä tutkia suoriutumisen ohella muidenkin opiskeluun liittyvien tekijöiden, kuten hyvinvoinnin ja opiskeluinnon valossa myös tietojenkäsittelytieteen verkko-opetuksen kontekstissa.

The role of situational interest in game-based learning

Antti Koskinen (Tampereen yliopisto)

Jake McMullen (Turun yliopisto)

Hilma Halme (Turun yliopisto)

Kristian Kiili (Tampereen yliopisto)

Being interested in something almost magically draws our attention to it. It makes us work harder and raises our perception of the topic; it makes us more engaged in the subject, which, in turn, can promote learning. Past research has shown that interest can be affected with instructional design. Scholars have shown that situational interest may lead to individual interest which can affect one's life decisions and such as career path. However, research has also shown that students with different backgrounds may require different arousal. One way to arouse students' interest is to use game-based learning. Several research findings have shown that game-based learning is an engaging and effective instructional method. However, research has not focused on how game-based learning can be used to promote interest in students. In this study, we investigated how students' math interest and self-efficacy relate to situational interest in game-based math learning and how these variables are related to the acquisition of rational number knowledge. In order to investigate these relations path model analysis was conducted. 98 Finnish 7th grade students participated in the study. The students used the Number Trace learning game for 3x45 minutes in order to improve their rational number understanding. The results of this study show that both math interest and self-efficacy were positively associated with situational interest and situational interest was positively associated with students' knowledge acquisition.

Matemaattiseen todistamiseen liittyvät asenteet yliopistomatematiikan kurssilla

Jokke Häsä (Helsingin yliopisto)

Linda Grön (Helsingin yliopisto)

Johanna Rämö (Tampereen yliopisto)

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, minkälaisia asenteita matematiikan yliopisto-opiskelijoilla on matemaattista todistamista kohtaan sekä miten nämä asenteet kehittyvät ensimmäisen vuoden yliopistokurssin aikana. Selvitimme myös, miten naisten ja miesten asenteet matemaattista todistamista kohtaan eroavat toisistaan. Tätä varten kehitimme matemaattiseen todistamiseen liittyviä asenteita mittaavan kyselyn.

Tiedetään, että matemaattinen todistaminen on yksi vaikeimmista asioista uusille matematiikan opiskelijoille. Opiskelijoiden suhtautuminen todistamiseen on eräs avaintekijä, jolla on vaikutusta siihen, miten opiskelija lähestyy todistamisen opiskelua. Koska yliopistomatematiikan kurssit painottavat todistamista, suhtautumisella on edelleen merkittävä vaikutus opinnoissa menestymiseen. Todistamiseen liittyviä asenteita on kuitenkin tutkittu yliopisto-opiskelijoiden parissa vähän.

Tutkimus tehtiin kurssilla Johdatus yliopistomatematiikkaan, jonka tarkoitus on auttaa siirtymässä laskemispainotteisesta lukiomatematiikasta todistamispainotteiseen yliopistomatematiikkaan. Kurssi käydään kandiopintojen ensimmäisenä vuotena. Tutkimukseen osallistui 75 pitkän matematiikan kirjoittanutta matematiikan opiskelijaa yleiseltä linjalta (N=55) ja aineenopettajalinjalta (N=20). Asenteita mitattiin uudella kyselyllä, jonka olemme kehittäneet matematiikan asenteita mittaavan ATMI-kyselyn sekä todistamisen pystyvyysuskomusta mittaavan kyselyn pohjalta. Faktoriansalyysin nojalla kysely mittaa neljää asennetta: arvostus, mielihyvä, itseluottamus ja ahdistus. Opiskelijat vastasivat kyselyyn kurssin alussa ja lopussa. Selvitimme varianssianalyysillä eroja yleisen linjan ja opettajalinjan opiskelijoiden, ja toisaalta nais- ja miesopiskelijoiden asenteissa kurssin alussa, ja myös asenteiden kehitymisessä kurssin aikana. Kontrollimuuttujana käytettiin lukiomatematiikan arvosanaa.

Alustavien tulosten mukaan kurssi lisäsi kaikkien opiskelijoiden pystyvyyden kokemusta ja vähensi todistamiseen liittyvää ahdistusta. Kurssi ei vaikuttanut matemaattisen todistamisen arvostukseen tai siitä koettuun mielihyvään. Miehet kokivat enemmän pystyvyyttä ja itsevarmuutta sekä olivat vähemmän ahdistuneita matemaattisesta todistamisesta kuin naiset sekä kurssin alussa että lopussa. Molemmat sukupuolet kuitenkin arvostivat matemaattista todistamista yhtä paljon. Kurssi ei kasvattanut sukupuolten välisiä eroja.

Longitudinal Effects of the Home Learning Environment and Parental Difficulties on Reading and Math Development Across Grades 1–9

Daria Khanolainen (University of Jyväskylä)

Maria Psyridou (University of Jyväskylä)

Gintautas Silinskas (University of Jyväskylä)

Marja-Kristiina Lerkkanen (University of Jyväskylä and University of Stavanger)

Pekka Niemi (University of Turku)

Anna-Maija Poikkeus (University of Jyväskylä)

Minna Torppa (University of Jyväskylä)

This study focuses on parental reading and mathematical difficulties, the home literacy environment, and the home numeracy environment as well as their predictive role in Finnish children's reading and mathematical development through Grades 1–9. We examined if parental reading and mathematical difficulties directly

predict children's academic performance and/or if they are mediated by the home learning environment. Mothers (n = 1590) and fathers (n = 1507) reported on their reading and mathematical difficulties as well as on the home environment (shared reading, teaching literacy, and numeracy) when their children were in kindergarten. Tests for reading fluency, reading comprehension, and arithmetic fluency were administered to children in Grades 1, 2, 3, 4, 7, and 9. Parental reading difficulties predicted children's reading fluency, whereas parental mathematical difficulties predicted their reading comprehension and arithmetic fluency. Familial risk was associated with neither formal nor informal home environment factors, whereas maternal education had a significant relationship with both, with higher levels of education among mothers predicting less time spent on teaching activities and more time spent on shared reading. In addition, shared reading was significantly associated with the development of reading comprehension up to Grades 3 and 4, whereas other components of the home learning environment were not associated with any assessed skills. Our study highlights that taken together, familial risk, parental education, and the home learning environment form a complex pattern of associations with children's mathematical and reading skills.

LUK-menetelmän käytön yhteys luku- ja kirjoitustaitoon sekä lukemismotivaatioon

Inka Turunen (Kuopion kaupunki)

Tutkimuksessa selvitettiin tietokoneavusteisen lukemaan ja kirjoittamaan (LUK) opettamismenetelmän käytön yhteyttä 1. ja 2. luokan oppilaiden (N = 261-385) luku- ja kirjoitustaitoon sekä lukemismotivaatioon. Samalla tarkasteltiin, miten hyödyllisenä menetelmän käyttö koettiin opettajien ja luku- ja kirjoitustaidoltaan heikompien oppilaiden keskuudessa.

Tutkimusstrategia oli kvasikokeellinen, kaksivuotinen seurantatutkimus, jonka koeryhmää opetettiin soveltamalla Tragetonin (2007) kehittämää tietokoneavusteista LUK-menetelmää. Kontrolliaineistona (N = 227-350) käytettiin Alkuportaatt-seurantatutkimuksen ensimmäisen vaiheen (2006-2011), Lapset, vanhemmat ja opettajat yhteistyössä koulutien alkupolulla, tutkimusaineistoa. Tutkimuksen (2014-2015) koeryhmässä (N = 34-35) oli kolme luokkaa opettajineen.

Tutkimuksen lähestymistapa mukaili mixed methods -tutkimuksen upotettua mallia. Määrällinen aineisto muodostui seitsemästä luku- ja kirjoitustaidon testistä ja kolmesta lukemismotivaation mittauksesta. Lukemismotivaatiota tutkittiin lukemisen ja kirjoittamisen tehtäväkohtaisten arvostusten, tehtävä- eli suoritusstrategioiden ja oppijaminäkuvan suhteen. Laadulliseen aineistoon kuuluivat opettajien (N = 3) tutkimuspäiväkirjat, oppilashaastattelut (f = 19) ja oppituntien videoinnit (f = 6).

Tietokoneavusteisen lukemisen ja kirjoittamisen taustateorioita olivat Folkessonin ja Swalanderin (2007), Genlottin ja Grönlundin (2013) sekä Hultinin ja Westmanin (2013a, 2013b ja 2015) tutkimukset, joissa tietokoneella kirjoittamisen havaittiin edistävän oppilaiden lususujuvuutta ja tarinoiden kirjoitustaitoja. Libergin (2014) tutkimuksessa havaittiin, että tietokoneella kirjoittamalla voitiin vahvistaa 1.-3. -luokkalaisten oppilaiden (N = 48-50) itsetuntoa ja kirjoitusmotivaatiota. Tutkimuksen lukemismotivaatiomittarit perustuivat Wigfieldin ja Ecclesin (2000) odotusarvoteoriaan (expectancy-value theory) sekä Wangin ja Ecclesin (2013) koulusitoutumisen malliin.

Tutkimustulosten perusteella LUK-menetelmän sovellettu käyttö ei edistänyt merkittävästi koeryhmän teknistä lukutaitoa eikä lukemismotivaatiota. Koeryhmän oppijaminäkuva heikkeni intervention aikana erittäin merkittävästi, tytöillä hieman enemmän kuin pojilla.

Puheenjohtajat/ Chairs: **Janne Varjo** (Helsingin yliopisto), **Mira Kalalahti** (Turun yliopisto) ja **Heikki Silvennoinen** (Turun yliopisto)

Korkeakoulutuksen tasa-arvon painotukset ja edistäminen Suomessa ja Uudessa-Seelannissa

Pii-Tuulia Nikula (EIT, New Zealand)

Yksi suomalaisen koulutuspolitiikan usein toistettuja perusarvoja on tasa-arvo. Tässä esityksessä keskitytään koulutuksellisen tasa-arvon merkitykseen ja tasa-arvoa mahdollistaviin ja estäviin mekanismeihin korkeakoulusektorilla. Suomalaisia painotuksia ja erityispiirteitä tuodaan esille vertailevan tutkimuksen avulla. Esimerkkinä käytetään Uuden-Seelannin järjestelmää. Esityksessä tarkastellaan ensin koulutuksellisen tasa-arvon eri muotoja (esim. tasa-arvon mahdollisuuksien ja lopputuloksen näkökulmista eri opintopolun vaiheissa) (Espinoza 2007; Kalalahti & Varjo 2012; Nikula 2018) ja niiden painottumista Suomessa ja Uudessa-Seelannissa. Sen jälkeen käydään läpi suomalaisia ja uusiseelantilaisia mekanismeja, jotka joko poistavat tai uusintavat olemassa olevia ryhmien välisiä epätasa-arvoja, kuten korkeakoulutukseen valikoinnin prosesseja. Esityksessä keskitytään erityisesti vanhempien sosioekonomisen taustan ja etnisten taustan vaikutukseen. Uuden-Seelannin järjestelmän avulla haastetaan suomalaista korkeakoulujen valintaprosessia ja tasa-arvon painotuksia. Miltä näyttäisi järjestelmä, jossa lähes kaikki halukkaat pääsisivät haluamaansa korkeakouluun ja ohjelmaan? Voitaisiinko korkeakouluohjelmat avata myös niille, joilla ei ole toisen asteen koulutusta - joko suoraan tai valmistavan linjan kautta? Mitä tarkoittaisi tasa-arvon lopputuloksen asettaminen päämääräksi ja miten positiivisen diskriminaation käyttöä voidaan legitimoida? Uuden-Seelannin esimerkki tuo keskusteluun myös mukaan lukukausimaksut, jotka on Suomessa koettu uhkana korkeakoulutuksen tasa-arvolle (Nikula 2015). Uuden-Seelannin lainamallissa maksuilla ei ole kuitenkaan ollut vaikutusta osallistumiseen, mutta käytössä olevassa opiskelijarahoitusmallissa on kuitenkin tasa-arvoon liittyviä haasteita (New Zealand Ministry of Education 2019; Nikula & Matthews, 2018). Mitkä ovat Uuden-Seelannin mallin vahvuudet ja heikot kohdat, ja mitä ajatuksia tätä vertailusta voidaan nostaa mukaan suomalaiseen koulutuspoliittiseen keskusteluun?

Yhdistelmätutkinto ja poliittinen tavoite edistää koulutuksellista tasa-arvoa

Outi Lietzén (Turun Yliopisto)

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella, miten perhetausta sekä sisarusten ja ystävien koulutusvalinnat ovat yhteydessä yhdistelmätutkinnon valintaan. Tutkimuksen laajempi tarkoitus on vastata kysymykseen siitä, onko yhdistelmätutkinto yhtenä toisen asteen linjana tasapuolisesti kaikkien saavutettavissa sosiaalisesta taustasta riippumatta. Johtuen laajoista muutoksista työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa yleisemmin tiukka toisen asteen jako ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen kyseenalaistettiin 1980- ja 1990-luvun vaihteessa, minkä seurauksena mahdollistettiin lukion ja ammatillisen koulutuksen tiiviimpi yhteistyö (Lasonen & Young 1998). Yhdistelmätutkinnon eräs keskeinen tavoite oli lisätä koulutuksellista tasa-arvoa mahdollistamalla korkeakoulutukseen hakeutuminen myös ammatillisista opinnoista. Yhdistelmätutkinto voidaan toisaalta nähdä myös osana 1990-luvun yksilöllisiä ja joustavia koulutusreittejä painottanutta koulutuspolitiikkaa (Lietzén 2020). Yhdistelmätutkinnon vaikutuksista koulutukselliseen tasa-arvoon on vain vähän tietoa. Kuten erikoislukioiden (Järvinen 2000) myös yhdistelmätutkinto vaikuttaa olevan paremmin niiden nuorten saavutettavissa, joiden perheillä on enemmän kulttuurista pääomaa (Lietzén & Silvennoinen 2020). Toisaalta Haltian ym. (2017) tutkimuksen mukaan

ylioppilastutkinto parantaa ammatilliselta pohjalta korkeakoulutukseen hakeneiden sisäänpääsyä. Koska tutkimus yhdistelmäutkinnosta on vähäistä, tämä tutkimus pyrkii osaltaan paikkaamaan tätä puutetta. Tutkimusaineisto muodostuu Amisbarometri 2015 aineistosta (N = 15547). Perhetaustaa mitattiin kolmella muuttujalla, joita olivat vanhempien koulutustausta ja työllisyystilanne sekä se, kuinka paljon nuori arvio itsellään olevan rahaa käytettävissä verrattuna muihin saman ikäisiin. Lisäksi analyysissä huomioitiin sisarusten ja yläasteikäisten ystävien toisen asteen koulutusvalinnat. Aineiston analyysiin käytettiin ristiintaulukointia ja logistista regressioanalyysia. Tulosten mukaan vanhempien korkea koulutustausta sekä hyvä työllisyystilanne ja taloudellinen tilanne ovat yhteydessä yhdistelmäutkinnon valintaan. Myös sisarusten ja ystävien koulutusvalinnat ovat tämän tutkimuksen mukaan yhteydessä yhdistelmäutkinnon valintaan. Tuloksissa on havaittavissa joitakin sukupuolenmukaisia eroja. Tämän tutkimuksen perusteella yhdistelmäutkinto näyttyy ammatillisen koulutuksen erikoisvalintana, joka ei ole yhtäläisesti kaikkien saavutettavissa sosiaalisesta taustasta riippumatta.

Arvot ja aatteellinen muutos suomalaisessa koulutuspolitiikassa

Eeva Rontu (Helsingin yliopisto)

Esitän teoreettisen näkökulman koulutuspolitiikan aatteellisten tavoitteiden analysoimiseen. Tutkimuskohteena ovat tärkeää ja tavoiteltavaa koskevat merkityksenannot ja niiden muutos. Avainkäsitteitä ovat arvot toimintaa suuntaavina merkityksenantoina, ideologiat laajempina arvoytimen sisältävinä todellisuuden tulkintoina sekä eri toimijoiden episteeminen työ, jolla merkityksenantoihin pyritään vaikuttamaan. Sovellan näkökulmaa tarkastelemalla aiempia tutkimushavaintoja suomalaisen koulutuspolitiikan suunnanmuutoksista. Episteemistä työtä tehdään politiikassa jatkuvasti. Keskeistä on strateginen kehystäminen eli politiikkaehdotusten oikeuttaminen ja edistäminen sekä pyrkimys heikentää vastaehdotusten kannatusta. Eri kehystysten väliseen kamppailuun kietoutuu ideologioita ja siinä hyödynnetään olemassa olevia kulttuurisia kategorioita sekä yleisiä mielipiteitä. Michael Freedenin määritelmän mukaan ideologialla on arvoytimen lisäksi muuttuvia reunakäsitteitä, joita yhdistelemällä politiikan toimijat tavoittelevat tietyille tulkintakokonaisuudelle laajaa kannatusta. Kehystysten kontekstina tarkastelen suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsevia arvoja, joita on tutkittu 1970-luvulta lähtien. Käytän arvojen tarkastelussa Shalom Schwartzin arvoteoriaa ja -luokittelua, joilla voidaan hahmottaa pyrkimysten suuntaa ja ristiriitoja ja joilla suomalaisenkin yhteiskunnan arvoja on empiirisesti tutkittu. Tavoiteltavaa ja tärkeää koskevien kehystysten perusteella suomalaisessa koulutuspolitiikassa näyttää kamppailevan kaksi arvopohjaltaan vastakkaista ideologiaa: voimakkaasti suorittamista, kilpailua ja yksilöä korostava uusliberalismi, sekä vastavoimana arvoiltaan universalistinen sosiaalidemokraattinen humanismi. Uusliberalismi vastaa huonosti suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsevia arvoja. Aatteellinen ulottuvuus ja ideologiat ovat nykyisessä koulutuskeskustelussa aiempaa enemmän piilossa, mikä liittyy koulutuksen tutkimuksen dekontekstualisoitumiseen. Koulutuspolitiikkaa ohjaavista arvoista on hyvin vähän tutkimusta ja aiheen käsitteistö on sosiologiassa puutteellista. Koulutuspolitiikassa pyritään tutkimusperustaiseen päätöksentekoon ja tutkimuksessa strategiseen ongelmanratkaisuun. Nämä pyrkimykset esitetään neutraaleina, vailla sidoksisuutta arvoihin. Samaan aikaan globaalien ja kansallisten toimijoiden vaikuttamisviestintä on entistä tehokkaampaa. Siksi koulutuspolitiikan aatteellisen ulottuvuuden kriittinen tutkimus on ajankohtaista ja tarpeellista.

Koulutusvalinnat monikulttuurisessa koululuokassa

Mira Kalalahti (Turun yliopisto)

Suomalaisen koulun on täytynyt muuntaa nopeasti herkistämään monikulttuurista osaamistaan ja sensitiivisen kohtaamisen taitojaan. Maahanmuuttotaustaisuus määrittää kuitenkin usein koulutukseen kiinnittymistä ja nuoret joutuvat kohtaamaan maahanmuuttotaustaansa liittyviä ennakkoluuloja ja luokitteluja. Tässä esityksessä kuvaan monikulttuurisen koululuokan vuorovaikutuksessa tapahtuvaa yhdeksännen luokan opinto-ohjausta. Esitän kysymyksen, miten nuoret rakentavat koulutusidentiteettiään monietnisen luokan opinto-ohjauksen vuorovaikutustilanteissa? Vastaan kysymykseen kuvaamalla tuloksia kahdesta monimetodisella otteella tuotetusta aineistosta: kahden ohjaustilanteen havainnointiaineistosta ja kahdeksasta elämänkaarimenetelmällä toteutusta haastattelusta. Tulosten perusteella esitän, että monikulttuuriset ohjaustilanteet avaavat silloittavia suhteita, joiden avulla nuoret voivat kohdata kulttuureja ja rakentaa koulutuksellisia identiteettejä. Monikulttuurisessa vuorovaikutuksessa toisaalta myös tuotetaan ja uusinnetaan sosiaalisia hierarkioita. Opinto-ohjauksen konteksteissa on kuitenkin myös paljon sensitiiviselle ohjaustyölle avautuvia mahdollisuuksia.

Monisektoriaalisen yhteistyön mahdollisuudet ja haasteet nuorten opinto- ja uraohjauksen hallinnassa

Tommi Wallenius (Helsingin yliopisto)

Opinto- ja uraohjauksen tehostaminen on tunnustettu yhdeksi avaintekijäksi edistettäessä nuorten sujuvaa siirtymistä jatko-opintoihin ja työmarkkinoille. Yksilön elämäntilanteen kartoittamisen ja tulevaisuuden urapolkujen hahmottamisen käytännön tasolla on katsottu edellyttävän entistä syvempää yhteistyötä eri hallinnonalojen välillä. Suomessa, hyvä esimerkki tällaisesta yhteistyöhön perustuvasta ja monisektoriaalisesta hallintoajattelusta ovat keskitetyt Ohjaamo-keskukset, joissa alle 30-vuotiaille nuorille tarjotaan moniammatillisia ohjauspalveluita saman katon alla. Tässä esityksessä tarkastelemme nuorten opinto- ja uraohjausta hallinnollisesta näkökulmasta. Tutkimme, minkälaisia mahdollisuuksia ja haasteita alan asiantuntijat näkevät nuorten opinto- ja uraohjauksen järjestämiselle. Tavoitteenamme on selvittää, minkälaisia jännitteitä ja reunaehjoja syntyy perinteisen toimialakohtaisen hallintoajattelun, ja monialaisen yhteistyötä korostavan hallintoajattelun välille neljän hallinnollisen ohjausmekanismin (lainsäädäntö, rahoitus, tavoitteet, arviointi) kohdalla. Aineistolähtöinen analyysimme perustuu kymmenen (10) opinto- ja uraohjauksen asiantuntijan teemahaastatteluun. Haastatellut asiantuntijat edustivat keskeisimpiä avainorganisaatioita (mm. OKM, TEM, VM) ja haastattelut toteutettiin loppuvuodesta 2019, vain muutama kuukausi ennen globaalin koronapandemian puhkeamista tarjoten samalla mielenkiintoisen ajankuvan sen hetkisestä tilanteesta. Tutkimuksen alustavat tulokset osoittavat, kuinka erilaiset institutionalisoituneet rakenteet asettavat haasteita monialaisen yhteistyön syventämiselle toimijoiden ilmaisemasta tahtotilasta huolimatta. Lisäksi, ohjausmekanismeista etenkin arvioinnin rooli – tai pikemmin sen puuttuminen – herättää kysymyksiä opinto- ja uraohjauksen tehokkuuden ja tuloksellisuuden monitoroinnin suhteen.

Opinto- ja uraohjaus valtiopäiväasiakirjoissa vuosina 1967-1998: Aktantiaalinen analyysi

Janne Varjo (Helsingin yliopisto)

Mira Kalalahti (Turun yliopisto)

Katkokselliset koulutuspolut ja myöhäiset siirtymät koulutuksesta työelämään ovat laajasti tunnistettuja viimeaikaista koulutuspoliittisia ongelmia. Kansainväliset toimijat kuten Euroopan Unioni ja OECD ovat

osaltaan kiinnittäneet huomiota nuorten työllistymisen ja aktivoinnin tukemiseen. Opinto- ja uraohjauksen hallinta on kuitenkin jäänyt pitkälti kansallisen tason koulutuspoliittisiksi kysymyksiksi. Toisin kuin monissa muissa maissa, on Suomessa koulutussiirtymien hallinnoimiseksi rakennettu kaikille koulutustasasteille institutionalisoituneita ohjauksen järjestelmiä. Vastuu opinto- ja uraohjauksesta on oppilaitosten lisäksi kunnallisesti järjestettyjen sosiaali- ja työvoimahallinnon palveluilla. Huolimatta yhteiskunnallisesta painoarvostaan opinto- ja uraohjausjärjestelmien koulutuspoliittinen tutkimus on ollut vähäistä ja erityisesti ohjauksen hallinnointia koskeva tutkimus puuttunut. Tarkastelemme ohjauksen hallintaa osana universalistista, pohjoismaista hyvinvointimallia, jossa koulutussiirtymien ohjaus oppilaitoksesta toiseen sekä työelämään kytkeytyy osaksi sosiaalipoliittikkaa, nuorisotyötä ja työvoimapalveluita. Analysoimme esityksessämme, millaisia tavoitteita opinto- ja uraohjaukselle on asetettu peruskoulua koskevassa valtiopäiväkeskustelussa. Lähestymistapamme painottaa koulutuspolitiikkaa valtiopäivillä tapahtuvana toimintana. Kysymme mitkä ohjaukseen liittyvät kysymykset ovat politisoituneet valtiopäiväkäsittelyssä sekä millaisia problematisaatioita ja rationaliteetteja ohjaukselle asetettujen tavoitteiden taustalta on löydettävissä. Esityksen aineistona toimivat kolmen eri vuosikymmenillä peruskoulun – ja siihen lähtökohtaisesti kytkevän opinto- ja uraohjauksen – tavoitteita määrittäneet valtiopäiväasiakirjat: Laki koulujärjestelmän perusteista (467/1967), Peruskoululaki (476/1983) ja Perusopetuslaki (628/1998).

Erilaisuutta luomassa: Arvioinnin erityisjärjestelyt kriittisessä tarkastelussa

Juuso Henrik Nieminen (Itä-Suomen yliopisto)

Arvioinnin erityisjärjestelyt (mm. lisäaika tentissä, erillinen tenttitila) ovat juurtuneet lähtemättömäksi osaksi korkeakoulutusta. Erityisjärjestelyt yliopistopedagogisina käytänteinä on liitetty tutkimuskirjallisuudessa tasa-arvotyöhön, sillä ne mahdollistavat arviointiin osallistumisen myös tukea tarvitseville opiskelijoille. Vuosikymmenten tutkimustyö aiheen parissa on keskittynyt pääasiassa psykologisiin lähtökohtiin, kun erilaisten disability-tyyppien ja erityisjärjestelyjen kombinaatioista on selvitetty niitä, jotka johtaisivat korkeimpaan suoritukseen arvioinnissa. Tutkimuksessani lähestyn arvioinnin erityisjärjestelyjä toisesta näkökulmasta käsitteellistäen nämä sosiokulttuurisina käytänteinä puhtaasti psykologisten sijaan. Nojautuen Foucault'n subjektiposition käsitteeseen, tarkastelen työssäni sitä, millaisia positioita opiskelijoille luodaan arvioinnin erityisjärjestelyjä käsittelevissä dokumenteissa. Tutkimuksessani analysoin kymmenen suomalaisen korkeakoulun arvioinnin erityisjärjestelyjä koskevat dokumentit, säännöt sekä muut tekstit (mm. opettajien ja opiskelijoiden oppaat). Analyysin työkaluna toimi diskursiivis-dekonstruktivistinen lukutapa, jonka avulla voitiin ymmärtää näiden tekstien sosiokulttuurista luonnetta. Tutkimuksessa dekonstruoitiin opiskelijoiden positiot toisaalta arvioitavina arvioinnin kohteina sekä psykologisesti ja fysiologisesti erilaisina opiskelijoina. Tekstit käsitteellistivät arviointia lähinnä tentteinä, mikä alleviivasi opiskelijoiden positioita arvioinnin kohteina enemmän kuin aktiivisina toimijoina. Toisaalta opiskelijoita vastuutettiin aktiivisina prosessissa, jonka aikana erityisjärjestelyjä haettiin ja käytettiin; tämän prosessi piirtyi dokumenteissa enemmän lääketieteellisenä kuin pedagogisena. Rajanvedot erityisjärjestelyjen oikeutukselle (mm. oppimisvaikeudet VS sairaudet) kertoivat siitä psykologisesta ja fysiologisesta erilaisuudesta, jota tekstit opiskelijoille loivat. Tutkimusten tulosten pohjalta pohditaan arvioinnin erityisjärjestelyjen asemaa osana korkeakoulutuksen rakenteellista ableismia. Opiskelijoille luodut positiot olivat ennen kaikkea individualistisia, kun opiskelijoiden henkilökohtaiset psykologiset ominaisuudet loivat haasteita korkeakoulupedagogiikalle. Tämä arvioinnin rakenteellisten haasteiden tyypistäminen psykologiseksi erilaisuuden muodoiksi on ennen kaikkea ableistinen agenda. Tutkimuksessani kutsunkin arviointitutkimuksen kenttää positioimaan itsensä uudelleen. Tällainen uudelleenpositiointi vaatisi poliittista enemmän kuin ei-poliittista otetta psykologisoituneeseen arviointitutkimukseen.

Vaativana erityisenä tukena järjestetyn ammatillisen koulutuksen merkitykset opiskelijoiden kokemina

Sanna Ryökkynen (Helsingin yliopisto)

Voidaksemme turvata mahdollisuudet toteuttaa yhdenvertaisesti ammatillista koulutusta on myös opintoihinsa vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kokemukset ja tarpeet otettava huomioon. Uudistuneen ammatillisen koulutuksen tavoitteena on mahdollistaa yksilöllisiä ammatillisia polkuja, joissa puuttuvan osaamisen hankkiminen on keskiössä. Koulutus tähtää myös itsenäisten ajattelutaitojen ja toiminnan vahvistumiseen. Vaativan erityisen tuen opiskelijat edustavat vähemmistöä (1,2%) ammatillisen koulutuksen kentällä. Vaativan erityisen tuen järjestämislupa on kuudella oppilaitoksella Suomessa. Näiden järjestämään erityiseen tukeen ovat oikeutettuja ne opiskelijat, jotka oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsevat pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Esitykseni pohjaa artikkelikäsitelmämme (Ryökkynen, Maunu, Pirttimaa & Kontu), joka on osa väitöstutkimustani. Tässä osatutkimuksessa paneuduimme vaativan erityisen tuen ammattioppilaitoksesta valmistuvien opiskelijoiden kokemuksiin ammatillisen koulutuksen merkityksistä ja heidän tulevaisuuden näkymiin. Peilasimme opiskelijoiden kokemuksia Biestan (2010) määrittelyyn, jonka mukaan kasvatuksella on kolme ulottuvuutta: laadullinen, sosiaalinen ja subjektiivinen. Metodisena apuvälineenä käytimme narratiivien positiointianalyysia, jonka avulla porauduimme laadullisessa sisällönanalyysissä tuotettuihin sisältöihin. Tutkimukseen osallistunut opiskelijaryhmä käytti ääntään hyvin vaatimattomalla ja sopeutuvalla tavalla. Opiskelijoiden odotukset tulevaisuudelle olivat myös hyvin vaatimattomia, heille riittäisi työpaikka ja perustoimeentulo. Ammatillisen koulutuksen merkitys näyttäytyi kuitenkin hyvin monisyisenä, kun lähtökohtana oli näiden nuorten omat kokemukset. Nuorille tärkeimpiä asioita koulutuksessa olivat subjektiivinen ja sosiaalinen kasvu: Opiskelujen mahdollistuminen ja ryhmään kuuluminen. Koulutuksen laadullinen ulottuvuus ei opiskelijoiden kertomuksissa tullut esiin ammatillisena varmuutena vaan se kietoutui onnistumisen ja kuulumisen kokemuksiin. Yksilöllisen kohtaamisen, kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisen merkitykset korostuivat opiskelijoiden tarinoissa. Näin ollen, jotta voimme tarjota yhdenvertaisia mahdollisuuksia kasvaa tasapainoiseksi kansalaiseksi, on tehostuvassa ammatillisessa koulutuksessa kiinnitettävä ammattitaidon oppimisen lisäksi huomiota sen sosiaaliseen ja subjektiiviseen merkitykseen.

Nuorten kansalaisuus paikallisen ja globaalin politiikan risteämissä

Katariina Mertanen (Helsingin yliopisto)

Katariina Tiainen (Helsingin yliopisto)

Elina Ikävalko (Helsingin yliopisto)

Tuuli Kurki (Helsingin yliopisto)

Anniina Leiviskä (Helsingin yliopisto)

Kristiina Brunila (Helsingin yliopisto)

Nuorten syrjäytymisen ja nuorisotyöttömyyden ehkäisystä on tullut koulutuspolitiikan kiinteä osa-alue niin maailmanlaajuisesti kuin paikallisestikin. Koulutuspoliittisen ohjauksen ratkaisuna kyseisen syrjäytymisen hallintaan on esitetty yhteiskuntatakuuta, peruskoulutuksen ja toisen asteen koulutuksen lainsäädännöllistä pidentämistä ja erilaisia psykoemotionaalista tukea tarjoavia tukijärjestelmiä. Tässä luvussa tarkastelemme kyseistä nuoriin liittyvää paikallista ja globaalia koulutuspoliittista ohjausta. Kysymme, minkälaisia yhteiskunnallisen osallistumisen ja osallisuuden mahdollisuuksia nuorille niiden kautta tarjoutuu ja minkälaisia yhtäläisyyksiä ja eroja niiden välillä on. Hyödynnämme poliittisen ohjauksen tarkastelussa

vaeltavien diskurssien ja diskursiivisen käytännön käsitettä. Lähestymistapamme tuo esille sen, miten osallistumisen ja osallisuuden mahdollisuudet rakentuvat niin globaalissa kuin paikallisessa koulutuspoliittisessa ohjauksessa. Aineistonaamme käytämme nuorisopoliittisia avaindokumentteja niin globaaleilta organisaatioilta kuten OECD ja UNESCO, eurooppalaisilta organisaatioilta ja hallintoelimiltä kuten Euroopan komissio sekä kansallisilta poliittisilta elimiltä kuten Suomen hallitus ja ministeriöt. Esitämme, että kansainvälisessä ja kansallisessa nuorisopoliittisissa diskursseissa rakentuu kolme rinnakkaista ja limittäistä diskursiivista käytäntöä, jotka tuottavat kolmea näkökulmaa kansalaisuuteen: työntekijäkansalaisuus, hyvinvointikansalaisuus ja demokraattinen kansalaisuus.

Kerronnalliset lähestymistavat

Puheenjohtajat/ Chairs: **Hannu L. T. Heikkinen** (Jyväskylän yliopisto), **Anna Rytivaara** (Tampereen yliopisto), **Päivi Siivonen** (Itä-Suomen yliopisto) ja **Minna Uitto** (Oulun yliopisto)

Tyttönä lukiossa

Heli Pesonen (Itä-Suomen yliopisto)

Väitöstutkimukseni kiinnostuksen kohteena on tyttöihin ja tyttöyteen kohdistuvat kulttuuriset ja yhteiskunnalliset odotukset lukio-opiskelun kontekstissa. Tutkimukseni on laadullinen ja luonteeltaan narratiivinen. Tutkimukseni tuo lukiolaistyttyjen äänen kuuluviin ajassa, joka korostaa yksilökeskeisyyttä, itseohjautuvuutta, valinnanvapautta ja kilpailua. Lukiolaistyttyjen subjektiivisen tarinan avaaminen lukiokontekstissa on tämän tutkimuksen keskiössä. Mielenkiintoni aiheen tarkempaan tarkasteluun kumpuaa jo tehtyjen tutkimusten huolesta tyttöjä kohtaan (Valtakunnallinen kouluterveyskysely sekä Nuorisobarometri). Lukiolaistyttyjen ahdistuneisuus on kasvanut, kun yli puolet tytöistä ovat olleet huolissaan mielialastaan, eivätkö ole kokeneet saaneensa tukea tai apua koulun aikuisilta tai palveluista. Kymmenesosa lukiolaistytöistä kokee, että heillä on vaikeuksia saada ystäviä tai eivät pysty lainkaan saamaan ystäviä. Tyttöjen koulu-uupuminen ja riittämättömyyden tunne ovat myös lisääntyneet. Etenkin tytöt kokevat alavalinnan stressaavana ja tyttöjen ja nuorten naisten kokema ahdistus tuo esiin sukupuolittuneita hyvinvointieroja. Viime vuosikymmenten elokuvissa ja sarjoissa esitetään itsenäisen ja vahvan tytön kuvaa, mediassa puhutaan kymppin tytöistä ja kiltin tytön toiminnallinen odotus on hiljaa istuminen, tuntien seuraaminen ja ahkera opiskelu. Tutkimukseni avulla pyrin tavoittamaan tyttöyden olemisen reunaehtoja ja päästä syvemmälle tyttöyteen lukiossa elettyä ja rakentuvana. Narratiivisten tarinallisten teemahaastattelujen avulla pyrin ilmentämään ja jäsentämään tyttöyden kulttuurista todellisuutta lukiossa. Miten tytöt rakentavat tyttöyden identiteettiä lukioaikana? Millaisia odotuksia tyttöihin ja tyttöyteen kohdistuu? Millainen tyttöys on suotavaa, tavoiteltavaa tai mahdollista? Ketkä tukevat, estävät ja/tai mahdollistavat tyttöjen toimijuutta lukioaikana? Tutkimukseni lähtökohdat paikantuvat sosiaalisen konstruktionismin, relationaalisen toimijuuden, sukupuolen- ja tyttöyden tutkimuksen sekä ohjauksen tutkimuksen kentille. Lukiolaisia on tutkittu vähän, eikä etenkään tyttöihin ja tyttöyteen kohdistuvaa laadullista tutkimusta ole lukiokontekstissa tehty, vaikka kouluterveyskyselyt osoittavat lukiolaistyttyjen haasteiden lisääntymisen ja julkinen keskustelu on ollut heistä runsasta.

Lukion aineenopettajat ryhmänohjaajina

Tiina Rautalin (Oulun yliopisto)

Esitykseni pohjautuu meneillään olevaan väitöskirjatutkimukseeni, jossa tarkastelen aineenopettajien kerrontaa itsestään ryhmänohjaajina lukiokontekstissa. Lukiokoulutuksen muutokset viime vuosina ovat nostaneet opiskelijoiden ohjauksen tärkeäksi osaksi opettajan työnkuvaan. Aineenopettaja toimii opettajuutensa ohella ryhmänohjaajana, mikä tarkoittaa oman ohjausryhmänsä opiskelijoiden lähiohjaajana olemista. Tutkimuksen tavoitteena on selkeyttää narratiivisen ammatti-identiteetin luonnetta ja rakentumista aineenopettaja-ryhmänohjaajan kaksoisroolista käsin. Tutkimuksessa selvitetään myös, miten ohjauksen praktinen käyttötieto kerrotaan osana ammatti-identiteettiä. Näihin tutkimuksen keskeisiin ilmiöihin vastaan seuraavan tutkimuskysymyksen avulla: Mitä lukion aineenopettajat kertovat ryhmänohjaajuudestaan osana narratiivista ammatti-identiteettiään? Tutkimuksen teoreettis-metodologisena viitekehysenä käytän kerronnallista tutkimusotetta. Narratiivinen ammatti-identiteetti rakennetaan suhteessa itseen, opiskelijoihin ja ympäröivään sosiaaliseen kontekstiin. Narratiivinen ammatti-identiteetti rakentuu kertomuksista, kuitenkin niin, että jokainen aineenopettaja on itse määritellyt mitä ja miten kertoo itsestään. Tutkimuksen aineisto koostuu yhdessä kerrotuista kertomuksista, jotka on tuotettu lukuvuonna 2015-2016 lukion aineenopettajien (=12) viidessä vertaisryhmämentoroinnin tapaamisissa. Tässä tutkimuksessa vertaisryhmämentoroinnin tapaamiset toimivat yhdessä kertomisen ympäristönä. Kerronnan sisältöjä olen analysoinut teemallisesti. Tutkimuksen keskeiset tulokset liittyvät seuraaviin teemoihin; 1.) ryhmänohjaajuus kerrotaan jatkuvasti kehittyvänä prosessina, 2.) ryhmänohjaajuus ymmärretään ihmissuhdetyönä ja 3.) ryhmänohjaajuutta rakennetaan tietyssä kontekstissa yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Kertomuksissa tulee esille erilaisia rajoja, joiden äärellä aineenopettajat kertovat olevansa; ryhmänohjaajuuden rajat, ryhmänohjaajan ammatilliset rajat, ryhmänohjauksen rajat sekä sen, että ryhmänohjausta tehdään monitahoisilla rajapinnoilla yhdessä toisten kanssa. Kertomuksissa on myös kerrontaa aineenopettajien narratiivisesta ammatti-identiteetistä moninaisena ja dynaamisena ilmiönä, joka rakentuu yhdessä prosessinomaisesti kehittyvän käyttötiedon kanssa. Tämä tutkimus lisää ymmärrystä lukion aineenopettajien monimuotoisesta narratiivisesta ammatti-identiteetistä. Tutkimus tuo esille, kuinka lukion aineenopettajat tarvitsevat tukea ammatillisten rajojen asettamisessa, sillä se ohjaa ammatti-identiteetin muotoutumisen prosessia. Vahvistamalla aineenopettajien ymmärrystä itsestään ja tukemalla käyttötiedon rakentumisen prosessia, pystytään tukemaan aineenopettajien ammatillista osaamistaan ryhmänohjaajana.

Tunnesuhteet varhaiskasvatuksessa. Kerronnallinen tutkimus tunnesuhteista ja niiden rakentumisesta varhaiskasvatuksessa

Pirkko Tahkola (Oulun yliopisto)

Tutkimukseni tarkoituksena on syventää ymmärrystä tunnesuhteista ja niiden kerronnallisesta rakentumisesta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuskysymykseni ovat: 1) Mitä, miten ja keiden kanssa lapset kertovat tunteistaan päiväkodissa? 2) Millaisia tunnesuhteita rakentuu lasten ja kasvattajien välille päivittäisissä kohtaamisissa? 3) Miten varhaiskasvatuksen kulttuurinen ympäristö tukee tai rajoittaa tunnesuhteiden rakentumista päiväkodissa? Kerronnallisessa tutkimuksessani kiinnitän huomiota erityisesti kerronnan prosessiin, suhteisiin ja vuorovaikutukseen sekä kertomusten taustalla olevaan kontekstiin (Juutinen, 2018; Tuval-Mashiach, 2014; Zembylas, 2007). Kiinnostukseni kohteena eivät ole niinkään yksilön tunteet, vaan suhteet, joissa tunteita kerrotaan ja rakennetaan (Plummer, 1995; Tuval-Mashiach, 2014). Lähestyn kerrottuja tarinoita Brunerin narratiivikäsitteiden valossa (Bruner, 1996; 1990). Suhteisuus tutkimuksessani nostaa esiin sosiaalisten suhteiden lisäksi myös suhteet ympäristöön, kulttuuriin ja

poliittisiin vaikutteisiin (Juutinen, 2018). Tutkimukseni on aineistolähtöinen ja siihen osallistuu noin 70 lasta ja 10 kasvattajaa. Tuotan aineistoni kolmessa suomalaisessa 3–5-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmässä videoinnin, havainnoinnin ja kasvattajien kanssa käytävien ryhmäkeskustelujen avulla. Aineistoni kerään kauden 2020–2021 aikana. Tarkastelen aineistoani kerronnallisin analyysimenetelmin, kuten kontekstuaalisen analyysin avulla (Tuval-Mashiach, 2014). Tutkijana eettinen velvoitteeni on pyrkiä tunnistamaan merkittävät kerronnan hetket arjesta sekä refleктоimaan tulkintojani monipuolisesti tutkimukseni kaikissa vaiheissa (Einarsdóttir, 2007). Tutkimukseni tieteellinen ja yhteiskunnallinen merkitys on moniulotteinen. Laadukkaat tunnesuhteet ja vuorovaikutus ovat keskiössä kaikissa varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa (540/2018; Opetushallitus, 2018). Lisäksi kasvatuksen tutkimuksen kentällä ollaan yhä vakuuttuneempia siitä, että arki kasvatusyhteisöissä rakentuu suhteissa – yhdessä rakentaen ja kertoen (Huber ym, 2013). Tutkimukseni herättää pohtimaan, mikä on tunnesuhteiden merkitys varhaiskasvatuksessa, sen vuorovaikutuksessa, pedagogikassa ja arjen rakenteiden kehittämisessä (Huber ym., 2013). Asiasanat: Tunnesuhteet, kerronnallisuus, suhteisuus, varhaiskasvat

Valokuvin kerrotut tunteet osana opettajaksi opiskelevien identiteettejä

Anniina Holappa (Oulun yliopisto)

Esitykseni pohjautuu väitöskirjatutkimukseeni, jossa tarkastelen opettajaksi opiskelevien narratiivisia identiteettejä tunteiden näkökulmasta tässä ajassa. Tutkimukseni keskiössä ovat työelämään siirtymässä olevat opettajaksi opiskelevat. Aikaisempi tutkimus osoittaa tunteiden olevan opettamisen keskiössä (Hargreaves, 1998). Tutkimukseni tavoitteena on lisätä ymmärrystä tunteiden merkityksestä opettajaksi opiskelevien narratiivisten identiteettien rakentumisessa. Käsitän narratiivisen identiteetin alati muuttavana kertomuksena itsestä (Akkerman & Meijer, 2011), joka vastaa kysymykseen ”kuka minä olen opettajana?” (Clandinin & Connelly, 2000). Opettajaksi opiskelevien kertomukset identiteeteistään eivät kuitenkaan ole pelkästään henkilökohtaisia, sillä niihin kietoutuvat kulttuuriset, sosiaaliset ja institutionaaliset kertomukset opettajuudesta (Spector-Mersel, 2010). Opettajaksi kasvamisen nähdään tutkimuksissa hyvin emotionaalisen prosessinä (Kelchtermans & Deketelaere, 2016). Tunteet rakentuvat kielen ja kulttuurin kautta vuorovaikutteisesti ja niihin vaikuttavat valtasuhteet ja normit (Zembylas, 2003). Tutkimukseni on narratiivinen. Lisäksi käytän taidelähtöisiä menetelmiä, erityisesti valokuvia (Bach, 2009). Taidelähtöisten menetelmien taustalla on ajatus siitä, että ihmiset kertovat moninaisin tavoin (Riessman, 2008). Sanat yksinään eivät välttämättä riitä tavoittamaan tunteita, vaan muut kertomisen tavat, kuten valokuvat, voivat auttaa (McKay & Barton, 2018). Ensimmäinen väitöskirja-artikkelini (Holappa, Lassila, Lutovac & Uitto, käsikirjoitus arvioitavana) perustuu luokanopettajaksi opiskelevien kerronnallisiin valokuva-avusteisiin haastatteluihin. Toista tutkimusaineistoa varten pyydän opettajaksi opiskelevia pitämään valokuvapäiväkirjaa (Coad, 2020), jonka jälkeen haastattelen heitä kerronnallisesti. Kolmas tutkimusaineisto tuotetaan vertaisryhmätapaamisissa, joissa käytetään taidelähtöisiä menetelmiä. Aineisto analysoidaan käyttäen kerronnallisia analyysimenetelmiä (Polkinghorne, 1995). Siirtyminen opettajankoulutuksesta työelämään on kriittinen vaihe opettajaksi opiskeleville. Opettajan työn haasteet erityisesti tunteisiin ja suhteisiin liittyen nähdään merkittävänä syynä alanvaihdolle (Clandinin, et al., 2015). Tarvitaan uudenlaista tutkimusta opettajaksi kasvamiseen liittyvistä tunteista. Tutkimukseni auttaa löytämään uusia tapoja ymmärtää ja tukea opettajaksi opiskelevia, jotka voivat olla epävarmoja ammattiin jäämisestä. Esityksessäni kerron tutkimukseni tämänhetkisestä vaiheesta.

Opettajaopiskelijoiden reflektointitaitoa kehittämässä

Eija Aalto (Jyväskylän yliopisto)

Mikko Hiljanen (Jyväskylän yliopisto)

Emma Kostainen (Jyväskylän yliopisto)

Riitta Tallavaara (Jyväskylän yliopisto)

Reflektointi on monella tapaa tärkeä taito opettajalle. Sen avulla on mahdollista tehdä oppimisen esteitä näkyviksi. Se myös kehittää metakognitiivisia taitoja, erittelykykyä ja ymmärrystä opetus- ja kasvatusalan käytänteiden ja toiminnan kompleksisuudesta. Reflektoinnin avulla on mahdollista haastaa omaa arkiajattelua ja siten synnyttää merkityksellisiä oppimiskokemuksia. Vaikka reflektointi on tärkeä opittava taito ja vaikka sitä opettajaopinnoissa alusta alkaen edellytetään, sitä kuitenkin harvoin ohjataan ja harjaannutetaan tavoitteellisesti osana opintoja. Esityksessämme esittelemme aiemman tutkimuksen pohjalta työstämääme reflektoinnin mallia, jonka avulla luokanopettajaopiskelijoiden reflektointitaitoa on tavoitteena kehittää ja syventää. Mallissa reflektoinnin tasot on jaettu neljään ulottuvuuteen niin, että matalimman tason reflektointia nimitetään kuvailevaksi reflektoinniksi ja korkeinta neljättä tasoa kriittiseksi reflektoinniksi (ks. esim. Fleck & Fitzpatrick 2010; Jay & Johnson 2002). Mallia kehitetään ja pilotoidaan Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksella kahdessa ensimmäisen vuoden luokanopettajaopiskelijaryhmässä (yhteensä noin 40 opiskelijaa) syyslukukaudella 2020. Opiskelijoita ohjataan havainnoimaan omaa ja toistensa tapaa reflektoida ajatteluaan syksyn alussa kirjoittamissaan oppimiselämäkerroissa. Oppimiselämäkertojen pohjalta he käsitteellistävät kokemuksiaan kirjoittamalla esseeseen, jossa reflektointitaitoja pyritään syventämään. Pyrimme kehittämään harjoitteita ja työskentelytapoja, joiden avulla opiskelijoita ohjataan hahmottamaan syvemmän reflektion piirteitä ja luomaan työkaluja kehittää omaa ajatteluaan ja ymmärrystään suhteessa teoreettiseen tietoon. Esityksessämme pohdimme reflektointitaidon eksplisiittisen kehittämisen haasteita opettajankoulutuksessa.

Aineenopettajaopiskelijoiden pedagoginen ajattelu kielielämäkerroissa

Sanna H. Järvinen (Oulun yliopisto)

Tarkastelen väitöskirjatyöhöni liittyvässä tutkimuksessani kielten aineenopettajaopiskelijoiden pedagogista ajattelua kieltenoppimisen, -opiskelun ja -opetuksen konteksteissa opettajan pedagogisten opintojen alkuvaiheessa. Opettajankouluttajana minua kiinnostaa, millaisia näkemyksiä kielten opiskelijoilla on kieltenoppimisesta, -opiskelusta ja -opettamisesta sekä mitä tietoa ja millaisia kokemuksia opiskelijoilla on näiden näkemysten taustalla aineenopettajaksi pätevöittävien opintojen alussa. Tutkimusaineistoon kuuluvissa kielielämäkerroissa (n=26) opiskelijat kuvaavat laajalti aiempia omakohtaisia kokemuksiaan ja niiden myötä kehittynyttä pedagogista ajatteluaan kieltenoppimisesta, -opiskelusta ja -opetuksesta. Tutkimusprosessi on ollut aineistolähtöinen, ja aineiston analysointi on edennyt L.S. Shulmanin ja J.H. Shulmanin (2004) opettajuuden kehittymistä ja opettajankoulutusta kuvaavan käsitteellisen viitekehyksen sekä opettajan pedagogiseen ajatteluun liittyvän teoreettisen viitekehyksen avulla. Opettajan ajattelu kehittyi aikaisemman tiedon ja kokemuksen pohjalta, ja mitä enemmän opettajalla on tietoa ja kokemusta, sitä itsenäisemmin hän kykenee toimimaan sekä tekemään opetusta koskevia valintoja ja päätöksiä (Kansanen, 1991). Korthagenin (2001) mukaan opettajankoulutuksen alkuvaiheessa on oleellista ohjata opiskelijoita ymmärtämään itseään opettajina ja tulemaan opettajiksi omien kokemustensa pohjalta. Tutkimukseni tarkoituksena on tehdä näkyväksi opettajaksi opiskelevien pedagogista ajattelua ja sen taustoja opintojen alkuvaiheessa ja sitä kautta kehittää opettajankoulutusta opiskelijälähtöisemmäksi osana opettajaopiskelijoiden yhteisöä. Tutkimukseni mukaan opiskelijoilla on heidän aiempiin kokemuksiinsa perustuvia näkemyksiä kieltenoppimisen, -opiskelun ja opetuksen edistämisestä ja toteutuksesta.

“They are, how can I say, quite open to people” - kielikuvat vaihto-opiskelijoiden haastattelukerronnassa

Esko Johnson (Jyväskylän yliopisto)

Kielikuvia kuten metaforaa ja metonymiaa pidetään keskeisinä kerronnan strategioina ja keinoina muun muassa juonellisuuden, vaikuttavuuden ja tulkinnan näkökulmista (esim. Vilko 1997; Ricoeur 1977). Kielikuvaa käyttävä puhuja tai kirjoittaja tarkoittaa jotakin muuta kuin hänen ilmaisunsa sananmukaisesti merkitsee. Kielikuvia voidaan tutkia joko tuloksena tai prosessina, mutta harvat empiiriset tutkimukset ovat paneutuneet siihen, miten kielikuvat nousevat esiin ja prosessoituvat vuorovaikutteisessa kerronnassa. Vastaavasti on myös vähän tutkimustietoa siitä, mitkä narratiivis-diskursiiviset tekijät liittyvät kielikuvien esiintymiseen tällaisessa yhteydessä. Tutkin kulttuurienvälisen kokemuksen kerronnassa esiintyviä kielikuvia. Analyysissäni sovellan pienten kertomusten tutkimustapaa (Bamberg & Georgakopoulou 2008), jossa lähtökohtana on tyypillisesti kerronnan tilanne, konteksti ja kertojien vuorovaikutus sekä tutkimuksellisia painopisteinä identiteettien, toimijuuden tai position diskursiiviseen rakentumiseen suullisessa kerronnassa. Analyysini perustuu olettamukseen, että kielikuvat suullisessa kerronnassa ovat paljon muutakin kuin lähteen ja kohteen kognitiivista yhdistymistä esimerkiksi Lakoffin ja Johnsonin (1980) esittämän käsittemetaforateorian tapaan. Oletan että suulliseen kerrontaan kietoutuva metafora on dynaaminen, diskursiivinen ja sosiokognitiivinen ilmiö (esim. Gibbs & Cameron 2008; Hampe 2017). Teemaryhmäesitykseni aineistoesimerkit ovat vaihto-opiskelijoiden haastatteluista, jotka tuotettiin liikkuvuushankkeen seurannan ja arvioinnin tarpeisiin ja joissa englannin kieli oli haastattelijalle ja tutkimushenkilöille yhteinen lingua franca. Tutkimushenkilöt olivat aineenopettajiksi valmistuvia eteläkorealaisia opiskelijoita. Esityksessäni selvitän, miten vaihto-opiskelijat konstruoivat kulttuurienvälisiä kokemuksia kielikuvien avulla haastattelun interaktiossa ja miten kielikuvat kietoutuvat vuorovaikutteiseen kerrontaan. Esimerkiksi metaforisilla vastapareilla avoin/suljettu (open/closed) opiskelijat syventävät kerrontaansa kouluopetuksesta ja ihmisten identiteeteistä vaihto- ja kotikontekstissa. Tutkimukseni on osa soveltavan kielentutkimuksen väitöstä, jonka yhtenä tavoitteena on edistää kulttuurienvälisen viestinnän ja oppimisen tutkimusta.

Emotion regulation and identity negotiation: A short story analysis of Finnish language teachers' emotional experiences teaching pupils of immigrant background

Sotiria Pappa (University of Helsinki)

Päivi Hökkä (University of Jyväskylä)

This study explores the connection between emotion regulation and teacher identity by drawing on short stories present in interviews with four Finnish language teachers working with immigrant pupils. The selected short stories focused on negative emotions and were analyzed using Barkhuizen's (2016) proposed multiple-level narrative analysis method of story, Story, STORY. The findings showed that the most important emotion regulation strategy was cognitive change and that teachers redefined, strengthened, conformed or aligned their teacher identity. The study argues for emotions as essential to teachers' sense of self as professionals and a perspective from which to view how teachers understand their professional identity.

An opening to changing relationships in teachers' work

Minna Uitto (Oulun yliopisto)

Sonja Lutovac (Oulun yliopisto)

Virve Keränen (Oulun yliopisto)

Annina Holappa (Oulun yliopisto)

Our presentation is based on Unpacking and redefining changing relationships in teachers' work (RELA)-research project funded by the Academy of Finland (2020-24). Teachers' work is changing; increasingly heterogenous groups of students, emphasis on co-teaching and multi-professional co-operation, new educational technologies, schools with open architecture and as of recently, online teaching and learning in early school years, are all having a profound impact on teachers. Relationships form a major part of teachers' working conditions, and can be greatly affected by these changes. While there is some knowledge about the nature of the relationships in teachers' work, the changing conditions demand challenging the existing knowledge of these relationships. Because teachers are the lynchpins of school relationships, we need to listen to their narratives and understand how changing working conditions force them to make sense of their work in new ways. Various narrative sources of data (interviews, fieldnotes based on job shadowing, arts-based workshops, group discussions) from teachers working in basic education will be obtained in the project. Narrative, rhetorical and discourse analysis methods will be applied to the data. The project will provide new theoretical and empirical knowledge about the diversified relationships in teachers' work and will reconceptualise teachers' work as relational by taking into account changing working conditions. The project will also develop novel narrative methodologies for examining teachers' relationships. Practical implications of the project include enhancing teachers' sense-making and promoting new educational practices, including equipping pre- and in-service teachers with resources to navigate the relational complexities in their work.

Daily skills as moments of hope in everyday life

Hille Janhonen-Abuquah (Helsingin yliopisto)

Liisa Haverinen (Helsingin yliopisto)

Toivo voidaan määritellä ajatusmallina, jossa yhdistyy vaikeasti saavutettavan tavoittelu uskomukseen saavutettavuuden realistisuudesta. Kasvatuksen luoma toivo on yhä ajankohtaisempaa aikana, jossa perusturvaamme uhkaavat monet epävarmuustekijät. Kysymmekin, miten arjen taidot ja taitava ylläpitävät toivoa ja toiveikasta asennoitumista tulevaisuuteen? Kotitaloustieteen maisterivaiheen opiskelijoille järjestettiin keväällä 2020 toivoon liittyvä tehtäväkokonaisuus. Opiskelijat kirjoittivat esseen siitä, millaiset arjen taidot vahvistavat toivoa tulevaisuuteen. Vai vahvistavatko? Opiskelijoilta saatiin yhteensä 33 kirjoitelmaa, jotka tutkimusaineistona muodostavat 9506 sanan kokonaisuuden. Aineiston analyysi aloitettiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla, koska jo tehtäväksi anto ja opiskelijoiden ryhmäkeskustelut suuntasivat analyysia kotitalouden toiminnan, arjen taitojen, kodin kasvattavan merkityksen suuntaan. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa keskityttiin aineiston kohtiin "joissa toivo pilkahteli". Opiskelijat määrittelivät toivoa ja toiveikkuutta tosiasioiden vastaisuuden (1), rohkeuden (2), yllätyksellisyyden (3), ilon (4), vastuun kantamiseen toisesta (5), sinnikkyden (6) ja mahdottomuuden (7) kautta. Analyysia jatkettiin kotitaloustieteessä tutulla tarkastelulla, jossa ensin fokuksena on yksilö, sitten lähiyhteisö ja lopulta myös laajempi vuorovaikutus yhteiskunnan rakenteiden ja ympäristön kanssa. Yksilön näkökulmasta tarkasteltiin, millaiset yksilön henkilökohtaiset asenteet vahvistavat toivoa. Yhteisön näkökulmasta tarkasteluun nostettiin se, miten toiveikkuus ilmenee perheissä ja lähiyhteisöissä. Kertomuksia tarkasteltaessa yhteiskunnallisen merkityksen kautta kysyttiin, miten toiveikkuus auttaa luottamaan kouluun, yhteiskunnan toimintaan,

tulevaisuuteen? Kertomusten voidaan ajatella rakentuvat kahdentyyppisestä, samanaikaisesta näkökulmasta, joita nimitetään ulkoiseksi toiminnan maisemaksi ja sisäiseksi mielen maisemaksi. Arjen taitojen kuvausten voi tulkita edustavan opiskelijoiden kertomuksissa ulkoista toiminnan maisemaa, asenteiden ja arvojen kuvaukset puolestaan edustavat sisäistä mielen maisemaa. Tulevaisuuden toivon pohdinta ohjasi opiskelijoita kuvailemaan monipuolisesti asenteita ja arvostuksia. Arjen taitoihin liittyvä kerronta puolestaan oli melko suppeaa.

Narratives of failure as a professional development tool in teacher education

Sonja Lutovac (University of Oulu)

Narratives are widely used for the purposes of examining and better understanding teachers' biographical experiences. The rationale of this array of research has often been linked to the idea that teachers' narratives not only provide an insight into who teachers are and what they do, but they also powerfully shape teachers, who they want to be in the future, as well as their actions in the classrooms. Teachers' biographical experiences of failure, however, have received scarce attention. What do teachers consider as failure and how do their experiences of failure shape them? These are the questions explored in the "Narrated failures" project (Academy of Finland, 2018-2021), which seeks to understand failure from a perspective of pre-service teachers via narrative approach. Writings about the experiences and understandings of failure were collected from pre-service elementary school and pre-service subject teachers, often situated in the context of mathematics. The findings of six studies revealed that pre-service teachers define failure in different ways and that failure importantly shapes who pre-service teachers are and want to become; a link between failure and one's identity was established. The findings have also provided an insight into the nature of the phenomenon of failure. Narrative approach was found fruitful in the exploration of failure and has revealed an overarching finding: narratives of failure may be an important tool for professional development in initial teacher education, initiating reflection upon a variety of different topics ranging from teachers' identity and development to various aspects of teachers' work.

The concepts of story and narrative revisited

Hannu L. T. Heikkinen (Jyväskylän yliopisto)

The purpose of this presentation is to discuss and further define the concepts of narrative ('kertomus') and story ('tarina'). Sometimes these concepts have been used synonymously. However, in narratology (e.g. Porter Abbott, 2019) a clear difference has been made between the concepts of (1.) 'flow of events', (2.) 'story' and (3.) 'narrative'. Life can be understood as a constant (1.) 'flow of events', consisting of 'acts' and 'happenings'. 'Acts' are done intentionally by humans or other human-like beings, whereas 'happenings' just happen unintentionally. (2.) 'Story' is a temporally defined part of the 'flow of events', based on a selection of a meaningful period of it. A story may consist of only one episode, or it may be divided into a group of episodes; i.e. events occurring as part of a larger sequence. (3.) 'Narrative' is the presentation of the 'story' by the teller ('sender') to the listener ('receiver') in a perceptible way. Narrative can be presented by words, in either written or spoken form, but the same story can also be told by utilizing the various means available in the repertoire of 'cultural stock of narratives', for example through drawing, dancing, making a movie etc. However, 'narrative' is formed through a hermeneutical process of reflection and interpretation of the 'story'. 'Narrative' may also break the chronological structure of the beginning, middle, and end, and present the events non-chronologically. As a conclusion, I suggest that a precise conceptualization would be useful in narrative inquiry to achieve rigorous clarity.

Are hybrid narratives, new narratives? Stories and lenses in intra-action

Marianna Vivitsou (University of Helsinki)

Sara Sintonen (University of Helsinki)

The established approach to the media views visual technology as a kind of machine that enables an already existing narrative. This sets the narrative apart on the grounds that, while technology is constantly changing, the narrative itself remains unchanged. This line of thinking is very much evident in the way we approach technology in pedagogy nowadays. New narratives are therefore needed to raise questions about how we (human actants) relate to non-human entities to tell stories with digital technologies and what metaphors emerge in the process. Toward this direction, in this study we draw from new materialist thinkers (e.g., Barad 2007; Truman 2019) and the concept of intra-action to reframe materiality into an interplay between bodies, things and places. The process of intra-action urges us to rethink notions that we take for granted, as narratives become more and more hybrid. In this way, not only narratives change. The metaphor of hybridity itself shifts away from the purely technical to include material-discursive elements. Video storytelling, for instance, is a hybrid narrative not only because a camera lens is used in the process. It is the intra-action between the lens, the human eye and the theme of the story that define the new hybridity. Also, it is this process that allows the storytellers perspective to emerge out of the hybrid narrative. To further elaborate on hybrid narratives, in this talk we will discuss the video work of two young women-participants in a Helsinki Summer School course, telling stories with a focus on womanhood.

Autofiction as Phenomenological Description

Essi Ikonen (Helsingin yliopisto)

Even though “‘Fiction’ is the vital element of phenomenology” according to Edmund Husserl, phenomenologists rarely use autofiction when carrying out imaginative free variation. In my dissertation “Life, Death and Love: Phenomenological Investigations into the Messy Nature of Authenticity” I used autofiction as one way of performing imaginative free variation. Eventually, a piece of autofiction I call “The Brother Chronicles” became a phenomenological description of the phenomenon of authenticity. Phenomenological autofiction is a hybrid of personal and eidetic, descriptive and narrative, documentary and fictive. As narrative researchers questionably approach narratives as evidence for personal meaning confirming the search for narrative truths, phenomenological autofiction aims at revealing essences. In this presentation I will introduce the idea of autofiction as phenomenological description and suggest that ‘narrative research’ could benefit from phenomenological insights related to imaginative free variation and ‘eidetic truths’.

Where to get answers to the question "Who am I? The personal and collective identity work as an interaction with the cultural stock of narratives

Raili Keränen-Pantsu (Itä-Suomen yliopisto)

In this presentation, the main aim is to discuss the multidimensional process of identity work which takes place in the strong interaction with the collection of cultural narratives. This cultural stock of narratives (Abbot, 2009, Heikkinen, 2018, Hänninen, 2018) can be seen as one way of understanding social reality surrounded by us. In this presentation I wish to discuss the theoretical and philosophical underpinnings of identity development as a personal and collective process, where the personal identity can be understood as an answer to the question "Who am I?" whereas the collective identity answers to the question "Who are we?" Answers to these questions have been seek throughout history but not in the vacuum: there has always

been collectively and culturally constructed narratives, recollection of shared narratives that a person is simultaneously accepting and rejecting and in this process, sketching a sharpening picture of him/herself with the (narrative) instruments provided. There are some theorists who have been conceptualized this narrative identity process as a two-way interaction with the cultural stock of narratives, such as Jerome Bruner, according to whom, every human life story is enmeshed within a community of life stories (Bruner, 1987, 699). In this presentation, also ideas from Castells (1997) and Baumann (1996) are presented.

Kestävä elämäntapa ja oppiminen - arjen taidot kestävyyskasvatuksessa

Puheenjohtajat/ Chairs: **Minna Autio** (Helsingin yliopisto), **Riikka Räisänen** (Helsingin yliopisto) ja **Anna-Liisa Elorinne** (Itä-Suomen yliopisto)

Kestävä ja eettinen ruokajärjestelmä alakoulun ruokakasvatuksen läpileikkaavana teemana – oppimistavoitteiden määrittely Delfoi-menetelmällä

Aija Laitinen (Itä-Suomen yliopisto)

Tanja Tilles-Tirkkonen (Itä-Suomen yliopisto)

Leila Karhunen (Itä-Suomen yliopisto)

Sanna Talvia (Itä-Suomen yliopisto)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet velvoittavat kouluja asettamaan tavoitteet ruokakasvatukselle, mutta eivät anna tästä sen tarkempia suuntaviivoja. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli jäsentää systemaattisesti ja moniammatillisesti alakoulun ruokakasvatuksen mahdollisia teemoja ja tavoitteita.

Menetelmänä käytettiin kuvailevaa, kolmen kyselykierroksen Delfoi-menetelmää, jossa erilaisia ammatillisia taustoja edustavat ruokakasvatuksen asiantuntijat loivat ja kommentoivat alakoulussa toteutettavan ruokakasvatuksen tavoitteita ja teemoja. Oppimistavoitteiden muotoilun teoreettisena taustana käytettiin Bloomin taksonomiaa. Delfoi-prosessi toteutettiin vuosina 2018–2019.

Tutkimukseen rekrytoitiin ruokakasvatuksen asiantuntijoita avoimella rekrytoinnilla Facebook-ryhmissä ja lähestymällä suoraan tutkijoiden tiedossa olevia ruokakasvatuksen asiantuntijoita sähköpostitse. Ensimmäisen avoimen kyselylomakkeen vastaajat muodostivat suljetun tutkimuspaneelin (n = 22). Näitä panelisteja kutsuttiin vastaamaan myös toiseen (n = 16) ja kolmanteen kyselylomakkeeseen (n = 12). Asiantuntijat edustivat erilaisia ruokakasvatukseen kytkeytyviä asiantuntija- ja ammattialoja (esim. ravitsemus, ympäristö, kotitalous, ruoan tuotanto ja kasvatusta). Kyselykierrosten välissä tutkijat analysoivat vastaukset laadullisella sisällönanalyysillä.

Iteratiivisen prosessin lopputuloksena muodostui 42 oppimistavoitetta. Ruokakasvatuksen läpileikkaavaksi teemaksi muodostui kestävä ja eettinen ruokajärjestelmä. Sen lisäksi tunnistettiin 13 alateemaa, jotka sijoittuivat kolmeen aihealueeseen: henkilökohtaiset, biopsykososiaaliset teemat (esim. tunteet), ruokakäytäntöihin liittyvät teemat (esim. syöminen) ja laajat, abstraktit teemat (esim. kulttuuri).

Määriteltyjä oppimistavoitteita ja teemoja voidaan hyödyntää opetussuunnitelmatyössä valtakunnallisesti sekä kunta- ja koulutasolla. Ruokakasvatuksen ymmärtäminen laajasti eri tasoisten teemojen kautta voi auttaa lisäämään yhteistyötä eri asiantuntijoiden kesken pyrittäessä rakentamaan kestävää tulevaisuutta kasvatuksen keinoin.

Sustainability, home economics and science learning - Applying multiple-methods data collection in primary classrooms

Liisa Lavonen (Helsingin yliopisto)

Anni Loukomies (Helsingin yliopisto)

Jenni Vartiainen (Tampereen yliopisto)

Päivi Palojoki (Helsingin yliopisto)

Pupils, living in 21st-century society, need scientific literacy, which include knowledge and skills related to sustainable development (Krajcik & Shin, 2014). Use of scientific and engineering practices (see Bell, 2010), and ability to utilize them in everyday life situations is novel in home economics education.

In the presentation an Educational Design Research project (EDR), associated with the designing learning units for primary science and home economics classrooms will be introduced (see McKenney & Reeves, 2019). In this EDR, multiple data collection methods were employed. The data were collected from primary classroom situations. The methods used include collecting video- and audio data, using Experience Sampling Methods (ESM) and analyzing artifacts produced by pupils themselves during the designed learning unit. The aim of this proposal is to discuss advantages and disadvantages of applying multiple-methods data collection in authentic primary classroom.

The learning unit design followed Project-based learning (PBL) approach, in which primary pupils' motivation is sustained through meaningful, everyday life problems. The context of this study is home economics subject, in which primary pupils engage in scientific and engineering practices (see NRC Framework, 2012). While solving the designed problem, the pupils use their previous knowledge and make sense of everyday life phenomena embedded in the task. Supporting primary pupils' home economics (HE) and science learning skills is vital also in terms of understanding better what sustainability means in everyday life and how sustainable actions can be supported already in the early school years of the pupils.

Kotitalousopetuksella kohti vastuullista käyttäytymistä – vaatteiden hankinta, kulutus ja käyttö nuorten kestävyysajattelun havahduttajina

Hanna Kuusisaari (Helsingin yliopisto)

Minna Autio (Helsingin yliopisto)

Kestävän elämäntavan oppiminen ja siihen sitoutuminen ei tapahdu vain tiedollisten resurssien kautta, vaan se edellyttää uusien ajattelutapojen omaksumista ja käyttäytymisen muutoksen aktivointia. Taitoja oppimalla sekä käytänteitä muuttamalla ja omaksumalla kasvetaan kestävyteen. Koulukontekstissa kotitalousopetus mahdollistaa arjen kestävyuden oppimista, kuten kestävyteen liittyvän tiedon soveltamista käytäntöön ja ilmastoystävällisten toimintatapojen harjoittamista.

Tutkimus tarkastelee kotitalousoppiaineen kestävyyskasvatusta eli sitä, miten opettajat työssään toteuttavat kestävä ajattelun ja kestävien toimintatapojen opettamista. Tutkimusaineisto koostuu 13 kotitalouden aineenopettajan haastatteluista. Kotitalouden opetuksen kuuluu monia sisältöjä ruoan ja ravitsemuksen, asumisen ja yhdessä elämisen sekä kuluttaja- ja talousosaamisen sisältöalueilta. Monissa kodin asioissa nuoret eivät tee päätöksiä ja siksi kestävä käyttäytymisen merkityksen ymmärtäminen ja kestävyttä edistävien käytäntöjen oppiminen voi olla haastavaa myös kotitalousopetuksessa.

Opettajien haastatteluissa nousi esiin, että 13–16-vuotiaille nuorille merkityksellisten asioiden, kuten vaatteiden ja muodin, valitseminen opetuksen aiheeksi toimii motiivoinnin, ajattelun kehittymisen ja aiheeseen sitoutumisen välineenä kestävyyskasvatuksessa. Nuoret ostavat vaatteita itse ja ne ovat

henkilökohtaisia sekä osa arkipäivää verrattuna esimerkiksi kotitalouden ruokaostoksiin. Opettajat käyttävät näin vaatteiden, muodin ja tekstiilienhoidon sisältöjä opetuksessaan erityisesti saadakseen oppilaat pohtimaan tarpeellisten ja tarpeettomien tuotteiden hankintaa ja käyttöä. Haastatteluissa nousi esiin oppilaiden kanssa käytäviä keskusteluja esimerkiksi pikamuodista, perjantaipaidoista sekä vaatteiden määristä ja tuotantotavoista. Voidaan nähdä, että näiden aiheiden avulla opettajat toteuttivat useiden kestävyyslajien kuten taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyyslajien opettamista.

Käsitteistä käytäntöön - tarkastelussa kestävyyskasvatus alakoulun käsityöopetuksessa

Anniliina Omwami (Helsingin yliopisto)

Noora Bosch (Helsingin yliopisto)

Varpu Mehto (Helsingin yliopisto)

Tässä esityksessä lähestymme kestävyyskasvatuksen teemaa alakoulun käsityön oppiaineen näkökulmasta. Yhdeksi kestävyyskasvatuksen päämäärinä on määritelty omien valintojen vaikutuksen ymmärtäminen suhteessa kestävästä kehityksestä edistävään muutokseen. Tällainen osaaminen on ajankohtaista yhä nuoremmille lapsille ja nuorille, joille suunnataan enenevässä määrin markkinointia, ja jotka tekevät aktiivisia kulutusvalintoja. Kestävien kulutusvalintojen taustalle tarvitaan tietoa ja taitoja, joiden rakentamiseen käsityöopetuksen sisällöt tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia. Kuitenkin opettajille on tarjolla vain vähän käsityön kestävyyskasvatukseen liittyvää käytännönläheistä opetus- ja oppimateriaalia. Tarvetta on myös tutkimukselle, joka keskittyy soveltamaan käsityön kestävyysulottuvuuksia alakoulun arkeen. Tartumme haasteeseen kysymällä:

- Miten kestävyyskasvatuksen teemat tuodaan esiin opetussuunnitelmissa?
- Miten kestävyyskasvatus määritellään ja millaisia käytännön sovelluksia ehdotetaan sitä käsittelevissä oppimateriaaleissa?
- Miten nämä kestävyyskasvatuksen teemat näkyvät käsityön opetussuunnitelmissa ja oppimateriaaleissa?

Käsittelemme kysymyksiä pohjaten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin, kahdenkymmenen pääkaupunkiseudun alakoulun koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan, sekä viimeisen viiden vuoden aikana julkaistuihin alakoulun kestävyyskasvatuksen opetusmateriaaleihin. Tarkastelemme näitä materiaaleja sekä yleisellä tasolla että käsityön oppiaineen näkökulmasta. Vaikka opetussuunnitelman arvoperusta kuvaa kestävästä elämäntavan välttämättömyydeksi, jäävät kestävyysteemat tarkastelemisemme opetussuunnitelmissa vähäiselle huomiolle käsityön osalta. Kestävyyskasvatuksen oppi- ja opetusmateriaalit sisältävät kuitenkin osa-alueita, joihin voi luontevasti pureutua käsityön keinoin. Käsityö tuo esinemaailman kosketeltavaksi luokkahuoneeseen kytkien kestävyysajattelun arkielämään. Lasten omasta kokemusmaailmasta käsin voidaan esimerkiksi tutustua tuotteen elinkaarimalliin ja herätellä kriittistä pohdintaa kulutustuotteiden, kuten vaateteollisuuden ympäristövaikutuksista. Esityksessä pohdimme, miten kestävästä kehityksestä ja arjen teemoja voisi sisällyttää käsityöopetukseen. Haluamme herätellä keskustelua käsityön oppiaineen merkityksestä osana monitieteellistä kestävyyskasvatusta ja ehdotamme lähtökohtia oppi- ja opetusmateriaalin tutkimusperustaisen kehitystyön käynnistämiseksi.

Kestävyyden vanhemmuuden ruokatyön käytännössä

Kaisa Torkkeli (Helsingin yliopisto)

Tämä esitys avaa vanhempien ruokatyötä sosiologisessa kulutus- ja ruokatutkimuksessa sovelletun käytäntöjen teorian näkökulmasta. Ruokatyö viittaa nippuun arkisia ruokaan liittyviä käytäntöjä (kuten ostaminen, ruoanlaitto, siivous, kattaminen, kierrätys), joita vanhemmat koordinoivat saadakseen päivittäisten aterian pöytään. Koordinointi voi olla aikaan, materiaaleihin ja ihmissuhteisiin liittyvää. Ruokatyön käytäntöjen toteuttamisen ohessa vanhemmat pyrkivät sosiaalistamaan lapsiaan muun muassa sosiaalisesti, kulttuurisesti ja ekologisesti kestäväan ruokaan. Vanhempien pyrkimyksiä on tarkasteltu etenkin haastatteluihin perustuvissa tutkimuksissa. Se, miten ääneen lausutut pyrkimykset toteutuvat neuvottelujen ja kompromissien kyllästymissä arjen tilanteissa, on kuitenkin jäänyt vähemmälle huomiolle.

Tässä esityksessä avataan tutkimusta, jonka lähtökohtana on ollut ymmärtää ruokatyötä sellaisena kuin se tapahtuu arjen tilanteissa. Tutkimuksen aineisto perustuu viiden suomalaisen lapsiperheen ruoanlaittovideoihin sekä perheiden haastatteluihin ennen videoaineiston keräämistä ja sen jälkeen. Perheet kuvasivat ruoanlaittotilanteitaan itsenäisesti viikon ajan kulloinkin vastuussa olevan henkilön päähän kiinnitetyllä kameralla. Aineiston ohjaama ja käytäntöjen teorian käsitteisiin perustuva abduktiivinen analyysi nosti esiin yhdeksän vanhemmuuden ruokatyön teemaa, joiden välillä navigointi oli jatkuvaa ja moninaista. Samalla hahmottui kolme yhteiskunnallista mekanismia, jotka osaltaan vaikuttivat vanhempien ruokatyöhön. Näin rakentui kokonaiskuva ruokatyöstä, jota voidaan tarkastella sekä perheen että yhteiskunnan näkökulmasta.

Kokonaiskuvan avulla voidaan ymmärtää paremmin esimerkiksi sitä, millaista ajallista, materiaalista ja ihmissuhteiden välistä navigointia kestävyteen liitettyjen käytäntöjen (kuten kasvisruokien tai kasvisruokavalion) toteuttaminen ja niihin sosiaalistaminen lapsiperheiden arjessa vaatii. Huomionarvoista on, että tässä tutkimuksessa sosiaalistaminen ei ollut vain vanhemmilta lapsille siirtyviä ja siirrettäviä käytäntöjä. Myös muut yhteiskunnan toimijat (kuten kaverit, koulu ja media) sosiaalistivat lapsia ja vanhempia ruokaan haastaen samalla perheen ruokatyön rutiineja. Kestävien käytäntöjen edistämisen näkökulmasta nouseekin kysymys siitä, kuka käyttää valtaa perheen ruokatyössä ja millainen rooli on perheiden neuvottelukulttuurilla.

Kuluttajat pohtimassa elintarvikepakkausten materiaaleja, kierrättävyyttä ja värejä

Sanna Sekki (Helsingin yliopisto)

Minna Autio (Helsingin yliopisto)

Eveliina Yli-Heikkilä (Helsingin yliopisto)

Eliisa Kylkilahti (Helsingin yliopisto)

Maiju Kainulainen (Helsingin yliopisto)

Olemme päivittäin rutiininomaisesti tekemisissä kymmenien pakkausten kanssa ja elintarvikepakkaukset ovat keskeinen osa arjen käytäntöjä. Kuluttajien käsissä pakkauksen elinkaari ulottuu kaupassa tapahtuvasta hankinnasta kotiinkuljetukseen sekä käyttöön, säilytykseen, kierrätykseen ja/tai pakkauksen hävittämiseen. Elintarvikepakkauksia koskeva tutkimus on paljolti keskittynyt tuotteen valinta- ja ostotilanteisiin (mm. Kauppinen-Räisänen 2014). Myös asiakkaiden näkemyksiä pakkausten graafisesta ulkoasusta (Simmonds & Spence 2017) ja pakkausväreistä sekä niiden merkityksestä (Kauppinen-Räisänen 2014) tuotteen valinnassa on tutkittu. Pakkauksen väreillä on todettu olevan merkitystä ostopäätöksen synnyssä. Lisäksi pakkauksen väri luo mielikuvaa varsinaisesta tuotteesta ja vaikuttaa jopa tuotteen koettuun makuun (Machielis & Karnal 2016). Elintarvikepakkauksia on tutkittu näin markkinoinnin välineenä ja brändilähettiläänä. Sen sijaan

kuluttajien arkeen ja päivittäisiin käytäntöihin liittyvää pakkaustutkimusta on tehty vähemmän (Ryynänen & Rusko 2014).

Arjessa elintarvikepakkausten saamat merkitykset vaihtelevat riippuen esimerkiksi tuotteen käyttöiheydestä ja pakkauksen käytettävyyteen liittyvistä ominaisuuksista (Ryynänen & Rusko 2014). Tutkimus tarkastelee kuluttajien merkityksenantoa eli sitä, miten pakkaukset koetaan pakkausmateriaalien, värien ja kierrätettävyyden osalta. Tutkimusaineistona ovat teemahaastattelut (n=26), joissa on haastateltu 24–73-vuotiaita kuluttajia. Haastateltavista naisia on 19 ja miehiä 7. Kuluttajat painottavat pakkauksen käytettävyyttä, kierrätettävyyttä ja ympäristövaikutuksia, mutta myös turvallisuutta, etenkin pakkausvärien osalta. Pakkausvärien ei haluta koskettavan itse tuotetta. Elintarvikepakkauksia hankittaessa kuluttajat pohtivat myös pakkauksen elinkaarta. Kierrätysmahdollisuuksien osalta pakkausvärit herättävät ajatuksen värien kierrätettävyydestä. Etenkin voimakkaat värit tai mustan muovin käyttö herättävät pohtimaan raaka-aineen uusiokäyttöön liittyviä mahdollisuuksia.

Kohti vastuullista vaatekaappia – vaikuttavia menetelmiä vaateteollisuuden haasteiden käsittelyyn lasten ja nuorten kanssa

Johanna Valkola (Helsingin yliopisto)

Marja-Leena Seilo (Taito Pirkanmaa)

Riikka Räisänen (Helsingin yliopisto)

Minna Autio (Helsingin yliopisto)

Viimeisten parin vuosikymmenen aikana vaatteiden kulutustahti on muuttunut radikaalisti. Vaatteiden valmistusmäärät kasvavat jatkuvasti ja toisaalta vaatteita käytetään entistä lyhyemmän aikaa (Ellen MacArthur Foundation, 2017). Tilanne on täysin kestämaton ja kierteen pysäyttäminen vaatii tulevaisuudessa kokonaisvaltaista vaatteiden kulutustapojen muutosta.

Vaatteiden kuluttaminen sisältää monenlaisia vaiheita hankinnasta poistoon (Winakor, 1969) ja toisaalta vaatteiden tuotanto- ja valmistusprosessit ovat monivaiheiset. Varsinaisten fyysisten tarpeiden, kuten suojaavuuden ja lämmittävyiden, lisäksi vaatteisiin liittyy niin sosiaalisia, kulttuurisia kuin esteettisiäkin tarpeita (Anttila, 2003) – onko esimerkiksi vanhojen tai paikattujen vaatteiden käyttäminen sosiaalisesti hyväksyttyä tai luoko ympäristö jatkuvasti painetta päivittää omaa vaatekaappia (Harris, Roby & Dibb, 2016). On havaittu, että oman tyylin mukaiset vaatehankinnat ovat usein kaikkein ajattomimpia sekä pitkäikäisimpiä (Cho, Gupta & Kim, 2015), joten oman tyylin tunteminen voidaan nähdä olennaisena työkaluna kestävän vaatekaapin rakentamisessa.

Tässä tutkimuksessa kehitetään toimintatapoja kestävän vaatekaapin eri aihealueiden käsittelyyn vaikuttavasti lasten ja nuorten omista kokemusmaailmoista ja kiinnostuksen kohteista käsin. Muutosta ja toimintaa tavoitellaan kestävyyskasvatuksen keinoin. Perustana on, että tiedot, taidot, arvot sekä asenteet luovat pohjan kestävän tulevaisuuden rakentamiselle (Unesco, 2017). Tutkimusaineisto kerätään lukuvuonna 2020 - 2021 Taito Pirkanmaan Green Wardrobe -hankkeeseen osallistuvien opettajien opetusryhmistä. Koska ymmärrystä rakennetaan oppilaiden omien kiinnostusten mukaan, kukin oppilasryhmä käsittelee aihepiirin eri teemoja, kuten vaatteiden materiaaleja, pukeutumista, vaatehuoltoa sekä vaatteiden ekologisia ja eettisiä haasteita, omasta näkökulmastaan. Tutkimusaineisto koostuu ryhmien opettajien antamista työskentelykuvauksista sekä oppilaille suunnatuista kyselyistä, joiden pohjalta tutkitaan oppimisprosessin vaikuttavuutta.

Tutkimus tuottaa uutta tietoa lapsista ja nuorista vaatteiden kuluttajina kasvattajien sekä vaatealan toimijoiden hyödynnettäväksi. Lisäksi tulosten pohjalta kootaan hyväksi havaittuja ja vaikuttavia toimintatapoja vaatteiden kulutuksen haasteiden käsittelemiseksi opetuksessa.

Kuluttajien näkemyksiä (bio)värien alkuperästä, turvallisuudesta ja ekologisuudesta – ”Jos saisi ympäristön, ihmisenkin, eläinten ja luonnon kannalta kivoja värejä”

Eveliina Yli-Heikkilä (Helsingin yliopisto)

Minna Autio (Helsingin yliopisto)

Eliisa Kylkilä (Helsingin yliopisto)

Sanna Sekki (Helsingin yliopisto)

Riikka Räisänen (Helsingin yliopisto)

Värit ovat osa kulutustuotteita ja erityisesti vaatteissa värit huomataan. Väreillä on erilaisia kulttuurisia ja symbolisia merkityksiä, jotka saavat visuaalisen ilmeensä esimerkiksi iän ja sukupuolen (esim. lastenvaatteet) mukaisissa kuvastoissa. Värit eivät ole vain muotia ja estetiikkaa, vaan ne ovat raaka-ainetta ja osa globaalia tuotantoketjua. Vaatteet värjätään synteettisillä väriaineilla, jotka valmistetaan petrokemian uusiutumattomista raaka-aineista, kuten öljystä. Joillakin synteettisillä väriaineilla on todettu olevan terveys- ja ympäristöhaittoja, kuten syöpäriski tai väriaineiden hidas hajoaminen luonnossa. Ennen synteettisten väriaineiden keksimistä 1850-luvulla, käytettiin tuotteissa luonnosta peräisin olevia väriaineita, joita saadaan mm. kasveista, sienistä, maaperästä, mikrobeista ja hyönteisistä.

Vaikka värit ovat olennainen osa pukeutumista, kuluttajien ymmärrystä vaatteissa käytettävistä väriaineista ja niiden alkuperästä ei ole juurikaan tutkittu. Tarkastelemme esityksessä tuoteturvallisuuden ja ekologisuu den näkökulmasta sitä, mitä tekstiilien ja vaatteiden väriaineet merkitsevät kuluttajille sekä millaisia merkityksiä luonnonväriaineet ja synteettiset väriaineet saavat kuluttajien näkemyksissä. Tutkimusaineisto koostuu viidestätoista teemahaastattelusta, jotka toteutettiin syksyllä 2019 ja keväällä 2020. Ikäjakaumaltaan 24–73-vuotiaista haastatelluista naisia oli 13 ja miehiä 2. Haastateltaviksi valittiin käsityöharrastajia, joilla oli kokemusta luonnonväriaineilla värjämisestä tai luonnonväriaineilla värjäytyistä tuotteista sekä kuluttajia, joilla ei ollut juurikaan tietoa luonnonväreistä.

Tutkimuksen mukaan värejä pidetään itsestään selvänä osana havaittavaa ympäristöä, mutta tekstiilimateriaaleissa ja vaatteissa käytettyjen väriaineiden ja niiden alkuperän pohtiminen on kuluttajille vierasta. Kuluttajat eivät ole juurikaan ajatelleet tekstiileissä käytettyjä väriaineita etenkin ekologisesta näkökulmasta, mutta ovat tietoisia monista muista vaatteiden tuotantoon liittyvistä kestävyysaasteista, kuten puuvillan tuotannon ympäristöä rasittavista vaikutuksista sekä tekstiiliteollisuudessa käytetystä lapsityövoimasta. Kuluttajat liittävät luonnonväriaineisiin myönteisempiä mielikuvia kuin synteettisiin väriaineisiin. Kuluttajat yhdistävät luonnonväriaineet luontoon, ekologisuu teen sekä toksikologiseen turvallisuuteen.

Kestävä kehitys kasvatuksessa ja koulutuksessa

Puheenjohtajat/ Chairs: **Teija Koskela** (Turun yliopisto), **Sirpa Kärkkäinen** (Itä-Suomen yliopisto), **Arto O. Salonen** (Itä-Suomen yliopisto)

Pohdintaa kestävästä korkeakoulusta

Eveliina Asikainen (TAMK / TAOK)

Kirsi Pauliina Kallio

Elämme ekologisen transition aikaa, jossa muutos ja luova tuhokin on pysyvää. Korkeakoulut ovat toisaalta rakenteiden ja tiedon ylläpitäjiä, toisaalta kaikenlaisten muutosten tekijöitä. Millainen on siis kestävä korkeakoulu ja erityisesti millaista on kestävä korkeakoulutus? Pohdimme esitelmässämme näitä kysymyksiä kysymällä mitä opetamme, kun opetamme kestävää kehitystä. Jäsennämme esitystämme kestävään kehitykseen liittyvien tietojen, taitojen ja asenteiden kautta. Voimme käsitellä opintojaksoilla kestävää kehitystä, voimme opettaa kestävä kehityksen edistämistä tai sitten voimme toteuttaa koulutusta kestävästi. Kaikille näille vaihtoehdoille on paikkansa, mutta on tärkeää huomata, että ne johtavat erilaisiin osaamisiin – erilaisiin kestävä kehityksen kompetensseihin. Tarkastelumme pohjautuu Tampereen korkeakoulu yhteisöissä toteutettuihin opintoihin. Kohdennamme tarkastelumme erityisesti vuonna 2019 aloitettuun, koko korkeakoulu yhteisölle suunnattuun kestävä kehityksen opintokokonaisuuteen. Esityksemme tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva siitä, millaista kestävä kehityksen osaamista opiskelijoille muodostuu nykyisen opintokokonaisuuden kautta ja millaiselle osaamiselle olisi tarvetta, kun tavoitteena on kestävä muutoksen tekeminen.

Pahuus eksistentiaalisena uhkana kestävyydelle opetussuunnitelmissa

Emma Kurenlahti (Helsingin yliopisto)

Jaakko Hilppö (Helsingin yliopisto)

Lasse Lipponen (Helsingin yliopisto)

Kasvatustieteellisissä tutkimuksissa pahuus on jäänyt pitkälti tutkimattomaksi moraalien alueeksi (ks. van Kessel 2019). Kuitenkin, esimerkiksi antropologisessa tutkimuksessa pahuus on herättänyt kasvavissa määrin kiinnostusta, sillä ilman pahuuden tarkempaa tarkastelua moraalien koskevan ymmärryksemme on katsottu jäävän yksipuoliseksi (ks. Csordas 2019). Kasvatuksen kontekstissa pahuuden tutkimus näyttäytyy erityisen tärkeänä ajassa, jossa kestävyyskriisien, kuten ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden vähenemisen ja ylikulutuksen ratkaisuksi on esitetty kasvatuksen edistämisen moraalien muutosta (Kopnina & Cherniak 2016; Värrä 2018). Tämän muutoksen toteuttaminen edellyttää kuitenkin sitä, että ymmärrämme, miten pahuus yhtenä moraalien keskeisenä ulottuvuutena rakentuu ja muuttuu kestävään kehitykseen tähtäävässä kasvatuksessa. Osana laajempaa pahuutta koskevaa tutkimusprojektia tarkastelemme artikkelissamme sitä, millä tavoin pahuus ja sen vastustaminen rakentuvat Esiopetus- ja Varhaiskasvatussuunnitelman sekä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Tarkastelemme erityisesti sitä, miten pahuus määrittyy eri tavoilla näissä eri ikäryhmiin keskittyvissä kasvatusinstituutioiden toimintaa ohjaavissa dokumenteissa. Analysoimme pahuuden ja sen vastustamisen rakentumista näissä asiakirjoissa kriittisen diskurssianalyysin välityksellä (Fairclough 2000). Tutkimuksemme analyttisenä lähtökohdiana toimii käsityksemme pahuudesta kulttuurihistoriallisesti muuttuvana sosiaalisena konstruktiona, joka ilmenee opetussuunnitelmissa eksistentiaalisena uhkana hyvyyden toteutumiseksi ja

olemassaololle. Opetussuunnitelmissa pahuus ilmenee ihanteiden, hyvyyttä edustavien päämäärien (esim. lapsuus, ekososiaalinen sivistys, demokratia ja talouskasvu) vastakohtana; jonain mistä pyritään pois päin kohti näitä ihanteita (vrt. Kurenlahti et al. 2020). Tämän lisäksi tulkitsemme dokumenteista pahuutta tuomittuna, kärsimystä tuottavana toimintana (Csordas 2019). Pahuuden vastustamista tarkastelemme opetussuunnitelmista toimintatapoina, joilla pyritään torjumaan pahuuden uhkaa ja osallistumaan hyvyyden toteutumiseen. Valtasuhteisiin liittyen tulkitsemme sitä, kenelle opetussuunnitelmissa annetaan moraalista valtaa määrittää pahaa tai hyvää ja myös kenen tulee suojella ketä tai mitä pahuudelta ja kuka jää mahdollisesti ilman tätä suojaa. Lopuksi tarkastelemme tuloksiamme inhimillisen kasvun näkökulmasta suhteessa kasvatuksen kestävyuden nykytilaan.

Hyttynen, muumio ja lapsi: Kasvatus ja kestävä yhteiselo antroposeenin aikaan

Rikka Hohti (Helsingin yliopisto)

Antroposeeni on ehdotus, jonka mukaan planeettamme on astunut uuteen aikakauteen, jota määrittävät maankuoreen ja ilmakehään piirtyneet, ihmisen aikaansaamat pysyvät muutokset (Crutzen & Storer, Lorimer). Alun perin geologiasta lähtöisin oleva antroposeenikeskustelu on laajentunut monitieteiseksi debatkiksi, joka on nostanut esille ympäristökatastrofin monitahoiset ulottuvuudet, mutta myös monia ihmiskunnan itseymmärrykseen liittyviä syviä ongelmia. Antroposeenin käsitettä on kritisoitu siksi, että se esittää ihmiskunnan yhtenäisenä lajitoimijana. Esimerkiksi Yusoff huomauttaa, että länsimainen imperialismi on riistänyt yhtä hyvin joitakin ihmisryhmiä kuin maapallon luonnonvarojakin, ja näin aikakautta ei voi tarkastella yhteisenä, tasaisesti kaikkia ihmisiä koskevana ilmiönä. Antroposeeni-nimityksen ihmiskeskeisyyttä on myös kritisoitu: se toistaa ihmisen erityisaseman kertosaettä juuri hetkellä, jolloin se asettuu kyseenalaiseen valoon. Antroposeenin aika on kuitenkin tarjonnut joillekin tutkijoille myös ”oudon, skitsofreenisen lupauksen” tieteellisestä uudistumisesta (Haraway). Muun muassa Latour toteaa, että se saattaa viimein pakottaen ohjata kapitalismin ja ekokriittisen ajattelun saman käsitteellisen viitekehyksen sisälle. Monet lapsuuden ja kasvatuksen tutkijat ovat ottaneet tutkimuksensa moottoriksi antroposeenin asettamat ontologiset ja epistemologiset haasteet (esim. Taylor et al., Kraftl et al.) Tässä esityksessä kerron viimeaikaisista tutkimushankkeistani, jotka koskevat monilajista lapsuutta ja ei-ihmiskeskeistä, dekoloniaalista kasvatusta. Keskustelen hyttysistä omaelämäkerrallisessa tutkimuksessa sekä lapsista ja muumioista luonnontieteellisessä museossa tehdyn tutkimuksen puitteissa. Tuon nämä suhteet yhteen feministisen ei-ihmiskeskeisen filosofian ja hoivan etiikan kanssa. Kysyn, miten ekologinen tilanne, kolonialismi ja länsimainen ihmiskeskeisyys näkyvät näissä suhteissa. Millaiseksi muotoutuu lapsuus, kasvatus, ja kestävä yhteiselo antroposeenin aikana, jolloin käsitteet kuten ihminen, luonto ja kulttuuri asettuvat uudelleen määriteltäviksi?

Ratkaisukeskeinen ilmastokasvatus työpaikoilla

Ilkka Ratinen (Lapin yliopisto)

Viimeisimmät tutkimuslöydökset ja niistä johdetut poliittiset suositukset ovat osoittaneet, että elämme ilmastokriisin aikaa. Kansainvälisen hallitusten välisen ilmastopaneelin mukaan käytettävissä olevan arvioitun hiilibudjetin rajat tulevat vastaan noin kymmenessä vuodessa. Tarvittaisiin siis nopeita, ennen kaikkea systeemisiä muutoksia, jotta ilmastomuutoksen hillintä onnistu tiukassa aikataulussa. Systeemisen muutoksen takana on aina yksilölliset päätökset ja esimerkiksi poliittisilla päättäjillä ja yritysjohtajalla on suuri valta ja vastuu saada aikaan päätöksiä ja rakenteita, jotka mahdollistavat oikeudenmukaisen siirtymän kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa. Tässä puheenvuorossa avaan ilmastomuutoksen oppimista transformatiivisen

oppimisen näkökulmasta erityisesti siitä, kuinka muuttuvien ominaisuuksien (transformative qualities) avulla voidaan työpaikoilla oppia sopeutumaan vähähiiliseen yhteiskuntaan. Muuttuviin ominaisuuksiin kuuluu systeeminen, ennakoiva, normatiivinen, strateginen ja ihmisten välinen osaaminen. Puheenvuorossa esitellään työpaikoilla tapahtuvan ilmastokasvatuksen tutkimuksellisia reunaehtoja.

Kestävän kehityksen osaaminen tärkeää vesialan insinööreille

Meeri Karvinen (Aalto-yliopisto)

Julia Renko (Aalto-yliopisto)

Anni Kaikko (Aalto-yliopisto)

Marko Keskinen (Aalto-yliopisto)

Insinööreillä on merkittävä rooli kestävien ratkaisujen kehittämisessä ja toteuttamisessa. Sen vuoksi myös tekniikan alan koulutukselta vaaditaan entistä vahvempaa otetta kestävyysosaajien opetuksessa. Kestävän muutoksen saavuttamiseksi opetuksen kehittäminen on kuitenkin tehtävä sidosryhmiä kuunnellen – eli miten? Aalto-yliopiston uudistetussa Vesi- ja ympäristötekniikan maisteriohjelmassa (WAT) kestävyys nostettiin opetuksen läpileikkaavaksi teemaksi jo ohjelman suunnitteluvaiheessa. Vuonna 2015 alkaneen ohjelman toteuttamista on myös säännöllisesti seurattu opiskelijoilta, opettajilta ja alumneilta kerätyn aineiston sekä aineistosta laadittujen julkaisujen pohjalta. Viimeisimpänä tehtiin laaja sidosryhmätutkimus v. 2019-20, jossa selvitettiin eri sidosryhmien näkemyksiä alan osaamis- ja koulutustarpeista sekä vastavalmistuneista. Aineisto kerättiin haastatteluilla (30 vastaajaa), verkkokyselyillä (71) sekä sidosryhmätyöpajoilla (n.120). Tärkeimmiksi osaamis- ja koulutustarpeiksi nousivat teknisen osaamisen ja alan substanssiosaamisen lisäksi erilaiset kestävyysosaamiseen liitetyt taidot: systeeminen ja kokonaisvaltainen ajattelu, monitieteinen ja kansainvälinen toimijuus sekä yleisesti kestävän kehityksen aihepiirin hallinta. Kestävän kehityksen osaamista koettiin tarvittavan alalla, vaikka vastaajat kertoivat nykyisten työntekijöiden osaamistason olevan jo nyt hyvä. Kestävän kehityksen taitoja ei kuitenkaan osattu selkeästi määrittellä, ja vastavalmistuneilta odotettu osaaminen ymmärrettiin organisaatioissa vaihtelevin tavoin. Tutkimukseen osallistuneet olivat pääosin tyytyväisiä vastavalmistuneiden osaamiseen ja antoivat erityistä kiitosta vihreämpien arvojen tuomisesta työyhteisöön sekä aiempien toimintatapojen rohkeasta haastamisesta. Ala on kuitenkin laaja, ja osaamistarpeet vaihtelivat sektorin ja työtehtävien mukaan. Tulevaisuuden osaamisen ydin piileekin monenlaisten osaamisyhdistelmien mosaiikissa, jonka kukin opiskelija rakentaa opinnoissa omanlaisekseen. Insinööriopetuksessa on siis entistä enemmän tuettava opiskelijan ammatillisen minäkuvan rakentumista ja identiteetin kasvua. Kestävän insinöörikoulutuksen on lisäksi jatkossakin taattava opiskelijoille riittävät tiedot kestävästä kehityksestä ja alan laajemmasta yhteiskunnallisesta kontekstista sekä oman alan roolista näihin liittyen. Samalla koulutuksen tulee keskittyä ohjaamaan opiskelijoita aktiiviseen toimijuuteen sekä opinnoissa että työurallaan.

Ammattikasvatus kestävää tulevaisuutta etsimässä

Keijo Hakala (HAMK)

Ammatillinen opettajankoulutus vastaa ammatillisten opettajien pedagogisesta osaamisesta. Nykyisessä ajassa kestävän kehityksen ulottuvuudet ovat tärkeitä kiinnittää läpileikkaavasti ammatillisen opettajankoulutuksen opetussisältöihin. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastelen ammatillisten oppilaitosten itsearviointeja, jotka on toteutettu käyttämällä OKKA-säätiössä laadittuja kestävän kehityksen indikaattoreita. Toisena tutkimuskohteena ovat Hämeen ammattikorkeakoulun HAMK ammatillisen opettajankoulutuksen ammatillisten opettajaopiskelijoiden tulkinnat kestävän kehityksen ulottuvuuksista

ammattillisessa opetuksessa. ja Tutkimuksen viitekehiksestä johdetut tutkimuskysymykset rakentuvat opettajankoulutuksen opetussuunnitelman ja kestävän kehityksen tavoitteiden sekä ekososiaalisen sivistyksen systeemisten ulottuvuuksien tarkastelusta. Tutkimuksen tavoitteena on saada ymmärrystä ammatikasvatuksessa toteutettavasta kestävän kehityksen opetuksesta. Hankin tietoa tutkimalla ammatillisen koulutuksen järjestäjien kestävän kehityksen itsearviointi aineistoja. Toiseksi tutkimalla ammatillisten opettajaopiskelijoiden (n=30) oppimispäiväkirjoja, miten kestävän kehityksen ulottuvuudet ymmärretään ja miten ne vaikuttavat eri ammattialojen työ- ja opetuskulttuureissa. Tutkimuskysymykset: Millaiseksi ammatilliset koulutusinstituutiot määrittelevät tulevaisuuttaan suhteessa kestävän kehityksen ulottuvuuksiin? Millaiseksi ammatilliset opettajaopiskelijat määrittelevät tulevaisuuttaan suhteessa kestävän kehityksen ulottuvuuksiin? Tutkimuksesta saadun tiedon avulla tavoitteena on kehittää ammatillista opettajankoulutuksen kestävän kehityksen opetusta. Tutkimukseen osallistuneiden ammatillisten opettajaopiskelijoiden lisääntynyt tietoisuus, ajattelutavat ja osaaminen uudistaa ammattialojen opetusta systeemisenä kokonaisuutena. Tällöin se juurtuu ja toteutuu arjessa opetuksen suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin käytänteiden ja oppimisympäristöjä ja -yhteisöjen uudistumista. Tutkimuksen yhteiskunnalliset vaikutukset näkyvät lyhyellä aikajänteellä kestävän kehityksen opetuksen käytänteitä juurruttavana kotimaiseen ja kansainväliseen ammatilliseen koulutuskulttuuriin. Pidemmällä aikajänteellä vaikutukset näkyvät eri ammattialoilla kestävää kehitystä edistävänä elämisen tapoina ja ammattikulttuurisena sosiaalistumiskehityksenä.

Kestävän kehityksen teemaopinnot ja ammatillisten opettajaopiskelijoiden käsitykset kestävästä kehityksestä osana ammatillisen opettajan työtä

Eveliina Asikainen (Tampereen ammattikorkeakoulu)

Annukka Tapani (Tampereen ammattikorkeakoulu)

Kestävän kehityksen edistämisen taitojen tulisi olla osa kaikkien ammattilaisten, myös ammatillisten opettajien ammattitaitoa. Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu on sitoutunut Agenda2030 tavoitteisiin mm. TAMK kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen ja Soolin ilmastositoumuksen kautta. Kestävä kehitys on sisällytetty ammatillisen opettajan opetussuunnitelmaan ”Kestävä koulutus ja opettajuus” -tiimin suunnittelemina teemaopintoina. Asiantuntijatiimi on määritellyt kestävän kehityksen osaamistavoitteet kaikkiin opintokokonaisuuksiin, tuottanut pedagogisia vinkkejä teeman sisällyttämisestä opintoihin sekä rakentanut itseopiskelumateriaalia ja hakenut syventäviä tietolähteitä opiskelijoille Jokainen opettajankouluttaja toteuttaa opinnot oman pedagogisen näkemyksensä kautta. Tässä esityksessä esittelemme syksyllä 2020 aloittaneiden opettajaopiskelijoiden näkemyksiä kestävästä kehityksestä ja siitä, miten kestävän kehityksen teemaopinnot muuttivat heidän näkemyksiään opettajasta ja oppilaitoksista kestävän kehityksen edistäjänä ammatillisen opettajankoulutuksen ensimmäisen opintokokonaisuuden ”Monimuotoiset oppimisympäristöt” aikana. Materiaalina käytämme noin 20 opiskelijan opintojen alussa ja syyslukukauden lopulla tuottamia tekstejä ammatillisesta opettajuudesta ja kestävästä kehityksestä. Kysymme näiltä teksteiltä ”Miten opiskelija kuvaa kestävästä kehityksestä osana ammatillisen opettajan työtä?” ja havainnoimme käsityksissä tapahtuneita muutoksia.

Dialogeja maailman kanssa: Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden kestävän tulevaisuuden animaatiot kuvataiteen ja musiikin pedagogiikan opinnoissa

Aleksi Ojala (Helsingin yliopisto)

Hanna Niinistö (Helsingin yliopisto)

Seija Kairavuori (Helsingin yliopisto)

Leena Knif (Helsingin yliopisto)

Tarkastelemme esityksessä taiteen avulla toteutettavan kestävyyskasvatuksen mahdollisuuksia opettajankoulutuksessa. Lukuvuonna 2019-2020 Helsingin yliopistossa varhaiskasvatuksen opettajaksi opiskelevat työskentelivät Kuvataiteen pedagogiikan ja Musiikin pedagogiikan opintojaksoilla eheyttävän animaatioprojektin parissa. Opiskelijat työstivät animaatioelokuvia Agenda2030-ohjelman kestävän kehityksen tavoitteista, ja siitä, mitä he itse voivat tehdä niiden toteutumiseksi. Animaatiotyöskentelyn pyrkimyksenä oli paitsi vahvistaa opiskelijoiden pedagogisia valmiuksia ja taiteellista toimijuutta myös kannustaa heitä käymään kasvatusteoreetikko Gert Biestan peräänkuuluttamaa dialogia maailman kanssa. Oppijoiden mielenkiinto pyrittiin taideprojektin aikana suuntaamaan siihen, miten he voivat vaikuttaa kestävän tulevaisuuden rakentamiseen rajoittamalla tai muuntamalla omia pyrkimyksiään suhteessa toisten pyrkimyksiin. Animaatioiden ensi-illassa opiskelijat refleктоivat omaa työskentelyään pienryhmissä ja antoivat vertaispalautetta toisilleen verkkopohjaiselle Flinga-viestiseinälle. Flinga-seinälle kirjatut reflektiot ja palautteet (N 9) muodostavat tutkimuksemme ensimmäisen aineiston. Toinen aineistomme koostuu opiskelijoiden opintojen päätteeksi täyttämän sähköisen kyselylomakkeen vastauksista (N 155). Kolmannen aineiston muodostavat jakson opettajien valitsemat yksittäiset animaatioelokuvat (N 3) ja niiden tekijöiden portfoliot. Tarkastelemme tutkimusaineistoja laadullisen sisällönanalyysin menetelmin. Esityksessä rajaamme tarkastelun siihen, mitä opettajaopiskelijat kokivat oppineensa animaatiotyöskentelyssä ja miten he tulevana varhaiskasvattajina hahmottivat taiteellisen työskentelyn mahdollisuuksia vaikeiden asioiden, kuten ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävän tulevaisuuden käsittelemisessä.

Taidelähtöiset opetusmenetelmät, kestävä kehitys ja ekososiaalisen tietoisuus

Jari Martikainen (Itä-Suomen yliopisto)

Tarkastelen esityksessäni taidelähtöisten opetusmenetelmien mahdollisuuksia kestävän kehityksen ja ekososiaalisen tietoisuuden rakentamisessa. Esittelen taidelähtöisten opetusmenetelmien taustoja, periaatteita ja soveltamismahdollisuuksia. Havainnollistan taidelähtöisiä opetusmenetelmiä ja niiden merkitystä konkreettisten esimerkkien kautta. Esitys perustuu tutkimuksiini, joissa olen soveltanut (kuva)taidelähtöisiä opetusmenetelmiä taidehistorian ja visuaalisen kulttuurin opetuksessa sekä jatko-opintoihin valmentavassa opetuksessa. Nämä tutkimukset osoittavat, että taidelähtöiset opetusmenetelmät voivat auttaa opiskelijoita tiedostamaan omia ajattelu- ja toimintatapojaan sekä paikantamaan itseään suhteessa toisiin ihmisiin ja ympäröivään maailmaan. Taidelähtöisten opetusmenetelmien kautta opiskeltavat asiat voivat myös puhutella opiskelijoiden kokemuksia ja tunteita, minkä ansiosta ne saatetaan kokea henkilökohtaisesti merkittävämmiksi. Lisäksi tutkimuksista ilmeni, että taidelähtöiset opetusmenetelmät kykenevät herättämään empatiaa sekä toisia ihmisiä että ei-inhimillisiä olentoja ja asioita kohtaan. Näissä ulottuvuuksissaan taidelähtöiset opetusmenetelmät voivat osaltaan vahvistaa kestävästä kehitystä ja ekososiaalista sivistystä ja edistää vastuullista toimijuutta.

Reflections on sustainability and use of materials in aesthetic learning processes in early childhood education

Tarja Karlsson Häikiö (Göteborgs universitet)

The article is based on art-based creative work in early years presented at the Make&Learn conference at University of Gothenburg in September 2019. The article aims at presenting work with sustainability based on the Sustainable Development Goals as an important part of preschool and early years practice, and in line with curricula in two of the Nordic countries. The aim of the article is to exemplify work with ecology and sustainability through use of aesthetic learning processes in early childhood and early years education, and to highlight the use of different materials. The empirics of the projects presented are gathered between the years 2011-2019 at a combined preschool and primary school for early years in Finland and a preschool in Sweden working with sustainability and aesthetic learning. The presentation of results is based on an analysis of visual material gathered at the preschools, dialogues with the principals and educators, as well as presentations about their educational activities. In the article is also presented photographs of project work from the educational units, focusing on the use of different kinds of visual, multimodal and optic materials.

Näkemyksiä kestävään kehitykseen käsityötieteen koulutuksessa

Jenni Suomela (Helsingin yliopisto)

Sirpa Kokko (Helsingin yliopisto)

Kestävä kehitys on tulevaisuutemme ydin asioita, johon suomalaisen opettajan koulutuksemme tulee reagoida. Käsityön perusopetussuunnitelmassa mainitaan, että ”Ympäröivän materiaalsen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle”. Tämä asettaa odotuksia käsityönopettajan koulutukselle luoda välineitä aiheen opettamiseen. Kestävän kehityksen ja käsityön suhdetta on tutkittu jo jonkin verran, mutta lisää tutkimusta tarvitaan erityisesti siitä, kuinka aihe liitetään osaksi opettajan koulutusta. Tämä esitys perustuu aluillaan olevaan tutkimukseen siitä, minkälaisia näkemyksiä käsityötieteen opiskelijoilla on kestävästä kehityksestä – 1) sen merkityksestä heille, 2) sen suhteesta käsityöhön, 3) kuinka sen käsittely pitäisi liittää osaksi heidän opintojaan ja 4) kuinka se tulee näkymään heidän tulevassa työssään käsityönopettajina. Tutkimus on toteutettu kyselyhaastatteluina. Ensimmäisen vuoden kandiopiskelijat (n=21/12) vastasivat avoimia kysymyksiä sisältävään kyselyyn aivan opintojensa aluksi sekä uudestaan ensimmäisen vuoden lopulla. Kestävä kehitys käsityötieteessä -kurssin maisteriopiskelijat (n=14/7) vastasivat samaan kyselyyn kurssin aluksi ja lopuksi. Loppukyselyssä tiedusteltiin myös sitä, kuinka opiskelijat kokivat aihetta käsitellyn koulutuksessaan. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa, olivatko opinnot muuttaneet heidän näkemyksiään kestävästä kehityksestä. Vastaukset analysoitiin laadullisen tutkimuksen aineiston analyysiohjelmalla Atlas.ti. Alustavien tulosten mukaan kestävän kehityksen materiaalsiset ulottuvuudet olivat keskiössä ensimmäisen vuoden opiskelijoilla. Kierrätys ja materiaalien uudelleen käyttö olivat usein toistuvia teemoja vastauksissa. Maisteriopiskelijoiden näkemys aiheesta oli laajempi. He pohtivat aihetta enemmän kiertotalouden, ongelman ratkaisun, kestävän suunnittelun ja korkeatasoisten materiaalsivalintojen näkökulmista. Molemmilla opiskelijaryhmillä oli samansuuntaisia toiveita kestävän kehityksen käsittelyyn koulutuksessa. Materiaalsien ympäristövaikutusten ja ympäristömyönteisten suunnittelun käsittely olivat toivottuja aiheita. Miten opettaa käsitöitä ilman turhan materiaalsien tuottamista ja jo olemassa olevaa hyödyntäen. Selvästikin opiskelijat olivat hyvin sitoutuneita ottamaan kestävän kehityksen arvot osaksi omaa opetustaan ja toivoivat koulutuksen antavan siihen välineitä.

Mathematics and Science Learning for Sustainable Development in Multidisciplinary Context

Kristof Fenyvesi (University of Jyväskylä)

Anssi Lindell (University of Jyväskylä)

In this presentation, we introduce two teacher education courses, which aim that teacher students get experience in Sustainable Development Goals (SDG) based on UNESCO's Education 2030 Agenda, and the Finnish Core Curriculum. Both courses present education for sustainable development in the multidisciplinary context of phenomenon-based learning and transversal competence development. In the science education course, the teacher students developed a museum exhibition and connected learning materials. In the mathematics education course, the students created engaging, interactive digital materials implemented with primary school students. Both of the courses are supposed to motivate project-based learning and developed with a survey, which focuses on teacher students' views on the impact of technology on sustainable development. In the presentation, we share some of the interesting survey results, including the comparison of teacher students' opinions with the Finnish National Core Curriculum's expectations on education for sustainable development.

"Joustavuus, rauhallisuus ja vuorovaikutustaidot" - Opetuksen ja kasvatuksen ammattilaisena muutoksen hetkellä

Teija Koskela (Turun yliopisto)

Suomen hallitus ilmoitti 13.3.2020, että COVID-19 pandemian leviämisen estämiseksi koulut suljetaan 18.3.2020 ja lisäksi toivottiin, että myös varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista mahdollisuuksien mukaan huolehdittaisiin kotona. Kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaisille jäi muutama päivä aikaa valmistautua uuteen tilanteeseen, jossa kansalliseksi strategiaksi oli valittu etäyhteyksien käyttö. Miten laajasti yhteiskuntaa kohdannut siirtymä ja siinä selviytyminen näkyi ammattikasvattajien työssä? Resilienssin käsitteellä voidaan viitata esimerkiksi yksilön kykyyn hyödyntää omia ja ympäristössä havaittuja voimavaroja tilanteessa, jossa yksilöllä on vastoinkäymisiä. Toisaalta resilienssi nähdään sosiaalisempana, yhteisöllisenä valmiutena ylläpitää vaikeinkin hetkinä oman yhteisön toimintakykyä. Tällöin puhutaan esimerkiksi kollektiivisesta resilienssistä. Vaikka resilienssin määritelmät ovat vaihtelevia, niin niitä yhdistää kaksi piirrettä: Vastoinkäymisistä ja paineiden käsittelyä vaativan tilanteen olemassaolo sekä selviytymistä painottava suuntautuminen tilanteeseen. Yhteiskunnan tasolla sen organisaatioiden - kuten koulutusjärjestelmän - kyky tuottaa resilienssiä on liitetty kestävän yhteiskunnan tematiikkaan. Tässä tutkimuksessa opettajien kokemuksia tarkastellaan opettajaresilienssin käsitteen kautta. Toisaalta pohditaan myös kasvuyhteisön piirteitä suhteessa koettuun opettajan resilienssiin. Opettajan resilienssi perustuu hänen henkilökohtaisiin resursseihinsa, kykyynsä havaita resursseja itsensä ulkopuolella sekä kykyyn yhdistää omat ja ulkopuoliset resurssit toiminnan tasolla mielekkäästi selviytymistä tukevaksi kokonaisuudeksi. Tutkimuksen aineistona on 144 välittömästi tilanteen alkuvaiheessa, ensimmäisten viikkojen aikana kerättyä opetus- ja kasvatustieteiden ammattilaisen vapaaehtoista vastausta verkkokyselyyn, jota jaettiin sosiaalisessa mediassa. Alustavien tulosten mukaan keskeisimmät eksplisiittisesti nimetyt resurssit olivat omaa toimintakykyä ylläpitäviä suhtautumistapoja haastavaan tilanteeseen. Ammattitaidon osa-alueista korostuivat etenkin tietotekniikan opetusikäisten taidot. Tarkempi analyysi osoittaa, miten keskeisiä erilaiset metataidot ja yhteisössä jo ennalta rakentuneet mallit ja tunnistetut vahvuudet nopeassa siirtymätilanteessa olivat. Opettajan kuvaus epävarmuutta sisältävän tilanteen kokemuksista vaihteli yksin jääneestä hätäntynejä vahvaan uskoon oman yhteisön suoriutumisesta.

Puheenjohtajat/ Chairs: **Antti Moilanen** (Oulun yliopisto) ja **Tiina Karhuvirta** (Kehittämiskeskus Opinkirjo)

Demokraattinen kansalaiskasvatus globaalien kriisien aikakaudella: tarkastelussa poliittiset tunteet, poliittinen polarisaatio ja konflikti

Iida Pyy (Helsingin yliopisto)

Annina Leiviskä (Helsingin yliopisto)

Miten globaalien, koko ihmiskuntaa koskettavien kriisien kohtaaminen ja ratkaiseminen on mahdollista tilanteessa, jossa poliittista toimintaa leimaa yhä kärjistävä, identiteettiperustainen vastakkainasettelu ja poliittinen konflikti? Useat identiteettipoliittisista teorioista (ml. agonistinen demokratian teoria, feministiset ja antirasistiset lähestymistavat sekä postkolonialistinen teoria) vaikuttuneet kasvatustilanteet ovat (myös) esittäneet, että poliittiselle ryhmäidentifikaatiolle ja siitä kumpuavalle konfliktille ja poliittisille tunteille tulisi taata legitiimi asema kansalaiskasvatuksessa. Vaikka tunnustamme identiteettipohjaisen konfliktin merkityksen esim. taisteluissa vähemmistöjen oikeuksien puolesta, identiteettipoliittisia teorioita heijasteleva keskustelu on osaltaan lisännyt (myös) yhteiskunnan poliittista polarisaatiota etenkin suhteessa niille vastakkaisiin, oikeistopopulistisiin ja kansallismielisiin poliittisiin näkemyksiin. Esitelmässämme haastammekin vallallaan olevan ajattelun konfliktin merkityksellisyydestä kansalaiskasvatukselle. Väitämme, että kansalaiskasvatus, joka keskittyy liaksi konfliktuaaliseen identiteetin muodostukseen, on vaarassa luoda osaltaan lisää negatiivista poliittista polarisaatiota sen sijaan, että kykenisi ratkaisemaan sitä, mikä voi olla haitallista demokraattisen kulttuurin kehitykselle. Hyödynnämme Martha Nussbaumin poliittisten tunteiden teoriaa pohtiessamme nuorten poliittista liikehdintää ja ehdotamme, että kansalaiskasvatuksen tulisi osaltaan pyrkiä vaikuttamaan siihen, miten lapset ja nuoret oppivat ymmärtämään poliittisen luonteen. Sen sijaan, että kansalaiskasvatuksessa keskityttäisiin konfliktuaaliseen vastakkainasetteluun ”meidän” ja ”muiden” välillä, peräänkuulutamme ajatusta joistain normatiivista periaatteista, jotka luovat edellytyksiä yhteisten poliittisten päämäärien tavoittelulle ja ovat siten keskeisiä globaalien kriisien ratkaisemisen näkökulmasta. Lopuksi visioimme millaisista konkreettisista käytänteistä ja toimintatavoista demokratiakasvatus voisi hyötyä nykyisessä yhteiskunnallisessa kontekstissa. Käytämme esimerkkinä ajankohtaisten, nuoria mobilisoineiden Fridays For Future- ja Black live Matter -liikkeiden potentiaalia kansalaiskasvatukselle. Tämä osaltaan havainnollistaa Nussbaumin ajattelun yhteensopivuutta nykypäivän poliittisten haasteiden kanssa: kollektiivinen poliittinen liikehdintä voi ilmentää yhtä aikaa sekä laajasti jaettuun poliittisiin päämääriin että identiteettiin perustuvaa kamppailua olematta samalla ulossulkevaa.

Oikeudenmukaisuuskasvatuksen (pre)positiot

Anuleena Kimanen (Helsingin yliopisto)

Kansalaisuuskasvatus ja oikeudenmukaisuuskasvatus ovat lähellä toisiaan, koska molemmissa on kyse kasvatuksen yhteiskunnallisesta ulottuvuudesta. Oikeudenmukaisuuskasvatuksen (social justice education) menetelmiä on tutkittu varsin vähän. Tavoitteita on määritelty, ja ne sisältävät asioita kuten kriittinen oikeudenmukaisuuslukutaito (critical social justice literacy), tiedot, taidot ja asenteet. Lähelle tulee myös kasvatuksen rooli yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden lisääjänä (education for social justice): Opettajat voivat hioa opetustaan inklusiivisemmaksi, mutta oikeudenmukaisuutta lisää myös se, jos oppilaista kasvatetaan oikeudenmukaisuuden ylläpitäjiä. Oikeudenmukaisuuskasvatuksen teoriaa ja käytäntöä voisi

kehittää tarkempi jaottelu pedagogisista lähestymistavoista, joita kaikkia kuitenkin tarvitaan tavoitteiden toteutumiseksi. Esittelen tässä jaottelua, jonka tapaisia on käytetty mm. ympäristökasvatuksessa (Aarnio-Linnanvuori 2018) ja kuvataiteen ja uskonnon opetuksessa (Björkgren et al. 2019). Ehdotan, että oikeudenmukaisuudesta opettaminen (education about justice) sisältäisi tiedon jakamisen oikeudenmukaisuudesta, siihen liittyvistä käsitteistä ja ongelmista eri puolilla maailmaa. Oikeudenmukaisuuden opettaminen (education into justice) käsittäisi kasvatuksen kykyyn arvioida oikeudenmukaisuuskysymyksiä sekä empatiaan epäoikeudenmukaisuutta kokevia kohtaan. Oikeudenmukaisuuden kanssa opettaminen (education with justice) sisältäisi sen ulottuvuuden, että opetuksen käytänteiden on oltava oikeudenmukaisia ja vahvistettava osallisuutta, mikäli oikeudenmukaisuuskasvatuksella halutaan olevan uskottavuutta. Oikeudenmukaisuuden kautta opettaminen (education through justice) käsittäisi menetelmät, joissa oppilaat toteuttavat oikeudenmukaisuutta vahvistavaa toimintaa. Tällaisesta jaottelusta saattaisi hyötyä myös kansalaiskasvatus sekä kestävä tulevaisuuden rakentaminen.

Yhdistyykö aktiivisen kansalaisen kasvatus ja kestävä kehityksen näkökulmat valtion lapsiin ja nuoriin liittyvissä keskeisimmässä politiikkaohjelmassa?

Tiina Karhuvirta (Kehittämiskeskus Opinkirjo)

Kansalaisena kasvaminen on elinikäinen prosessi, jota ohjataan kulloinkin haluttuun suuntaan erityisesti koulutuspolun eri vaiheissa. Viime aikoina lasten osallisuutta tukevia kirjauksia on viety myös varhaiskasvatukseen, oppilaiden osallisuutta perusopetuksessa vahvistettu ja lukiokoulutukseen lisätty laaja-alaisia taitoja, joiden ajatellaan olevan kansalaisena toimimisen kannalta merkityksellisiä juuri tässä ajassa. Lasten osallistumisoikeuksia selvitetessä tuli ilmi, että lainsäädäntö on ajantasainen, mutta osallistumisoikeuksien toteutuminen on sattumanvaraista (OM 2020). Kansalaisena kasvamista tapahtuu kuitenkin myös koululaitoksen ulkopuolella vapaa-aikana niin järjestetyissä kuin omaehtoisissa vapaa-ajan toiminnassa. Valtio on vuodesta 2007 lähtien julkaissut hallituskausiin sitoutuneita lapsi- ja nuorisopoliittisia toimintaohjelmia, jotka linjaavat toimia lasten ja nuorten kasvuympäristöihin liittyen. Näissä ohjelmissa näyttäytyy kulloiseenkin yhteiskunnalliseen tilanteeseen liittynyt ajattelutapa lasten ja nuorten kasvusta aktiiviseksi kansalaisiksi. Esitelmässä tarkastelen ohjelmia vuosien 2007-2019 aikana ja kiinnitän huomion erityisesti ohjelmien esittämään kuvaan lasten ja nuorten osallisuuteen. Lisäksi tarkastelen, miten kestävä kehitys näkyy ohjelmissa. Kysyn myös, millaisia yhtymäkohtia näissä ohjelmissa on liittynyt aktiivisena kansalaisena toimimisen ja kestävä kehityksen osalta.

Peruskoulun 6.-luokkalaisten oppilaiden yhteiskunnallinen kiinnittyminen keväällä 2020

Miikka Korventausta (Turun yliopisto)

Esityksen tavoitteena on valaista ensituloksia keväällä 2020 toteutetusta pitkittäistutkimuksesta, jossa tutkittiin peruskoulun 6.-luokkalaisten oppilaiden (N = 133) yhteiskunnallista kiinnittymistä. Tutkimuksen alkuperäisenä tavoitteena oli selvittää, miten erilaiset tavat järjestää yhteiskuntaopin opetusta ovat yhteydessä yhteiskunnalliseen kiinnittymiseen, jonka ulottuvuuksiksi tutkimuksessa sisällytettiin a) poliittinen tietämys, b) yhteiskunnallinen kiinnostus, c) yhteiskunnallinen vaikuttaminen, d) koulussa vaikuttaminen, e) itsearvio yhteiskunnallisesta kyvykkyydestä ja f) itsearvio yhteiskunnallisesta tietämyksestä. Puolet tutkimukseen osallistuvista luokista (5 luokkaa) olivat toteuttamassa keväällä viiden oppitunnin mittaista toiminnallista yhteiskuntaopin kokonaisuutta, kun loppujen (5 luokkaa) tarkoitus oli opiskella tavanomaisesti. Kuitenkin koronapandemian ja valtioneuvoston velvoittaman etäopetusjakson

johdosta tutkimusasetelma muuttui. Kaikille tutkimukseen osallistuvilla oppilaille tuli kahden kuukauden mittainen etäopetusjakso, ja vain yksi luokista ehti toteuttaa koko viiden oppitunnin mittaisen toiminnallisen yhteiskuntaopin projektin. Kaksi luokkaa ehtivät toteuttaa neljä oppituntia ja toiset kaksi luokkaa kolme oppituntia toiminnallista yhteiskuntaopin opetusta. Esitys muodostuu kahdesta osuudesta. Ensin käsitellään toiminnallisen yhteiskuntaopin opetuksen mallia, jota kevään tutkimuksessa pilotoitiin viiden luokan kanssa. Tutkittavassa mallissa oppilaat valitsivat ryhmissä jonkin asian, johon he halusivat muutoksen, tekivät siihen liittyen taustatutkimusta ja valitsivat tavan, jolla vaikuttaa. Malli pohjautui lähinnä Yhdysvalloissa sovellettuun Action Civics -kansalaiskasvatusmalliin (Levinson 2014), jonka on todettu olevan lupaava menetelmä nuorten yhteiskunnallisen kiinnittymisen vahvistamiseksi (Blevins, LeCompte & Wells 2016). Toisessa osuudessa esitän kevään määrälliseen kyselyaineistoon tukeutuen ensituloksia siitä, miten tutkimukseen osallistuneiden 6.-luokkalaisten nuorten yhteiskunnallinen kiinnittyminen kehittyi kevään aikana. Samalla pohdin, miten koronapandemia, kevään etäopetusjakso ja toiminnalliset yhteiskuntaopin projektit saattavat selittää kyselyn tuloksia.

Kestävä tulevaisuus kv-vertaisverkostoissa

Saara Nissinen (Itä-Suomen yliopisto)

Kaija Saramäki (Itä-Suomen yliopisto)

Henriikka Vartiainen (Itä-Suomen yliopisto)

Yksi tärkeimmistä kasvatusalan tavoitteista on kouluttaa nuoristamme kestävän kehityksen osaajia, joilla on tarvittavat tiedot, taidot, arvot ja asenteet rakentaa kehitystä kohti kestävämpää tulevaisuutta. Elämäämme varjostavat ilkeät haasteet, jotka vaikuttavat ihmisten elämään ympäri maailman. Näiden haasteiden ratkaisemiseksi tarvitaan monitieteistä tieteenalojen, koulutuksen ja laajempien yhteisöjen yhteistyötä sekä taitoa tarkastella ongelmia eri näkökulmista. Voidaksemme kouluttaa nuoriamme vastaamaan näihin haasteisiin, meidän tulee tarjota heille mahdollisuuksia osallistua uudenlaista ajattelua sytyttävään ja yhteisölliseen oppimistoimintaan. Tutkimuksessa on hyödynnetty connected learning -lähestymistapaa, jonka avulla opiskelijoille on voitu tarjota mahdollisuuksia osallistua yhteisölliseen ongelmanratkaisuun kansainvälisissä vertaisverkostoissa. Jokainen osallistuja voi hyödyntää omaa kiinnostustaan, aiempaa tietämystään ja asiantuntemustaan (funds of knowledge) ryhmän rakentaessa yhteistä ratkaisua monimutkaiseen ja globaaliin ongelmaan. Tutkimus toteutettiin toukokuussa 2019 osana ENO-verkkokoulun kansainvälistä maailman koululaisten ilmastokokousta (World Summit of Students for Climate, WSSC 2019). WSSC:n 13–17-vuotiaita kansainvälisiä opiskelijoita (N=36) pyydettiin tuottamaan pienryhmissä (N=9): 1) merkityksellisiä kysymyksiä kestävästä tulevaisuudesta ja 2) ratkaisuehdotuksia kysymyksiinsä. Opiskelijat kuvasivat aiheesta lyhyet videoviestit jaettavaksi maailmalle. Videoaineiston laadullisen sisällönanalyysin avulla analysoimme, millaisia kestävään tulevaisuuteen liittyviä kysymyksiä opiskelijat tuottavat ja millaisia ratkaisuja heidän mielestään tarvitaan näiden kysymysten ratkaisemiseksi. Tulokset osoittavat, että opiskelijat tuottivat suurimmaksi osaksi selittäviä kysymyksiä. Kysymykset kohdistuivat useisiin kestävään kehityksen eri osa-alueisiin ja heijastelivat opiskelijoiden näkemystä kestävästä tulevaisuudesta ja sen monimutkaisesta luonteesta. Opiskelijoiden suunnittelemat toiminnot heijastelivat myös hyvin laaja-alaisen osaamisen tarvetta, jota kestävään tulevaisuuden rakentajilta vaaditaan. Koulutuksessa olisi tärkeää hyödyntää monipuolisesti eri yhteisöjen rajapinnoilla tapahtuvaa oppimista ja tarjota opiskelijoille mahdollisuuksia kehittää tulevaisuudessa tarvittavia taitoja osallistamalla heitä globaaliin ja yhteisölliseen toimintaan, jossa ratkotaan aitoja globaaleja haasteita.

Astetta coolimpaa vaikuttamista – nuorten oman toimijuuden ja vaikuttamisen tukeminen ratkaisukeskeisen ilmastokasvatuksen keskiössä

Anna Sarkkinen (JAPA ry)

Mareena Laine (Nuorten Suomi)

Astetta Coolimpi Ilmasto -hanke edistää nuorten aktiivista ilmastotoimijuutta tukemalla nuorten omia ideoita vaikuttaa ilmastonmuutokseen. Aiemman toiminnan perusteella on selvinnyt, että etenkin maakuntakeskusten ulkopuolella mahdollisuudet tiedon saantiin ovat vähäisemmät. Opetuksessa ratkaisukeskeinen näkökulma on usein paitsiossa, eikä nuorilla ole tietoa, että myös heillä itsellään on mahdollisuuksia vaikuttaa. Hankkeessa ratkaisuja on etsitty transformatiivisen oppimisajattelun kautta. Tätä ajattelua tukee vuonna 2017 julkaistu ilmastokasvatuksen polkupyörämalli. Hankkeen keskiössä on nuorista koottu Ilmastotiimi. Tiimin ideoima, suunnittelema ja toteuttama oppisisältö, Ilmastopaketti, levittää tietoa ilmastonmuutoksesta ratkaisukeskeisesti nuorilta nuorille. Tiedon lisäksi se haastaa nuoria tarkastelemaan kriittisesti omia asenteitaan. Ilmastopaketti pilotoitiin keväällä 2020 ja saatu palaute oli erittäin positiivista. Teemaryhmän kokoamisen kautta voidaan tarjota nuorille mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua myös yhteistyötahojen kautta. Tietoa on tuotettu ja välitetty nuorisovaltuustojen kanssa ja kautta. Hankkeessa nuoret ovat päässeet vaikuttamaan myös mm. ilmastolain uudistukseen, osallisuuden työkalujen kehittämiseen (Digiraati) sekä lapsiasiavaltuutetun toimiston selvitykseen nuorten tulevaisuusajatuksista. Nuorille on merkityksellistä löytää kanava, jonka kautta he saavat oman äänensä kuuluviin heille itselleen tärkeissä asioissa. Hanke jatkuu Ilmastopaketin levittämällä edelleen nuorilta nuorille -periaatteella. Nuorten ydinryhmä Ilmastotiimi kouluttaa muita nuoria (Ilmastoagentteja) Ilmastopaketin ohjaamisesta. Ilmastoagentit ohjaavat paketin omissa kunnissaan jakaen tietoa ilmastonmuutoksesta ja sen ratkaisusta laajemmalle joukolla nuoria. Nuorille annetaan tilaa toimia omalla tavallaan ja vaikuttaa asioihin itse oman vertaisryhmän tukemana. Aikuisten tehtävänä on tarjota puitteet toiminnalle sekä tukea nuoria kouluttamalla ja sparraamalla heitä. Keväällä 2021 nuoret pääsevät suunnittelemaan ja toteuttamaan oman ilmastoteemaisen kuntavaalikampanjansa. Kuntavaalikampanjan kautta nuorille luodaan vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia, vaikka heillä ei olisikaan vielä äänioikeutta vaaleissa. Hankkeen kaikissa toiminnoissa keskiössä on nuorten oman toimijuuden ja vaikuttamisen tukeminen.

[Kohti kestävästä kasvatusta sukupuolesta ja sukupuolittuneen kehityksen haasteita](#)

Puheenjohtajat/ Chairs: **Jukka Lehtonen** (Helsingin yliopisto) ja **Outi Ylitapio-Mäntylä** (Oulun yliopisto)

”Pidetään huolta, ettei erotella tyttöjen ja poikien juttuja”. Tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja sukupuolisensitiivisyyttä rakentavat diskurssit paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa

Susanna Itäkare (Tampereen yliopisto)

Mervi Eskelinen (Tampereen yliopisto)

Tässä esityksessä paneudutaan siihen, miten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja sukupuolisensitiivisyyttä rakennetaan diskursiivisesti paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Suomessa tasa-arvoa tulee edistää kaikilla elämänalueilla ja yksi sen keinoista on sukupuolisensitiivinen kasvatusta. Laadullisen tutkimuksen aineistona on 82, vuonna 2017 voimaan tullutta paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa, joita tutkitaan kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Tutkimus liikkuu teoreettisesti sukupuolentutkimuksen kontekstissa. Diskurssianalyysin avulla tuotetaan aineistosta viisi sukupuolisensitiivisyyttä rakentavaa diskurssia. Ne ovat:

1) tasa-arvodiskurssi, 2) binaarisen sukupuolijärjestelmän diskurssi, 3) monimuotoisten heteroperheiden diskurssi, 4) sukupuolisensitiivisen ja kasvattajälähtöisen leikkipedagogiikan diskurssi ja 5) yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävän oppimisympäristön diskurssi. Tutkimuksen päätulos on, että paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa tasa-arvodiskurssi on 2010-luvulla jo melko vahva, mutta se, miten tasa-arvoa kohti varhaiskasvatuksessa edetään, on vielä hyvin epäselvää ja jää varhaiskasvatussuunnitelmissa konkretisoimatta. Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmiin tarvitaan nykyistä selkeämpää, konkreettisempaa ja lapsilähtöisempää ohjausta sukupuolisensitiivisen pedagogiikan suunnittelemiseen, toteuttamiseen ja arvioimiseen. Lisäksi tarvitaan muun muassa henkilöstön koulutusta, asiantuntevaa pedagogista johtamista ja systemaattista toimintakulttuurin kehittämistä.

Inklusiivisia sukupuolten tasa-arvotulkintoja koulutuspoliittisessa keskustelussa

Salla Myyry (Itä-Suomen yliopisto)

Opetushallitus keräsi verkkosivuillaan palautetta Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 (POPS 2014) luonnosversiosta asiakirjan laadinnan eri vaiheissa. Luonnosta kommentoivat keväällä 2014 muun muassa vanhemmat, muut yksityishenkilöt, intressiryhmät, koulutuksen järjestäjät ja opettajat. Sukupuoli ja tasa-arvo nousivat palautteissa paljon puhuttaneiksi aiheiksi, johtuen mahdollisesti siitä, että teemat olivat POPS 2014:n luonnoksessa näkyvästi esillä. Sukupuolten tasa-arvoa käsittelevät palautteet näyttäytyvät koulutuspoliittisena keskusteluna, jossa neuvotellaan peruskoulun tasa-arvolinjauksien painotuksista. Käsittelemisen esityksessäni OPH:n verkkosivuilla keväällä 2014 jätetyistä palautteista esiin nousevien tasa-arvotulkintojen painotuksia ja vaikutuksia. Pohdin, miten erilaiset sukupuolten tasa-arvotulkinnat ja niihin kytkeytyvät tasa-arvon edistämiskeinot painottuvat palautteissa, ja millaiseksi tasa-arvon kohde tulkinnoissa rakentuu inklusion näkökulmasta. Luen aineistoa Nancy Fraserin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden teoretisoinnin valossa. Fraserin mukaan inklusio, tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua vertaisena sosiaaliseen vuorovaikutukseen, on sosiaalisen oikeudenmukaisuuden perustavanlaatuisen edellytys. Inklusio edellyttää sosiaalisten käytäntöjen uudelleen muotoilua niin, että oikeudenmukaisuuden taloudellinen, sosiaalinen ja poliittinen ulottuvuus tulevat huomioituksi. Kun inklusiota tarkastellaan kolmen ulottuvuuden kautta, edellyttää tasa-arvon edistäminen resurssien uudelleenjakoa, yksilöiden statuksien samanarvoisuuden tunnustamista ja mahdollisimman monenlaisten yksilöiden huomioimista tasa-arvotarkasteluissa. Alustavat tulokset osoittavat tasa-arvotarkasteluiden ongelmallisuuden: vaikka pyrkimyksenä olisi edistää inklusiota, voi tasa-arvon edistämiskeinoilla olla marginalisoivia vaikutuksia tai ne voivat häivyttää olemassa olevia tasa-arvo-ongelmia niihin puuttumisen sijaan. Kun luonnoksen palautteissa puhutaan resurssien uudelleenjaosta, tasa-arvon kohteeksi muotoillaan yksilöllinen yksilö ja identiteettiryhmien tunnustusta haettaessa tasa-arvotarkasteluiden kohteena ovat sukupuolivähemmistöt. Tasa-arvon kohteen määrittely sukupuolineutraaliksi yksilöiden tai vähemmistöidentiteettiryhmien kautta on askel kohti inklusiivisempaa koulutuspolitiikkaa, vaikkakaan kyseiset tasa-arvon tarkastelutavat eivät ole toisistaan irrallisina täysin ongelmattomia. Niiden yhdistäminen voisi potentiaalisesti edistää koulutuspoliittisen keskustelun inklusiivisuutta.

Matkalla kohti sukupuolirooleista vapaita koulutus- ja uravalintoja

Maisa Anttila (LAB-ammattikorkeakoulu)

Miia Riihimäki (Outward Bound Finland)

Suomen tasa-arvohaasteena on edelleen koulutuksen ja ammattien sukupuolen mukainen eriytyminen. Horisontaalinen sukupuolisegregaatio näkyy esimerkiksi sukupuolten palkkaeroina sekä joidenkin alojen

työvoimapulana tai työttömyytenä. Yksilötasolla sukupuolittuneet urat voivat kaventaa valintamahdollisuuksia. Niin ikään alojen sukupuolittuneisuus voi myös hidastaa ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamista. Sukupuolisegregaatio koulutus- ja työurilla on ongelma, jonka ratkaisemiseksi tarvitaan monenlaisia toimenpiteitä eri kohderyhmille. Tässä esityksessä tarkastellaan kasvatus-, opetus- ja ohjausalan keinoja sukupuolisegregaation lieventämiseksi nuorten koulutus- ja uravalinnoissa. Esityksessä lähdetään liikkeelle sukupuolisegregaation syistä ja seurauksia sekä tavoista, joilla sukupuolisegregaatiota on purettu opetus- ja ohjausalalla. Sen jälkeen esitellään sukupuolisegregaation lieventämiseen tähtääviä työkaluja, joita kasvatus-, opetus- ja ohjausalan ammattilaiset ovat pilotoineet syksyllä 2020 toteutetun valmennusohjelman aikana. Esitys pohjautuu kokemuksiin ja havaintoihin Roolipeli-hankkeen valmennusohjelmasta, jossa hyödynnetään elämyspedagogiikkaa ja kokemuksellista oppimista aikuisten ja nuorten muutoksen ja kehityksen välineenä. Valmennusohjelma koostuu luontopakkeista sekä omassa työssä nuorten kanssa toteutettavista konkreettisista kehittämistehtävistä lähijaksojen välillä. Valmennusohjelma on osa LAB-ammattikorkeakoulun ja Outward Bound Finland ry:n toteuttamaa Roolipeli-hanketta, jossa koulutetaan nuorten parissa toimivia kasvattajia, ohjaajia ja opettajia sekä kehitetään konkreettisia työvälineitä sukupuolisegregaatiota vahvistavan toiminnan tunnistamiseen ja purkamiseen. Hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto.

Kasvatus ja koulutus koronakriisissä: näkökulmana HLBTI-ihmiset ja -järjestöt

Jukka Lehtonen (Helsingin yliopisto)

Tutkin covid-19-kriisin merkitystä HLBTI-ihmisten ja -järjestöjen kokemuksissa etenkin työelämän ja koulutuksen konteksteissa. Olen koontanut 23 sähköpostihaastattelua HLBTI (homo, lesbo, bi, trans, intersukupuolinen) -järjestöjen työntekijöiltä ja aktivisteilta sekä syyskuussa 2020 kokoan kyselyaineiston HLBTI-ihmisiltä. Hyödynnän näitä aineistoja esitelmässäni, jossa keskityn tarkastelemaan kasvatuksen ja koulutuksen teemoja. HLBTI-kansalaisjärjestöt vierailevat kouluissa puhumassa sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta ja ne myös kouluttavat monien ammattialojen työntekijöitä ja opiskelijoita. Tämä koulutustoiminta on covid-19-kriisin seurauksena osin peruuntunut tai loppunut ja osin se on siirtynyt etänä tapahtuvaksi. Koulua käyvät ja opiskelevat HLBTI-ihmiset kuten muutkin ovat joutuneet siirtymään etäopiskelutilanteisiin. Osa on kokenut tilanteen ahdistavaksi ja osa taas entistä turvallisemmaksi, kun kiusaaminen on vähentynyt. Tarkastelen esitelmässäni seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen merkityksiä HLBTI-ihmisten kokemuksissa koronakriisissä selviytymisestä kasvatuksen ja koulutuksen konteksteissa.

Koulun kehittämisen teemaryhmä

Puheenjohtajat/ Chairs: **Heidi Huilla** (Helsingin yliopisto), **Sara Juvonen** (Helsingin yliopisto) ja **Raisa Ahtiainen** (Helsingin yliopisto)

Digipedagogisten ratkaisujen yhteiskehittäminen luokanopettajaopiskelijoiden syventävässä harjoittelussa

Janne Väättäjä (Lapin yliopisto)

Tutkimus tulee osaksi väitöskirjatyötä ja siinä selvitetään sitä, miten yhteiskehittämisen työtavat tukevat digitaalisten teknologioiden opetuskäytön suunnittelua luokanopettajakoulutukseen kuuluvassa luokanopettajaopiskelijoiden syventävässä harjoittelussa. Kiinnostus kohdistuu näin ollen sekä yliopiston opettajankoulutukseen että perusopetusta tarjoavaan yliopiston harjoittelukouluun harjoitteluympäristönä. Koulu esitetään kansallisessa perusasteen opetussuunnitelmassa (POPS 2014) oppivana yhteisönä, joka luo jäsenilleen edellytykset yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiselle. Koulun tulee myös luoda mahdollisuuksia opetushenkilökunnalleen projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun ja koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Tutkimus pyrkii kehittämään harjoittelun käytänteitä tukemaan yliopiston opettajankouluttajien ja opettajaopiskelijoiden sekä koulun opettajien välistä yhteistyötä digitaalisten teknologioiden opetuskäytön suunnittelussa. Kehittämistyön tulosten pohjalta muodostetaan toimintamalli digipedagogisten ratkaisujen yhteiskehittämisen tueksi. Kaikilla koulutusasteilla on tehty mittavia muutoksia opetuksen järjestämiseen liittyvien toimintatapojen osalta siirtymällä mm. etäopetukseen. Tähän on yhtenä keskeisenä syynä koronaepidemia ja sen myötä rajoitettu lähiopetuksen järjestäminen erityisesti keväällä 2020. Oppimisen tuen järjestämistä etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen suhteen pohditaan myös syksyllä 2020 vaikka lähiopetukseen liittyvät rajoitteet ovatkin keventyneet. Etäopetukseen siirtyminen on herättänyt kiinnostusta digitaalisten teknologioiden opetuskäytön suunnittelua kohtaan. Tutkimus toteutetaan toimintatutkimuksena, johon osallistuu luokanopettajakoulutukseen kuuluvan harjoittelun ohjaavia opettajankouluttajia, koulun ohjaavia luokanlehtoreita ja luokanopettajaopiskelijoita. Tutkimuksen osallistajat kehittävät harjoittelua yhteistyössä tutkijan kanssa. Toimintatutkimuksessa etsitään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin: "Miten yhteiskehittämisen työtavat tukevat digitaalisten teknologioiden opetuskäytön suunnittelua? 1. Millaisia näkemyksiä ja tavoitteita osallistujat asettavat digitaalisia teknologioita hyödyntävällä opetukselle ja oppimiselle? 2. Millaisia pedagogisia ratkaisuja digitaalisia teknologioita hyödyntävässä opetuksessa käytettiin? 3. Millaisia taitoja digitaalisten teknologioiden opetuskäyttö edellyttää opettajilta? Tutkimusaineisto koostuu tutkimuksen osallistujien yhteisissä tapaamisissa tuotetuista materiaaleista. Esityksen aiheena on tutkimuksen toteutus ja alustavien tulosten esittely.

Opettajien kokemuksia kehitysvammaisten oppilaiden etäopetuksen järjestämisestä keväällä 2020: mitä opimme?

Riikka Sirkko (Oulun yliopisto)

COVID-19 pandemian vuoksi Suomen kouluissa toteutettiin keväällä 2020 kahdeksan viikon etäopetusjakso. Jakson aikana koulujen ja opettajien tuli löytää uudenlaisia tapoja toteuttaa opetusta ja koulunkäynnin tuen antamista. Tämä toi uudenlaisia haasteita myös opettajille, joiden oppilaissa on kehitysvammaisia oppilaita, ja joiden tuen tarve voi vaihdella jatkuvasta tuen tarpeesta, satunnaiseen tuen tarpeeseen.

Tutkimuksessamme halusimme selvittää 1) Millaisia olivat kehitysvammaisia oppilaita opettavien opettajien ensimmäiset ajatukset etäopetukseen siirtymisessä? 2) Kuinka kehitysvammaisten oppilaiden etäopetus käytännössä toimi? ja 3) Mitä opettajat kokivat oppineensa etäopetusjakson aikana? Aineisto kerättiin lumipallo-otantana elektronisella kyselyllä, joka oli auki etäopetusjakson aikaa. Linkkiä kyselyyn jaettiin sosiaalisessa mediassa ja lähetettiin sähköpostilla opettajille, joiden tiedettiin opettavan kehitysvammaisia oppilaita. Kyselyssä oli pyyntö jakaa sitä eteenpäin. 96 opettajaa vastasi kyselyyn. Vastaukset analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Siirtyminen etäopetukseen oli aiheuttanut opettajille paljon huolta ja työmäärä oli lisääntynyt. Etäopetuksen toteuttamisessa opettajien välinen tasa-arvo ei näyttänyt toteutuneen muun muassa erilaisista opetusjärjestelyistä ja koulujen erilaisista laitekannoista johtuen. Ensijärkytyksen hälvennettyä opettajien asenteet etäopetusta kohtaan muuttuivat positiivisemmiksi. Olennainen asia etäopetuksen toteuttamisessa oli oppilaiden ja perheiden yksilöllisten tilanteiden ja tarpeiden huomioiminen sekä yhteyden pitäminen oppilaaseen ja hänen perheeseensä. Huoltajilla oli merkittävä asema etäopetuksen toteutumisessa ja oppilaiden tukemisessa. Etäopetuksen aikana opettajat kehittivät erilaisia tapoja toteuttaa opetusta, ja etäopetus antoi mahdollisuuden keskittyä tavallista enemmän oppilaiden yksilöllisen opetuksen toteuttamiseen. Lisäksi opettajat olivat kokeneet oman luovuuden käytön mahdollistuneen etäopetuksen aikana. Opettajien tunne ylimääräisten häiriötekijöiden puuttumisesta oli edistänyt työn tekemistä. Opettajien oman arvion mukaan heidän digitaitojensa olivat kehittyneet aivan huomaamatta etäopetusjakson aikana.

Ohjaavana opettajana etäkoulussa – erityistilannekokemus keväällä 2020

Satu Piispa-Hakala (Itä-Suomen yliopisto)

Sini Kontkanen (Itä-Suomen yliopisto)

Susanna Pöntinen (Itä-Suomen yliopisto)

Jari Kukkonen (Itä-Suomen yliopisto)

Teemu Valtonen (Itä-Suomen yliopisto)

Koulut suljettiin pikaisella aikataululla maaliskuussa 2020 COVID-19 -pandemian hidastamiseksi. Koulujen ja opettajien vastuulle jäi järjestää opetus etäkouluna vain muutaman päivän varoitusajalla. Tässä esityksessä kerrotaan ensimmäisiä tuloksia tutkimuksesta, jossa analysoidaan kyselyaineistoa, joka kerättiin eNorssi-verkoston kautta harjoittelukoulujen opettajilta (N=213). Kyselyyn vastasi sekä luokan- että aineenopettajia. Esityksessä tarkastellaan opettajien etäkoulukokemusta sekä yhteistyötä etäkoulun aikana. Näkökulma on opettajien työyhteisössä sekä ammatillisen tuen saamisessa ja antamisessa poikkeuksellisen etäkoulujakson aikana. Kansainvälisen Talis-tutkimuksen (Taajamo & Puhakka, 2019) tulosten mukaan suomalaisista opettajista vajaa 22 prosenttia kokee, että heillä on riittävät valmiudet digitaalisen teknologian hyödyntämiseen opetuksessa. Digitarpeiden tunnistaminen ja teknologian tuominen kouluhin tarvitsee rinnalle koulutusta (Voogt ym. 2013). Tutkimusten mukaan opettajien pedagoginen digi- ja teknologiaosaaminen kehittyy nimenomaan yhteistyössä toisten opettajien kanssa (Esim. Phillips 2013; Pietarinen, Pyhältö & Soini 2016). Etäkoulujakso haastoi opettajien ja koulujen digi- ja teknologiaosaamisen, joten vertaistuen ja -kouluttamisen merkitys korostui. Kun opettajia pyydettiin arvioimaan omaa suoriutumistaan perinteisellä numeroarvioinnilla (4-10), vaihtelivat arviot 6-10 välillä (ka 8,6). Avoimista vastauksista on luettavissa, että kokemus oli raskas ja työläs. Osalle opettajista kokemus oli työteliäs, mutta ei jaksamista kuormittava, osa opettajista koki etäkoulun tilanteena, jossa oma opettajuus liki rikkoontui. Yhteistyön ja tuen osalta näyttää alustavasti, että kollegiaalinen tuki, vinkkaukset teknologiasta, sisällöistä ja etäopetuspedagogiasta kannattelivat etäopetusta. Opettajat kertovat aineistossa antamastaan ja saamastaan sosiaalisesta keskustelutuesta. Opettajat kokivat myös jäävänsä helposti yksin ja tiimin tukea olisi kaivattu enemmän ja rakenteellisemmin. Haasteita liittyi myös siihen, että monissa harjoittelukouluissa oli etäjakson aikana myös ohjattavia opettajaopiskelijoita.

Onnelliset koulut

Tiiu Kuurme (Tallinnan yliopisto)

Eda Heinla (Tallinnan yliopisto)

Onko ns onnelliset koulut vaan haavekuva tai toteutunut tosiasi maassa (Eestissä), jossa PISA-n tulokset ovat kyllä huipputasoisia, mutta toisaalta ollaan huipussa myös oppilaiden huonon itsetunnon ja stressautumisen puolelta? Olimme tutkijoina ottaneet tehtäväksi kuvailla oppilaiten sekä opettajien suhtautumisia ja peilamisia semmoisten koulujen ilmapiirista, jonka maine on Eestissä korkea juuri kouluudistusta huomioiden. Opetuksen innovaation ohella oli niissä kehittämiskohteeksi koulukulttuuri kokonaan, erityisesti sen sosiaalinen ja toimijuutta herättävä ilmapiiri. Päämääräksi koulu hyvänä paikkana opettajille sekä oppilaille. Tutkittiin neljän arvostettu koulun oppilaiden (yhteensä 139 7. ja 8. luokasta) merkityksellisiä oppimiskokemuksia, toimijuutta, suhtautumisia koulua nähden, lisäksi opettajien (yhteensä 35) mielipiteitä koulun ilmapiirista, työjärjestyksestä, oppilaiden tarpeista ja oppimisesta sekä kehitystarpeista opettajana. Kouluista kaksi olivat vaihtoehtokoulut. Meidän tutkimuskysymykset olivat: 1) Minkälaisena kuvailevat koulua oppilaat koulukokemuksistansa käsin? 2) Minkälaisena koetaan kolunsa kulttuuria ja ilmapiiria opettajien mielipiteissä? 3) Minkälaiset ovat yhteydet ja erot osapuolien mielipiteissä? 4) Mitkä ovat ydinkysymykset koulusta hyvänä paikkana innostavana voimana ja kehitystarpeen herättäjänä? Aineistoa

kerättiin jokaisessa koulussa 4 päivän kuluessa: oltiin seuraamassa tunteja, haastattelemassa opettajia sekä oppilaita, tekemässä kyselylomakkeita ja kuvailemassa koulun fyysistä sekä emotionaalista ilmapiiriä. Opettajien kannalta olivat eniten merkityksellisiä ammattilainen vapaus, jaettu vastuu, yhteisöllisyys, erilaisia persoonallisuksia kunnioittava johtamistoiminta ja uusien ideoiden hyväksyminen. Opetuksen kannalta oli perusarvoksi opetus lapsista käsin. Huomattava oli ymmärtävä suhde oppilaisiin sekä pohtiminen työstänsä korkeammasta tarkoituksesta. Oppilaiden puolelta tulivat tärkeinä esiin sosiaalisten taitojen oppiminen, yhteisöllisyys, opettajien opetustaito ja perehtyneisyys, mielenkiintoinen opetus, elämänläheisyys, luottamus kouluun, itseilmaisumahdollisuudet, tarve ottaa vastuuta. Ydinkysymykseksi ns onnellisen koulun toteutumiseksi ovat ymmärtävä hyväksyvä suhde kaikkiin osapuoliin, johtamistaito yhteisöllisyyden nimissä, arkisesta korkeammat arvot ja vapaus itseään toteuttamiseksi.

Etnografinen tutkimus oppimisen ja osallistumisen mahdollisuuksista urbaanissa yläkoulussa

Tiina Luoma (Helsingin yliopisto)

Koulujen ja asuinalueiden eriytyminen on Suomessa urbaani ilmiö, jonka vaikutuksia oppilaiden oppimiseen ja hyvinvointiin on tutkittu vasta vähän. Tässä etnografisessa tutkimuksessa tarkastelen, millaisia oppimisen ja osallistumisen mahdollisuuksia oppilaille on yläkoulussa, joka sijaitsee matalan sosioekonomisen tason naapurustossa mutta jonka oppimistulokset ovat tilastollisten mittareiden mukaan paremmat kuin muissa kouluissa vastaavilla alueilla. Esitykseni pohjautuu etnografiseen aineistoon yhdestä pääkaupunkiseudulla sijaitsevasta yläkoulusta. Havainnoin lukuvuoden 2019/2020 ajan kahta seitsemättä luokkaa oppitunneilla ja koulun muussa arjessa sekä haastattelin koulun oppilaita (n = 24), henkilökuntaa (n = 14) ja oppilaiden huoltajia (n = 3). Toinen tutkimusluokista on painotetun opetuksen ja toinen yleisopetuksen luokka. Tutkimukseni teoreettinen viitekehys rakentuu sosiologi Basil Bernsteinin (2000) hahmottelemista pedagogisista demokraattisista oikeuksista (enhancement, inclusion, participation), joiden toteutumista tarkastelen tutkimuskoulussa. Tässä esityksessä keskityn oikeuksista ensimmäiseen, joka on enhancement: jokaisella oppilaalla on Bernsteinin (2000) mukaan oikeus kriittiseen ymmärtämiseen ja luottamukseen omista mahdollisuuksistaan. Itseluottamus taas on edellytys aktiiviselle toimijuudelle yhteisössä ja yhteiskunnassa. Enhancement-käsitteen avulla tarkastelen, millaisena oppimisen ja osallistumisen mahdollisuudet näyttäytyvät eri luokilta ja erilaisista taustoista (sosioekonominen ja etninen) tuleville oppilaille: mikä on koulussa mahdollista ja kenelle? Koulun kehittämisen näkökulmasta tutkimukseni tarjoaa esimerkin siitä, millaiset tekijät edistävät tai estävät oppilaiden oppimista ja myönteistä asennoitumista koulunkäyntiin koulussa, jota kaupunkien eriytymiskehityksen haasteet koskettavat monella eri tavalla.

Kaupunkikoulun kehittäminen oppilaspuhjan eriytymisen näkökulmasta

Riikka Oittinen (Helsingin yliopisto)

Marja Peltola (Helsingin yliopisto)

Venla Bernelius (Helsingin yliopisto)

Viimeaikaisten tutkimusten mukaan suomalaiset kaupunkikoulut ovat alkaneet eriytyä huolestuttavalla tavalla (esim. Bernelius & Vaattovaara 2016). Koulu ja naapurusto kytkeytyvät monin tavoin yhteen koululaisten arjessa, sillä oppilaat käyvät usein lähikoulua, koulun oppilaspuhja muodostuu alueen väestörakenteesta ja oppilaiden vertaisryhmä ja sosiaaliset suhteet muodostuvat usein paikallisessa koulussa (Bernelius 2013, 34). Koulun ja naapuruston välistä suhdetta kaupunkien eriytymisprosesseissa on kuitenkin tutkittu harvoin Suomessa laadullisesti oppilaiden näkökulmasta. Tutkimuksessani vastaan tähän tarpeeseen tarkastelemalla, miten koulu ja naapurusto kietoutuvat yhteen oppilaiden alueellisten elämän osa-alueiden

tasolla. Tutkimuksessani sovellan van Hamin ja Tammarun (2016) luomaa uutta segregaatiotutkimuksen lähestymistapaa (domains approach), jossa tarkastellaan elämän osa-alueiden (life domains) eriytymistä tilassa ja ajassa. Tutkimuksessani analysoin oppilaiden arkeen liittyviä tila-aika polkuja: missä oppilaat käyvät (elämän osa-alueet), keitä he kohtaavat, keiden kanssa he ovat vuorovaikutuksessa ja kuinka sosiaalisesti ja etnisesti sekoittuneita vuorovaikutukset ovat. Väitöskirjassani pyrin luomaan uudenlaisen kaupunkimaantieteellisen teoreettisen välineen oppilasohjan eriytymisen laadulliseen tarkasteluun suomalaisen koulun kontekstissa. Tutkimuksessani tarkastelen, missä määrin oppilaiden alueelliset elämän osa-alueet (asuminen, koulun arki, vapaa-aika, liikkuminen alueella, julkisen tilan käyttö ja sosiaaliset suhteet) ovat eriytyneitä paikallisessa koulussa ja naapurustossa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälaisia tila-aika polkuja oppilaiden elämän osa-alueet muodostavat, missä määrin polut kohtaavat tai eroavat toisistaan ja minkälainen rooli koululla on polkujen yhdistämisessä tai erottamisessa. Etnografinen aineistoni sisältää havainnointia (48 päivää) ja kouluyhteisön haastatteluja (n=42) yhdestä peruskoulusta (7.-8.-luokat) lukuvuodelta 2019-2020. Tutkimuskoulu sijaitsee kaupungin keskiarvoon verrattuna matalan sosioekonomisen tason naapurustossa pääkaupunkiseudulla. Tutkimus on osa Paikallinen koulutuseetos - tutkimushanketta, jossa tutkitaan hyvin toimivia peruskouluja ja kaupunkien eriytymisen haasteita. Tässä esityksessä tarkastelen tutkimuksen alustavia tuloksia oppilaiden haastatteluiden (n=22) ja kenttäpäiväkirjojen pohjalta.

Pahamaineisia kouluja pahamaineisissa kaupunginosissa?

Heidi Huilla (Helsingin yliopisto)

Venla Bernelius (Kaupunkitutkimusinstituutti URBARIA, Helsingin yliopisto)

Isabel Ramos Lobato (Kaupunkitutkimusinstituutti URBARIA, Helsingin yliopisto)

Kaupunkisegregaation ja koulujen eriytymisen tilastollinen yhteys on osoitettu useissa viimeaikaisissa tutkimuksissa eri puolilla Eurooppaa, myös Suomessa. Sosioekonomisin ja etnisin perustein tapahtuva kaupunginosien eriytymiskehitys ruokkii koulujen eriytymistä ja toisaalta koulujen eriytyminen vaikuttaa perheiden muuttopäätöksiin. Koulujen ja kaupunginosien maineilla on tässä kehityksessä oma roolinsa. Tässä tutkimuksessa valotetaan sitä, miten maineet toimivat eriytymisen mekanismeina koulujen ja kaupunginosien tasolla Helsingissä. Tutkimuksessamme analysoimme etnografisesti tuotettua haastatteluaineistoa (N=140) neljän sosioekonomisesti matalan tai heterogeenisen kaupunginosan neljältä alakoululta ja tuomme sen yhteen koulujen alueellista ja sosiaalista koostumusta kuvaavan kvantitatiivisen aineiston kanssa. Tässä esityksessä keskitymme kuvaamaan laadullisen aineiston havaintoja ja pohtimaan niitä koulujen kehittämisen näkökulmasta. Haastatteluihin osallistui koulun henkilökuntaa, huoltajia ja oppilaita. Analysoimme aineistoa Kernsiä ym. (2013) seuraten imagon, maineen ja stigman käsitteiden avulla. Ymmärrämme imagon jaetuksi ymmärrykseksi kaupunginosasta ja koulusta. Maineella puolestaan tarkoitamme ymmärrystä siitä, miten muut näkevät alueen tai koulun. Tämän metatason ymmärryksen kanssa voidaan olla samaa tai eri mieltä. Siinä missä imago ja maine voivat olla hyviä tai huonoja, stigma viittaa tilanteeseen, jolla on vain negatiivisia seurauksia. Se on sisäistetty ja vaikeasti muutettavissa oleva huonon maineen kielteinen seuraus. Tuloksissa näkyy, että tutkimuskoulut ja kaupunginosat eroavat toisistaan maineiltaan ja koulun toimijat joutuvat luovimaan ansaitsemattomiltakin tuntuvien käsitysten, jopa stigmatisoitujen asemien, kanssa arjessaan. Koulut ovat onnistuneet paikallisesti tuottamaan hyvän imagon lisäksi positiivisen maineen kaupunginosaan kohdistuvista epäluuloista huolimatta. Yksi kouluista joutuu kuitenkin kamppailemaan stigmatisoidun aseman kanssa, joka tuottuu suhteessa ympäröiviin kaupunginosaan, ja jolla on vaikutuksia myös oppilaiden kanssa toimimiseen. Kuvaamme esityksessä tarkemmin näitä dynamiikkoja ja pohdimme koulujen ja niiden sijaintialueiden yhteyden vaikutuksia koulujen toimintaan ja kehittämiseen.

Facilitating the development of research-based practice in schools: theorising the implementation of dialogic teaching interventions

Riikka Hofmann (University of Cambridge)

There is significant emphasis in the UK and beyond on evidence-based practice as a way of supporting school-led teaching and learning improvement. One research-based approach to improving teaching/learning supported by large-scale evidence is dialogic teaching. Research shows that dialogic approaches, drawing on interaction and students' ideas, can improve learning outcomes (Mercer et al., 2020; Resnick et al., 2015; EEF, 2020). However, it also shows that changing classroom dialogic practice is difficult and the challenge for many educators is to make use of up-to-date research. Researchers are similarly challenged to promote meaningful impact of research findings. This paper develops a conceptual implementation model for understanding and facilitating the use of research-based dialogic practice in schools. It integrates findings from two large-scale observational intervention studies in British and Finnish secondary schools to develop the triadic model and offer an operationalisation of the ways in which it can support the development of educational practice in schools. This model describes in operational terms findings on whole-class and small-group dialogues that can foster learning and ways in which teachers can support these. Secondly, it links these with findings on how classroom practice can change in this way, drawing on research on the multi-dimensionality of classroom dialogue norms and role of teacher noticing. Thirdly, it illustrates how we can overcome the challenge that pedagogic innovations are often curtailed by perceived risks. The paper develops a theorised alternative to often unsuccessful efforts to influence educational practice through research based on disseminating findings to practitioners and policy-makers.

Kokeillaan itse – draaman työtapojen tutorointi käytännössä

Sanni Swahn (Itä-Suomen yliopisto)

Väitöstutkimukseni ”Draaman työtavat tutoroinnilla tutuksi” keskittyy jo työssä olevien opettajien täydennyskoulutukseen ja tutorointiin. Draamakasvatus ja draaman työtapojen käyttö useiden peruskoulun oppiaineiden opetuksessa on vahvasti esillä vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteissa. Draaman työtavat mainitaan läpikäyväenä sovelluksena, joka voidaan liittää lähes mihin oppiaineeseen hyvänsä. Draaman työtapojen koulutusta tai tutorointia ei ole kuitenkaan organisoitu laajemmin peruskoulun opettajille Opetus- ja kulttuuriministeriön tai Opetushallituksen toimesta. Tutkimukseni ensimmäinen artikkeli keskittyi tarkastelemaan aineenopettajien asenteita ja taustatietoja draamakasvatuksesta sekä draaman työtavoista, kun vuoden 2016 opetussuunnitelma astui voimaan. Pidin Kasvatustieteen päivillä 2018 esityksen ensimmäiseen artikkeliin liittyen. Toisessa artikkelissa ja tässä esityksessäni kuvaan haastatteluaineiston, tutkijapäiväkirjan sekä hankemateriaalien pohjalta tutoropettajan ja erityisesti draaman työtapoja tutoroivan opettajan työskentelyä ja yhteistyötä muiden opettajien kanssa. Aineisto on kerätty vuosina 2016-2019 tutkimukseni yhteistyökoulun opettajilta ja draamaopettajilta Joensuusta, Salosta, Espoosta sekä Kuopiosta. Kuopiosta haastatteluja on myös Opetushallituksen Uusi peruskoulu -hankkeen tutoropettajilta. Tutkimukseni tämä osio liittyy Kuopion kaupungin Osaavat opettajat – onnelliset oppijat -hankkeen osaan nimeltä Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen draamakasvattajan tuella opettajille ja 4. ja 8. luokan oppilaille. Hankkeeseen osallistuneiden opettajien ja tutkimuksen yhteistyökoulun opettajien kanssa tehtyjen opetuskokonaisuuksien pohjalta olemme laatineet yhdessä Kuopion kaupungin draamakasvattaja Anni Marinin kanssa Kokeillaan itse -oppaan. Tässä vapaasti ladattavissa olevassa oppaassa esittelemme draaman työtapojen käyttöä eri oppiaineiden opetuksessa. Osaavat opettajat – onnelliset oppijat -hanke: <https://peda.net/kuopio/yhteiset-hankkeet/oooo/tjvo>
Kokeillaan itse -opas: <https://peda.net/kuopio/muu-toiminta/kulttuuri-polku/kokeillaan-itse>

Taidepohjainen ekososiaalinen pedagogia osana koulujärjestelmää. Kohti empaattisempaa ymmärrystä

Taina de Carvalho (Painovoima ry)

Millainen olisi maailma, jossa tuleva sukupolvi osaisi elää harmoniassa ympäristön kanssa? Miten voimme tukea lasten kasvatusta sitä kohti? Ekososiaalinen sivistys on tullut peruskoulun opetussuunnitelmaan edistämään muutosta nykyisestä, ympäristöä kuormittavasta elämäntavasta kohti kestävämpää elämäntapaa. Tällä ekososiaaliksiin aikakaudella olisi ratkaisevaa lisätä oppilaiden tietoisuutta siitä, että olemme osa elämän verkkoa ja pohtia kuinka muuttaa suhtautumistamme maailmaan nähden, uuden tulevaisuuden luomiseksi. Vuonna 2012 aloin kehittämään taidepohjaista ekososiaalista pedagogiaa (TEP), jota on vastedes käytetty useissa Päijät-Hämeen kouluissa, yhteistyössä opettajien kanssa. Lähdin pohtimaan, miten antaa seuraavalle sukupolvelle mahdollisuus luoda empaattisempi ihmiskunta, joka on tasapainoinen, vastuullinen ja ymmärtää yhteydet asioiden välillä. TEP avaa empatiakykyä kehittävästä lähestymistapaa, joka vastaa kasvatuksen haasteisiin, kasvattamalla oppilaiden ekososiaalisia taitoja. Kyseessä on luova, monitaiteinen ja aistinen menetelmä, joka pohjautuu ekspressiiviseen taideterapiaan. Menetelmän lähestymistapana on fenomenologia, joka lähestyy elämän ilmiöitä ilman ennakkoluuloja. Taide on polku, millä luodaan dialogi itsen ja ilmiöiden välille. Osallistamalla prosessiin, mahdollistetaan uudenlaisen tiedon kumpuaminen kokemuksesta ja osallistujien sisimmästä, joka on vuorovaikutuksessa ilmiöiden kanssa. Käytännössä menetelmä tarjoaa oppilaille turvalliset puitteet kokoontua yhdessä tutkimaan elämän ilmiöitä taiteen avulla. Prosessissa tullaan nähdä ja kuulla. Yhteenkuuluvuuden tunne ja side oppilaiden kesken ja opettajan välille vahvistuvat. Syntynyt ymmärrys ja arvostus elämän monimuotoisuudesta edistävät toimimaan sen mukaisesti. Menetelmän vahvuutena on kokonaisvaltaisuus, joka antaa oppilaille käsityksen estetiikasta, kehittää mielikuvitusta ja kriittistä ajattelua ja tukee akateemisia saavutuksia. Samalla se ennaltaehkäisee syrjäytymistä, vähentää kiusaamista ja kartoittaa oppilaiden henkilökohtaisia haasteita. Tällaiselle elämänlähtöiselle kasvatustilanteelle olisi tarvetta opetussuunnitelmassa ja elämäntapojemme muuttamisessa. Esittelyssä haluan tuoda esiin menetelmän filosofian ja sen mahdollisuudet peruskoulujen opetussuunnitelmassa sekä käsityksen sen käytöstä koulujärjestelmässä ja aikaansaaduista tuloksista.

Koulukoulu – lyhytverkkokurssi peruskoulusta koululaisten huoltajille

Niclas Sandström (Helsingin yliopisto ja Tampereen yliopisto)

Päivi Nilivaara (Tampereen yliopisto / Innoline Oy)

Tarja Tuomainen (Oppiva-verkosto / Edita Publishing)

Mikä on säilynyt peruskoulussa ennallaan, entä mikä on muuttunut? Viimeisin perusopetuksen opetussuunnitelmauudistus ja siihen liittyvät pedagogiset kehityskulut, kuten oppiainerajat ylittävät monialaiset oppimiskokonaisuudet, ovat saaneet tiedotusvälineissä aikaan keskustelua, josta välittyy moninainen, joskus koulutyötä häiritseväkin kuva peruskoulun arjesta. Tässä esityksessä esitellään Koulukoulu (koulukoulu.fi), maksuton syksyllä 2020 julkaistu lyhytverkkokurssi, joka päivittää koululaisten huoltajien tietoja ja käsityksiä peruskoulun arjesta. Kurssin tavoitteena on syventää jaettua ymmärrystä tämän päivän koulunkäynnistä ja näin muodostaa parempaa yhteistyötä koulun ja kodin välille. Lasten vuoksi. Koulukoulu on rakentunut monialaisena yhteistyönä. Hankkeen rahoittaja on Opetushallitus. Kurssin voi käydä joustavasti ajasta ja paikasta riippumatta puhelimitse, tabletilla tai näyttöpöytätyönä. Koulukoulun voi suorittaa osissa ja mukaan voi hypätä milloin tahansa. Verkkokurssi tehtiin kouluksi koulusta eli siitä, mitä nykyisessä perusopetuksessa tapahtuu niin oppiaineiden kuin vuorovaikutuksen ja tulevaisuustaitojenkin osalta. Verkkokurssi koostuu viidestä teemasta: ”Mitä ja miksi koulussa opitaan?”, ”Peruskoulun perusta”,

”Miten ja missä opitaan?”, ”Miten lapsen oppimista ja osaamista arvioidaan ja tuetaan?”, sekä ”Miten koti ja koulu pelaavat parhaiten yhteen?”. Teemojen läpi kuljettuaan Koulukoululaiset ovat suorittaneet erilaisia tehtäviä ja aktivointeja sekä nähneet, mitä muut verkkokurssin käyneet ovat vastanneet eri tehtäväosioissa ja minkälaisia visioita kurssilla on muodostunut. Koulukoulun interaktiivinen verkkosivusto kertoo aktiivisuudesta Suomen kunnissa: kuinka monta koulua, opettajaa ja oppilasta niissä on ja kuinka moni on suorittanut Koulukoulun. Mukaan kutsutaan kaikki. Hankkeessa kertyy muutaman vuoden aikana runsaasti tutkimusaineistoa, jota käytetään peruskoulun kehittämiseen sekä kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen tukemiseen. Esityksessä kerrotaan ensimmäisen syksyn aikana karttuneesta aineistosta ja kurssin vastaanotosta. Tavoitteena on saada 400 000 suomalaista huoltajaa ja peruskoulusta kiinnostunutta suorittamaan Koulukoulu.

Opettajien kehittäjätoimijuus koulujen toimintakulttuurin muutoksen ja digitalisaation tukena

Hanna Reinius (Helsingin yliopisto)

Ida Kaukinen (Helsingin yliopisto)

Tiina Korhonen (Helsingin yliopisto)

Kalle Juuti (Helsingin yliopisto)

Kai Hakkarainen (Helsingin yliopisto)

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme opettajien kehittäjätoimijuutta koulujen toimintakulttuurin muutoksen ja digitalisaation kontekstissa. Kehittäjätoimijuuden määrittelemiseen käytämme transformatiivisen toimijuuden käsitettä (esim. Stetsenko, 2008; Vähäsantanen, 2015), jota tarkastelemme tutkimukseen osallistuneiden opettajien ammatillisten kokemusten (menneisyys), työtä tukevien resurssien ja verkostojen (nykyinen ympäristö) sekä ammatillisten tavoitteiden (tulevaisuus) (Biesta, Priestley & Robinson, 2015) kautta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää mitkä tekijät ovat vaikuttaneet opettajien innovaattoriroolin kehittymiseen, miten opettajat positioivat oman roolinsa suhteessa koulun kehittämistyöhön sekä minkä tekijöiden he kokevat tukevan innovaatiotyötään. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla (Kasko) työskentelevien asiantuntijaopettajien kanssa. Näiden oman opetustyönsä ohella asiantuntijaopettajina toimivien opettajien työn tarkoituksena on tukea Kaskon kouluja ilmiöopetuksessa, portfolio-pedagogiikassa ja arvioinnissa, oppimisen virtuaalisten ja fyysisten tilojen muutoksessa, steam-pedagogiikassa sekä kielitietoisuudessa. Vuoden 2019 aikana haastattelimme tästä ryhmästä 12 opettajaa. Aineistoa on analysoitu kehittäjäopettajien toimijuuden rakentumisen näkökulmasta. Alustavien tuloksien perusteella rakentuu kuva eri tasoille jakautuvasta kehittämistoiminnasta (oma opetus - oma koulu - kaupungin taso - kansallinen taso), kehittämistoimintaan vaikuttaneista avaintapahtumista, oppilaiden roolista kehittämistoiminnassa sekä kehittämistoimintaa tukevista tekijöistä. Oleellisena osana opettajien kehittäjätoimijuudesta nousee esille tavoitteellinen ammatillinen kehitys, jota halutaan hyödyntää oman opetuksen lisäksi koko työyhteisön tasolla. Halu jakaa proaktiivisesti osaamistaan sekä oman koulun tasolla että laajemmin samalle toimialalle nousi tehdyissä haastatteluissa vahvasti esille. Oman opetustyön koettiin tukevan kehittämistyötä, sillä se tarjosi mahdollisuuden innovaatioiden testaamiseen ja käytännön kokemusten kerryttämiseen. Tehtyjen haastattelujen perusteella opettajien kehittäjätoimijuutta tukevat tekijät jakautuvat episteemisiin, sosiaalisiin sekä teknisiin tekijöihin. Opettajat kokivat vahvasti saavansa tukea kehittämistoimintaan oman osaamisensa ja tiedon kasvattamisesta, samanhenkiseen verkostoon kuulumisesta ja yhteisöllisestä ajatusten ja ideoiden kehittämisestä sekä kaupungin ja koulun tarjoamista resursseista ja rakenteista.

Opettajat uudistuksen kohteina ja toimijoina opetussuunnitelman paikallistason uudistuksessa

Annika Palomäki (Tampereen yliopisto)
Tiina Soini-Ikonen (Tampereen yliopisto)
Kirsi Pyhältö (Helsingin yliopisto)
Janne Pietarinen (Itä-Suomen yliopisto)

Opettajien keskeinen asema koulun arjessa korostuu, kun puhutaan koulun muutoksesta. Toisaalta koulun ei katsota muuttuvan ilman opettajan panosta, toisaalta nimenomaan opettaja nähdään muutoksen kohteena. Opetussuunnitelma luo kuitenkin normatiiviset raamit opettajien työlle, ja edellinen laaja perusopetuksen opetussuunnitelman uudistus tarjosi myös opettajille mahdollisuuksia vaikuttaa sen tavoitteisiin erityisesti vahvasti painotetulla paikallisella tasolla. Tutkimuksen kohteena ovat paikallistason koordinaatioryhmissä opettajiin kohdistetut tavoitteet prosessin edetessä sekä näiden ryhmien kokemukset opettajien toimijuudesta uudistuksessa. Tutkimusaineistona on paikallisten opetussuunnitelmien koordinaatioryhmien haastattelut, joka on kerätty 12 erikokoisesta tutkimuskontekstista ympäri Suomea. Haastattelut on tehty paikallisen työn alussa ja lopussa, keväällä 2015 ja 2016. Aineisto on kerätty osana Koululla on väliä -hanketta, joka seurasi opetussuunnitelman uudistusta valtionhallinnosta koulujen arkeen. Opettajiin kohdistui paljon odotuksia. Heidän odotettiin toimivan uudistuksen myötä yhteistoiminnallisemmin ja ketterämmin, osallistavan oppilaita oppimisprosessiin sekä luovan kokonaisvaltaisia oppimiskokemuksia. Kehittämisen vastavuoroisuutta pyrittiin lisäämään luomalla opettajien muutokseen kohdistuvaa toimijuutta vahvistavia rakenteita sekä paikoin myös huomioimalla muutoksen herättämä vastustus.

Opettajan ammatillisen toimijuuden kehittymisen profiilit

Roosa Yli-Pietilä (Tampereen yliopisto)
Tiina Soini-Ikonen (Tampereen yliopisto)
Janne Pietarinen (Itä-Suomen yliopisto)
Kirsi Pyhältö (Helsingin yliopisto)

Vahvaa ammatillista toimijuutta kokevat opettajat pyrkivät jatkuvasti oppimaan ja kehittymään työssään (Pyhältö et al., 2012, 2014; Pietarinen et al., 2016; Soini et al., 2016). He todennäköisesti myös voivat hyvin, suhtautuvat positiivisesti koulun kehittämiseen ja saavat oppilaat oppimaan (Eccles & Roeser, 2011; Hargreaves & Fullan, 2012; Pyhältö et al., 2015; Vermunt & Endedijk, 2011). Opettajan ammatillisen toimijuuden kokemus rakentuu opettajan halusta oppia (motivaatio), uskosta oppimisen mahdollisuuteen (minäpystyvyys) ja oppimisen taidoista (strategiat) (Pietarinen et al. 2016; Soini et al., 2016). Opettajien kokemien työuupumusoireiden ja käyttämien itse- ja yhteissäätelystrategioiden yhteys koettuun ammatilliseen toimijuuteen on myös todettu useissa tutkimuksissa (Tikkanen et al., 2020; Väisänen, 2019; Heikonen et al. 2016; Soini et al. 2016; Yli-Pietilä et al., submitted). Tutkimukset ovat kuitenkin pääasiassa olleet muuttujakeskeisiä ja tarvitaankin lisää tietoa siitä, miten opettajien henkilökohtaiset kokemukset ammatillisen toimijuuden kehittymisestä vaihtelevat ja mitkä tekijät ovat yhteydessä näihin erilaisiin kehityskuluihin. Tässä tutkimuksessa selvitettiin pitkittäisen latentin profiilianalyysin keinoin, millaisia erilaisia kehityskulkuja opettajien ammatillisen toimijuuden kokemuksissa on. Toinen tavoite oli selvittää, miten opettajien kokemat työuupumusoireet ja käyttämät proaktiiviset strategiat olivat yhteydessä näihin kehityskuluihin. Kyselytutkimukseen osallistui 1920 suomalaista luokanopettajaa 73:lta koululta. Aineistonkeruu toteutettiin vuosina 2016, 2017 ja 2018 yhtä aikaa uuden opetussuunnitelman (POPS 2014) käyttöönoton kanssa. Analyysissa löydettiin neljä erilaista ammatillisen toimijuuden kehittymisen profiilia: 1) vahva ja pysyvä toimijuus, 2) kohtalaisen vahva toimijuus, 3) nouseva toimijuus ja 4) laskeva toimijuus. Suurin osa opettajista koki vahvaa tai kohtalaisen vahvaa toimijuutta ja nämä kehityskulut olivat myös

yhteydessä vähäisempiin työuupumusoireisiin ja valmiuksiin käyttää erilaisia proaktiivisia strategioita hyvinvoinnin säätelyssä.

Sivistysjohtaja koulutuksen kehittämisen keskiössä

Aija Rinkinen (Maailmanpankki)

Esitys perustuu Aija Rinkisen maaliskuussa 2020 julkaistuun väitöstutkimukseen "Rautaa ja ruostetta, Kuntien perusopetuksesta vastaavien ylimpien viranhaltijoiden näkemyksiä perusopetuksen vahvuuksista ja kehittämiskohteista". Tutkimus pyrkii tunnistamaan teemoja, joihin valtakunnallisesti ja paikallisesti tulisi kiinnittää huomiota oppivelvollisuusikäisten perusopetusta kehitettäessä. Kysymyksessä on kasvatustieteellinen tutkimus, jolla on hallinnollinen ja organisatorinen painotus. Tutkimusaineisto kerättiin vuonna 2016 sähköisellä puolistrukturoidulla kyselylomakkeella. Kyselyyn vastasi 154 kuntien ylintä perusopetuksesta vastaavaa viranhaltijaa. Selkeyden vuoksi heistä käytetään nimikettä sivistysjohtaja, joka oli vastanneiden yleisin virkanimike. Tutkimuksen vastausprosentti oli 45. Perusopetuksen vahvuuksia löydettiin 11 ja kehittämiskohteita 15. Huomionarvioista oli, että osa sivistysjohtajien vahvuuksina esiin tuomista teemoista muodostui myös kehittämiskohteeksi, kuten perusopetuksen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä oppilaiden tukeen liittyvät kysymykset. Myös opettajuuteen liittyi molempia puolia. Lisäksi sivistysjohtajien näkemykset jakautuivat, eli vaikka teema tuloksissa painottui vahvuudeksi tai kehittämiskohteeksi, sille esitettiin myös vastakkaisia näkemyksiä. Näistä syistä teemoja tarkasteltiin vahvuudet ja kehittämiskohteet yhdistäen. Tarkastelu tehtiin erilaisista organisatorisista näkökulmista, jota varten rakennettiin viitekehys synteetinä neljästä organisaatiojaottelumallista (Bolman & Deal 2017; Louis ym. 1999; Seeck 2013; Sergiovanni 2007; 2009). Näkökulmiksi muodostuivat rakenteellinen näkökulma, henkilöstönäkökulma sekä symbolinen ja kulttuurinen näkökulma. Lisäksi tuloksia tarkasteltiin hallinnollisesti valtakunnalliselta sekä paikallisen opetuksen järjestäjän eli kunnan tasolta. Sivistysjohtajien vastauksista esille nousseet teemat liittyivät toisiinsa ja olivat monikerroksisia. Osa teemoista ilmaisi tarpeen yksittäisiin ja konkreettisiin kehittämistoimenpiteisiin, kun taas toiset olivat varsin laajoja ja periaatteellisia. Osa kehittämistoimista voidaan tehdä paikallisella tasolla kunnissa, ja osa tarvitsee valtakunnallisen päätöksen toteutuakseen. Tulosten mukaan perusopetuksessa on myös runsaasti vahvuudeksi luokiteltavaa, jonka varaan kehittämistä voidaan rakentaa. Esityksessä avataan tutkimusta sekä sen tuloksia, sekä kuvataan sivistysjohtajan tärkeää asemaa koulutuksen kehittämisessä valtakunnallisten ja paikallisten tarpeiden ristipaineessa.

Lukiokoulutuksen uudistamis- ja tulevaisuusdiskurssit

Taina Lehtonen (Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius)

Tutkijan kiinnostukseni kohdistuu rehtoreiden näkemykseen lukiokoulutuksen uudistamisesta ja tulevaisuudesta. Miten rehtorit toteuttavat lukion uudistamista koulutuksen ulkopuolelta ja yhteisöstä nousevien tavoitteiden viidakossa? Tämän tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat asettuvat johtamiskoulutukseen, mutta myös koulutuksen tulevaisuudenkuvia koskevaan tutkimukseen. Tutkimukseni tavoitteena on saada tulokseksi lukiokoulutuksen kestävä uudistamisen malli, keskeiset toimijat ja lukioyhteisön tulevaisuustietouden edistäminen. Tutkimuksen toteuttamiseksi olen haastatellut kokeneita lukioiden rehtoreita selvittääkseni, millaisia lukiokoulutuksen diskursseja rehtoreiden puheesta on tunnistettavissa lukion uudistamisesta, ja mitä diskurssit kertovat lukiokoulutuksen tulevaisuudesta. Lisäksi tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten uudistamisen diskurssit suhteutuvat lukiokoulutusta koskevissa koulutuspoliittisissa normiasiakirjoissa esitettyihin tavoitelausemiin. Tutkimukseni on nyt sisällön

analyysivaiheessa. Havaittavissa on lukuisia jännitteitä niin rehtoreiden näkemyksissä kuin erityisesti rehtoreiden näkemysten ja koulutuspoliittisten tavoitteiden kesken. Tässä esitelmässä keskustelutan tutkimusaineistosta esiin nostamani merkityksiä lukion uudistamisesta ja tulevaisuudesta. Haasteena on myös laajentaa ymmärrystäni osallistujien kanssa uudistamisen ja sen johtamisen kompleksisuudesta. Suomalaisen lukiokoulutuksen uudistamisesta päätettiin Sipilän hallituksen puoliväliriihessä 2017. Tavoitteena oli lukiokoulutuksen kokonaisvaltainen uudistaminen osana suomalaisen koulutusjärjestelmän laaja-alaisempaa uudistusta. Lukiokoulutuksen uudistamiseen vaikuttaa peruskoulun opetussuunnitelman uudistaminen 2016, ammatillisen koulutuksen reformi 2018 sekä korkeakoulujen valintakoeuudistus. Lukiouudistuksen kuten muidenkin koulutuspoliittisten päätösten taustalla ovat mm. ympäröivän yhteiskunnan muuttuminen, osaamisen vahvistaminen, globalisaatio sekä digitalisaatio. Lukiouudistusten vauhtia kuvaa se, että lukiouudistuksen uusin uudistus käynnistettiin siinä vaiheessa, kun lukiossa oli menossa sähköisen ylioppilastutkinnon toteuttaminen, tuntijakokeilu 28 lukiossa sekä vuonna 2016 käyttöön otetun opetussuunnitelman toteuttaminen. Toisaalta lukiokoulutuksen uudistamistavoitteita nousee lukioyhteisön sisältä ja koulutuksen järjestäjän taholta. Väestöennusteet ja asutuksen keskittyminen sekä koulutuksen järjestäjän talous eivät voi olla vaikuttamatta lukiokoulutuksen uudistamiseen. Lukion rehtori vastaa lukion kehittämisestä ja toiminnan arvioinnista yhdessä lukioyhteisön kanssa.

Examining collective teacher efficacy in relation to principal efficacy and school climate

Takumi Yada (University of Jyväskylä)

Hannu Savolainen (University of Jyväskylä)

This study aims to examine collective teacher efficacy, which refers to beliefs about the conjoint capability of school members to deal with difficult challenges as well as enhance student's learning (Goddard et al., 2004), in relation to principal efficacy and school climate. Although Finnish teachers have been internationally lauded for high quality, their participation in collaborative processes is not a common practice in Finland (OECD, 2019), and Finnish teachers tend to work in solitude (Fornaciari, 2019). Because of the needs of students becoming more diverse and complex nowadays, such situation does not allow teachers to handle challenges alone and collective efficacy is required to meet students' needs (Ross et al., 2010). It is natural to assume that school-level factors, such as principals' belief in leadership and school climate, affect collective efficacy. However, previous studies have not explored collective efficacy in relation to school-level variables, such as principal efficacy and school climate. A total of 70 Finnish schools participated in the study. Data were collected from 767 educators (teachers and principals) using a survey in 2013. The effects of school-level variables including principal efficacy and school climate on collective efficacy were tested by utilising multiple regression analysis. Each variable was aggregated at school-level. The result indicated that principal efficacy and school climate were statistically positively associated with collective teacher efficacy. This study suggests building teacher professionalism in Finland goes more towards collaboration by presenting the relationships between principal efficacy, school climate and collective efficacy.

Yhteisopettajuus kehittämisen ja muutoksen välineenä

Tellervo Härkki (Helsingin yliopisto)

Henriikka Vartiainen (Itä-Suomen yliopisto)

Yhteisopettajuus yhdistetään monesti erityisopetukseen ja inklusioon (Saloviita & Takala, 2010) sekä opettajien osaamisen kehittämiseen (Rytivaara & Kershner, 2012). Vähemmälle huomiolle tuntuu jääneen yhteisopettajuuden rooli muutoksen välineenä. Tuore kirjallisuuskatsaus (Härkki, Vartiainen, Seitamaa-

Hakkarainen & Hakkarainen, painossa) avaa yhteisopettamisen historiaa useissa koulujen kehittämishankkeissa sekä laajemmissa, esimerkiksi kansallisen tason opetuksen reformeissa eli koulutusjärjestelmään kohdistuvissa ns. toisen tason muutoksissa (eng. Second-order educational change, Ertmer, 1999). Tutkimuksemme sijoittuu kotimaisen peruskoulun opetussuunnitelmamuutoksen kontekstiin ja tarkastelee yhteisopettajuutta erityisesti käsityöoppiaineessa, oppiaineen historian suurimpien muutosten toteutumisen kautta. Keräsimme tutkimusaineistoja OKM:n rahoittamassa kehittämissuunnitelmassa kahden vuoden aikana kuudesta koulusta ja kahdeksalta yhteisopettaneelta opettajaparilta. Haastatteluaineistoista tunnistimme kolme yhteisopettajuuden profiilia sekä opettajien kannalta merkityksellisiä muutoksen toteutumisen esteitä. Aineiston pohjalta esitämme mallia, jossa yhteisopettajuutta ei käsitellä opettajien varassa lepävänä toimintana, vaan jossa kouluyhteisö ja laajempi konteksti näyttelee merkittävää osaa muutoksen kestävässä toteutumisessa. Suosittelemme toisen tason muutoksiin liittyvän yhteisopettajuustutkimuksen erottamista omaksi tutkimusaiheekseen, jolloin voidaan keskittyä nimenomaisesti muutosten ja kehittämishankkeiden onnistuneeseen läpivientiin vaikuttaviin tekijöihin sekä näiden tekijöiden vuorovaikutukseen.

Uutta luova asiantuntijuus -hanke koulussa - Oppilaiden koettu akateeminen minäpystyvyys monialaisessa oppimiskokonaisuudessa

Anne Martin (Jyväskylän yliopisto)

Mirja Tarnanen (Jyväskylän yliopisto)

Vili Kaukonen (Jyväskylän yliopisto)

Teppo Toikka (Jyväskylän yliopisto)

Eija Räikkönen (Jyväskylän yliopisto)

Emma Kostianen (Jyväskylän yliopisto)

Ville Vauhkonen (Jyväskylän yliopisto)

Monialaiset oppimiskokonaisuudet (MOK) ovat osa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja linkittyvät opetuksen eheyttämiseen, oppiainerajoja ylittävään sekä ilmiölähtöiseen oppimiseen. Oppiaineintegraatio ja monialainen oppiminen voivat tukea oppilaan laaja-alaista osaamista, kuten osallistumista, luovaa ongelmanratkaisua ja monilukutaitoa. Tämä tutkimus selvittää muutoksia oppilaiden koetussa akateemisessa minäpystyvyydessä (academic self-efficacy), joka on vähemmän tutkittu aihe monialaisen oppimisen kontekstissa. Tässä tutkimuksessa lähestymme aihetta MOK-projektin kautta, joka toteutettiin yhteistyökoululla 5.-8.-luokkalaisille (N=245) yhteistyössä koulun opettajien ja henkilökunnan, opettajankouluttajien ja opettajaopiskelijoiden kanssa. MOK toteutettiin tutkivan oppimisen periaatteita noudattaen. Viikon mittaisessa MOK-projektissa oppilaat jaettiin ikäsekoitteisiin pienryhmiin. Oppimiskokonaisuuden aihe oli terve elämä, ja siihen linkittyivät usean oppiaineen, kuten äidinkielen ja matematiikan perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet. Projekti oli osa OKM:n rahoittamaa Uutta luova asiantuntijuus (ULA) -hanketta, joka pyrkii kehittämään opettajankoulutusta ja tukemaan opettajien elinikäistä oppimista sekä koulun kokonaisvaltaista kehittämistä. MOK-projektin laajempi tavoite oli tukea koulujen yhteisöllistä kehittämistä. Tutkimusaineistoa kerättiin kahden kouluviikon aikana, joista ensimmäisen kontrolliviikon aikana opiskeltiin oppiainekohtaisemman opetussuunnitelman mukaan ja toisen interventioviikon aikana monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnitelman mukaan. Aineistonkeruu toteutettiin keräämällä oppilailta vastauksia päivittäisillä kyselylomakkeilla, jotka koostuivat kahdesta mittarista Achievement Emotions Questionnaire (AEQ) ja ClassMaps Survey (CMS)) valituista kysymyksistä. Taustamuuttujina kerättiin mm. oppilaiden itsearviot matematiikan, äidinkielen ja ryhmätyötaitojen tasosta. Aineisto analysoitiin latenttia kasvukäyrämallinnusta soveltaen. Tulosten mukaan oppilaiden minäpystyvyyden kokemus ei laskenut tilastollisesti merkitsevästi MOK-viikon aikana. Matematiikan osaamiseltaan heikoimmat oppilaat arvioivat alussa minäpystyvyytensä alhaisemmaksi kuin muut oppilaat.

Kontrolliviikon aikana minäpystyvyys kohosi samantapaisesti kaikissa taitoryhmissä, mutta MOK-viikon aikana ainoastaan matematiikan osaaminen ennusti positiivista muutosta minäpystyvyydessä. Minäpystyvyyden tason nousu MOK-viikon aikana oli suurinta oppilailla, jotka olivat arvioineet matematiikan osaamisensa heikoksi. Tulosten pohjalta pohdimme, miten monialainen oppimiskokonaisuus ja siihen liittyvät työtavat saattavat näkyä oppilaiden akateemisessa minäpystyvyydessä ja millaiset tekijät ovat keskeisiä monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa.

Opettajien käsityksiä koulun johtajuudesta, johtamisjärjestelmistä ja koulun kehittämistyöstä

Lauri Heikonen (Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskus)

Raisa Ahtiainen (Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskus)

Risto Hotulainen (Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskus)

Sillä, kuinka rehtori johtaa kouluun on merkitystä yhteisöllisten ja yhteistyötä tukevien työtapojen rakentumisen näkökulmasta. Keskustelu koulun kehittämisen ympärillä on jo pitkään sisältänyt ajatuksen siitä, kuinka johtajuuden jakautuminen useamman henkilön kesken, yhteinen visio, yhteisölliset rakenteet ja ammatillinen kulttuuri muodostavat keskeiset tekijät kestävässä ja onnistuneessa koulun kehittämistyössä (Fullan, 2001; Hargreaves & Fullan, 2012). Puhutaan myös yhteisöllisestä koulun kehittämisestä, jossa kehittämisen kohteet, kehittämistyön tavat, kehittämiselle annetut tavoitteet, toteuttaminen sekä tavoitteiden toteutumisen arvioinnille asetetut raamit tulevat kaikkien koulussa työskentelevien lasten ja aikuisten keskustelun sekä toiminnan kohteeksi kullekin ryhmälle parhaiten soveltuvalla tavalla (Hargreaves & OConnor, 2018; Lieberman, Campbell & Yashkina, 2017). Kehittämisen kohteiden puolestaan voi tulkita tulevan koulu yhteisöön joko koulun sisä- tai ulkopuolelta nousseista tarpeista. Tavoitteena on tutkia opettajien käsityksiä koulun yhteisöllisestä kehittämisestä ja koulun johtajuudesta sekä näiden välisiä yhteyksiä. Tutkimus pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin: 1. Miten opettajien käsityksen koulun johtajuudesta ovat yhteydessä heidän kokemaan yhteisöllisen koulun kehittämisen kapasiteettiin (selkeät tavoitteet, arviointikäytänteet, yhteisöllinen ilmapiiri, jaettu vastuu, oppilaiden osallistaminen)? 2. Mitkä koulukohtaiset muuttujat ovat yhteydessä koulun yhteisöllisen kehittämisen kapasiteetin vaihteluun koulutasolla? Kyselyaineisto kerättiin Helsingin metropolialueen ympärillä sijaitsevan 16 kunnan perusopetuksen koulujen opettajilta (N=1115). Vastausprosentti oli 28% ja otos vastasi opettajapopulaatiota opettajaryhmän, sukupuolen ja iän osalta. Alustavat tulokset osoittavat, että opettajat kokivat koulun yhteisöllisen kehittämisen tekijät pääosin positiivisesti, mukaan lukien selkeät tavoitteet ($ka=3.76$, $s=0.89$), yhteisöllinen ilmapiiri ($ka=4.01$, $s=0.80$), jaettu vastuu ($ka=4.03$, $s=0.76$) sekä oppilaiden osallistaminen ($ka=3.60$, $s=0.73$). Sen sijaan kehittämistavoitteiden toteutumisen arviointikäytänteitä ei koettu niin suotuisasti ($ka=2.90$, $s=0.89$). Yhteisöllisen koulun kehittämisen tekijöissä oli huomattavaa koulujen välistä vaihtelua (13-22%), lukuun ottamatta jaettua vastuuta, joka näyttäytyi yksilöllisempänä tekijänä (7%).

Parempaan tulevaisuuden tiellä? Luokanopettajaopiskelijoiden matka kohti demokratiakasvattajuutta

Mikko Hiljanen (Jyväskylän yliopisto)

Riitta Tallavaara (Jyväskylän yliopisto)

Perttu Männistö (Jyväskylän yliopisto)

Matti Rautiainen (Jyväskylän yliopisto)

Opettajankoulutuksen suhteesta alati muutoksessa olevaan yhteiskuntaan ollaan oltu montaa mieltä suomalaisen opettajankoulutuksen yli 150 vuotisen taipaleen aikana. Jyväskylän yliopiston

Opettajankoulutuslaitoksen syksyllä 2020 aloittaneessa Derby (Demokratia ja yhteiskunta) -kotiryhmässä teemaa lähestytään yhteiskuntaa ja siinä olevia ilmiöitä laajasti ymmärtävän, demokraattisesti ajattelevan ja toimivan opettajan näkökulmasta käsin. Kotiryhmät ovat luokanopettajakoulutuksen opiskeluryhmiä, joissa opintoja lähestytään eri ryhmissä erilaisin painotuksin. Derby-kotiryhmässä tarkastellaan koulua areenana, jonka tulisi kasvattaa lapsista ja nuorista kriittisiä yhteiskunnallisia toimijoita, joilla on tietoa, kykyjä ja ennen kaikkea halua tarvittaessa muuttaa yhteiskuntaa sekä opettajan roolia tällä areenalla. Tähän pyritään luomalla tilanteita, joissa opiskelijoiden on välttämätöntä tarkastella itseään yhteiskunnallisena toimijana ja opettajuutta yhteiskunnallisena muutosvoimana. Opintoissa ryhmäläisiä haastetaan tarttumaan lähiympäristössä oleviin kehityskohteisiin ja ratkaisemaan niitä yhdessä oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Teemaryhmäesityksessämme esittelemme, miten Derby-kotiryhmässä luokanopettajien koulutusta lähestytään holistisesti sekä jatkuvasti toimintaa tutkien, pohtien ja kehittämällä. Derby-kotiryhmässä pyritään ymmärtämään aikamme keskeisiä ilmiöitä, kuten ilmastonmuutosta, nuorten kansalaisaktivismia, muuttuvaa koulutusta, eriarvoisuutta ja populistista liikehdintää, ja pohditaan, miten opettajan tulisi suhtautua ja toimia suhteessa niihin. Uskommekin vakaasti, että viimeistään tämän vuoden tapahtumat, yhdessä ilmastonmuutoksen ja demokratian edessä seisovien haasteiden kanssa, edellyttävät kaikkia opettajankouluttajia vakavasti miettimään, mihin suuntaan opettajankoulutusta ja sen sisällä tapahtuvaa yhteistyötä ollaan viemässä.

Lapsinäkökulmainen tutkimus – kestävää tutkimusta rakentamassa

Puheenjohtajat/ Chairs: **Liisa Karlsson** (Helsingin yliopisto), **Antonina Peltola** (Helsingin yliopisto) ja **Oona Piipponen** (Itä-Suomen yliopisto)

Lapsinäkökulmainen tutkimus, osallisuus ja vastavuoroinen toimintakulttuuri: käsitteitä ja näkökulmia

Liisa Karlsson (Helsingin yliopisto)

Esityksessä avataan osallisuuden ja vastavuoroinen toimintakulttuurin käsitteitä, jotka ovat keskeisiä ilmiöitä lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa ja käytännön työssä. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen (Studies of Child perspectives) (Karlsson 2012; 2020) tarkoituksena on tavoitella lasten ja nuorten (0-17 v) näkökulmia ja heidän tuottamaa tietoa. Lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa pyritään kuuntelemaan lasten viestejä, nostetaan esiin ja analysoidaan lasten kokemuksia, näkökulmia, painotuksia, tapoja toimia ja ilmaista asioita niiden kulttuurisessa, sosiaalisessa, yhteiskunnallisessa ja historiallisessa sekä biologisessa ja materiaalisessa kontekstissa. Tutkimuksessa syvennytään lasten toimintaan, tapaan kommunikoida, kasvaa ja oppia sekä luoda omaa ja yhteistä kulttuuria yhteisöissä ja ympäristöissä. Lapsinäkökulma näkyy koko tutkimusprosessissa tutkimustehtävän ja -kysymysten muotoilussa, aineiston tuottamisessa, tutkimusmenetelmän valinnassa, analyysissä ja johtopäätösten tekemisessä sekä tutkimuksen julkaisemisessa. Myös toiminta lasten kanssa voidaan järjestää siten, että huomioidaan suunnittelussa ja toteutuksessa erilaisia lapsinäkökulmia. Tätä edellytetäänkin institutionaalisessa toiminnassa kuten peruskoulussa ja varhaiskasvatuksen arjessa (perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014; varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018). Yksi keskeinen ilmiö lapsinäkökulmaisessa toiminnassa on lasten, mutta myös koko yhteisön osallisuus ja toimijuus. Suomen kielen käsite osallisuus on laajempi kuin englannin kielen sana participation, jota Suomessa usein käytetään osallisuuden synonyymina. Tässä esityksessä poraudutaan osallisuuden eri ulottuvuuksiin sekä vastavuoroisen toimintakulttuurin käsitteisiin.

Lapsinäkökulmaisuuuden tarkastelu systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa

Satu Vasenius (Helsingin yliopisto)

Liisa Karlsson (Helsingin yliopisto)

Kaija Appelqvist-Schmidlechner (THL)

Esityksessä pohditaan, miten selvittää ja tarkastella jo julkaistujen tutkimusten lapsinäkökulmaisuuutta. Väitöskirjan tekeillä olevassa osa-artikkelissa tutkitaan, miten aikaisemmissa lasten resilienssiä koskevissa tutkimuksissa lasten näkökulmat on otettu huomioon. Esitys perustuu artikkelissa eriteltäviin tutkimuksiin, jotka on toteutettu koulukontekstissa ja kohderyhmänä ovat alakouluikäiset lapset. Kirjallisuuskatsauksen ja esityksen keskiössä on lasten resilienssi. Resilienssin määritelmiä on useita ja yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää ei ole. Tutkijat ovat kuitenkin päätyneet joihinkin piirteisiin, jotka ovat yhteisesti ymmärretty. Näitä resilienssin yleisesti hyväksytyjä määritelmiä esitetään koulukontekstin valossa. Resilienssitutkimuksia on tehty maailmanlaajuisesti useita ja niissä tarkastellaan useimmiten yksittäisten interventoiden vaikutuksia aikuisten näkökulmasta (esim. opettajien, kasvattajien tai vanhempien). Esityksessä käsitellään lapsen näkökulmaa, joka jää usein ohueksi. Lapsinäkökulmaiset tutkimusmenetelmät eivät ole vakiinnuttaneet paikkaansa resilienssitutkimuksissa muiden menetelmien rinnalla. Lapsinäkökulmaa pyritään kuitenkin yhä enemmän ottamaan huomioon selvittämällä lasten näkökulmia ja kokemuksia. Mutta millä tavoin? Miten etsiä lapsinäkökulmaisuuutta tutkimuksesta? Lapsinäkökulmaisuuus ei näyttäytyä tutkimuksissa aina ensikatsauksella. Lasten kokemuksia ja ajatuksia voidaan selvittää lapsilta eri menetelmiä hyödyntäen, joko suoraan tai epäsuoraan, esimerkiksi keräämällä tietoa aikuisilta, jolloin tieto on toissijaista. Esityksessä pohditaan näiden lisäksi, millä tavoin lasten tuottamaa tietoa on käytetty aineiston keräämisessä. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus lisää tietoa ja ymmärrystä käsiteltävästä ilmiöstä tutkimalla, mitä jo tiedetään ja mitä ei tiedetä. Se antaa suuntaviivoja seuraaville tutkimuksille ja tutkimustarpeille.

Nuorten omaa toimijuutta koskevat itsekategorisoinnit: tutkimustuloksia ja metodologisia pohdintoja

Maria Tapola-Haapala (Helsingin yliopisto)

2000-luvun aikana on lasten ja nuorten toimijuuteen kiinnitetty enenevästi huomiota tutkimusaiheena mutta myös erilaisten käytäntöjen ja palvelujen kehittämisessä. Esityksessäni keskityn erityisesti siihen, kuinka nuoret itse kokevat itsensä toimijoina. Katteoria-analyysiin nojaava tutkimuskysymykseni on: Kuinka nuoret kategorisoivat itsensä toimijoina puhuessaan elämästään eri maailmoissaan? Esimerkkejä tutkimustuloksista esitellen pohdin myös tällaiseen tutkimusanalyttiseen otteeseen liittyviä metodologisia kysymyksiä ja haasteita – esimerkiksi sitä, kenen, nuorten vai tutkijan, muodostamista kategorioista tutkimustuloksissa loppujen lopuksi on kyse silloin, kun nuoret eivät itse välttämättä puhu kategoriakäsittein vaan kuvaavat tekojaan muulla tavoin. Tutkimusaineisto, joka koostuu yläkouluikäisten nuorten haastatteluista, on kerätty Suomen Akatemian rahoittaman, kulttuurihistorialliseen toiminnan teoriaan nojautuvan tutkimushankkeen ”In search for significance: Fostering movement across the five worlds of adolescents” aloitusvaiheessa. Hankkeessa nuoret osallistuvat muutoslaboratoriotyöskentelyyn, jossa he toteuttavat projekteja itselleen merkityksellisiin asioihin liittyen. Tutkimuseettis-metodologisena kysymyksenä nostan esityksessäni esille kokemuksellisen näkökulman paikan toimijuuden ymmärtämisessä. Vaikka toimijuuden kokemuksellinen tarkastelu ei välttämättä yksin tarjoakaan kokonaisvaltaista näkökulmaa toimijuuteen sen jättäessä mahdollisesti huomiotta esimerkiksi toiminnan konkreettiset seuraukset ja toimintakontekstien moniulotteisuuden, voidaan nuorten omien toimijuutta koskevien näkemysten tuntemista pitää yhtenä tärkeänä lähtökohtana esimerkiksi projekteja nuorten kanssa toteutettaessa.

Tarinataikurimenetelmä lasten kuulemisen välineenä: Tutkimuskohteena lähisuhteiden konfliktitilanteet

Eija Salonen (Jyväskylän yliopisto)

Eija Sevón (Jyväskylän yliopisto)

Marianne Notko (Jyväskylän yliopisto)

Sanna Moilanen (Jyväskylän yliopisto)

Perheen ja varhaiskasvatuksen lähisuhteet ovat pienten lasten hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta avainasemassa. Tämän takia myös näissä suhteissa syntyvät päivittäiset konflikti- ja ristiriitatilanteet ovat lapsille hyvin merkityksellisiä. Lasten omaa kerrontaa on kuitenkin kuunneltu vain harvoin tutkittaessa näitä tilanteita. Tutkimuksemme tavoitteena on ymmärtää 4–7-vuotiaiden lasten näkökulmaa perheen ja varhaiskasvatuksen lähisuhteiden konfliktitilanteisiin. Käytämme lasten oman äänen kuulemisen välineenä tarinataikurimenetelmää. Tarinataikurituokiolla lapsi valitsee yhden tutkijan esittelemistä, erilaisia lähisuhteiden konfliktitilanteita esittävistä kuvista ja kertoo sen pohjalta tarinan. Kertomisen jälkeen lapsi ja tutkija leikkivät tarinan draamaleikkivälineillä. Esityksessämme kerromme tarinataikurimenetelmän käyttöön liittyvistä havainnoistamme. Tarkastelemme lapsen ja tutkijan vuorovaikutusta aineistonkeruun aikana ja kuvaamme alustavia havaintojamme aineistossa esiintyvistä teemoista. Lisäksi teemme johtopäätöksiä menetelmän soveltumisesta pienten lasten äänten kuulemiseen lähisuhteiden konflikteja ja vallankäyttöä tarkastelevassa tutkimuksessa. Tutkimus antaa lasten kanssa toimiville aikuisille tärkeää tietoa siitä, kuinka pienet lapset kertovat päivittäisistä konflikteista perheenjäsenten, varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja kavereiden kanssa. Tämä tieto auttaa lasten kanssa toimivia aikuisia ymmärtämään lasten näkökulmaa lähisuhteiden konfliktitilanteisiin ja siten tukemaan pienten lasten hyvinvointia ja toimijuutta näissä tilanteissa.

Minästä kiinni ja kielestä koppi – oppimateriaalipari kielitietoiseen opetukseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvän osaamisen kehittämiseen perusopetuksessa: oppikirjan tekoa ja tutkimustuloksia lasten näkökulmasta

Riia Kivimäki (Turun yliopisto)

Minästä ja kielestä kiinni -oppimateriaaliprojektin tavoitteena oli edistää opettajan pedagogisia taitoja toimia kielellisesti ja kulttuurisesti vastuullisesti ja tukea oppilaan osallisuutta, toimijuutta ja vaikuttajuutta moninaisessa yhteiskunnassa ja koulussa tuottamalla oppimateriaalia kielellisesti ja kulttuurisesti moninaiseen opetukseen. Materiaali tuo oppijalle näkyväksi moninaisen identiteetin ja kielen kaikessa oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa, mikä parantaa kaikkien oppijoiden oppimisedellytyksiä. Tavoitteenamme oli luoda moninäkökulmainen ja tutkimusperustainen oppimateriaali, jota voidaan käyttää kaikissa peruskoulun oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Lapsinäkökulma on otettu tarkkaan huomioon, kun oppimateriaaliparin harjoituksia kehitettiin ja testattiin peruskouluissa. Jokaisella testauskerralla kirjoihin tulevista harjoituksista kerättiin anonymia palautetta, jossa jokainen oppitunnille osallistunut sai kertoa omat mielipiteensä siitä, miten innostava, opettavainen ja motivoiva harjoitus oli. Näiden palautteiden perusteella oppikirjan harjoituksia muokattiin ja kehitettiin oppilasystävällisemmiksi. Lapset ja nuoret saivat myös valita oppimateriaalin kuvitustyylin, sekä olla mukana kuvittamassa kirjoja.

Hankkeeseen liittyvässä tutkimuksessa lapsilta ja nuorilta kysyttiin heidän kokemuksiaan tasa-arvosta, ja miten luokan eri kielet oli tehty näkyväksi kouluympäristössä. Tässä tilaisuudessa esittelemme hankkeessa esiin tulleita tutkimuskysymyksiä ja -tuloksia, esimerkiksi lasten kokemuksia tasa-arvoon ja monikielisyyteen luokan voimavarana liittyen. Lisäksi kerromme, miten hankkeessa tuotettu oppimateriaalipari edesauttaa lasten ja nuorten identiteettien ja monikielisyyden tukemista.

Minästä ja kielestä kiinni -hankkeessa tuotettiin kielellisesti ja kulttuurisesti moninaiseen perusopetukseen materiaalipaketti, jossa on tutkimukseen perustuvaa pedagogista sisältötietoa opettajalle, kopioitavaa ja digitaalista materiaalia oppilaille, linkkejä digitaaliseen aineistoon sekä erilaisia toiminnallisia ja yhteisöllisiä harjoitteita. Materiaalin tuottamiseksi hyödynnettiin Kanadassa, Yhdysvalloissa ja Suomessa kehitettyjä ja kokeiltuja menetelmiä sekä Euroopan nykykielten keskuksen ja Euroopan komission materiaalia. Kansainvälisessä kontekstissa kehitettyjä menetelmiä muokattiin Suomen kontekstiin sopiviksi peruskouluikäisten lasten avulla. Materiaali on tuotettu sekä painotuotteena että sähköisenä ja materiaalin voi ladata ilmaiseksi osoitteesta: <https://sites.utu.fi/minasta-ja-kielesta-kiinni/>.

Lapsinäkökulmainen ohjaajuus KLIK-äänitaidetyöpajoissa alakouluikäisille turvapaikanhakijoille - autoetnografinen aineiston tuottaminen

Joonatan Puha (Helsingin yliopisto)

Esitykseni käsittelee autoetnografista aineiston tuottamista osallistavissa KLIK-äänitaidetyöpajoissa alakouluikäisille turvapaikanhakijoille. Väitöskirjatutkimukseni tavoitteena on ymmärtää miten osallistava äänitaideprojekti rakentaa lapsinäkökulmaista ohjaajuutta. Kokoava tutkimuskysymys on: Millainen on muutosprosessi kohti lapsinäkökulmaista ohjaajuutta KLIK-äänitaidetyöpajojen kontekstissa? Ilmiötä lähestytään etnografian tutkimusperinteestä analyttisestä autoetnografiasta sovelletuin menetelmin. Aineisto tuotetaan äänitaidetyöpajoissa, jotka suunnittelen ja järjestän johtamani Äänilähde-työryhmän kanssa kahdessa Luonan vastaanottokeskuksessa alakouluikäisille turvapaikanhakijoille syksyn 2020 ja talven 2021 aikana. Pajat koostuvat kuudesta kokonaisuudesta: Ääni ja materiaalit, Ääni ja minä, Tuulikellojen rakentaminen, Ääni ja tila, Ääniympäristöt ja Äänimaailmojen luominen. Tutkimuksen aineiston muodostavat: -videolle puhuttu tutkimuspäiväkirja -kirjalliset muistiinpanot -työryhmän jäsenten kirjalliset muistiinpanot -työryhmän jäsenten, lasten ja vastaanottokeskuksen henkilökunnan haastattelut - nauhoitetut työryhmän suunnitteluhetket -äänitaidetyöpajoista työryhmän/vastaanottokeskuksen henkilökunnan kuvaamat videot ja/tai nauhoitetut äänitteet. -lasten luovan tuottamisen kautta syntyneet äänitallenteet -lasten kuvaamat videot äänitaidetyöpajojen välisinä aikoina. Esitykseni valottaa väitöskirjatutkimukseni kautta autoetnografisen aineiston tuottamisen mahdollisuuksia ja haasteita lapsinäkökulmaiselle tutkimukselle. Perinteisessä etnografiassa lapsen tavoitteet ja tulkinnat voivat helposti sumentua niiden suodattuessa aikuisen tulkintojen läpi. Yksi mahdollinen ratkaisu tähän on lasten toimiminen kanssatutkijoina. Tässä hankkeessa on poikkeuksellinen tilaisuus tutkia ohjaajan toimijuutta hyödyntäen lapsinäkökulmaisen etnografisen tutkimuksen menetelmiä. Näin voidaan saada tietoa osallistavan äänitaidteen ja lapsinäkökulmaisen ohjaajuuden muutosprosessin suhteesta, mutta myös tavoista toteuttaa läpinäkyvää, kokemuksellista lapsinäkökulmaista tutkimusta yhä yhteisöllisemmällä tasolla. Lapsilähtöisen tutkimuksen eettisen toiminnan kehittämiseen tarvitaan tutkijoiden kokemusten jakamista ja tutkijoiden osallistumista lasten toimintaan. Muuten riskinä voi olla lapsen äänen ja lapsen yhteisöllisen luovan tuottamisen merkitysten haalistuminen tai vääristyminen. Lapsilähtöisen ohjaajuuden tutkimus ja kokemuksellinen hahmottaminen on siten liitoksissa myös lasten hyvinvoinnin ja aktiivisen toimijuuden laajempaan ymmärtämiseen. Useita menetelmiä käyttäen voidaan saada laajempi ymmärrys lasten hyvinvoinnin osatekijöistä, joihin ohjaajan toimijuus olennaisesti kuuluu.

Kompetens, attityder och praktiker: kohtaamisia ruotsin- ja suomenkielisten luokkien yhteisissä työpajoissa

Anna Slotte (Helsingfors universitet)

Kirsi Wallinheimo (Helsingfors universitet)

Tuuli From (Helsingfors universitet)

Den språkliga mångfalden i Finland har ökat och dagens värld är allt mer flerspråkig. Flerspråkighet lyfts även fram i läroplanen (UBS, 2014). För att utveckla språkundervisningen i riktning mot en mer dynamisk, öppen språkmedvetenhet behöver vi förstå hur barn förhåller sig till flerspråkighet, och identifiera möjliga hinder för flerspråkiga praktiker. Syftet är att fördjupa förståelsen av relationen mellan kompetens, attityder och praktiker ur ett barnperspektiv, inom ramen för ett samarbete mellan en svensk- och en finskspråkig klass, och att vidare diskutera didaktiska implikationer. För detta använder vi oss av teorier om t.ex. språkattityder och transspråkande (García & Wei, 2018). Studien ingår i forskningsprojektet DIDIA, Flerspråkig didaktik och språköverskridande dialog, i vilket språkattityder och språkanvändning i flerspråkiga sammanhang undersöks. I delstudien Skolmöten har projektet följt en finsk- och en svenskspråkig klass (årskurs 2 och 3) under gemensamma tvåspråkiga workshoppar. Aineistomme koostuu työpajojen (6) videotallenteista sekä oppilaiden ryhmähaastatteluista (10), jotka tehtiin ennen ja jälkeen työpajatyöskentelyn. Haastatteluissa on kartoitettu oppilaiden näkemyksiä monikielisyydestä, kielenkäytöstä ja työpajatyöskentelystä. Litteroitu aineisto on koodattu ja analysoitu sisällönanalyttisin metodein. Esityksessä viittaamme myös hankkeen sisällä tehtyihin opinnäytetöihin. Preliminära resultat antyder att språklig kompetens delvis, men inte nödvändigtvis, topikaliseras i relation till språkanvändning. Uppfattningen av ett språk som svårt verkar också påverka barnens attityder till språket. Inställningen till engelskan är överlag positiv. Transspråkande förekommer i mötena mellan barnen, även om begränsat och med tydlig individuell variation. En pedagogisk implikation av studien är att det finns ett behov av ett mer dynamiskt perspektiv gällande språkanvändning och språkkunskaper i språkundervisningen.

Saamen kielen etäopetus 6–7-vuotiaiden lasten näkökulmasta

Pigga Keskitalo (Lapin yliopisto)

Hanna Helander (Lapin yliopisto)

Tuija Turunen (Lapin yliopisto)

Esityksessä käsitellään lasten kokemuksia saamen kielten etäopetuksesta. Tutkimus liittyy Suomen Akatemian rahoittamaan saamen kielen etäopetusta tutkivaan ja kehittävään hankkeeseen (ADVOST). Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia lasten osallisuutta ja ääntä saamen kielen etäopetuksessa. Jo yli 75 prosenttia alle 10-vuotiaista saamenkielistä lapsista asuu Suomessa saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Perusopetuslaki turvaa laajamittaisen saamenkielisen luokkaopetuksen ja äidinkielen opetuksen vain saamelaisten kotiseutualueella.

Aineisto on kerätty saamen kielten etäopetushankkeessa, joka tarjoaa täydentävää saamenopetusta 2 h/vko saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle. Saamen kielen etäopetukseen osallistuvien lasten haastattelut tehtiin huhti-toukokuussa 2020 etäyhteyksien välityksellä. Ne toteutettiin pääsääntöisesti ryhmähaastatteluina, mutta osa myös yksilöhaastatteluina. Covid19-epidemian takia haastattelut tehtiin etänä, joka osoittautui haastavaksi: sen lisäksi, että kyseessä oli lapset, he jäivät tutkijalle etäisiksi kasvokkaisen kommunikoinnin puuttuessa ja lisäksi haastattelutilanne oli kaikille uusi. Keskustelun virittämiseksi olisi voinut ottaa käyttöön erilaisia visuaalisia haastattelutilannetta tukevia keinoja.

Alustavien tutkimustulosten mukaan etäopetusympäristössä toimiminen on haastavaa lapsille ja vaatii heiltä monenlaisia taitoja. Etäopetusta vastaanottavien koulujen vaihtelevat käytännöt asettavat lapset eriarvoiseen asemaan. Myös saamen kielen rooli täydentävänä opetuksena toi lapsille paljon lisäkuormaa. Oppilaiden kielelliset taustat vaihtelevat ja he saavat eritavoin tukea saamen kielen opiskeluun kotoa. Etäopetus järjestetään joko kouluissa erilaisin järjestelyin tai iltaisin kotiohjauksessa. Haasteista huolimatta lasten opiskelumotivaatio ja kuulumisentunne ryhmään ja saamen kieleen on korkea.

Asiasanat: saamen kieli, 6–7-vuotiaat lapset, etäopetus, haastattelu, täydentävä opetus

Koti tutkimusympäristönä: metodologisia pohdintoja lapsen näkökulman saavuttamiseen

Antonina Peltola (Helsingin yliopisto)

Liisa Karlsson (Helsingin yliopisto)

Jonna Kangas (Helsingin yliopisto)

Esitys perustuu meneillään olevaan väitöstutkimukseen, joka tarkastelee yhteisöjä lasten kokemasta käsin. Yhteisö nähdään yleensä ihmisten välisten sosiaalisten verkostojen kautta, jotka ovat yhteydessä toisiinsa esimerkiksi yhteisen toiminnan tai maantieteellisen sijainnin kautta (MacQueen ym., 2001; McMillan & Chavis, 1986). Tutkimus on kiinnostunut lapsista yhteisöjensä jäsenenä sekä millä tavoin nämä yhteisöt sekä niissä syntyvät suhteet näyttäytyvät lasten kertomuksissa. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan niitä tekijöitä, jotka liittävät ihmiset muihin ihmisiin, toisaalta tekijöistä, jotka sulkevat ulkopuolelle. Tutkimus toteutetaan lasten kotiympäristössä. Tutkimuksen teoreettis metodologisena viitekehyksenä toimii kerronnallinen lapsuudentutkimus (James & James, 2012; Karlsson, 2012; Puroila & Estola, 2012; Riessman, 2008). Esityksessä tarkastellaan, millainen koti on tutkimusympäristönä erityisesti lapsia koskevan tutkimuksen kehityksessä. Tämän lisäksi esitellään alustavia metodologisia valintoja, joiden avulla tutkimuksessa tavoitellaan lasten kokemuksia ja näkökulmaa sekä lasten tuottaman aineiston mahdollisuuksia. Tässä tutkimuksessa lapsen näkökulmaa pyritään saavuttamaan monimenetelmäisesti yhdistämällä useita tutkimusmenetelmiä toisiinsa. Aineiston tuottamisessa hyödynnetään kerronnallisten menetelmien ohella visuaalisia menetelmiä, jotka antavat lapsille kanavan kertoa elämästään sekä etnografisen tutkimuksen piirteitä. Lopuksi esityksessä tarkastellaan tutkimuseettisiä kysymyksiä ja pohditaan, tuoko kotona tapahtuva tutkimus erityispiirteitä näiden kysymysten pohdintaan.

What can we learn about young children's well-being by drawing happy and sad faces with them?

Heidi Layne (National Institute of Education, Singapore/University of Helsinki)

Mercy Michael (National Institute of Education, Singapore)

Dhannea Rohaizad (National Institute of Education, Singapore)

This paper is part of a larger study on the effects of Child Support Model (CSM), a model developed by NTUC First Campus in Singapore to support learning, well-being and development for children with low-income family background. The study is grounded in the mixed methods paradigm combining the quantitative and qualitative data into case stories of children (and families) following Bronfenbrenner's (1975) ecological framework. A qualitative well-being exercise for children developed by Crivello, Morrow & Wilson (2013) was used to engage case study children to narrate their well-being and life. Interviews (21) started by engaging children to draw happy and sad faces together with the researcher/s. In many cases, children's pictures grew into stories, which were then discussed. Children expressed both sad and happy instances in their interviews. The method itself will be discussed, and the ways in which the researchers used the drawings to interact with

the children to share their everyday life experiences and relationships, as well as their perspective on learning and well-being. Interviews were recorded, transcribed and coded for analysis using NVivo.

Children seem to view well-being to be congruent on the quality of their relationship with individuals in their immediate environment or microsystem, who have active and constant interaction with them. They feel a sense of happiness when engaging in activities with parents, siblings, teachers, and friends, and when the relationship feels well nurtured, stable, and reciprocated. Conversely, a form of conflict may threaten their well-being, both at home and in school.

Early Childhood Agency Development

Monika Garcia Campos da Silva (PUC/SP/BRAZIL)

All children are singular and multicultural subjects, capable of acting in the world as social actors and producers of culture. They are born with an agency that allows them to use their own repertoire and knowledge, individual, collective, cultural and universal experiences. They can take on roles, participate and engage in real situations in their own life, take responsibility collectively to rethink and transform everyday practices, expressing their thoughts, feelings, experiences, opinions, claims, preferences and life realities. To this end, we think schools should form agents, offering students the possibility of integral development and contexts so that they can live their agentive potential, producing meanings in the world, overcoming plastered barriers and transforming education. We aim to analyse how the curricular organization, using multiple languages and multimodal resources, can promote opportunities for the development and expansion of the agency on children in a complex and constantly changing world. We will use data from a group of 3-4 year-old students of a particular bilingual English immersion preschool. Part of the data refers to remote classes transcriptions and the other part involves notes from the logbook during the period of social isolation and closure of schools during the pandemic of COVID-19.

Sustainability of intercultural learning over time: students remembering their significant experiences

Oona Piipponen (University of Eastern Finland)

Many educational research studies consist of a short-term intervention that seeks to make a positive impact for the study participants. However, the long-term impacts are less frequently investigated. The aim of this presentation is to examine the sustainability of intercultural learning over a period of 3-4 years by answering the research question, "Which aspects of an intercultural exchange have been sustained over time in the students' memories and later experiences of intercultural encountering?"

An intercultural exchange project was implemented in six fifth-grade classes of an international school in Belgium over two consecutive academic years in 2015-17. In March 2020, a follow-up interview study was done with 18 of the same students to find out what they perceived to be the long-term impacts of the intercultural exchange project. The students were interviewed individually or in groups of 2-3 students, using the students' past learning artefacts to stimulate recall.

The theoretical framework draws from research in social remembering, child perspective methods and the narrative concept of small stories. The interview data were analysed qualitatively to answer the research question. The findings indicate that the students placed significance on events that they had felt actively involved in, that had involved emotional engagement, and that had stood out from their mundane experiences of school. They also connected intercultural encountering to everyday contexts, such as online

video games or sports teams. In conclusion, a short-term intervention can have a sustainable impact on students if it is designed to integrate what is meaningful for the participants.

Learning and agency for equity and sustainability: Dialogue with activity theory

Puheenjohtajat/ Chairs: **Jaakko Hilppö** (Helsingin yliopisto)

Developing preservice teachers' practical knowledge for social justice through formative interventions

Ge Wei (Capital Normal University)

This paper reports a longitudinally study of an initial teacher education programme which aims to develop preservice teachers' (PSTs') practical knowledge for social justice in a Chinese university. Guided by the methodology of formative interventions, videotaped intervention meetings, PSTs practical teaching activities and their reflective journals were collected and analysed from the theoretical perspectives of expansive learning and the structure of teacher practical knowledge. Research results identify the intervention trajectory as three consecutive cycles and the intervention outcomes as gradually focused PSTs' practical knowledge on social justice in schooling. This study contributes a working model of initial teacher education to engage PSTs in complex mechanisms of knowledge development for educational equity, which speaks to international concerns about social aims of teacher education and justice-related initial teacher education.

Nurses' contribution to development of transitional care practice

Rikke Buus Bøje (Regions Hospitalet Randers)

Nurses' transitional care practice is hampered by a growing population of older adults with complex health conditions. Nurses with roles and organisational affiliations add to the complexity. Despite robust research on evidence-based transitional care, there are barriers to implementation in practice including resistance among healthcare professionals. Objective: To explore how nurses can contribute to development of transitional care practice through means of expansive learning actions. Methods: The Change Laboratory Method based on Cultural Historical Activity Theory guided a learning intervention. Qualitative deductive and inductive approaches were used for analysis. Setting: Participants were recruited from an acute hospital and one municipality. Participants: Sixteen nurses from hospital and primary care. Findings: Two types of changes during the learning intervention led to nurses' contribution to development. These included a change in nurses' perception of what challenges transitional care practice from perceiving lacking information from counterparts as most challenging to perceiving lacking care and involvement of patients and next of kin as most challenging. Furthermore, a change was enacted by the nurses through a reconceptualization of orientation in transitional practice. This included a change from nurses' collaboration about older adults' transition to collaboration between nurses, patients and next of kin about person-centred care in transitions supported by values compatible with nursing ideals. Conclusion: Through the means of expansive learning actions nurses contributed to the development of transitional care practice. The contribution goes beyond merely problem-solving by addressing the need to resolve underlying opposing forces between nursing ideals and bureaucratic and market-oriented forces.

Developing policy constituencies: The expansive arrangements of an educational policy intervention

Hongda Lin (University of Helsinki)

The paper discusses the nature of policy agency by developing and applying the concept of policy constituencies. The concept is based on policy instruments-oriented approach in politics study, and is supplemented with culture historical activity theory. It is used to study the relation between policy instruments and arrangements developed to implement a policy in concrete settings. The policy case studied in the paper is a major program aimed to improve quality of senior high schools in Taiwan. The program started in 2007 and has become more or less institutionalized intervention. It had two main revisions in 2010 and 2014. The paper inquires what arrangements were developed to respond to the change of the program in 2010, and to what extent the development were included in its change in 2014. Four case-schools participating in the policy intervention are selected to the study. Their plans developed to implement the program and the interviews of teachers in 2010 and 2012 are analyzed. The analysis shows that alternative objectives of students' learning and socio-materials were developed by teachers to elaborate policy objectives and to join schooling discourses. The change of policy intervention in 2014 established the directionality of altering school curriculum, while it also escalated the conflicts between instruments of developing school curriculum and instrument of evaluating students' learning outcomes. The development of policy intervention is a step away from restrictive policy learning and toward the expansive policy learning.

Leading Reform Work in Upper Secondary Schools - Change Laboratories as Method (ChangeLead)

Ruth Jensen (University of Oslo)

Ann Elisabeth Gunnulfsen (University of Oslo)

Hedvig Abrahamsen (University of Oslo)

Kristin Helstad (University of Oslo)

In 2020 and onwards, all compulsory education will be reformed through an incremental school reform in Norway, which aims to contribute to making the school more relevant to the students and more future-oriented in terms of what society needs. In upper secondary schools, leading change processes can be particularly challenging because these schools are large and complex organisations with different departments, professional specialisations, and weak traditions of teacher collaboration and collective learning cultures. The innovation project called Leading Reform Work in Upper Secondary Schools - Change Laboratory as Methodology, aims to develop the school leaders' knowledge and skills that will become conducive to renewed leadership practices in the future. Three project schools are chosen, where the Change Laboratories methodology will be introduced as a tool for learning in 78 workshops held regularly over a three-year period. Data such as observations of teaching and meetings, interviews and surveys with teachers and students, and other material that mirror the schools practices will be subject to analysis among school leaders and researchers in workshops in the context of relevant theory and questions, and subject for video research and interviews. Leadership practices have to a limited extent been thematised in the literature on Change Laboratories with reference to a Norwegian work context in upper secondary schools. As such, the research on the innovation explores how to understand the processes of developing leadership practices in Change Laboratories in upper secondary schools in Norway. A particular focus will be on the degree in which the work on mirror data will have an impact on school leadership practices. In 2020 and onwards, all compulsory education will be reformed through an incremental school reform in Norway, which aims to contribute to making the school more relevant to the students and more future-oriented in terms of what society needs. In upper secondary schools, leading change processes can be particularly challenging because

these schools are large and complex organizations with different departments, professional specializations, and weak traditions of teacher collaboration and collective learning cultures. The innovation project called Leading Reform Work in Upper Secondary Schools - Change Laboratory as Methodology, aims to develop the school leaders' knowledge and skills that will become conducive to renewed leadership practices in the future. Three project schools are chosen, where the Change Laboratories methodology will be introduced as a tool for learning in 78 workshops held regularly over a three-year period. Data such as observations of teaching and meetings, interviews and surveys with teachers and students, and other material that mirror the schools practices will be subject to analysis among school leaders and researchers in workshops in the context of relevant theory and questions. Leadership practices have to a limited extent been thematized in Change Laboratories in Norwegian work contexts in upper secondary schools. As such, the research on the innovation explores how to understand the processes of developing leadership practices in Change Laboratories. A particular focus will be on the degree in which the work on mirror data from the three schools' inner lives will have an impact on school leadership practices.

Diversity in agency: experiences from three Change Laboratories to tackle gender grade gap in school

Maria Spante (University West, Sweden)

Anita Varga (University West, Sweden)

Monica Egelström (University West, Sweden)

In this presentation we will report on and compare three conducted Change Laboratories. The initiative for the Change Laboratory (CL) project stemmed from a previous two-year collaborative research project addressing gender grade gap issues in a Swedish municipality. The result from that project revealed an increased awareness of unfairness at all levels from students' assistants to politicians regarding gender grade gap. A systemic approach to collaboratively trigger radical change (rather than settle for incremental improvements) was called for. As a result, Activity Theory driven research design was used from the outset (and not only as an analytical framework) for transformative agency (as in power in proposing and designing new solutions). Municipal leaders and researchers co-designed 6 CLs, involving all staff such as teachers, student health workers, student counsellors, nurses, union representatives and headmasters in respective school units. Each CL contains about 20 participants starting in the fall of 2019 and continues 2020. Each CL is conducted over 8-9 week with 2 hours sessions each time. The same facilitator is running each CL, altering the scribe role between two researchers, and involving new assistants during each CL. We claim that each CL had its own trajectory and dynamic showing different patterns of agency among the participants addressing grade gaps. We depict each CL as different modes of level of engagement in the process, how agency was effected by the principle of double stimulation, and provide argument regarding what type of AT generation each CL manifests themselves to, aiming for theory development.

Learning Lab: An Enacted Utopia for Racial Justice and Inclusive Future-Making in Strange Times

Aydin Bal (University of Wisconsin-Madison)

This paper presents a multisite, longitudinal formative intervention study, Culturally Responsive Behavioral Interventions and Supports (CRPBIS) Project that aim to disrupt racialization of school discipline in the state of Wisconsin. CRPBIS was initiated in 2011. It has built a strategic family-school-community-university coalition and funded by multiple agencies (the state's education agency, school districts, civic organizations, and a university). In the first phase of CRPBIS, the state's entire student and school data were analyzed to

examine patterns and predictors of racial disparities in behavioral outcomes (Bal, Betters-Bubon, & Fish, 2019). Next, a collective systemic design process, Learning Lab, has been implemented in local schools facing racial disparities in school discipline. Learning Lab is a model of formative intervention (Engeström, 2008; Sannino, 2015). To date, Learning Lab has been implemented at six public schools (two elementary, two middle, and two high schools) in three districts. Each one informed the following implementations that enabled to refine and adopt the Learning Lab process based on the specific social-historical-spatial context of school communities. Currently, local school communities in USA, Ojibwee Nation, and Brazil) are leading Learning Labs to address various systemic contradictions that they face regarding racial disparities in the midst of global pandemic. Learning Labs were made up of 10-15 local stakeholders, especially those who are historically excluded from schools' problem solving and decision-making activities. Learning Lab included students, parents, community members, teachers, administrators, civic organizations and university. Following a cycle of expansive actions (Engeström, 2016), members identified daily manifestations of the systemic contradictions in their schools. Then, they designed new behavioral support systems that were culturally responsive to their school communities' diverse experiences, resources, interests, and goals. In this session, I will present the design principles of CRPBIS Learning Labs as an example of fourth generation Cultural-Historical Activity Theory (Engeström & Sannino, 2020). I will also present empirical findings regarding how local stakeholders and organizations with diverse and often opposing interests built heterogeneous coalitions that engaged in enacting a collective utopia and designed the future of their schools for inclusive future-making and power generation.

Transitional activities: Children's projects in Finnish preprimary education

Jaakko Hilppö (University of Helsinki)

Teemu Suorsa (University of Oulu)

Anna Rainio (University of Helsinki)

In this presentation, we will provide an argument for a new intermediate theoretical concept of transitional activities to be included within the theoretical framework of cultural-historical activity theory (CHAT). Transitional activities refer to activities which children come up with and engage in on their own and which can be shortly lived or be sustained over longer periods of time, like children's projects (Hilppö, 2017). Importantly, transitional activities entail learning opportunities for the children to expand their knowledge and skill. While such activities have been recognized in previous research done within CHAT (Engeström, 1987), their possible relevance for understanding children's learning and development or supporting their education have been explored. Our argument will build on three key theoretical premises of cultural-historical activity theory, namely that 1) human activities are object oriented (Leontiev, 1978; Engeström, 1999) and that 2) children's learning and development are structured by the various opportunities offered and demands placed on them by different activities that constitute their everyday lives (Hedegaard & Fler, 2012) and lastly that 3) the relative importance of various activities for children's development between different historical periods and within ontogenesis changes (Beach, 1995). What we will however show is that transitional activities as such are not fully grasped by these premises and thus that there is a need for a new concept. The theoretical arguments advanced in our presentation will be illustrated with an example of a children's project from a Finnish pre-primary education group.

Connecting the dots: situating formative interventions in the panorama of qualitative research

Daniele Morselli (Free University of Bolzano)

In recent times diverse CHAT's scholars (Engeström, 2011; Engeström, Sannino, & Virkkunen, 2014; Laitinen, Sannino, & Engeström, 2016; Sannino & Sutter, 2011) criticised the use of linear interventions based on quantitative research models in education. Against this background, this contribution shows how paradigms and methods of quantitative inquiry can characterise formative interventions, thus locating formative interventions within qualitative inquiry. It does so by explicating the process of qualitative inquiry during a formative intervention of Change Laboratory. First, it introduces the five phases characterising qualitative inquiry (Denzin & Lincoln, 2018): the researcher as a multicultural subject; theoretical paradigms and perspectives; research strategies; methods of collection and analysis; and the art, practices and politics of interpretation and evaluation. Then, it explains how these phases were applied in a specific Change Laboratory intervention with vocational teachers. The conclusions highlight that an awareness of the methods of qualitative inquiry in formative interventions not only improves the methodological rigor and the research validity, but it also contributes to promote expansive learning actions, thus strengthening the effectiveness of the Change Laboratory itself.

Innovations in Dialogue at the Service of Homelessness Work

Esa Jokinen (University of Tampere)

Annalisa Sannino (University of Tampere)

Frontline professionals in the field of homelessness work often experience loss of control over critical areas in their work practices and thus become exposed to considerable risks. With formative workshops designed by following the principle of double stimulation, our project creates conditions for these professionals locally and nationally to share and discuss scattered innovations to the most acute challenges in their work and to generate advanced solutions. Using the perspective on transformative agency from Cultural-Historical Activity Theory, in this study we analyse the video recorded discussions following the workshop presentations, looking at how transformative agency is generated and how it evolves. Our level of analysis is the unfolding dialogue starting from individual speaking turns. The focus is on verbalizations of conflicts of motives, reported speech from the presentations, envisioning new possibilities and commitments. The preliminary qualitative and quantitative analyses indicate that several conflicts of motives were voiced and, among these, some were dealt with by explicitly relying on the presented innovations as stimuli to envisioning new possibilities and express commitments.

Nothing happens until something moves - embodied interaction of adolescents in the Change Laboratory intervention

Piia Ruutu (Helsingin yliopisto)

Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimushankkeessa (2019-2023) Merkitystä etsimässä: Nuorten liikkuminen viiden maailmansa välillä yläkoululaiset työskentelevät Muutoslaboratoriossa itselleen merkityksellisten projektien parissa. Kulttuurihistorialliseen toiminnan teoriaan perustuvan Muutoslaboratoriotyöskentelyn kriittisiä hetkiä ovat motiivikonfliktien ilmeneminen ja niiden ratkaisuyrityksiin liittyvät ärsykkeet, erityisesti kaksoisstimulaatio (esim. Sannino 2015). Esityksessäni tarkastelen, miten kehollinen liike tai liikkumattomuus on yhteydessä motiivikonfliktien ilmenemiseen ja niiden ratkaisuyrityksiin, osaltaan mahdollistaen tai estäen oppimista. Analysoin

Muutoslaboratoriointervention videoiduista haastatteluista ja työpajoista ulkoisesti havaittavissa olevaa kehollista liikkumista sekä yksilöiden liikkumisena että vuorovaikutuksena toisten kanssa. Selvitän, miten kehollisuus on yhteydessä puheessa ilmaistuun ja millaisia liikettä kuvaavia puheen ilmaisuja on löydettävissä aineistosta. Ekspanstiivisen oppimisen teoriassa liikettä tarkastellaan usealla tasolla, esimerkiksi liikkuminen lähikehityksen vyöhykkeellä, oppimisprosessin sykisyys, liike rajojen ylittämisenä sekä liikkeen hajautuminen, jatkuvuus ja suuntautuminen (Engström & Sannino, 2010). Tämän esityksen kehollinen lähestyminen tuo yhden näkökulman liikkeen yhteydestä oppimiseen teorian sisällä tarkastelemalla oppimisprosessia tukevaa ja estävää liikettä. Liikkumisen merkitys oppimiselle on nostettu esille uudessa Opetussuunnitelmassa sekä huomioitu erilaisissa liikkumista koulupäivään lisäävissä hankkeissa, keskittyen kouluissa pitkälti oppijan aktivoimiseen ohjatulla liikkumisella. Oppijasta itsestään lähtevä kehollinen liike osana oppimisprosessia on jäänyt tarkastelussa vielä vähemmällä huomiolla, minkä vuoksi esityksen näkökulma on tärkeä. Esityksen otsikossa on lainattu Albert Einsteinin ajatusta liikkeen värähtelystä ja resonoinnista universumissa.

Innovations and transformative agency in front-line homelessness work

Hannele Kerosuo (University of Tampere)

Esa Jokinen (University of Tampere)

New ideas and innovations are required for solving emerging problems and challenges in homelessness work. Multiple innovative solutions have already been created during recent programmatic developments in the field. First, the purpose is to examine the types of innovations and second, their connections to transformative agency within and between work communities are discussed. The aim is also to study why, and for which purpose the innovations were created. The data of successful innovations presented by employees from local and national levels is collected in five workshops with participating front-line workers. The data of the workshops is transcribed. The data-driven coding scheme contains the characteristics of the presented innovations. The main types of solution, process and system innovations originally suggested by Engeström (1995) are applied in the analysis. Solution innovations are generated as solutions to problems. For example, a new tool, a new rule or a new form of dividing labour can represent such solutions. Process innovations relate to reorganisation of work processes and system innovations concern an entire activity system of actors involved. The study is part of the TSR research project "Collective Professional Agency in Finnish Homelessness Work". The aim of the presentation is to discuss the methodology and the method and to provide preliminary findings of the study. EU general data protection regulations are followed, and the participants registered have given an informed consent in the study.

Dialogue? Pupils' voices and creativity for a methodology to learn in physical education

Elise Houssin (University of Strathclyde)

As physical education is an embodied learning activity, where learners are asked to experience and think over their actions, we want to focus on a methodological process that can be used in practice and re-used in different contexts. Twenty-first century demands new competencies such as critical thinking, creativity and agency. Teachers cannot ignore them and have to adapt their practice. Consequently, the paper focuses on a pilot study carried out on a few learners in an indoor climbing activity. Based on the double stimulation, mediated by card artefacts where no prerequisite in the physical activity is asked, we have modeled an activity to capture the contradictions and the tensions in the climbing activity system. Using the discursive manifestations to analyse the activity system, we have been able to track the process of embodied reflexivity

from dilemma to double blind during the action. The linguistic manifestations work as an internal and external dialogue in the learners' process of knowledge construction and highlight sequences of actions which lead to operations to sustain the goal-oriented activity. We have been able to identify the moment when learners develop a methodology to transform their object as knowledge is built into lifelong learning. We advocate that mediated artefact plays the catalyst in children's development and that the activity sustains goals of equity and sustainability. Learners as individuals, committed at the same time into a socio-cultural activity, create their methodology to learn, a process which they could transpose to other forms of school activities or daily life.

Disturbing the network of activities: an example in a educational institution

Arthur Santiago (Federal Institute of São Paulo/Brazil)

Cristiano Makos (Federal Institute of São Paulo/Brazil)

In this work, we investigated the development of disturbances in the network of activities. The disturbances were studied in a University situated inside an oil refinery at São Paulo state in Brazil. Due to the University location, students and teachers face several tensions emerging from the principal contradiction - the campus location. Through an introductory physics course, we introduced a disturbance in activities network to identify the mediators throughout the coordinated activities supporting the institution. The institute was built to meet local population demands for higher education but has restricted access since it is an industrial zone. We point out that any revolutionary transformation must start with subjects being aware of the contradictions they are submitted by turning them into concrete problems to be solved by themselves. Then subjects promote transformative agencies and formative interventions to overcome the contradictions they are facing. The disturbance in the activity network aims to transform the activity as a whole. To this end, we developed an introductory physics course for the initial chemistry teachers' training using Paulo Freire's perspective. This approach is grounded on the problematization activity where subjects' immediate problems are raised by themselves. From these problems, it is possible to complexify the mediating fields allowing subjects to complexify their consciousness about the relationships between their problems and the contradictions that they are living collectively. Our results show that students and teachers become mediating agents through the hierarchical levels of the activity, confirming the discipline becomes an instrument of the potential transformation of the institution.

From future orientation to future-making: a difficult leap in the lives of adolescents and in the work of researchers

Yrjö Engeström (University of Helsinki)

Pauliina Rantavuori (University of Helsinki)

Piia Ruutu (University of Helsinki)

Maria Tapola-Haapala (University of Helsinki)

Psychological and sociological studies of adolescents' future orientations have focused on categorizations and typologies: planning versus not planning, or future versus present. However, orientation to future and orientation to the present are not mutually exclusive but coexist among adolescents. Some scholars have started to move from static internal orientations toward future-making as action in the world. In cultural-historical activity theory, the leap from orientation to action is connected to the experiencing of contradictions as personally significant conflicts of motives. To take the leap, one needs a supporting second stimulus that allows one to take steps toward transforming the situation. The principle is called

transformative agency by double stimulation (TADS). We conducted a Change Laboratory intervention with a group of 8th-graders in Helsinki, allowing them to work out their motive conflicts and to implement projects they found significant for their lives and futures. Each student produced “a poster of my worlds”, which was then used as a potential second stimulus through the intervention. We analyze the intervention as a leap from future orientation to future-making. The findings shed light on the possibilities and conditions for applying the TADS principle and the Change Laboratory for grasping the agentive potentials of adolescents as future-makers. We also discuss the challenge this leap represents to researchers and the methodological lessons from the study.

Luonto- ja seikkailukasvatus; kohti hyvinvointia ja kestäväää kasvua

Puheenjohtajat/ Chairs: **Arja Kaasinen** (Helsingin yliopisto), **Päivi Virtanen** (Helsingin yliopisto) ja **Maarit Marttila** (Tampereen seudun ammattioipisto Tredu)

Seikkailupedagogisen toiminnan vaikutus nuorten hyvinvointiin ja kasvukokemuksiin

Riikka Puhakka (Helsingin yliopisto)

Paavo Heinonen (Suomen Urheiluopisto Vierumäki)

Seikkailu- ja elämyspedagogiikassa pyritään luontokokemusten avulla erityisesti itsetuntemuksen ja positiivisen minäpystyvyyden tunteen kehittämiseen. Yksilöille tarjotaan haasteita, joiden kohtaamisen ja voittamisen avulla on mahdollisuus oppia ja kehittyä. Luonto tarjoaa erinomaisen ympäristön itsensä voittamiseen esimerkiksi kaupunkilaisnuorille, joiden luonnosta vieraantumista on keskusteltu Suomessakin. Samaan aikaan luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutukset tunnustetaan yhä paremmin. Luonto kohentaa mielialaa, elvyttää stressistä ja parantaa keskittymiskykyä. Luontoaktiviteetit mahdollistavat niin yksinolon kuin sosiaalisten siteiden vahvistamisen. Luonto motivoi liikkumaan, ja luonnossa altistutaan ihmisen puolustusjärjestelmän kannalta hyödyllisille mikrobeille. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten opiskelijanuorille järjestetyt luontoretket vaikuttivat heidän hyvinvointiinsa ja kasvukokemuksiinsa. Koulutuskeskus Salpauksen kasvatus- ja ohjausalan opiskelijat (N=16) osallistuivat luonto- ja elämystoiminnan ohjaamisen kurssille, jossa järjestettiin kolmen päivän melonta- ja vaellusretket sekä kolme tapaamista, joilla valmistauduttiin retkille. Tavoitteena oli tarjota opiskelijoille omien luontokokemusten ja retkeilytaitojen lisäksi ymmärrystä luontoympäristön hyödyntämisestä ja mahdollisuuksista kasvatustyössä. Aineisto koostuu kyselyistä ja ryhmähaastatteluista. Luontoretket vaikuttivat myönteisesti opiskelijoiden psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Opiskelijat kokivat elpyneensä ja rentoutuneensa retkillä; he pystyivät irtautumaan niin kouluasioista kuin muista arkielämän huolista ja murheista. Opiskelijat kokivat saaneensa lisää itseluottamusta. He oppivat ottamaan vastuuta ja tunnistamaan uusia puolia itsestään. Osallistujat korostivat sosiaalisia tekijöitä – ryhmän ja yhdessäolon – merkitystä myönteisten tuntemusten lähteenä. Opiskelijat pääsivät retkillä koettelemaan omia rajojaan ja nauttivat luonnon tuottamista aistimuksista ja fyysisistä tuntemuksista, kuten hiljaisuudesta ja puhtaan ilman hengittämisestä. Heidän intonsa liikkua luonnossa lisääntyi. Tuloksia voidaan hyödyntää luonnossa tapahtuvan kasvatustyön kehittämisessä huomioimalla ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin vaikuttavat tarpeet. Pelkkä fyysinen toiminta ei riitä kasvatuksellisen tuloksen aikaansaamiseksi, vaan ohjauksessa on otettava huomioon myös psyykinen ja sosiaalinen näkökulma. Seikkailu- ja elämyspedagogiikka tarjoaa ohjaajalle työkaluja kokonaisvaltaiseen kasvatustyöhön.

Miten analysoida varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden ympäristöpiirustuksia?

Markus Hilander (Helsingin yliopisto)

Varhaiskasvatussuunitelman perusteiden (2018) mukaan lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia ja toimia sekä luonnonympäristössä että rakennetussa ympäristössä. Myös maantieteellinen maiseman käsite kattaa sekä luonnonympäristön että rakennetun ympäristön. Tässä esityksessä perehdytään Helsingin yliopiston varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden mielikuviin luonnosta ja ympäristöstä. Aineistona on opiskelijoiden piirustukset (n=105) vuodelta 2018, jotka kuvaavat ympäristöä lastenkirjallisuudelle tyypillisellä tavalla. Piirustukset on luokiteltu luonnonympäristöstä, rakennetusta ympäristöstä, julkisesta tilasta ja yksityisestä tilasta koostuvan nelikentän mukaan. Hieman yli puolet piirustuksista ei kuvaa lainkaan rakennetun ympäristön elementtejä. Rakennetun ympäristön lisäksi ihmiset puuttuvat yli 80 prosentissa piirustuksista. Luonnonympäristö kuvataan puolestaan ihanteellisena vailla ympäristöongelmia. Tulokset osoittavat, että rakennettua ympäristöä ja ihmistä ei juurikaan liitetä ympäristömielikuviin, minkä seurauksena ihmisen ja ympäristön välinen vuorovaikutus jää piirustuksissa puutteelliseksi. Esityksen yhtenä tavoitteena on pyytää yleisöltä kirjallisuusvinkkejä aiemmista tutkimuksista, jotka käsittelevät ympäristömielikuvia, ja ideoita visuaalisen aineiston analysoimiseksi.

Oppilaskeskeisyyden ilmeneminen tutkivan oppimisen syklin opetustuokioissa

Merike Kesler (Helsingin yliopisto)

Pirkko Kärnä (Helsingin yliopisto)

Tämän tutkimuksen yksi tavoite on avata opettajien käsityksiä ja toimintaa liittyen oppilaskeskeisyyteen. Oppilaskeskeisyyden käsite on kirjava. Kirjallisuuden perusteella oppilaskeskeisyyden tärkeimpiä tunnusmerkkejä ovat oppilaan aktiivisuus, osallisuus ja dialogi. Näitä taitoja voidaan kehittää kestävästi koulussa luonnontieteiden tutkimusprosessissa. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään opettajien ympäristöopin ja luonnontieteiden opetuksen täydennyskoulutuksen aineistoa. Koulutuksen tavoitteena oli antaa opettajille toiminnallisia työkaluja siihen, miten oppimisen ilo ja uteliaisuus säilyisi kaiken ikäisillä luonnon ilmiöitä havainnoimalla ja tutkimalla. Työkaluna luovaan, tutkivaan oppimiseen oli kolmivaiheinen sykli: vapaa tutkiminen, käsitteen muodostaminen ja soveltaminen. Koulutuksen jälkeen osallistajat raportoivat omassa oppilasryhmässä sovelletuista opetustuokioistaan. Kouluttajien toiveena oli, että soveltamisvaiheessa näkyisi kestävä kehityksen näkökulma. Yhteensä 31 opettajan raporttia ja 5 haastattelua analysoitiin monimenetelmällisesti. Sisällön analyysissä raporteissa esiintyvät ilmaisut jaettiin oppimissyklin mukaan ja edelleen oppilaskeskeiseen tai opettajajohtoiseen toimintaan. Haastattelujen tarkoitus oli tarkentaa raporteissa ilmenneitä kuvauksia. Tulosten mukaan oppimissykliä ei hahmoteta kokonaisvaltaisena apuna ilmiöiden tarkastelussa. Varhaiskasvatuksessa ja alakoulussa ilmeni runsaasti oppilaskeskeistä toimintaa käsitteen muodostamisessa ja soveltamisessa, varhaiskasvatuksessa myös tutkimisessa. Yläkoulun opettajien raporteissa oppilaiden aktiivista toimintaa mainittiin harvoin, eniten (27%) käsitteen muodostamisvaiheessa. Lisäksi opettajat eivät raporttien perusteella tiedosta monipuolisten tutkimustaitojen harjoittamista millään asteella. Tähän tulisi kiinnittää enemmän huomiota opettajakoulutuksessa. Kestävä kehityksen näkökulma tuotiin esille vain harvoissa raporteissa. Tämän perusteella kaikki opettajat tarvitsisivat harjaannusta kestävä kehityksen näkökulman liittämässä opiskeltavaan aiheeseen. Kokeellisessa työskentelyssä peruskoulussa tarvitaan enemmän opiskelijoiden kuulemista tutkimuskysymyksen asettamisessa ja heille tulee tarjota tilaisuus tutkia ensin itse vapaasti. Yläkoulussa tarvitaan oppilaiden kaikenlaista aktiivointia. Oppilaskeskeinen opetus ilmenee tilan antamisena oppilaan omalle tutkimiselle, mikä on rakenteiden takia helpompaa alakouluissa. Oppilaskeskeiset

keskustelut ja pohdinnat ovat mahdollisia kuitenkin koko peruskoulussa joka tunnilla ikäluokasta riippumatta.

Maasto-opetuksen toteuttaminen etäopetuksena

Arja Kaasinen (Helsingin yliopisto)

Anttoni Kervinen (Helsingin yliopisto)

Maasto-opetus on olennainen osa opettajankoulutuksen biologian ainedidaktiikkaa. Työssä olevien opettajien heikkojen maastotaitojen on todettu estävän ulkona opettamista ja osaltaan oppilaiden luontosuhteen kehittymistä. Maasto-opetuksen opettajankoulustraditiossa ulkona opettaminen on nähty toimintona, jossa opettajankouluttajan läsnäolo on välttämätöntä. Luonnossa liikkuminen, lajintunnistus ja erilaiset näytteenottotekniikat ovat opetussisältöjä, jotka tottumattomalle opettajaopiskelijalle ovat voineet olla haasteellisia ja vaatineet ohjausta. Covid-pandemia pakotti ajattelemaan asiaa uudella tavalla. Perinteistä lähiopetusta ei ollut mahdollista järjestää. Helsingin yliopiston opettajankoulutukseen kehitettiin etämaasto-opetuksen malli, johon luokanopettajaopiskelijat osallistuivat syksyllä 2020 Helsingin yliopistossa. Etämaasto-opetuksessa hyödynnettiin flipped classroom-pedagogiikkaa, Zoom-ohjelmaa ja puhelimen WhatsApp-sovellusta. Tutkimuksessa kerättiin kyselyaineisto luokanopettajaopiskelijoilta (n=66). Alustavien tulosten mukaan etäopetuksen koettiin onnistuneen hyvin. Erityisesti puhelinsovelluksen käyttö lisäsi yhteenkuuluvuuden ja oppimisen tunnetta.

[Markkinoituvat kasvatus- ja koulutuspalvelut](#)

Puheenjohtajat/ Chairs: **Satu Valkonen** (Helsingin yliopisto) ja **Henna Juusola** (Tampereen yliopisto)

Koulutusviennin näkökulmia Australiasta ja Uudesta-Seelannista

Pii-Tuulia Nikula (Eastern Institute of Technology, New Zealand)

Tämä esitys tarkastelee Australian ja Uuden-Seelannin kokemuksia koulutusviennistä. Esityksen tarkoituksena on laajentaa ymmärrystä koulutusviennistä ja auttaa osallistujia pohtimaan suomalaisen koulutusviennin erityispiirteitä, vahvuuksia ja kehittämistarpeita vertailevasta näkökulmasta. Esityksessä tarkastellaan kriittisesti erityisesti taloudellisen hyödyn tavoittelun ja opiskelijoiden oikeuksien kohtaamispintoja. Australiassa ja Uudessa-Seelannissa koulutusviennillä on kolmenkymmenen vuoden perinteet ja koulutusviennistä on muodostunut molemmissa maissa yksi tärkeimmistä ventialoista. Koulutusviennin käsite sisältää erilaisia koulutuspalveluita, mutta Australiassa ja Uudessa-Seelannissa suurin osa koulutusviennistä perustuu kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointiin ja opettamiseen Australiassa/Uudessa-Seelannissa (Education New Zealand, 2016; International Education Association Australia, 2020). Varsinkin Uudessa-Seelannissa koulutusvientitoiminnassa ovat korkeakoulujen lisäksi olleet aktiivisesti mukana myös peruskoulut ja lukiot, joiden osuus koulutusviennistä on noin viidesosa (Education New Zealand, 2018). Molemmissa maissa asiakkaina ovat aikuisten lisäksi siis alaikäiset lapset, joista osa asuu Australiassa ja Uudessa-Seelannissa ilman perheitään. Minkälaisia eettisiä haasteita edellä kuvatunlaiseen koulutusviennin liittyy ja minkälaista osaamista koulut, lukiot ja korkeakoulut tarvitsevat? Kansainvälisten opiskelijoiden määrän huomattava kasvu on aiheuttanut myös monenlaisia muutoksia Australiassa ja Uudessa-Seelannissa. Yhtenä esimerkkinä on Code of Practice lainsäädäntö, jonka tarkoituksena on säilyttää

maiden koulutusvientimaine ja turvata kansainvälisten opiskelijoiden oikeudet (Nikula, 2020). Molemmissa maissa lainsäädännössä asetetaan vaatimuksia sekä koulutusviennin markkinoinnille että sen toteuttamiselle. Missä määrin lainsäädäntö onnistuu tavoitteessaan? Onko samanlainen ohjaus tarpeen Suomessa? Esityksen lopussa keskustellaan Australian ja Uuden-Seelannin tulevaisuuden tavoitteista kansainvälisen koulutuksen uusimpien strategia-asiakirjojen valossa. Myös koronavirustilanne on aiheuttanut suuria haasteita Australian ja Uuden-Seelannin koulutusvientitoiminnalle ja koko koulutusjärjestelmälle. Minkälaisia johtopäätöksiä tästä voidaan vetää koulutusvientikeskusteluun Suomessa?

Hallinta osana varhaiskasvatuksen opettajan muuttuvaa ammatillisuutta

Jaana Pesonen (Helsingin yliopisto)

Satu Valkonen (Helsingin yliopisto)

Kasvatus- ja koulutusinstituutiota määrittelee yhä enemmissä määrin yrityslogiikan mukaisesti jatkuva mittaaminen, arviointi sekä tilivelvollisuus (esim. Ball 2015; Plum 2012). Tämän kehityksen myötä hallinta on tullut osaksi myös varhaiskasvatuksen kontekstia niin globaalisti kuin lokaalisti, tuottaen paineen lisääntyvälle dokumentaatiolle, kuin myös oppimisen mittaamiselle. Uusia kaupallisia innovaatiota tuotetaan varhaiskasvatuksen kontekstiin kiihtyvällä tahdilla, ja osassa pelejä ja sovelluksia keskeisenä näyttäytyy mahdollisuus mitata sekä tehostaa lasten oppimista. Varhaiskasvatuksen opettajat joutuvatkin luovimaan markkinatalousajattelun myötä muun muassa mielikuvamarkkinoihin (esim. Naumann, 2011) perustuvien yksityisesti tuotettujen palveluiden sekä pedagogisten sovellusten lisääntymisen kanssa. Ajankäytön valvominen, kasvatus- ja koulutusympäristöjen säätely sekä opetuksen ohjaaminen voivat kuitenkin vaikuttaa myös opettajien ammatillisuuteen ja vähentää heidän autonomiaansa. Näin ollen opettajien ammatillisuus voi muovautua uusiksi/toisin kohti reagoivaa ja mukautuvaa toimijaa (Stravroula Kontov et al. 2015). Tässä esityksessä pohdimme digitalisaation ja kaupallistumisen vaikutuksia erityisesti varhaiskasvatuksen opettajan profession näkökulmasta. Tarkastelemme puheenvuorossamme opettajien käsityksiä ja perusteluita valita erilaisia digitaalisia sovelluksia ja pelejä, sekä odotuksia ja toiveita, joita opettajilla on liittyen digitalisaatioon heidän opetuksessaan. Tarkastelussamme hyödynnämme viiden kunnan alueella kerättyä kyselyaineistoa (N = 161), jossa varhaiskasvatuksen opettajat pohtivat niin maksullisten kuin myös ilmaisten sovellusten, pelien ja lisensoitujen ohjelmien käyttöä työssään. On esitetty, että lisääntyvä hallinta luo paineita opettajille omaksua ja ottaa osaksi opetus- ja kasvatustyötään yhä enemmissä määrin uusia digitaalisia sovelluksia, pelejä ja ohjelmia. Esityksessämme pohdimmekin opettajien valmiutta kyseenalaistaa hallintaan liittyvien muutosten merkitystä työlleen lasten kanssa, sekä oman ammatillisuutensa kehitykselle.

Amk-opettajien käsityksiä tiimityöstä

Timo Nevalainen (Tampereen ammattikorkeakoulu)

Tampereen ammattikorkeakoulu on organisoimassa henkilöstönsä itseohjautuviin tiimeihin. Tällä tavoitellaan hallintorakenteen keventämisen lisäksi tehokkuushyötyjä ja kykyä vastata ketterämmin erilaisiin asiakastarpeisiin. Erilaiset projektitiimit ja tiimitoiminta ovat Amk-opetuksen arkipäivää ja opetusta kannustetaan integroimaan kiinteämmin ammattikorkeakoulun yhdessä erilaisten työelämäorganisaatioiden ja toisten korkeakoulujen kanssa tekemään tutkimus- ja kehittämistyöhön. Teimme keväällä 2020 kyselytutkimuksen, jossa kartoitimme opetushenkilöstön tiimeihin ja tiimityöhön liittyviä käsityksiä. Kyselyyn vastasi yhteensä 56 opettajaa eri koulutusohjelmista ja vastaukset antavat monitahoisen kuvan tiimeihin

liittyvistä käsityksistä, käsitysten ristiriitaisuudesta ja erilaisten yhteistyön muotojen merkityksellisyydestä Amk-opettajien työssä. Analysoimme kyselyn avoimia vastauksia käytäntöarkkitehtuuriteorian (theory of practice architectures) kautta (Kemmis et al, 2014), sekä analysoimme vastauksia kyselyn likert-asteikollisiin väittämiin käyttäen Bayesilaista riippuvuussuhdemallinnusta (B-Course) (Myllymäki et al, 2002). Opettajien käsitykset tiimeistä ja tiimityöstä olivat hyvin monitahoisia ja usein keskenään jännitteisiä ja jopa ristiriitaisia. Tiimit nähtiin toisaalta vapaan organisoitumisen muotona, toisaalta taas ylhäältä ohjattuna ja hallinnollisena työn organisoinnin tapana. Toisaalta opettajat kokivat tiimit ja niihin kuulumisen erittäin merkityksellisinä työssään, toisaalta uusi tiimirakenne tuntui tuovan monille ylimääräistä vaivaa ja jopa haittaavan jo olemassa olevien tiimien yhteistyötä. Harvat vastaajat kokivat uudet keväällä 2020 luodut hallinnolliset tiimit työnsä kannalta tärkeimpänä tiiminä. Monet opettajien oman työnsä kannalta tärkeimmiksi kuvaamista tiimeistä muistuttivat toiminnaltaan ja rakenteeltaan enemmän käytäntöyhteisöjä (communities of practice) (Wenger, 1998) joiden jaettuna tavoitteena on jonkin jaetun ammattialan käytännön ja ymmärryksen kehittäminen, kuin varsinaisia tiimejä, joilla on selkeä tulostavoite ja joissa jäsenet ovat riippuvaisia toistensa erilaisesta osaamisesta ja panoksesta. (Cohen & Bailey, 1997) Tiimi ja tiimityö käsitteinä vaikuttivatkin tutkimuksemme perusteella kaikkea muuta kuin selkeiltä tai yksiselitteisiltä ja niiden laajeneminen kattamaan organisaation sisäisessä diskurssissa lähes kaiken yhteistyön onkin siksi kiinnostavaa.

Koulutusviennin lähtökohdat ja legitimaatio suomalaisessa korkeakoulukontekstissa

Henna Juusola (Tampereen yliopisto)

Koulutusvienti kansainvälisenä voittoa tavoittelevana toimintana on viimeisen kymmenen vuoden aikana muodostunut yhdeksi korkeakoulupoliittiseksi kehitystrendiksi, jolle on asetettu kunnianhimoisia tavoitteita kasvattaa merkittävästi kansallisia vientituloja (OKM, 2010) esimerkiksi skaalautuvien koulutusvientipalveluiden kautta (OPH, 2020). Vastikään julkaistussa koulutusviennin tiekartassa (vuosille 2020-2023) suomalainen koulutusvienti nähdään myös keinona vastata globaaliin oppimiskriisiin (OPH, 2020). Kansallisten koulutuspoliittisten linjausten myötä koulutusvientitoimintaa on lisääntyvässä määrin toteutettu myös korkeakoulujen toimesta. Korkeakoulujen toteuttamaan koulutusvientitoimintaan kohdistuu kuitenkin useita ristiriitaisiakin odotuksia ja tavoitteita, jotka vaikuttavat koulutusvientiä koskevaan institutionaaliseen strategiatyöhön ja käytännön toteutukseen. Korkeakoulujen on esimerkiksi huomioitava opiskelijoiden ja asiakkaiden tarpeet, mutta samalla korkeakoulujen on huolehdittava, että koulutusvientinä toteutetut ohjelmat ovat vertailukelpoisia kotikampuksella järjestettävän koulutuksen kanssa. (Juusola, 2020). Tässä esityksessä suomalaisen koulutusviennin lähtökohtia tarkastellaan koulutusvientitoiminnan legitimaation näkökulmasta (Boltanski & Thévenot, 2006). Huomio kohdistuu erityisesti kahteen ulkomailla toteutettuun koulutusvientitoteutukseen, joiden toteuttamisessa korkeakouluilla on ollut keskeinen rooli: 1) suomalaiseen koulukonseptiin (peruskoulutaso) ja 2) liiketalouden tradenomikoulutukseen (alempi korkeakoulutus) (Juusola & Nokkala, 2020). Esityksessä kysytään, että millaisia legitimaation keinoja suomalaisessa koulutusvientitoiminnassa on tunnistettavissa, kun sitä tarkastellaan koulutusvientiin osallistuvan opetushenkilökunnan ja koulutusvientiä hallinnoivan tahon toimesta? Tarkastelu perustuu haastatteluaineistoon (N6), jonka esittämisessä hyödynnetään vinjettejä; lyhyitä narratiivisia haastatteluaineistoon perustuvia kuvauksia (Hughes & Hubby, 2004).

Multidisciplinary collaboration in education

Puheenjohtajat/ Chairs: **Anitta Melasalmi** (Turun yliopisto), **Teija Koskela** (Turun yliopisto) ja **Susanna Itäkare** (Tampereen yliopisto)

Monialainen ja –tieteinen kehitysyhteistyö osana perus- ja taideaineiden opetusta

J. Riikka Ahokas (University of Jyväskylä)

Väitöskirjani tutkimusympäristönä toimi vuosien 2016-2019 ajan musiikkiopiston ja peruskoulun välinen yhteistyöhanke (<https://www.suoni.fi/etusivu/2020/9/14/miten-mita-ja-ketka>). Projektissa musiikkiopiston opettaja oli osa koulun omaa musiikin opetussuunnitelmaa, toimien yhtenä koulun musiikkia opettavista opettajista. Tämän 3,5 vuotta kestäneen kehitysyhteistyön ja Helsingin kaupungin myöntämän jatkuvan rahoituksen ansiosta toiminta saatiin vakautettua pysyväksi osaksi koulun opetusta. Puheenvuoroni tulee käsittelemään tämän monialaisen kehitysyhteistyön toteuttamisen haasteita ja onnistumisen edellytyksiä.

Esitelmässä kehitysyhteistyö käydään kronologisesti ja rakenteellisesti läpi. Tavoitteita ja niiden kehittymistä arvioidaan. Projektin aikana opetusyhteistyötä toteutettiin ja kokeiltiin eri muodoissa ja näiden eri muotojen toimivuutta ja onnistumisen edellytyksiä reflektoidaan myös. Toiminta vakiintui lopulta resurssiopetusmuotoiseksi. Tällä hetkellä musiikkiopiston opettaja mahdollistaa siis myös pienemmät ryhmäkoot kyseessä olevan koulun musiikinopetuksessa.

Tämänkaltaisen yhteistyön mahdollistumisen kannalta yhteistyö-oppilaitosten johtajat ovat avainasemassa. Kuinka johtaa ja ohjata tasa-arvoisesti toisen oppilaitoksen opettajaa omassa työyhteisössä? Tasa-arvoinen opetusyhteistyö on haastavaa, luokanopettajien työnkuva hyvin autonominen ja senkin takia selkeästi artikuloivan ja osallistavan johtamisen merkitys on suuri. Toisaalla myös peruskoulun kontekstissa toimivan, hallinnollisesti aivan toisen organisaation, on osattava huolehtia oman työntekijänsä eduista uudella tavalla.

Puheenvuorossa reflektoidaan myös kyseisessä tutkimusympäristössä toteutettua väitöskirjan interventiotutkimusta. Asetelma tutki musiikkiliikunta-intervention vaikutusta lukemaan oppimiseen ja toiminnanohjaukseen. Tässä puheenvuorossa sivutaan mahdollisia tutkimusasetelman toteuttamiseen liittyneitä haasteita, sekä kyseessä olevan tutkimuksen hyötyjä koulun alkuopetukselle ja oppilaiden kielenhahmotukselle.

Avainsanat: monitieteisyys, monialaisuus, kehitystyö, yhteistyö, taito- ja taideaineet, musiikkikasvatus, muutosjohtaminen, työnmuotoilu, tasa-arvo, yhdenvertaisuus

Multidisciplinary student teams and collaboration with working life partners

Kaija Saramäki (Karelia University of Applied Sciences)

Tanja Kähkönen (Karelia University of Applied Sciences)

Hanna Vuojärvi (University of Lapland)

Ilkka Ratinen (University of Lapland)

Sinikka Pöllänen (University of Eastern Finland)

Henriikka Vartiainen (University of Eastern Finland)

Petteri Vanninen (University of Eastern Finland)

Piritta Torssonen (University of Eastern Finland)

Miikka Eriksson (University of Eastern Finland)

This paper reports on the findings from six in-depth interviews of working life partners who were involved in the implementation of a course in spring and summer 2020. The course participants were students from six different HEIs representing ten different study fields. The working life partners represent associations (3), private companies (2) and public bodies (1). The focus was on how the partners see collaboration with the HEIs, what kind of working life skills and/or lack of these skills they identified in the students and how the partners benefitted from the cooperation with the students. We were also interested to find out if the partners have any improvement suggestions for the course: how to involve them more and how to improve the interaction between the partners and the HEIs. The preliminary results showed that the partners were satisfied with working with the student groups. They identified several important working life skills in the students but also some points for improvement. The partners' suggestions for strengthening interaction and collaboration with the HEIs included participation in the lectures or other sessions for the student groups and more communication between the HEI personnel and the partners. The pilot course was part of DigiCampus project and Openbio.fi work, where we consider research-based construction of new learning ecosystems to bioeconomy. This work challenges real working life, new kinds of demonstrations and working platforms and pedagogical models for practical needs in the education of bioeconomy.

Fostering empathy towards effective sustainability teaching

Francesca Allievi (JAMK)

Sonia Massari

Francesca Recanati

Teaching sustainability in higher education is far from being an easy task. The idea of sustainability itself risks to remain an abstract and out-of-reach concept unless it is taught to develop practical solutions. Lecturers approaching sustainability in higher education, often do not have the overall knowledge and resources to effectively present the topic to their students. Here are presented the principles needed to develop a new pedagogy for sustainability, accounting for the role of empathy. The teaching approach is developed starting from the use of the Food Sustainability Index (FSI) as an educational tool - named FSI Edu - for teaching food sustainability in higher education settings. FSI assesses food sustainability adopting a systematic approach and showing the complexity of the food sustainability issues. Two experiments based on the application of the FSI Edu at the Bachelor and Master Degree level are presented. These experiments built the starting point for an educational model - named EOE - to foster the empathic process: its three steps are key for sustainability teaching in higher education.

Lasten ja nuorten harrastuneisuuden jakautuminen

Tuomo Koho (Itä-Suomen yliopisto)

Esityksessä esitän pro gradu -tutkielman tuloksia, jota teen yhdessä Pinja Tammisen kanssa. Tutkielmamme koskee 6.- ja 7.-luokkalaisten vapaa-aikaa ja harrastuneisuutta. Vapaa-aikaa tutkittaessa on ilmennyt, etteivät vastaajien koettu vapaa-ajanaktiivisuus vastaa tutkittua vapaa-ajantoimintaa. Esimerkiksi nuorisobarometreissa 2013 ja 2016 kävi ilmi, että osa nuorista koki, ettei heillä ole harrastuksia, huolimatta esimerkiksi kuntoliikunnan tai mediankäytön toistuvuudesta tai määrästä ja kysymyksenasettelujen väljyydestä: Onko sinulla jokin harrastus, aivan mikä tahansa ja Onko sinulla jokin harrastus, aivan mikä tahansa? Harrastuksella ei tarkoiteta vain ohjattua toimintaa vaan mitä tahansa sellaista, mitä pitää itse harrastuksenaan, vaikka sitä tekisi esim. yksin kotona. (Myllyniemi & Berg 2013; Merikivi, Myllyniemi & Salasuo 2016.) Etenkin lasten ja nuorten harrastamiseen on keskitytty myös valtion tasolla. Esimerkiksi vuonna 2017 hallitus esitteli niin kutsutun harrastustakuun, jonka tavoite on taata jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus harrastukseen (Valtioneuvosto 25.4.2017). Kuitenkin, kuten edellä kuvattiin, harrastusten käsittämisestä ja käsitteestä ei ole päästy selvyteen ja usein kaikkea vapaa-ajantoimintaa kuvataan harrastamisena, huolimatta vastaajien kokemuksista. Tutkimuksemme tulokset heijastavat edellisiä tutkimuksia koetun ja tutkitun vapaa-ajantoiminnan eroavaisuuksista. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin eri harrastemuotojen yhteyksiä toisiinsa. Tulosten mukaan erityisesti luovat harrastukset (musiikki, käsityöt, kirjoittaminen ja kuvataide) korreloivat keskenään sekä erilaisten sosiaalisen median sovellusten kanssa. Tietokonepelaaminen taas oli ainut tutkittu harrastuskategoria, joka korreloi negatiivisesti muihin harrastuksiin. Tutkielmamme toimi pilottitutkimuksena koko Joensuun kaupungin koululaisiin kohdistuvalle harrastus- ja vapaa-aikatutkimukselle. Esittelen lyhyesti tulevaa tutkimusta ja sen tavoitteita niiltä osin mitkä tähtäävät omaan artikkeliväitöskirjaani. Koko kaupungin kattavaa aineistoa voidaan toivottavasti hyödyntää esimerkiksi harrastusseurojen, kaupungin ja koulujen välisen yhteistyön suunnittelussa, harrastusten kirjon markkinoinnissa sekä, palaten ensimmäisiin kappaleisiin, harrastuksien ja muun vapaa-ajantoiminnan käsitteiden määrittelyssä.

Puheenjohtajat/ Chairs: **Teemu Suorsa** (Oulun yliopisto) ja **Toni Kosonen** (Itä-Suomen yliopisto)

Etäopiskelijan lähikehityksen vyöhykkeellä - kuinka ohjata opintoja kestävästi?

Maria Peltola (Oulun yliopisto)

Teemu Suorsa (Oulun yliopisto)

Jussi Silvonen (Oulun yliopisto)

Tarkastelemme tutkimuksessamme lähikehityksen vyöhykkeen muotoutumista opiskelijan arjessa ja jatkuvan ja monimuotoistuvan oppimisen kontekstissa sekä hahmottelemme suuntaviivoja ohjaamiselle: Kuinka ohjata ja organisoida etäopintoja kestävästi? Tutkimus kytkeytyy kulttuurihistorialliseen psykologiaan. Tutkimusaineisto muodostuu yliopisto-opiskelijoiden omista arjen kuvauksista kodin oppimisympäristössä. Opiskelijoiden arjen kokonaisuutta analysoitiin Valsinerin kannustetun toiminnan vyöhykkeen ja vapaan toiminnan vyöhykkeen käsitteiden avulla. Etäopiskelijan lähikehityksen vyöhykkeen muotoutumisessa oli keskeistä se, että etänä opiskelu mahdollisti useiden kannustetun toiminnan vyöhykkeiden samanaikaisuuden ja tiiviimmän limittymisen. Kannustetun toiminnan vyöhykkeitä synnyttivät sekä opinnot että arjen muut toimijat. Mahdollisuuksien muutos loi haasteita ja näkyi eri tavoin sekä opiskelijoiden osallisuuksissa että arjen siirtymissä. Siirtymiä kotoa yliopistolle oli vähän tai ne puuttuivat kokonaan. Toisaalta teknologian mahdollistamat siirtymät luennoilta toiselle tai opinnoista kodin askareisiin nopeutuivat ja arjen huokoisuus väheni. Vapaan toiminnan vyöhykettä muotoilivat kodin ja opiskelijan elämän muut toimijat, merkitysverkostot ja opintojen struktuurit. Opiskelijan arjen näkökulmasta vapaan toiminnan vyöhyke oli opiskelijan aktiivisesti raivattava itse: Vapaa toimintatila oli ikään kuin puristuksissa kaikkien elämän muiden osallisuuksien ja kannustetun toiminnan vyöhykkeiden välissä. Etäopiskelijan lähikehityksen vyöhyke on joukko moninaisia mahdollisuuksia jatkuvasti oppivan ja yhä useammin kodin oppimisympäristössä toimivan opiskelijan arjessa. Ohjauksen tehtävä on auttaa tunnistamaan näitä mahdollisuuksia ja tapoja perustella omaa toimintaa. Jotta opintoja voitaisiin toteuttaa kestävästi, on ohjauksessa kiinnitettävä huomiota (1) kiinnittymisen konkreettiseen poluttamiseen silloin kun fyysiset siirtymät puuttuvat, (2) joustavuuden ja ohjaavien struktuurien tasapainoon sekä (3) osallisuuteen ja yhteenkuuluvuuteen opiskelijayhteisössä.

Rinnakkaisopintosuunnitelmasta yhteisöllisyyttä, osaamisen tunnistamista ja käytännön kokemusta yliopisto-opintojen ohessa

Anne Virtanen (Jyväskylän yliopisto)

Leena Penttinen (Jyväskylän yliopisto)

Osaamisen tunnistaminen on yksi urasuunnittelun ja työllistymisen keskeisiä haasteita korkeakouluopinnoissa. Useat tutkijat argumentoivat holistisen eri ympäristöissä tapahtuvan oppimisen merkityksellisyydestä myös työllistymistä tukevan osaamisen kehittämisessä. Aktiivisuus erilaisissa toimintaympäristöissä voi auttaa sanoittamaan tutkinto-opiskelussa opitun henkilökohtaistamista ja yksilöllisen osaamisidentiteetin rakentamista. Vapaaehtoistyön ympärille rakentuva rinnakkaisopintosuunnitelmatoiminta (co-curricular and extra-curricular activities) on Suomessa melko vieras toimintamuoto. Kansainvälisesti sitä hyödynnetään runsaastikin eri kouluasteilla ja sen on todettu tukevan erityisesti opiskelijoiden työllistymistä. Jyväskylän yliopistossa pilotoitiin

rinnakkaisopintosuunnitelmatoimintaa lukuvuonna 2012–2013. Pilottia tarkasteltiin tutkimuksen avulla siihen osallistuneiden opiskelijoiden opiskelu- ja oppimiskokemuksina kaiken kaikkiaan viiden vuoden ajan. Pitkittäistutkimuksen aineisto kerättiin sekä haastatteluina että kyselylomakkeilla. Tulokset osoittavat, että suomalainen versio rinnakkaisopintosuunnitelmatoiminnasta ei niinkään tukenut opiskelijoiden työllistymistä, mutta se oli muulla tapaa opiskelijoille merkityksellinen osaamisidentiteettiin liittyvä oppimiskokemus. Aluksi vapaaehtoistyö näyttäytyi harjoittelujen kaltaisena opiskelu- ja oppimiskokemuksena – käytännön kokemuksena. Pilotin rinnalle rakennettu vertaisryhmätoiminta virallisine tavoitteineen ja yhteisöllisine toimintamuotoineen nousi kuitenkin keskeiseen rooliin pitemmällä aikavälillä. Se tuki opiskelijan kehittymistä yksilöllisesti auttaen häntä tunnistamaan omaa osaamistaan, mutta vertaisryhmän voi nähdä myös vahvistaneen relationaalista identiteettityötä ja ryhmän merkitys etenkin yhteisöllisyyden kokemusten tarjoajana koettiin tärkeänä. Tällainen yhteisöllisyyden kokemuksen merkitys opiskelijoille vain vahvistui ajan mittaan. Rinnakkaisopintosuunnitelmatoiminta näyttää siten tuottavan opiskelijoille holistisia opinnoissa ja työurallekin kantavia opiskelu- ja oppimiskokemuksia, mikä kannattaisi huomioida tämän alan tutkimuksessa myös kansainvälisesti. Vertaisryhmäohjauksessa opiskelijoille syntyneet vahvat yhteisöllisyyden kokemukset johdattavat myös keskustelemaan yksinäisyyden ja yhteisöllisyyden kokemuksista nykyisissä yliopisto-opinnoissa.

Työuramentorointi maahanmuuttajien työllistymisen tukena

Marja Kijärvi-Pihkala (LAB-ammattikorkeakoulu)

Sari Lappalainen (LAB-ammattikorkeakoulu)

Virve Pirttikoski (LAB-ammattikorkeakoulu)

Maahanmuuttajat työllistyvät eri tutkimusten mukaan kantaväestöä huonommin. Ongelma on samankaltainen eri puolilla Eurooppaa. Mentorointia on ehdotettu yhdeksi menetelmäksi, jota tulisi kehittää työllistymisen helpottamiseksi (OECD 2014; Ala-Kauhaluoma et al. 2018). Mentorointi on kaksisuuntainen yhteistyöprosessi, jossa kokeneempi henkilö eli ”mentor” tukee ja ohjaa ”aktoria” saavuttamaan omia tavoitteitaan. Mentori voi parhaimmillaan olla linkki maahanmuuttajan ja työelämän välillä. LAB-ammattikorkeakoulun, Tampereen ammattikorkeakoulun ja Turun ammattikorkeakoulun yhteisteistyönä toteuttama MESH – Verkostot ja mentorointi maahanmuuttajien työllistymisen tukena - hanke kehittää työuramentorointia. Työuramentorinnin tavoitteena on kehittää aktorin työelämävalmiuksia, laajentaa hänen ammatillisia verkostojaan sekä auttaa työnhaussa. Hyvällä mentorilla on kokemusta työelämästä, näkemystä vaadittavasta osaamisesta, tietoa rekrytoinnista sekä erilaisia verkostoja. Hanke järjesti keväällä 2020 hoitoalalle suunnatun mentorointiohjelman. Aktorit olivat sairaanhoitajaopintojensa loppuvaiheessa. Mentorit olivat hoitoalalla työskenteleviä ammattilaisia. Mentorointiprosessi kesti neljä kuukautta. Prosessin päättyessä mentorit ja aktorit vastasivat kyselyyn, jonka tarkoituksena oli selvittää, minkälaista hyötyä osallistujat kokivat mentorointiohjelmasta olleen itselleen. Kyselylomake jakautui neljään osioon: oman toiminnan arviointi, palaute ohjelmasta, oppiminen sekä palaute käytetyistä työkaluista. Alustavien tulosten mukaan sekä mentorit että aktorit olivat tyytyväisiä ohjelmaan. Aktorit pitivät tärkeänä sitä, että mentor oli samalta alalta kuin mihin itse on suuntautumassa. Tämä antoi mahdollisuuden kysyä lisätietoja työstä, erilaisista työskentely-ympäristöistä sekä rekrytointiprosessista. Aktorit kokivat oppineensa uusia taitoja mm. työhaastattelua varten. Mentorit hyöttyivät prosessista mm. kehittymällä monikulttuurisuustaidoissa.

Ääniä opinto- ja uraohjauksen kansallisella kentällä - ohjauksen kehittämistä koskeva argumenttien analyysi

Samira Harjula (Helsingin yliopisto)

Mira Kalalahti (Turun yliopisto)

Janne Varjo (Helsingin yliopisto)

Koulutuksesta työelämään siirtyminen on muuttunut viime vuosikymmeninä. Koulutusmahdollisuuksien lisääntyessä ja koulutustason noustessa matalasti koulutettujen nuorten asema on heikentynyt. Koulutus- ja työurat ovat epävarmoja työllisyyden ja syrjäytymisen näkökulmasta. Opinto- ja uraohjaus nähdään ratkaisuna osallisuuteen ja työelämän siirtymien sujuvoittamiseen. Ohjauksen tavoitteista käytävä poliittinen kamppailu liikkuu sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja taloudellisen tehokkuuden välillä. Tuloksena syntyneet vakiintuneet ylikansalliset ohjausdiskurssit koskevat työmarkkinapolitiikkaa, elinikäistä oppimista ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Artikkelissamme "Ääniä opinto- ja uraohjauksen kansallisella kentällä – ohjauksen kehittämistä koskeva argumenttien analyysi" tarkastelemme ylikansallisten ohjausdiskurssien muotoutumista suomalaisen ohjauksen kehittämisen rationaliteeteiksi. Kysymme, mitä ohjauksella tavoitellaan ja miten ohjausta tulee kehittää. Aineisto koostuu ohjauspolitiikan viranomaisen julkaisuista. Analyysin kohteena ovat julkaisujen koulutus- tai työvoimapolitiittiset ongelmat sekä näihin ehdotetut ohjaukselliset toimenpiteet. Tuloksena suomalainen ohjauspolitiikka mukailee ylikansallisia ohjausdiskurseja ongelmanasetteluissaan, vaikkakin eri rationaliteetit ja toimenpide-ehdotukset painottuvat eri tavoin. Ohjauksen kehityssuunta muodostuu tietoyhteiskunnan ja työmarkkinapolitiikan vaatimuksia seuraavaksi, siirtymiä tukevaksi ja yksilöitä huomioivaksi palveluksi.

Maailmankatsomus ja sen käsitteellinen malli ohjaajan itseymmärryksen rakentamisessa

Juha Parkkinen (Jyväskylän yliopisto)

Sauli Puukari (Jyväskylän yliopisto)

Ohjaustyössään ohjaajat kohtaavat useita tilanteita, joissa on tarpeen kyetä tunnistamaan maailmankatsomuksiin liittyviä erilaisia kysymyksiä, kuten sitä, millaisia arvoja ohjattavalla on ja miten hän jäsentää itselleen muita peruslähtökohtia, jotka muodostavat hänen maailmankatsomuksensa. Tarkastelemme aluksi vallitsevan moniarvoisen ajan ilmiöitä ja niiden ohjaustyölle asettamia haasteita, minkä jälkeen esittelemme maailmankatsomusten käsitteellisen mallin, joka osaltaan vastaa näihin haasteisiin ja jonka avulla ohjaaja voi hahmottaa omaa maailmankatsomustaan. Pääpaino on siinä, miten maailmankatsomuksen käsitteellistä mallia voi hyödyntää ohjaajan oman maailmankatsomuksen tietoiseksi tekemisessä ja kriittisessä tarkastelussa. Maailmankatsomusten käsitteellisen mallin pohjalta tarkastelemme ensinnäkin nykyhetken arvolähtökohtien, hyvän elämän ja ihmiskuvan sisältöjä ja merkityksiä (1. taso), jotka ovat ohjaustyön ydinkysymyksiä. Toiseksi käsittelemme maailmankatsomuksen mallin muita sisällöllisiä ulottuvuuksia (2. taso), joita tarvitaan ihmisen kokonaisvaltaisessa ymmärtämisessä. Kolmanneksi tutkimme näiden kahden eri tason välisiä kytkentöjä. Lopuksi lähestymme maailmankatsomukseen liittyviä kysymyksiä ohjaajan itseymmärryksen kehittämisen näkökulmasta. Tässä tarkastelussa hyödynnämme tutkimuksista ja eri koulutustilanteista kertyneitä kokemuksia ja havaintoja maailmankatsomusten käsitteellisen mallin käytöstä. Yhtenä keskeisenä pyrkimyksenä on avata sitä, miten eri lähtökohdista tulevat ohjaajat voisivat paremmin ymmärtää ja hyödyntää käsitteellistä mallia ohjaajuutensa kehittämässä.

Itseohjautuvuutta tukeva oppimiskulttuuri oppilaiden kokemana

Susanna Hellsten (Oulun yliopisto)

Perusopetuksen opetussuunnitelma 2014 asettaa oppilaiden itseohjautuvuuden kehittymiselle ja kehittämislle paljon paineita. Opetussuunnitelma perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Oppilas kykenee yksin ja yhdessä muiden kanssa asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.) Itseohjautuvuus ei kuitenkaan synny itsestään vaan siihen kasvaa. Rakennettaessa itseohjautuvuutta tukevaa oppimiskulttuuria on huomattava, että ammattilaisten ohjauksen vaikutus muotoutuu lopulta aina oppilaiden kokemusten ja heidän perustellun toimintansa kautta (Suorsa 2018). Ei riitä, että kokonaisuutta tarkastellaan vain ammattilaisten näkökulmasta. Rakenteellisten ohjausta estävien ja sitä mahdollistavien tekijöiden näkyväksi tekeminen ja tiedostaminen on tärkeää (Peltola & Moisio 2017). Tässä esityksessä hahmotellaan oppilaiden itseohjautuvuutta käsittelevää seuraavaa artikkelia. Tulevassa artikkelissa tarkastellaan peruskouluikäisten oppilaiden itseohjautuvuutta oppilaiden kuvaamana. Artikkelin tavoitteena on lisätä ymmärrystä oppilaslähtöisen kulttuurin ohjauksesta, sen esteistä ja mahdollisuuksista. Millaiset rakenteet nousevat keskeisinä oppilaiden kuvaamana esille, kun rakennetaan edellytyksiä oppilaiden itseohjautuvuuden vahvistumiselle. Olisi kyettävä rakentamaan ohjauskulttuuria, joka mahdollistaa opetussuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamisen, mutta huomioi samalla oppilaiden tarpeet itseohjautuvuuden kehittymiselle. Tutkimuksessa hyödynnetään kulttuurihistoriallisen psykologian käsitteitä ja teoriaa, kuten osallisuuden käsitettä. Oppilaiden osallisuudella tarkoitetaan koulun arjessa avautuvien mahdollisuuksien toteuttamista ja toteuttamatta jättämistä (Holzkamp 2013).

The relationship between student's career adapt-abilities (CAAS), socioeconomical background and gender in Finnish Upper secondary education

Hanna Nuutinen (Itä-Suomen yliopisto)

Leena Penttinen (Jyväskylän yliopisto)

Anne-Mari Souto (Itä-Suomen yliopisto)

Valmistautuminen tulevaisuuden työelämään, uraan ja jatko-opintoihin vaatii lukioikäiseltä nuorelta paljon monipuolisia taitoja ja joustavuutta (Lent & Brown, 2013). Nämä siirtymät aikuisuuteen, akateemisiin polkuihin ja työelämään ovat kuitenkin monimutkaisten neuvottelujen tulosta ja valmiudet niissä selviämiseen voidaan tulkita myös muuntuvuudeksi (Savickas et al. 2009). Esityksessämme keskitymme tarkastelemaan uramuuntuvuuden, sosioekonomisen taustan sekä sukupuolen välisiä yhteyksiä lukioikäisillä nuorilla. Tutkimuksemme teoreettinen viitekehys nojaa Savickasin (2009) kehittämään uramuuntuvuuteen, jonka on aiemmissa tutkimuksissa osoitettu olevan tärkeässä roolissa uraan valmistautumisessa, uraan liittyvissä päätöksenteossa sekä ylipäätään tyytyväisyyteen elämässä. Uramuuntuvuuden on todettu olevan yhteydessä myös hyvinvointiin, positiiviseen tulevaisuusorientaatioon sekä koulumotivaatioon. Erityisenä mielenkiinnon kohteena olemme tarkastelleet sosioekonomisen taustan sekä sukupuolen vaikutusta uramuuntuvuuteen. Aiemmissa tutkimuksissa (mm. Ryan & Deci, 2000; Monteiro, 2015; Larson, Butler, Wilson, Medora, & Allgood, 1994) molempien on todettu vaikuttavan uraan liittyviin päätöksentekoprosesseihin ja olevan näin yksi vaikuttava tekijä uramuuntuvuuden kontekstuaalisissa muuttujissa (faktoreissa). Aiheen ajankohtaisuudesta kertoo myös se, että uusimmissa suomalaisissa tutkimuksissa (Kestilä ym. 2018, Vauhkonen ym. 2017) perheen sosiaalisella ja kulttuurisella pääomalla on todettu olevan edelleen kasvava vaikutus sekä nuorten jatko-opintoihin että koulutusvalintoihin ja hyvinvointiin. Tutkimuksemme taustalla on keväällä 2019 aloitettu kvantitatiivinen seurantatutkimus (N=464), jossa seurataan vuonna 2018 lukionsa aloittaneita itäsuomalaisia nuoria heidän lukio-opintojensa

ajan. Tutkimus linkittyy Suuntaa LukiOpolulle-hankeeseen (OKM), jossa tutkimusperusteisesti kehitetään ohjauksen ja erityispedagogisen tuen valmiuksia sekä lukiossa työskentelevillä opettajilla että opettajankoulutuksen opiskelijoilla. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, millaisia merkityksiä ohjauksella ja erityispedagogisella tuella on lukio-opiskelijoiden hyvinvointiin, koulutukseen kiinnittymiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Puheenvuorossa esittelemme Nuutisen väitöskirjan ensimmäisen artikkelin tuloksia.

Osallisuuden ja toimijuuden tukeminen ehkäisee lukio-opintojen keskeyttämistä

Kirsi Raetsaari (Oulun yliopisto)

Tässä puheenvuorossani esittelen kolmen osatutkimukseni tuloksista hahmotettavaa väitöskirjakokonaisuutta koskien lukion keskeyttämistä ja sitä harkitsevien nuorten ohjausta. Tutkimushankkeen tavoitteena on (1) ymmärtää lukion keskeyttämistä ilmiönä sekä lukiolaisten ohjauksessa työskentelevien että lukiolaisten näkökulmista ja (2) hahmotella ohjaustyön ja samalla koko kouluuyhteisön kehittämistä sekä työntekijöiden että nuorten kannalta relevanttiin suuntaan. Tutkimus on toteutettu yhden kaupungin lukiokoulutuksen toimintaympäristössä, joka käsittää 10 päivälukiota, aikuislukion ja ohjaamossa toimivan etsivän nuorisotyön. Tutkimusaineiston tuottamiseen osallistui 32 ammattilaista ja 18 nuorta, joista puolet oli keskeyttänyt lukion ja puolet valmistunut useista vaikeuksista huolimatta. Tutkimuksen viitekehys tulee sosio-kulttuurisen psykologian (Vygotsky) subjektitieteellisestä (Holzkamp) juonteesta, jonka pohjalta kehitettyä perusteluanalyysia (Suorsa) on hyödynnetty pääanalyysimenetelmänä. Ensimmäisen osan tuloksena nostettiin ohjaustyön ammattilaisten toimintaperusteiden taustalta esiin seitsemän odotettua toiminnan tulosta, joiden suunnassa työntekijät kertovat lukion keskeyttämistä harkitsevien ohjauksesta. Lisäksi mallinnettiin rakenteita, jotka näyttäytyvät oleellisina ohjaustyön määrittäjinä. Toisessa osassa tarkasteltiin ensimmäisessä osassa keskeiseksi nousutta nuorten huoliin puuttumista edelleen ammattilaisten näkökulmasta tarkentaen yhtäältä, mikä ammattilaisia nuorten lukionkäymisessä huolettaa ja toisaalta, miksi ammattilaisia huolettaa jokin lukion keskeyttäminen enemmän ja toinen vähemmän. Koska ammattilaisten huoli näytti perustuvan nuorten toimijuuteen, se nostettiin tarkastelun kohteeksi nuorten aineistoa analysoitaessa. Kolmannen osan tuloksena esiteltiin nuorten kolmenlaista toimijuutta ja niiden yhteyttä lukio-opintojen loppuunsaattamiseen. Johtopäätöksenä hahmotellaan näkemystä ohjauksesta toimijuutta tukemassa tarkastellen toimijuutta nimenomaan kunkin ohjaukseen osallistuvan nuoren omista lähtökohdista käsin, subjektin näkökulmasta. Keskittymällä ohjauksessa nuoren toimintaperusteisiin ohjaaja voi yhdessä nuoren kanssa nostaa esiin nuorelle relevantteja, hänen toimijuutensa kehittymistä tukevia mahdollisuuksia. Toimintaperusteisiin keskittyessään ohjaaja voi ohjauskeskustelujen yhteydessä samalla havaita nuorten toimijuuden tukemisen näkökulmasta kehittämistä vaativia seikkoja toimintaympäristön rakenteissa eli kouluarjessa, mikä tukee koko kouluuyhteisön kehittämistä.

Holistinen jatkuvan oppimisen -ohjausmalli osaamisidentiteetin rakentumista tukemassa

Soili Rinne (Hämeen ammattikorkeakoulu)

Anu Raudasoja (Hämeen ammattikorkeakoulu)

Sanna Heino (Hämeen ammattikorkeakoulu)

Tutkimuksemme käsittelee jatkuvan oppimisen näkökulmasta tapahtuvaa oppijan osaamisidentiteetin rakentumista ja sen tukemista ohjauksen parissa työskentelevien henkilöiden erilaisten roolien kautta. Näkökulma laajenee kestäväen hyvinvoinnin teemaan, joka tukee tulevaisuutta ennakoivaa ja yhteiskuntaa uudistavaa ohjausta. Holistisessa uraohjauksessa yksilöä tuetaan oman identiteetin ja elämäntien eri

roolien hahmottamisessa. Erilaisten roolien ja identiteettien määräävyys vaihtelee kontekstien ja elämäntilanteiden mukaisesti. Yksilö oppii refleктоimaan ja tulee tietoiseksi niistä rooleista, jotka muokkaavat hänen tavoitteitaan. Uusien näkökulmien kautta yksilöt luovat visioita identiteetin kehittämiseen, jotka auttavat valintojen tekemisessä ja siirtymissä (Savickas 2015). Christiansen (1999) sekä Jarvis-Selinger, Pratt & Regehr (2012) ovat sisällyttäneet identiteetin rinnalle kompetenssin, tällöin saadaan uusi ulottuvuus tarkastella asioita sekä olemisen, että tekemisen näkökulmista. Oppijan mosaiikkimaisen osaamisidentiteetin rakentumisen kannalta työelämälähtöinen ja osaamisperusteinen osaamisen hankkiminen on merkityksellistä, jotta hän pystyy rakentamaan omaa rooliaan osaajana erilaisissa oppimis- ja työyhteisöissä sekä arvioimaan omaa toimintaansa suhteessa työelämän vaatimuksiin. (Raudasoja, Heino & Rinne 2019.) Tutkimusta varten haastattelimme ammatillisen koulutuksen oppijoita (n=15) sekä ammatillisen koulutuksen opettajia (n=29). Aineistojen analyysimenetelmänä käytimme sisällönanalyysia. Käytimme sisällönanalyysissa teorialähtöistä analysointimallia, jossa yhdistyvät käytännössä saatu kokemusperäinen tieto ja teoria. Jäsenämme tuloksissamme ohjauksen toimijat viidelle ohjaustasolle, joita ovat: 1) opettajat, ohjaajat ja työpaikkaohjaajat, 2) opinto-ohjaajat ja erityisopettajat, 3) opiskeluhuollon henkilöstö, 4) vapaa-ajan toimijat ja harrastusten ohjaajat sekä 5) työllistymisen asiantuntijat. Esityksessämme keskitymme tulostemme pohjalta laatimaamme holistiseen jatkuvan oppimisen - ohjausmalliin, jonka avulla voidaan tukea oppijan osaamisidentiteetin rakentumista ja päivittymistä tilanteissa, joissa vaaditaan uudenlaista osaamista. Tutkimuksemme pyrkii lisäämään ymmärrystä oppijan osaamisidentiteetin ja siksak-urapolun rakentumista holistisesta näkökulmasta hybrideissä oppimisympäristöissä, joissa hän toimii monenlaisen ja monialaisen ohjauksen piirissä.

Opettajankoulutusfoorumi - opettajankoulutus uudistuu kestävästi yhdessä

Puheenjohtajat/ Chairs: **Sanna Vahtivuori-Hänninen** (opetus- ja kulttuuriministeriö), **Jari Lavonen** (Helsingin yliopisto) ja **Seija Mahlamäki-Kultanen** (HAMK)

Aineenopettajan asiantuntijuus opettajaksi valmistuvien kokemana

Anne Huhtala (Helsingin yliopisto)

Marjo Vesalainen (OKM)

Kaisa Hahl (Helsingin yliopisto)

Raili Hildén (Helsingin yliopisto)

Esitelmämme liittyy kesäkuussa 2019 käynnistettyyn Aineenopettajan asiantuntijuus -projektiin (Hahl, Hildén, Huhtala & Vesalainen), jossa kehitetään kieltenopettajien asiantuntijuutta tutkimustiedon ja eri kouluttajatahojen yhteistyönä. Kieltenopettajan asiantuntijuutta tarkastellaan eri näkökulmista ja eri viitekehyksissä, mm. Jack Richardsin (2010) erityisesti kieltenopetuksen kontekstiin laadittua jaottelua soveltaen. Richards erottaa kielenopettajan asiantuntijuudessa kymmenen ulottuvuutta. Koska jotkut ulottuvuuksista liittyvät läheisesti toisiinsa, olemme omassa viitekehyksessämme yhdistäneet niitä laajemmiksi kategorioiksi, jotka ovat kielitaito ja aineenhallinta, opetustaito, kontekstietä ja kouluyhteisö, kieltenopettajaidentiteetti ja ammatillisuus sekä oppijakeskeinen opetus. Olemme tutkimuksessamme kiinnostuneita siitä, miten asiantuntijuus ja osaaminen kehittyvät opintojen aikana. Vuoden 2019 lopussa laadimme vastavalmistuneille tai valmistumassa oleville kieltenopettajille tarkoitetun kyselyn, joka sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kysely pilotoitiin vuoden 2020 alussa. Avokysymyksissä vastaajat (n=41) saivat muun muassa määrittellä, miten ymmärtävät kohdekielen asiantuntijuuden, millaista

muuta opettajan asiantuntemusta ovat opintojen aikana hankkineet, mitä näkevät vahvuuksinaan ja heikkouksinaan opettajan työssä sekä miten aineenopettajankoulutusta pitäisi heidän mielestään kehittää. Avovastaukset analysoitiin sisällönanalyysin ja monivalintakysymykset tilastollisen analyysin keinoin. Esitelmässämme käsittelemme tekstiesimerkkien avulla niitä tekijöitä, joita vastaajat erityisesti nostivat esille tärkeimpinä kielten aineenopettajan asiantuntijuuden aineksina. Vastaajat vaikuttivat olevan tietoisia omista vahvuuksistaan mutta toivat esille myös useita kouluun, opetukseen ja omaan persoonaansa liittyviä huolenaiheita. He myös pohtivat aineenopettajankoulutuksen ongelmakohtia ja esittivät ajatuksia siitä, miten koulutusta voitaisiin edelleen kehittää. Toiveina tuotiin esille mm. nykyistä vahvempi panostus opettajan hyvinvointiin ja maahanmuuttajaoppilaiden opetukseen.

Innovatiivisen kielikasvatuksen kartta ja kompassi opettajankoulutuksen ja kielikasvattajuuden kehittämisen tukena

Liisa Ranta-Ylitalo (Jyväskylän yliopisto)

Tea Kangasvieri (Jyväskylän yliopisto)

Anu Palojärvi (Jyväskylän yliopisto)

Josephine Moate (Jyväskylän yliopisto)

Kielikasvattajat kehittävät jokapäiväisessä toiminnassaan runsaasti erilaisia toimintatapoja ja aktiviteetteja. IKI-hankkeessa (Innovatiivisen kielikasvatuksen kartta ja kompassi) kartoitetaan ja laajennetaan ymmärrystä siitä, millainen kielikasvatuksen maisema on Suomessa. Hanke pyrkii vahvistamaan ja saamaan näkyviksi niitä periaatteita, joiden avulla kielikasvattajat kehittävät käytänteitään ja toimintatapojaan. Samalla vahvistetaan kielikasvattajien kykyä innovoida uutta sekä soveltaa ja kehittää käytettävissä olevia materiaaleja ja työkaluja. Hanketta koordinoiva tiimi Jyväskylän yliopistosta käsittelee tässä esityksessä hankkeessa kerättyjä käytänteitä sekä niistä tehdyn pedagogisen kehitystyön antia. Aineiston pohjalta on kirjoitettu innovaatiokuvauksia osana kehittämistyötä. Esityksessä nostetaan esille tekijöitä, joiden pohjalta julkaistavat innovaatiokuvaukset on valittu. Valitut innovaatiot on kirjoitettu hankkeessa kehitetyn yhtenäisen kuvauspohjan avulla muotoon, joka auttaa kielikasvattajia kokeilemaan ja soveltamaan innovaatioita omassa työssään. Käytänteistä on koottu innovaatiopaketteja, joita on tarjottu hankkeen tapahtumissa kielikasvattajille sekä hankkeeseen osallistuville sidosryhmille. Opettajaopiskelijat ovat osallistuneet kehittämistyöhön mm. suunnittelemalla sovellusideoita eri kielikasvatuksen konteksteihin ja antamalla palautetta kuvauspohjan toimivuudesta. Innovaatiopakettien pohjalta rakennetaan hankkeen lopputuote ”Innovatiivisen kielikasvatuksen kartta ja kompassi”, jonka tarkoituksena on tarjota työkaluja kielikasvatukseen sekä periaatteita innovaatioiden soveltamiseen ja kehittämiseen. IKI-hankkeen esitys Opettajankoulutusfoorumin teemaryhmässä esittelee hankkeessa kerättyjen innovaatioiden erilaisia tyyppisiä sekä antaa esimerkkejä siitä, miten kestäviä innovaatioita on sovellettu eri konteksteissa. Esitys osoittaa, miten hankkeessa kerättyjä käytänteitä voidaan hyödyntää osana opettajien perus- ja täydennyskoulutusta ja miten kehittämistyö voi tukea tutkimusperustaista opettajankoulutusta. Hankkeessa kerätyt innovaatiot ja niiden kehittämistyö antavat valmiuksia opettajaopiskelijoille ja työkaluja kielikasvattajille oman ammatillisen kehittymisen tueksi.

Ainedidaktinen tieto opettajan tiedon alana 2020

Kaisu Rättyä (Tampereen yliopisto)

Tero Juuti (Tampereen yliopisto)

Samaan aikaan kun opettajan professionaalisen kehityksen ja opettajankoulutuksen tutkimus on kasvanut määrällisesti, kiinnostus ainedidaktiseen tutkimukseen on vahvistunut. Opettajankoulutukseen kuuluvan ainedidaktisen ja tieteenalatiedon yhteys ammatilliseen kompetenssiin on osoitettu useissa tutkimuksissa. (Kaiser & König 2019, Leinonen et al. 2020; Toom 2017; Winkler, Fischer, Krause & Specht 2020.) Opettajat ovat kuitenkin kommentoineet puutteitaan kasvatustieteellisen, ainedidaktisen tiedon ja kontekstuaalisen tiedon osalta. (Opetusministeriö 2007; Krauss, Lindl, Schilcher & Tepner 2017; Lavonen 2016). Kansallinen opettajankoulutuksen kehitysfoorumi painottaa strategiassaan opettajan laajaa ja vankkaa tietopohjaa, mainiten ensimmäisenä opettajan tieteenalatiedon, pedagogisen ja pedagogisen sisältötiedon (Lavonen 2018). Miten nämä tiedonalueet näyttäytyvät 2020-luvun vaihteen uudessa ainedidaktisessa tutkimuksessa? Tutkimuksessa pohditaan uusimmissa eurooppalaisissa tutkimuksissa käytettyjä opettajan tiedon aloihin liittyviä käsitteitä: Fachdidactische Wissen-, fagdidaktik-, ämnesdidaktisk kunskap ja pedagogical content knowledge; Fachwissen, content knowledge, ämneskunskap. (Gess-Newsome 2015; König & Bremerich-Vos 2020; Krogh, Qvortup, Christensen 2016.) Teoreettisen pohdinnan taustalle tehdään kirjallisuuskatsaus 2015-2020 opettajan tiedonalueisiin kohdistuvista eurooppalaisista ainedidaktisista tutkimuksista (vrt. Depaepe et al. 2013). Ensitulosten mukaan tutkimus kohdistuu usein oppilaiden oppimistuloksiin suhteessa opettajankoulutuksen laatuun, esimerkiksi matematiikan ja äidinkielen opetuksen osalta. Yksittäiseen oppiaineeseen kohdistuvissa hankkeissa, kuten TEDS-LT, COACTIV ja FALKO (Fachspezifische Lehrerkompetenzen) on myös rakennettu erilaisia mittareita valmistuneiden opettajien pedagogisen sisältötiedon mittaamiseen. Tutkimushankkeiden motivaattoreiksi on mainittu esimerkiksi Saksassa PISA-tulosten alhainen taso ja niin kutsuttu PISA-shokki. (Krauss ym. Lindl 2017; Pissarek & Schilcher 2017; Schmidt ym. 2017; Winkler ym. 2020.) Suhteellisen vähäinen tutkimus näyttää kohdistuvan joko luokanopettaja- tai aineenopettajakoulutukseen, mutta näiden kahden koulutuksen ja didaktisten opintojen – erityisesti tieteenalatiedon ja pedagogisen sisältötiedon - erojen, yhtäläisyyksien tai opetussuunnitelmien linjakkuuden tarkastelua ei ole.

Hankeyhteistyöllä opettajankoulutusta kehittämässä: kielitietoinen polku luokanopettajakoulutuksen opetussuunnitelmassa

Josephine Moate (Jyväskylän yliopisto)

Pauliina Sapanen (Jyväskylän yliopisto)

Eija Aalto (Jyväskylän yliopisto)

Kuvaamme esitelmässämme Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksessa tehtyä pitkäkestoista kehittämistyötä, jossa eri hankkeet* on valjastettu luokanopettajakoulutuksen läpäisevän kielitietoisen polun rakentamiseen. Koulutuksen sisään kudottu kielitietoinen polku ohjaa opettajaopiskelijoita kehittämään tavoitteellisesti valmiuksiaan työskennellä kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa koulu-yhteisöissä - tunnistuen diversiteettiin liittyvät resurssit ja vastaten sen asettamiin haasteisiin. Esittelemme ensin lyhyesti hankkeet ja toimijat, jotka ovat olleet luomassa kielitietoista polkua luokanopettajien koulutukseen. Pohdimme, millaiset avainnäkökulmat ovat ohjanneet yhteistyötämme kielitietoisten pedagogisten mallien kehittämisessä. Kuvaamme myös lyhyesti kehittelemäämme kielitietoista polkua ja sitä, kuinka sen askelet kytkeytyvät yhtäältä toisiinsa ja toisaalta laajemmin luokanopettajankoulutuksen opetussuunnitelmaan ja siinä määriteltyihin opettajaksi kehittymisen ydinosaamisalueisiin. Lopuksi pohdimme sekä matkan varrella oppimaamme että kielitietoisen polun

tulevaisuudennäkymiä. Nostamme myös esiin polkuun liittyviä haasteita ja sitä, miten pyrimme vastaamaan niihin tutkimuksen keinoin. * LISTIac – Linguistically sensitive teaching in all classrooms Monikielisen oppijan matkassa ja Lukiloki-hanke IKI – Innovatiivisen kielikasvatuksen kartta ja kompassi KuTiMat – Kulttuuritietoiset materiaalit osaksi koulun arkea ja käytänteitä

Moninäkökulmainen katsaus opettajankouluttajien ammatilliseen kehittymiseen

Reijo Byman (Helsingin yliopisto)

Riitta Jyrhämä (Helsingin yliopisto)

Heikki Kynäslahti (Helsingin yliopisto)

Katariina Maaranen (Helsingin yliopisto)

Sara Sintonen (Helsingin yliopisto)

Katariina Stenberg (Helsingin yliopisto)

Opettajankouluttajien ammatillinen kehittyminen osana tutkimuspainotteista opettajankoulutusta –hanke sai Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksen vuosille 2017-2019. Tämän hankkeen tavoitteena oli selvittää opettajankouluttajien ammatillista kehittymistä useasta eri näkökulmasta käsin. Olemme keränneet kvalitatiivista ja kvantitatiivista aineistoa opettajankouluttajilta, harjoittelukoulun henkilökunnalta, sekä tiedekunnan johdolta. Olemme raportoineet aiemmilla Kasvatustieteenpäivillä sekä julkaisseet eri journaaleissa osahankkeiden tuloksia. Tässä esityksessämme keskitymme opettajankouluttajien (N=355) kokemaan työtyytyväisyyteen ja psykologiseen hyvinvointiin sekä johtohenkilöiden (N=7) näkemyksiin opettajankouluttajien ammatillisesta kehittymisestä. Lisäksi kerromme akateemisen vertaisryhmän kokemuksista osallistujien (N=7) näkökulmasta. Opettajankouluttajien kyselyssä kartoitettiin työtyytyväisyyttä (Dagenais-Desmarais & Savoie, 2011) ja psykologista hyvinvointia itsemääräämisteorian (SDT) perusteella. Päätulosten mukaan opettajankouluttajat kokevat työnsä merkitykselliseksi. Kuitenkin yliopistonlehtorit kokevat tyytymättömyyttä työhönsä esimerkiksi työn arvostuksen ja tunnustuksen suhteen. Harjoittelukoulun lehtorit kokevat työssään tyytyväisyyttä, joka näkyy esimerkiksi tunteena varmuudesta ja arvostuksesta. Myös professorit ja apulaisprofessorit kokevat saavansa työssään arvostusta. Johdon haastattelut analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tuloksena saatiin, että selvää kuvaa ammatillisen kehittämisen tilasta ei ollut eikä myöskään selvää määritelmää opettajankoulutuksen kontekstissa. Lähinnä sen nähtiin tapahtuvan oman tutkimustoiminnan ja tähän liittyen oman opetuksen kehittämisen kautta. Opettajankouluttajan ammatilliselle kehittämiselle ei löytynyt valmista struktuuria eikä näin muodoin myöskään tunnistettavaa traditiota. Tuloksissa ilmeni, että tiedekunnan ja osaston johto oli valmis panostamaan ammatilliseen kehittämiseen konkreettien ehdotusten ilmetessä. Akateemiseen vertaisryhmään osallistui yhden lukuvuoden aikana 12 henkilöä. Osallistujia haastateltiin, miten ryhmä oli koettu ja miten jatkossa pitäisi toimia ammatillisen kehittymisen edistämiseksi. Tulosten mukaan vertaisoppiminen koettiin hyödylliseksi ja vertaisoppimista oli tapahtunut paljonkin, ryhmässä käsiteltävien aiheiden tulisi nousta opettajankouluttajien omista kokemuksista ja ongelmista, kollegan opetuksen seuraaminen ja siitä keskusteleminen olivat erittäin hyödyllisiä ja vertaisryhmätoimintaa tulisi jatkaa.

Varhaiskasvatuksen opettajan ammatillisuutta ja pedagogista ajattelua kehittämässä

Saila Poulter (Helsingin yliopisto)

Tässä esityksessä tarkastellaan prakseologisen oppimisen ja tutkimuksen roolia varhaiskasvatuksen opettajan ammatillisuutta koskevan tiedon ja pedagogisen osaamisen rakentumisessa. Erityisenä näkökulmana on opettajan katsomuskasvatuksellinen osaaminen ja esitys liittyy opettajankoulutuksen

”Monikatsomukselliset oppimisen tilat varhaiskasvatuksessa” -kehittämishankkeessa toteutettuihin tutkimustapauksiin ja pedagogisiin kokeiluihin. Suurena haasteena katsomuskasvatuksen kehittämisessä on todettu olevan pedagogisten mallien puuttuminen, joka liittyy kysymykseen varhaiskasvatuksen opettajalle muutosvoimaisesta tiedosta. Epistemologisen hierarkian ajatuksen avulla on mahdollista kysyä, millainen ja missä tuotettu tieto katsomuskasvatuksesta on kasvatuksen praksista muuttavaa ja ketkä saavat osallistua tämän tiedon tuottamiseen. Osallistavan ja toiminnallisuutta korostavan tutkimus- ja kehittämisohteen avulla on mahdollista päästä osaksi sellaista tietoa, jolla on muutosvoimaa opettajan pedagogiselle ajattelulle. Katsomuskasvatuksen sitominen samanaikaisesti vahvasti käytäntöön ja katsomuksellisuuden laajempaan teoreettiseen ja yhteiskunnallisuuden tarkasteluun, sidosryhmäyhteistyön hyödyntämiseen ja vertaisoppimiseen tukevat opettajan ymmärrystä phronesiksesta kasomuskasvatuksellisen tiedon käyttämisessä viisaasti ja oikein. Esityksessä argumentoidaan prakseologisen otteen ja opettajan äänen kuulemisen vahvistamisen puolesta opettajankoulutuksessa, sen tutkimisessa ja kehittämisessä. Opettajat oman työnsä kautta synnyttävät professionaalista tietoa, mutta tarvitsevat yhteisöllistä tukea sen jäsentämiseen. Kasvatuksellisesti viisaasti toimimista ei voi ”opettaa”, mutta sen rakentumista voidaan tukea opettajankoulutuksessa.

Opettajan minäpystyvyyden ja riittämättömyyden tunteen välinen yhteys ja sitä moderoivat tekijät

Ville Rokala (Jyväskylän yliopisto)

Minäpystyvyyden on havaittu olevan yhteydessä mm. opettajien työnimään, opettajien hyvinvointiin ja opetuksen tehokkuuteen. Aiempi tutkimus on keskittynyt tarkastelemaan opettajien yleisen minäpystyvyyden suhdetta riittämättömyyden tunteeseen tai yhteyttä on tarkasteltu poikkileikkaustutkimuksena. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella keskisuomalaisen ensimmäisen luokan opettajien (N = 52) riittämättömyyden tunteen ja minäpystyvyyden välistä yhteyttä sekä sitä moderoivia tekijöitä (oppimisen, sosioemotionaalisen ja käytöksen tukea tarvitsevien oppilaiden määrä luokassa sekä opettajan työkokemus) lukuvuoden 2017-2018 aikana. Opettajat vastasivat sekä syksyllä että keväällä kyselylomakkeeseen, jossa he arvioivat minäpystyvyyttään Teachers’ sense of Efficacy Scale (Tschannen-Moran & Woolfolk Hoy, 2001) ja riittämättömyyden tunnettaan Bergen Burnout Inventoryn (Salmela-Aro, Rantanen, Hyvönen, Tilleman, & Feldt, 2011) avulla. Yhteyksiä ja moderoivia tekijöitä tarkasteltiin polkumallilla. (cross-lagged path model). Tutkimus on osa laajempaa TESSI-hanketta (Teacher and Student Stress and Interaction in Classroom). Tulosten mukaan syksyn riittämättömyyden tunne määräytyi kevään minäpystyvyyden ulottuvuuksista oppilaiden sitouttamista (student engagement) sekä ryhmätoiminnan hallintaa (classroom management), mutta ei ohjausstrategioiden ulottuvuutta (instructional strategies). Vastaavasti mikään syksyn minäpystyvyyden osa-alueista ei ollut yhteydessä riittämättömyyden tunteeseen keväällä. Lisäksi oppilaiden sosioemotionaalisen ja käytöksen tuen tarve sekä työkokemus moderoivat minäpystyvyyden kaikkia osa-alueita. Tutkimus antaa tietoa opettajan työssään kokeman riittämättömyyden tunteen ja minäpystyvyyden välisestä yhteydestä. Opettajan työssään kokemaan riittämättömyyden tunne on yhteydessä opettajan minäpystyvyyteen. Tämä on linjassa viime aikaisen tutkimuksen kanssa opettajan työuupumuksesta ja minäpystyvyydestä. Tulosten perusteella vähentämällä opettajan työssään kokemaan riittämättömyyden tunnetta, voitaisiin vaikuttaa opettajan työssä jakamiseen ja tukea alalla pysymistä.

Ajattelua ja oppimaan oppimista tukeva toimintakulttuuri koulussa ja sen mallintaminen opettajaopiskelijoille

Aada Aitto-oja (Tampereen yliopisto)

Katri Peltola (Tampereen yliopisto)

Milja Saarnio (Tampereen yliopisto)

Oppilaan ajattelua ja oppimaan oppimista on mahdollista kehittää koulun avulla (Adey ym. 2007). Niihin liittyvän osaamisen kehittämisen tulisi kuitenkin ulottua koulun kaikkeen toimintaan, sillä pelkät yksittäiset interventiot eivät riitä osaamisen pitkäjänteiseen kehittämiseen: koulun toimintakulttuurin tulisi siis olla ajattelua ja oppimaan oppimista tukevaa. Koulussa ajattelua ja oppimaan oppimista kehittävän kulttuurin lähtökohtana on oppilaan kognitiivisten taitojen kehittämisen lisäksi kaikenlaisen oppimisen syventäminen (Ritchhart & Perkins 2005). Tämän vuoksi ajattelun kehittäminen koulussa on hyödyllistä sekä oppiainekohtaisessa oppimisessa että yleisempiä, oppiainerajat ylittäviä kognitiivisia taitoja kehitettäessä (ks. Demetriou, Spanoudis & Mouyi 2011). Mutta millainen on ajattelua ja oppimaan oppimista tukeva toimintakulttuuri koulussa, ja miten sitä voidaan mallintaa tuleville tai nykyisille opettajille? ”Laaja-alaisen osaamisen arviointi formaaleissa ja informaaleissa oppimisympäristöissä”-kehittämishanke suunnitteli ja toteutti keväällä 2020 kurssin laaja-alaisen osaamisen arvioinnista ja opetuksesta. Kurssilla korostettiin sitä, kuinka ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittämisen tulisi liittyä koulun kaikkeen toimintaan. Tässä tutkimuksessa rakennetaan ensin teorian avulla kuvaa ajattelua ja oppimaan oppimista tukevasta toimintakulttuurista, josta on vielä varsin vähän tieteellistä tietoa. Sen jälkeen tutkitaan, miten hankkeen järjestämällä kurssilla mallinnettiin ajattelua ja oppimaan oppimista tukevaa toimintakulttuuria opettajaopiskelijoille. Samalla voidaan saada viitteitä siitä, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja niitä tukevaa toimintakulttuuria voidaan integroida osaksi opetusta ja koulun toimintaa. Tutkimuksesta julkaistaan vertaisarvioitu artikkeli vuoden 2022 alussa.

Koko koulu ohjaa ja tukee?

Heli Pesonen (Itä-Suomen yliopisto)

Hanna Nuutinen (Itä-Suomen yliopisto)

Suuntaa lukiOpolulle! –hankkeessa (OKM, <https://www3.uef.fi/fi/web/suuntaalukiopolulle/>) taustalla on uudistuneen lukiolain, opetussuunnitelman ja korkeakoulujen valintakoeuudistusten tuomat muutokset ja velvoitteet, jotka lisäävät paineita yksilöllisiin valintoihin jo lukio-opintojen alkuvaiheessa. Tukeakseen opiskelijoita ohjauksellisissa ja erityispedagogisissa kysymyksissä lukioihin tarvitaan lisäksi ennaltaehkäiseviä, proaktiivisia pedagogisia toimintamalleja, jotka tukevat lukiolaisten koulutus- ja työuransuunnittelutaitoja ja toimintakykyisyyttä. Hankkeessa lisätään aineenopettajiksi, erityisopettajiksi ja opinto-ohjaajiksi opiskelevien sekä yliopiston opettajankoulutuksen opetushenkilöstön ja lukioiden opettajien erityispedagogista ja ohjauksellista osaamista sekä holistista, ”koko lukio ohjaa ja tukee” -ajattelua. Opettajankoulutuksessa sekä lukioissa tapahtuvan kehittämistyön pohjana toimii keväällä 2019 aloitettu kvantitatiivinen kyselytutkimus (N=460), jossa seurataan vuonna 2018 lukionsa aloittaneita itäsuomalaisia nuoria heidän lukio-opintojensa ajan (hankkeen tutkimusryhmän Lukiopolulta kohti korkeakouluja -sivut <https://uefconnect.uef.fi/tutkimusryhma/lukiopolulta-kohti-korkeakouluja/>.) Hankkeessa tutkitaan, miten nuorten taustatekijät (kuten sukupuoli ja kotitausta) ja yhteisöön liittyvät tekijät (oppilaitoksen ilmapiiri, ohjaus- ja tukitoimenpiteet sekä opiskelu- sekä muu sosiaalinen ympäristö) ovat yhteydessä nuoren motivaatioon ja kompetensseihin sekä vaikuttavat nuoren opintoihin kiinnittymiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Hankkeessa laaditaan opettajankoulutukseen lukioihin kohdennettuja, tutkimusperusteisia erityispedagogisia ja ohjaukseen liittyviä opintosisältöjä. Hankkeen aikana luodaan valtakunnallinen avoin

sähköinen Mooc-oppimisympäristö, jonne tuotetaan sekä tutkija-, asiantuntija- että kokemuspuheenvuoroja ”Koko koulu ohjaa ja tukee” –teeman ympärille. Sisällöt linkittyvät opettajankoulutukseen ja ovat täydennyskoulutusmateriaaleina käytössä kaikille asiasta kiinnostuneille. Hankkeessa myös pilotoidaan yksilöllisten tarpeiden mukaisia oppimista ja urasuunnittelua tukevia sekä yhteisöllisyyttä vahvistavia ryhmänohjauksmalleja. Näitä malleja pilotoidaan pienryhmäohjauksen opintojaksolla, jossa mukana ovat sekä ohjauksen että erityispedagogiikan opiskelijat. Opintojakson keskeisinä oppisisältöinä ovat tutkimustulokset, joita hyödyntäen opiskelijat suunnittelevat lukio-opiskelijoille kohdennettuja pienryhmiä. Puheenvuorossamme esittelemme hankkeen keskeisimpiä tutkimustuloksia sekä kerromme yksityiskohtaisemmin, miten olemme tutkimustulosten valossa kehittäneet ja kehittämässä opettajankoulutusta sekä valtakunnallista täydennyskoulutusta, jotta koko koulu onnistuisi ohjaamistyössään.

Kuka luokassa vastaa palautteesta?

Laura Ketonen (Jyväskylän yliopisto)

Sanni Pöysä (Jyväskylän yliopisto)

Sami Lehesvuori (Jyväskylän yliopisto)

Marja-Kristiina Lerkkanen (Jyväskylän yliopisto)

Oppimisesta on tullut oppilaskeskeisempää ja nykyinen perusopetuksen opetussuunnitelma korostaa olevan aktiivinen toimija. Sama kehityssuunta on nähtävissä kansainvälisessä palautetutkimuksessa, joka on ottanut harppauksen eteenpäin. Ennen 2010-lukua tutkimus keskittyi tehokkaan palautteen ominaisuuksiin, ja siten viestitti, että palaute oli ensisijaisesti opettajan vastuu. 2010-luvulla tutkimus on huomion kohteena oppilaan roolin palautteen vastaanottajana. Palaute nähdään vastaanottajana prosessina, jossa oppilas tulkitsee ja hyödyntää eri lähteistä saamaansa palautetta. Tutkimuksemme tarkastelee luokanopettajaopiskelijoiden (n = 19) ja opettajien (n = 5) keskusteluja palautteesta OPA-hankkeen vuorovaikutteisen formatiivisen arvioinnin koulutuksessa. Koulutus koostui eri aiheisiin keskittyvistä sykleistä. Jokaisen syklin ensimmäisessä tapaamisessa tutustuttiin aiheeseen, ennen toista tapaamista osallistujat videoivat opetustaan ja toisella tapaamiskerralla reflektoitii video-otteita ryhmässä. Tutkimuksen aineisto on palautetta käsittelevän syklin reflektiotapaamisista. Keskusteluiden analyysi osoitti, että opettajien ja opettajaopiskelijoiden keskusteluteemat olivat hyvin yhteneväiset, mutta eroa oli siinä, minkä seurausta teemojen viitattiin olevan. Opettajat viittasivat palauteteemojen olevan pääosin seurausta opettajan ja oppilaiden toiminnasta tai toiminnan puutteesta. Opiskelijat liittivät teemat opettajan toimintaan ja ympäristöön, mutta ainoastaan yhden kerran oppilaaseen. Näin opiskelijoiden keskustelusta jäi uupumaan oppilaan toimijuus palautteen antajana ja vastaanottajana. Ryhmien välisen keskustelun eroa voi selittää, esimerkiksi opettajien työkokemus sekä oppilaantuntemus, jotka mahdollistivat huomion keskittämisen oppilaisiin. Muita selityksiä ovat opiskelijoiden keskittyminen omaan kehittymiseen ja opetusharjoittelijan asema, jossa aika oppilaiden kanssa on vähäisempää eikä seuraava opetustunti ole omissa käsissä. Tulos saa kuitenkin pohtimaan, tulisiko opettajankoulutuksen tarjota - ja tarjoaako se - opettajaopiskelijalle eväitä oppilaiden vastuuttamiseen palauteprosessista? Tehtävä ei ole yksinkertainen: Miten kannustaa opettajaopiskelijaa jakamaan vastuuta oppilaille, kun hän itse vasta harjoittelee vastuun ottamista oppilaista? Mikäli tällainen tarkastelu ei ole ajankohtaista opettajankoulutuksessa, tulisi asia huomioida opettajien täydennyskoulutustarjonnassa.

Opettajaopiskelijoiden ja opettajankouluttajien jaettu asiantuntijuus ja ammatillinen kehittyminen etäyhteisopetuksessa

Lenita Hietanen (Lapin yliopisto)

Heikki Ruismäki (Helsingin yliopisto)

Tutkimuksessa tarkastellaan ArkTOP-hankkeessa (2017-2020) Lapin ja Helsingin yliopistojen luokanopettajakoulutuksissa kehittämää musiikinopetusta. Opettajankoulutuksen verkostohankkeissa tavoitteina ovat esimerkiksi opettajien peruskoulutuksen ja uranaikaisen osaamisen jatkumon ja yhteistyön vahvistaminen sekä opettajankoulutuksen sisällöllinen kehittämistyö. ArkTOP-hankkeessa tavoitteina olivat muun muassa opettajankouluttajien ammatillinen kehittyminen, jaettu asiantuntijuus ja teknologian hyödyntämisen kokeilut. Tämä tutkimus kohdentui luokanopettajakoulutuksen sivuaineen pianonsoiton opintoihin, joita on kehitetty etäyhteisopettajuuden näkökulmasta design-pohjaisena tutkimuksena, joista tämä, kolmas sykli on viimeinen. Aiemmat syklit kohdentuivat opettajien yhteissuunnitteluun ja -reflektointiin (Hietanen ym., prosessissa) sekä eri oppilaitosten välisten opiskelijaparien soittovideoiden vaihtamiseen ja analysoimiseen. Teoreettinen viitekehys kokonaisuudessa painottuu yhteisopettajuuteen ja opettajan ammatilliseen kehittymiseen, mutta myös teknologian mahdollisuuksiin ja haasteisiin oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tutkimuskohteina olivat pianonsoiton opettajien yhteisopettajuus ja heidän sekä luokanopettajaopiskelijoiden jaettu asiantuntijuus ja ammatillinen kehittyminen. Sisällöllisesti tutkimuskohteina olivat opetustilanteen tekniset järjestelyt sekä luokanopettajaopiskelijoiden mahdollisuudet kartuttaa osaamistaan kahden opettajan asiantuntijuuksien yhteistyönä. Opetustilanteessa hyödynnettiin kahden opettajankouluttajan erilaista asiantuntijuutta: Toisella piano-opettajalla on erityisen vahva tausta vapaan säestyksen opetuksesta; toisella opettajalla puolestaan pitkä kokemus pianonsoitosta peruskoulun musiikinopetuksessa. Etäyhteisopetus toteutettiin teknisesti mahdollisimman yksinkertaisesti erilaisten oppilaitosten yhteistyökokeiluihin sovellettavalla tavalla, kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Puolen tunnin yhteisopetustilanteessa toinen opiskelijaryhmä oli Helsingin yliopistolla opettajansa kanssa, ja toinen ryhmä ja opettaja Lapin yliopistolla. Skype-for-business -yhteydellä toteutettu opetustilanne on videoitu, ja 18 opiskelijaa vastasi kyselyyn havainnoista opetustilanteesta. Oppitunnin tekniset järjestelyt on dokumentoitu. Alustavissa tuloksissa havaittiin, että online-yhteydessä onnistui sekä soittaminen että keskusteleminen, jopa nopea kommentointi. Myös kuvan laatu oli hyvä. Opiskelijat saivat samanaikaisessa opetuksessa opettajilta erilaisia näkemyksiä pianonsoiton opiskelemiseen, mutta myös erilaisia opettamisen malleja. Jatkossa on kiinnitettävä huomiota opiskelijoiden laajempaan osallisuuteen sekä opettajien roolien väliseen tasapainoon, mutta teknisesti kokeilu oli lupaava.

Valtakunnallinen DigiErko-verkosto – oppiminen ja opettaminen digitaalisissa ympäristöissä kehittämisen ja tutkimuksen kohteena

Satu Piispa-Hakala (Itä-Suomen yliopisto)

Sini Kontkanen (Itä-Suomen yliopisto)

Tiina Korhonen (Helsingin yliopisto)

Sorella Karne (Helsingin yliopisto)

Marjaana Veermans (Turun yliopisto)

Tässä esityksessä kuvaamme Valtakunnallinen DigiErko-verkosto -tutkimuksen tutkimusasetelmaa ja kerromme alustavia tuloksia keväällä 2020 toteutetusta vaikuttavuuskyselystä. Jo työelämässä toimivien opettajien tarve kouluttautua digitaalisen oppimisen ja osaamisen asiantuntijaksi on ilmeinen ja erikoistumiskoulutus on koettu vaikuttavaksi. Vuoden 2018 opetuksen ja oppimisen kansainvälisen Talis-tutkimuksen (Taajamo&Puhakka, 2019) tulosten mukaan suomalaiset opettajat osallistuvat aktiivisesti täydennyskoulutukseen, mutta vain vajaa 22 prosenttia opettajista kokee, että heillä on riittävät valmiudet digitaalisen teknologian hyödyntämiseen opetuksessa. Digitalpeiden tunnistaminen ja teknologian tuominen

kouluihin ei yksin takaa, että koulujen opetus seuraa digitalisoituvan yhteiskunnan kehitystä (Voogt ym. 2013). Tutkimusten mukaan opettajien pedagoginen digi- ja teknologiaosaaminen kehittyy nimenomaan yhteistyössä toisten opettajien kanssa (Esim. Phillips 2013; Pietarinen, Pyhältö & Soini 2016). Tarvitaan siis verkostoja, joissa digipedagogista asiantuntemusta voidaan hankkia ja ylläpitää. Arolan (2015) mukaan verkostoituminen on tärkeä osa aikuiskoulutusta, sillä myös asiantuntijatyö on luonteeltaan verkostoitunutta (Onnismaa, 2013). Tarkastelemme tutkimuksessa Oppiminen ja opettaminen digitaalisissa ympäristöissä (DigiErko)-koulutukseen osallistuvien opettajien digipedagogisen asiantuntijuuden ja ammatillisen toimijuuden kehittymistä sekä osaamisen kehittymisen vaikutusta koulujen ja oppilaitosten digitaaliseen toimintaan. Tarkastelu perustuu design-based research -pohjaiseen (esim. Juuti & Lavonen 2013) tutkimuskäytäntökumppanuuteen, jossa tutkijat toimivat yhteistyössä opettajien kanssa samalla sekä opettajien osaamisen kehittämistä tukien että käytännön toimintaan linkittyvää tutkimusaineistoa keräten. Aineistosta on tekeillä kaksi väitöstutkimusta sekä useita pro gradu -tutkielmia. Oppiminen ja opettaminen digitaalisissa ympäristöissä -erikoistumiskoulutukset Helsingin, Itä-Suomen ja Turun yliopistoissa verkostoituivat valtakunnallisesti Opettajankoulutusfoorumin hankkeena 2018-2020. Valmistuneiden ja koulutuksessa olevien DigiErkojen verkostoon kuuluu jo liki sata digipedagogiikkaan erikoistunutta opettajaa, joiden osaaminen on tutkimuksen keskiössä ja joilta kerättyyn aineistoon (opettajien koulutusta varten tuottamat aineistot sekä kyselyt) tutkimus perustuu.

EduFutura-KAJO: Valtakunnallinen kokonaisratkaisu kasvatus- ja koulutusalan johtajuusosaamisen kehittämiseksi

Piia Nuora (Jyväskylän yliopisto)

Janni Alho (Jyväskylän yliopisto)

Mika Risku (Jyväskylän yliopisto)

Jari Kalavainen (Jyväskylän ammattikorkeakoulu)

Ari Hyyryläinen (Jyväskylän ammattikorkeakoulu)

EduFuturan KAJO-OKM-kärkihankkeen tehtävänä on rakentaa valtakunnallinen koko kasvatus- ja koulutusalaan palveleva monimuotoinen ja eheä kokonaisratkaisu johtajuusosaamisen kehittämiseksi. Tätä tehdään perus-, perehdytys- ja täydennyskoulutusten tarvekartoituksen, mallinnusten ja kokeilujen avulla. Hankkeen päätoteuttajat ovat Jyväskylän yliopiston Koulutusjohtamisen instituutti ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Kasvatustieteen päivillä esittelemme sekä hankkeen tuloksia että sen hetkistä kokonaisratkaisua, versiota 12/2020. KAJO-hanketta ohjaavat seuraavat tutkimuskysymykset: 1. Millaista kasvatus- ja koulutusalan johtajuusosaamista on olemassa? 1.1 Mitä kasvatus- ja koulutusalan johtajuusosaamisen kehittämiseksi on tarjolla? 2. Millaista kasvatus- ja koulutusalan johtajuusosaamista tarvitaan? 2.1 Miten kasvatus- ja koulutusalan johtajuusosaamista kehitetään ja täydennetään? 3. Millaisella monimuotoisella valtakunnallisesti eheällä kokonaisratkaisulla lähdemme kehittämään tarvittavaa kasvatus- ja koulutusalan johtajuusosaamista? KAJO-hankkeen tutkimusjoukon muodostavat toimijat seuraavista toimintaympäristöistä: - Peruskoulutus, perehdytyskoulutus, täydennyskoulutus - Varhaiskasvatus, perusopetus, toisen asteen ammatillinen ja yleissivistävä koulutus, taiteen perusopetus, vapaa sivistystyö ja korkea-aste - Kasvatus- ja koulutushenkilöstö, johto ja opiskelijat - Sidosryhmät (työelämäjärjestöt ja muut korkeakoulut), verkostot Aineistoa tutkimukseen kerätään tarvekartoituksilla ja kyselyillä, havainnoinnin avulla, haastatteluilla, prosessitarinoilla sekä oppimistehtävillä. Tarvittavaa ja kehitettävää johtajuusosaamista tarkastellaan seuraavista näkökulmista: Koulutuspolitiikka on osa yhteiskuntapolitiikka (Lehtisalo, Liekki & Raivola, 1992). Kasvatus- ja koulutusalan organisaatiot ovat avoimia järjestelmiä, jotka pyrkivät sopeutumaan toimintaympäristön muutoksiin järjestelmä- ja kontingenssiteorian mukaisesti (Harisalo, 2009). Uudistuvien

organisaatioiden johtajuusosaamisen tarve tulee tunnistaa ja sitä pitää pystyä kehittämään niin perus-, perehdytys- kuin täydennyskoulutuksen avulla.

Oppimisen ja osaamisen arvioinnin teemaryhmä

Puheenjohtajat/ Chairs: **Juhani Rautopuro** (Jyväskylän yliopisto), **Najat Ouakrim-Soivio** (Helsingin yliopisto) ja **Raïli Hildén** (Helsingin yliopisto)

Vertaisarviointi ei ole tasapuolista ilman yksilöllistä tukea

Laura Ketonen (Jyväskylän yliopisto)

Pasi Nieminen (Jyväskylän yliopisto)

Markus Hähkiöniemi (Jyväskylän yliopisto)

Summatiivisen arvioinnin yhdenmukaisuutta on tutkittu paljon sen välinearvon vuoksi. Yhtä lailla tulee tutkia formatiivista arviointia, sillä sen vaikutus oppimiseen - ja siten myös summatiivisiin tuloksiin - on suuri. Opetussuunnitelma 2014 velvoittaa opettajia käyttämään formatiivista vertaisarviointia, mutta hyvin vähän tiedetään siitä, miten se kohtelee eri oppilaita. Laadullinen tapaustutkimuksemme pyrki selvittämään, minkälaista toimijuutta vertaisarviointi oppilailta vaati tai heille tarjosi. Tutkimuksessa kahta oppilasryhmää (N = 29) seurattiin vuoden ajan fysiikan ja kemian tunneilla, joilla toistuvasti harjoiteltiin ja toteutettiin vertaisarviointia. Ensisijainen aineisto koostuu oppilaiden kirjallisista töistä ja vertaispalautteesta, tutkijan havainnoista sekä oppilaiden nauhoitetuista keskusteluista vertaisarvioinnin aikana. Induktiivisen analyysin tuloksena löysimme 12 erilaista toimijuuden lajia liittyen arvioijan ja arvioitavan rooleihin. Osa toimijuuden lajeista oli oppimista edistäviä ja osa ei. Tarkastelemalla yksittäisten oppilaiden vuorovaikutusta huomattiin, että toisille rakentava toimijuus oli luontevaa, kun taas toisille tietyt rakentavat toimijuuden lajit, esimerkiksi muiden kritisointi ja neuvominen, vaativat oman totutun roolin ylittämistä. Havaittiin myös, että mikäli nämä oppilaat hakivat ja saivat riittävää tukea opettajalta ja toisilta oppilailta, he pystyivät toteuttamaan itselleen vieraita toimijuuden lajeja. Opettajien tulee olla tietoisia siitä, että vertaisarviointi vaatii toisilta oppilailta enemmän kuin toisilta ja negatiivisena näyttäytyvä toiminta voi johtua siitä, ettei oppilas pysty toimimaan rakentavasti. Yksilöllisesti kohdistettu tuki voi auttaa oppilasta toimimaan itselleen epämukavassa roolissa ja pitkällä tähtäimellä uudistaa luokan pinttyneitä roolijakoja.

Erityisopettajaksi opiskelevien arviointiprofiilit

Milla Rantamäki (Turun yliopisto)

Minna Kyttälä (Turun yliopisto)

Piia Björn (Turun yliopisto)

Vesa Närhi (Jyväskylän yliopisto)

Mikko Aro (Jyväskylän yliopisto)

Opettajan arviointitaidoilla ja -käytännöillä on merkittävä vaikutus oppilaan suoriutumiseen, motivaatioon ja hyvinvointiin. Opettajien omat arviointia koskevat käsitykset puolestaan ohjaavat heidän arviointityöskentelyään. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin erityisopettajaopiskelijoiden (N=134) arviointiprofiileja pohjautuen heidän arviointikäsitteisiinsä, aikaisempiin erityispedagogiikan opintoihin sekä aikaisempaan opetuskokemukseen. Faktorianalyysin pohjalta arviointikäsitteet jakautuivat kolmeen

luokkaan: 1) arviointi mittaa oppimista, 2) arviointi tukee oppimista ja opettamista sekä 3) arviointi on haitallista. Kaikki kolme luokkaa painottuivat eri tavalla jokaisessa arviointiprofiilissa. Arviointikäsitteet, aikaisemmat opinnot ja opetuskokemus klusteroituivat seuraaviksi arviointiprofiileiksi: arviointikriittiset, arviointimyönteiset ja arviointineutraalit. Kriittisesti arviointiin suhtautuvat korostivat arvioinnin haitallisia puolia, ja heillä oli vähemmän erityispedagogiikan opintoja ja opetuskokemusta. Positiivisesti arviointiin suhtautuvat korostivat arvioinnin roolia oppimista ja opettamista tukevana, ja heillä oli enemmän aikaisempia opintoja ja vähemmän opetuskokemusta. Neutraalisti arviointiin suhtautuvat korostivat arvioinnin mittaavaa luonnetta, ja heillä oli vähemmän aiempia opintoja ja enemmän opetuskokemusta. Erilaiset arviointiprofiilit osoittavat, että erityisopettajaksi opiskelevilla on hyvin erilaiset lähtökohdat arviointiin liittyvään ammatilliseen kasvuun. Esityksessä pohditaan tulosten merkitystä erityisopettajan työnkuvan ja erityisopettajakoulutuksen näkökulmasta. Arviointikäsitteet, arviointitaidot, erityisopettajaopiskelija, erityisopettajakoulutus

Kannustava palaute lukion kieltenopetuksessa

Toni Mäkipää (Helsingin yliopisto)

Raili Hildén (Helsingin yliopisto)

Sekä nykyiset (Opetushallitus, 2015) että tulevat (Opetushallitus, 2019) lukion opetussuunnitelman perusteet painottavat suuresti monipuolista arviointia ja palautteenantoa opiskelijoille. Näitä painotetaan myös lukiolaissa (714/2018), sillä tutkimusten mukaan palaute edistää laajasti oppimista (Hattie & Timperley, 2007). Siksi tutkimuksemme tarkoitus oli kartoittaa, millainen palaute on lukiolaisten mielestä kannustavaa vieraisissa kielissä ja miten lukiolaiset mieltävät palautteen osana opettajan arviointityötä. Yhteensä 160 englannin-, 95 ruotsin- ja 27 ranskanopiskelijaa vastasivat kyselyyn, jossa tutkittiin laajemmin palaute- ja arviointikäytänteitä lukiossa. Tutkimustamme varten analysoitiin yksi Likert-skaalainen kysymys, jossa oli yhdeksän alakohtaa ja yksi avoin kysymys. Tulosten analysointiin käytettiin yksisuuntaista varianssianalyysiä, monen muuttujan varianssianalyysiä ja sisällönanalyysiä. Tulosten mukaan tärkein piirre kannustavassa palautteessa oli sen sisältö, kuten konkreettiset parannusehdotukset. Opiskelijoiden käsitys opettajan arviointityöstä oli sangen summatiivinen, eli palautetta ei nähty keskeisenä osana opettajan tekemää arviointia. Esityksessä pohdimme, miten palautteen merkitystä osana arviointia voidaan korostaa.

Millä tavoin osaaminen PISA-tutkimuksessa ja kouluarvosanat vastaavat toisiaan?

Jonna Pulkkinen (Jyväskylän yliopisto)

Juhani Rautopuro (Jyväskylän yliopisto)

Oppimistulosten arvioinnit ovat osoittaneet, että kouluarvosanat ja osoitettu osaaminen eivät vastaa toisiaan riittävän hyvin. Kansallisten oppimistulosten arviointien mukaan keskimääräisellä osaamisella oppilaiden keskimääräisissä kouluarvosanoissa on voinut olla jopa kahden kouluarvosanan eroja. Eroja on havaittu sekä koulujen välillä että koulujen sisällä. Oppimistulosten arvioinnit ovat myös osoittaneet tyttöjen ja poikien osaamisessa olevan eroja. Vuoden 2018 PISA-tutkimuksessa tyttöjen ja poikien välinen osaamisero lukutaidossa oli 52 pistettä, mikä vastaa yli vuoden opintoja peruskoulussa. Ero oli OECD-maiden suurin. Lisäksi vuonna 2018 heikkojen osaajien osuus oli aiempaa suurempi ja heikoissa osaajissa pojat olivat yliedustettuina. Tyttöjen osaamisen on todettu olevan parempaa kuin poikien myös arvosanoilla mitattuna. Lisäksi tytöillä osaamisen ja arvosanojen on todettu vastaavan paremmin toisiaan kuin pojilla. Suomessa PISA-osaamisen ja arvosanojen yhteyttä on tutkittu toistaiseksi vähän. Aiemmissa tutkimuksissa, jotka ovat koskeneet osaamisen ja arvosanojen välistä yhteyttä, tieto oppilaan arvosanasta on perustunut usein

oppilaan omaan ilmoitukseen viimeisimmästä todistusarvosanasta. Tässä tutkimuksessa käytämme PISA 2018 -aineiston lisäksi yhteisvalintarekisteriä, josta on saatu tieto oppilaan arvosanoista perusopetuksen päättötodistuksessa. Tutkimuksessa tarkastelemme, millainen on vuonna 2018 PISA-tutkimuksen pääarviointialueena olleen lukutaidon ja perusopetuksen päättöarvioinnin arvosanojen välinen yhteys. Lisäksi tutkimme, millä tavoin osaamisen ja arvosanan välinen yhteys eroaa tyttöjen ja poikien välillä.

Muutokset PISA-tutkimuksen matematiikan tehtävien ratkaisuprosenteissa vuodesta 2009 vuoteen 2018

Jenna Hiltunen (Jyväskylän yliopisto)

Piia Lehtola (Jyväskylän yliopisto)

Jonna Pulkkinen (Jyväskylän yliopisto)

PISA-tutkimusten mukaan suomalaisnuorten matematiikan osaaminen on heikentynyt vuoden 2006 jälkeen (Leino ym. 2019). Matematiikan osaamisen tason lasku on nähtävissä myös matematiikan kansallisissa arvioinneissa (Rautopuro 2013) sekä kansainvälisessä TIMSS-tutkimuksessa (Vettenranta, Hiltunen, Nissinen, Puhakka & Rautopuro 2016). Samaan aikaan matematiikan osaamisen tason laskun kanssa myös suomalaisnuorten lukutaidon taso on laskenut (Leino ym. 2019). Varsinkin PISA-tutkimuksissa, joissa matematiikka määritellään matemaattiseksi lukutaidoksi (mathematical literacy), lukutaidon ja matematiikan osaamisen yhteys on kiistaton. Aiemmissä tutkimuksissa on selvitetty esimerkiksi PISA-tutkimuksen matematiikan tehtävien ominaisuuksien ja lukutaidon yhteyttä (Roe & Taube 2006), sukupuolten välisiä eroja lukutaidon ja matematiikan välisessä yhteydessä sekä matematiikan tehtävien eri sisältöalueilla (Salminen, Pulkkinen, Koponen & Hiltunen 2018), matematiikan osaamisen ja tehtävien lukukuorman yhteyttä (Ajello, Caponera & Palmerio 2018) sekä PISA-tehtävien sanoitusten ja formaatin vaikutuksia oppilaiden vastauksiin (Olsen, Turmo & Lie 2001). Koska suomalaisten matematiikan osaaminen on laskenut vuosien mittaan kansainvälisissä arviointitutkimuksissa, on aiheellista tutkia, löytyykö tehtävien ominaisuuksista sellaisia piirteitä, jotka voivat selittää muutoksia. Toisaalta mielenkiintoista on, miten samaan aikaan heikentynyt lukutaito näkyy matematiikassa tehtävätasolla erityisesti eri sukupuolten tuloksissa. Tarkastelemme tässä tutkimuksessa matematiikan osaamisen muutoksia tehtävätasolla vuoden 2009 ja 2018 PISA-kierrosten välillä. Analysoimme laadullisesti matematiikan ratkaisuprosenttien muutoksia niissä tehtävissä, jotka ovat pysyneet samoina eri tutkimuskierroksilla. Esittelemme, millaisia ominaisuuksia on tehtävissä, joissa ratkaisuprosenttien muutokset ovat suurimpia, miten vähiten ja eniten ratkaistut tehtävät eroavat ominaisuuksiltaan toisistaan sekä millaisia eroja tehtävien ratkaisuprosenteissa on sukupuolten välillä. Lisäksi käsittelemme esityksessä matematiikan tehtävien lukukuormaa sekä lukukuorman ja oppilaiden lukutaidon tason yhteyttä matematiikan tehtävien ratkaisuprosentteihin.

Korkeakouluopiskelijoiden geneeriset taidot - Kappas! -hankkeen alustavia tuloksia

Jani Ursin (Jyväskylän yliopisto)

Heidi Hyytinen (Helsingin yliopisto)

Kari Nissinen (Jyväskylän yliopisto)

Kaisa Silvennoinen (Jyväskylän yliopisto)

Katri Kleemola (Helsingin yliopisto)

Auli Toom (Helsingin yliopisto)

Korkeakouluopintojen keskeisenä tavoitteena on opiskelijoiden oman alan asiantuntijuuden rakentuminen, koulutusalan keskeisten tietojen ja taitojen oppiminen sekä geneeristen taitojen ja työelämävalmiuksien oppiminen. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että näin ei aina ole (Arum & Roksa, 2011; Badcock et al., 2011; Tuononen et al., 2019). Osalla korkeakouluopiskelijoista on vaikeuksia keskeisissä geneerisissä taidoissa, kuten tiedon arvioinnissa, ilmiöiden omin sanoin ilmaisemisessa, argumentoinnissa ja johtopäätöksien tekemisessä (esim. Arum & Roksa, 2011; Hyytinen et al., 2015). Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman KAPPAS!-hankkeen tavoitteena on tutkia millä tasolla suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden geneeriset taidot ovat. Hankkeessa geneerisiksi taidoiksi ymmärretään analyttinen päättely ja arviointi (miten opiskelija osaa tehdä loogisia päätelmiä ja johtopäätöksiä annetuista tiedoista), ongelmanratkaisu (miten opiskelija osaa tunnistaa ja ratkaista ongelmatilanteen), argumentatiivinen kirjoittaminen (miten opiskelija rakentaa vastauksen) sekä kielen hallinta (miten opiskelija hallitsee kirjoitetun kielen normit). Tutkimuksessa käytettiin yhdysvaltalaisen Council for Aid to Education (CAE) kehittämää Collegiate Learning Assessment CLA+ International -instrumenttia. Ennen varsinaista aineistonkeruuta CLA+ -instrumentti käännettiin suomeksi ja ruotsiksi ja käännetty versio esiteltiin. Aineisto (n = 2391, vastausprosentti 25) kerättiin 18 korkeakoulusta (11 yliopistoa ja 7 ammattikorkeakoulua) elokuun 2019 ja maaliskuun 2020 välisenä aikana. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat alemman korkeakoulututkinnon alku- ja loppuvaiheen opiskelijat. Opiskelijat valittiin tutkimukseen siten, että he edustivat kansallisesti mahdollisimman kattavasti eri koulutusaloja mukana olevista korkeakouluista. Kukin tietokoneella tehtävä ja valvottu testitilanne kesti noin kaksi tuntia ja sisälsi osaamistehtävän (avoin kysymys), 25 monivalintakysymystä ja taustatietokyselyyn. Alustuksessa esittelemme hankkeen alustavia tuloksia, joista ilmenee muun muassa korkeakoulusektoreiden ja koulutusalojen välisiä eroja geneeristen taitojen osaamisessa.

Pedagogiikan tutkimus varhaiskasvatuksessa

Puheenjohtajat/ Chairs: **Inkeri Ruokonen** (Turun yliopisto), **Kirsi Alila** (opetus- ja kulttuuriministeriö), **Tuulikki Ukkonen-Mikkola** (Jyväskylän yliopisto), **Jonna Kangas** (Helsingin yliopisto) ja **Jyrki Reunamo** (Helsingin yliopisto)

Pedagogiikkaa poikkeusoloissa- varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksia pedagogiikan toteuttamisesta COVID-19-pandemian aikana

Tiina Kuutti (Itä-Suomen yliopisto)

Sanni Kahila (Itä-Suomen yliopisto)

Nina Sajaniemi (Itä-Suomen yliopisto)

Keväällä 2020 COVID-19 julistettiin maailmanlaajuisesti pandemiaksi. Suomen hallitus päätti 16. maaliskuuta linjauksista ja toimenpiteistä suomalaisten suojelemiseksi sekä yhteiskunnan toimivuuden turvaamiseksi pandemian aikana. Päiväkodit pysyivät suurimmaksi osaksi auki, mutta huoltajia suositeltiin mahdollisuuksien mukaan järjestämään lasten hoito kotona. COVID-19-pandemia asetti varhaiskasvatustyön ammattilaiset uudenlaisen tilanteen eteen ja haastoi heidät vastaamaan nopealla aikataululla tapahtuviin muutoksiin. Poikkeusoloista huolimatta varhaiskasvatuksen ammattilaisten oli huolehdittava siitä, että lapset saavat laadukasta, hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävää varhaiskasvatusta.

Itä-Suomen yliopistossa toteutettiin keväällä 2020 poikkeusolojen varhaispedagogiikkaan kohdistuva tutkimus. Aihetta tarkasteltiin varhaiskasvatustyön ammattilaisten näkökulmasta. Osallistujajoukko koostui eri koulutustaustaisista varhaiskasvatustyön ammattilaisista (N=17), jotka pitivät havainnoistaan ja kokemuksistaan päiväkirjaa huhti-toukokuun aikana. Osa työntekijöistä kirjoitti päiväkirjaa yhdessä tiimikavereidensa kanssa, ja päiväkirjoja kertyi lopulliseen tutkimusaineistoon yhteensä 13. Päiväkirjat analysointiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Tulosten mukaan haastavaksi pedagogiikan suunnittelun ja toteuttamisen näkökulmasta koettiin vaihdokset ja ennakoimattomat muutokset erityisesti lapsiryhmien ja tiimien kokoonpanoissa sekä työnkuvaan kuulumattomien tehtävien tekeminen. Toiminta päiväkodissa koettiin päivästä toiseen selviytymiseksi, jolloin esimerkiksi projektien toteuttaminen oli haastavaa. Myönteisenä koettiin se, että lasten yksilölliselle huomioimiselle ja lasten toiveiden kuuntelemiselle oli tavallista enemmän aikaa. Poikkeusolojen koettiin myös edistäneen ja kehittäneen pedagogiikkaa erityisesti vahvistamalla pidemmän aikavälin suunnittelutyötä ja tavoitteiden kirkastamista sekä etäyhteyksin toteutettua pedagogiikkaa. Lisäksi poikkeusolot kirkastivat hyvin toimivan tiimityön sekä varhaiskasvatuksen eri ammattiryhmien eriytyneen osaamisen merkitystä yhteisessä työssä.

Tutkimus antaa tärkeää tietoa siitä, millaisia asioita on hyvä huomioida, jotta voidaan edistää laadukkaan pedagogiikan toteuttamista varhaiskasvatustyötä haastavissa poikkeusoloissa. Pedagogiikkaa ja eri ammattiryhmien työtehtäviä selkeyttämällä sekä tiimityöskentelyä kehittämällä edistetään laadukkaan pedagogisen toiminnan toteuttamista myös poikkeusoloissa. Lisäksi pedagogiikan ja moniammatillisuuden kirkastaminen jo koulutusvaiheessa on tärkeää eri alojen ydinosaamisen ja asiantuntijuuden kehittämiseksi.

Käsityksiä varhaiskasvatuksen toteutumisesta poikkeuskeväänä päiväkotien arjessa

Susanna Gillberg (Ebeneser-säätiö)

Inkeri Ruokonen (Turun yliopisto)

Varhaiskasvatuksen henkilöstön käsityksiä varhaiskasvatuksen toteutumisesta poikkeuksellisenä keväänä 2020 päiväkotien arjessa. Esityksessä tarkastellaan Lastentarhamuseon nykydokumentointityössä kerätyn kyselyaineiston pohjalta varhaiskasvatuksen henkilöstön käsityksiä siitä, miten koronaviruksesta johtuva poikkeustila on vaikuttanut päiväkotien arkeen keväällä 2020. Teoreettisena taustana on demokraattisen ja tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen kasvatustilafilosofia ja jokaisen lapsen yhtäläinen oikeus esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen eri tilanteissa (Beatty 2017; Heikka ym. 2020; Karila ym. 2017). Poikkeuksellisenä aikana etäopetukseen liittyvät tutkimukset (mm. Yost 2001; Ruokonen, 2018; Viner ym. 2020; Wang ym. 2020) luovat pohjaa myös varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteuttamismuodoille poikkeustilanteissa. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat: Miten poikkeustila vaikutti varhaiskasvatuksen arjen laatuun? Miten varhaiskasvatuksen henkilöstö toteutti varhaiskasvatopedagogiikkaa poikkeustilanteen aikana keväällä? Kyselyaineiston perusteella selvitetään, miten koronavirussaihetta on käsitelty lasten kanssa, miten päiväkodeista on pidetty yhteyttä perheisiin ja kotiin jääneisiin lapsiin ja millaisia oppimisympäristöihin ja etäpedagogiikkaan liittyviä käytänteitä ja tulevaisuuden haasteita henkilöstö nostaa kyselyssä esille. Kyselyaineisto on kerätty internet-kyselynä ja vastauksia on tullut yhteensä 587. Tutkimusaineisto on analysoitu teoriaohjaavalla sisällönanalysilla, jossa on käytetty sekä määrällistä että laadullista sisällönanalysitapaa. Tulokset osoittavat, että koronavirustilanne vaikutti monin tavoin päiväkodin arkeen ja pedagogiikkaan. Tulokset osoittivat, että lähiopetuksessa pedagogiset toiminnot ja läsnäolevien lasten arki pyrittiin pitämään mahdollisimman tavallisena, toki virustilanne aiheutti arjen käytänteisiin myös turvallisuuteen liittyviä uusia käytänteitä. Etäopetuspedagogiikka nousi esille uutena kehittämiskohteenä. Yhteydenpito koteihin ja etäpedagogiikan toteuttaminen vaihteli kyselyn vastausten perusteella paljon. Varhaiskasvatuksen kentällä koettiin tarpeelliseksi kehittää teknologisia oppimisen alustoja ja antaa varhaiskasvatuksen opettajille ohjausta etäpedagogiikan toteuttamiseksi.

Varhaiskasvatusta poikkeusoloissa: Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia varhaiskasvatuksen toteuttamisesta koronapandemian aikana

Marita Neitola (Turun yliopisto)

Tarja-Riitta Hurme (Turun yliopisto)

Jarmo Kinos (Turun yliopisto)

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstöllä sekä lasten huoltajilla oli COVID-19 virus-pandemian aiheuttamista muutoksista varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisessä ja toteuttamisessa keväällä 2020. Tässä esityksessä keskitytään varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksiin omasta työstään sekä pedagogisesta toiminnasta ja näissä tapahtuneista muutoksista poikkeusolojen aikana. Tutkimuskysymyksiä ovat: 1) Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on poikkeusolojen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä ja toteutuksesta koskevista ohjeista ja 2) Millaisia kokemuksia heillä on omasta työstään. Tutkimusaineisto koottiin Webropol-kyselyillä kesä-syyskuun 2020 välisenä aikana. Kyselylomakkeet suunnattiin päiväkotien johtajille, opetus- ja kasvatushenkilöstölle sekä lasten huoltajille, kullekin omansa. Tutkimusluvut pyydettiin ja saatiin erikseen neljästä kunnasta Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueelta. Kyselyjen linkit toimitettiin vastaajille varhaiskasvatuksen hallinnon kautta. Turun yliopiston uutissivuilla olevaa tietoa ja kyselyjen linkkejä jaettiin myös sosiaalisen median välityksellä (Facebook-ryhmät). Vastaajien kokonaismäärä henkilöstön kyselyssä on N=387, joista varhaiskasvatuksen opettajia n=185. Aineisto analysoitiin SPSS-tilasto-

ohjelmalla sekä laadullisten kysymysten osalta sisällönanalyysia käyttäen. Alustavien havaintojen mukaan poikkeusoloja koskevat ohjeistukset olivat tulkinvaraisia, ristiriitaisiakin sekä muuttuivat ja vaihtelivat usein, ja myös niiden noudattamista koskevat toimintatavat vaihtelivat. Puolella opettajista työssä ei oman kokemuksensa mukaa tapahtunut suuria muutoksia, kun toisella puolikkaalla kokemukset vaihtelevat kielteisestä myönteiseen muun muassa kuormittumisen ja etäopetuksen osalta. Lapsia osallistui varhaiskasvatukseen vähemmän, mikä omalta osaltaan toi muutoksia työhön. Poikkeusoloissa työskentely näyttää olleen henkilöstölle hyvin opettavainen vaihe.

Taidekasvatusta etävarhaiskasvatuksessa - Monipuolisesti monenlaista tekemistä ja toimintaa, jotta kaikille olisi jotain

Jonna Kangas (Helsingin yliopisto)

Hanna Niinistö (Helsingin yliopisto)

Keväällä 2020 koronaepidemian aiheuttama poikkeustila sulki Suomessa kouluja ja opetus siirtyi pääsääntöisesti etäopetukseksi. Vaikka varhaiskasvatus ja esi- ja alkuopetus jatkui lähiopetuksena, monet huoltajat tekivät päätöksen lapsen jäämisestä kotiin. Varhaiskasvatuksessa poikkeustila tarkoittikin uudenlaisen etäopetus- ja kasvatustoiminnan käynnistämistä ja pedagogisen toiminnan muokkaamista myös etänä toteutettavaksi. Etäopetuksesta voidaan käyttää myös ilmaisua hybridiopetus tai monimuoto-opetus ja sitä leimaa ajatus oppijoiden valtautumisesta itsenäisen opiskelun osajiksi (ks. Moore 2016). Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys on vuorovaikutteinen ja kokonaisvaltainen (VASU 2018) ja siksi sitä ei ole tarkoituksenmukaista analysoida yksinomaan aikuiskoulutuksen teorioiden kautta vaan valitsimme tarkastelukulmaksi varhaiskasvatuksen pedagogisen kehityksen. Varhaiskasvatukselle on ominaista yhteisöllisyys, luovuus, tutkiminen ja leikki (Kangas, Lastikka ja Karlsson 2021). Leikin ja toiminnallisen työskentelyn toteuttaminen on kuitenkin etäopetuksessa hankalaa (Kim 2020). Esityksemme tavoitteena on tuoda esille kevään poikkeusoloissa toteutunutta varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja taidekasvatusta. Keskitymme erityisesti etäopetuksen ja -ohjauksen kysymyksiin. Keräsimme kyselylomakkeella tietoa etäopetuskäytännöistä ja varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen taidekasvatuksen toteuttamisesta Suomessa koronaepidemian aiheuttaman poikkeustilan aikaan keväällä 2020. Kyselylomaketta jaettiin sosiaalisen median ryhmissä poikkeusajan lopussa (vastausaika 8.-15.5.) ja siihen tuli 19 vastausta. Lisäksi keräsimme aineistoa kahdella haastattelulla etävarhaiskasvatuksen asiantuntijoilta. Esityksessä hahmotamme kuvaa etävarhaiskasvatuksesta ja taidekasvatuksen roolista ja merkityksestä siinä. Tarkastelemme aineistosta nousevia diskursseja, joita voidaan tarkastella tilannesidonnaisina kuvauksia (Pynnönen 2013) etäopetuksen toteutustavoista, monikanavaisuudesta ja opetuksen luonteesta erityisesti taidekasvatuksen näkökulmasta. Esityksessä vastaamme kysymyksiin, millaista on pienten lasten etävarhaiskasvatus, millaisia pedagogisia toteutustapoja ja -kanavia siinä käytettiin Suomessa keväällä 2020 ja millaisia pedagogisia haasteita ja mahdollisuuksia esiintyi. Tarkastelemme aineistoa narratiivisella otteella, tutkimukseen osallistuneiden näkökulmia ja kerrontaa kunnioittaen.

Systemaattinen katsaus monikielisten lasten matemaattisten taitojen tukemisesta varhaiskasvatusiässä

Katri Luomaniemi (Turun yliopisto)

Minna Hannula-Sormunen (Turun yliopisto)

Matemaattisten taitojen perusta rakentuu jo ennen kouluikää. Varhaiskasvatuksella onkin suuri rooli matemaattisten taitojen oppimisessa. Viimeisimmät PISA-vertailut maahanmuuttajataustaisten ja

kantasuomalaisten nuorten matemaattisten taitojen suurista eroista ovat herättäneet huolen monikielistä ja -kulttuurisista taustoista tulevien lasten matemaattisten taitojen kehityksen tuen riittävydestä. Myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) syksyn 2018 alkumittaus koulutulokkaiden matemaattisista taidoista osoitti suomea tai ruotsia toisena kielenään puhuvien lasten lähtötason olevan selvästi muita oppilaita matalampi. Varhaiskasvatuksessa on selkeä tarve tutkimusperustaisille pedagogisille menetelmille, joilla voidaan tukea monikielisten lasten varhaisia matemaattisia taitoja. Tämän systemaattisen katsauksen tavoitteena on koota yhteen interventiotutkimusten välittämää tietoa monikielisten lasten matemaattisten taitojen tukemisesta. Tutkimusaineisto koostuu 2000-luvulla julkaistuista interventiotutkimuksista, joissa matemaattinen interventio on kohdistettu 35-vuotiaiden monikielisten lasten matemaattisten taitojen tukemiseen. Katsauksessa kuvataan matemaattisten interventioiden sisältöjä. Erityisesti tarkastellaan interventioiden pedagogisia malleja ja käytännön toimintatapoja sekä niiden vaikutusta lasten matemaattisten taitojen kehittymiseen. Tämän systemaattisen katsauksen tuloksia on tarkoitus hyödyntää tulevassa interventiotutkimuksessa, jossa interventio kehitetään tukemaan erityisesti monikielisten 35-vuotiaiden lasten varhaisia matemaattisia taitoja.

Hållbar verksamhetskultur inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning

Marina Lundkvist (Helsingin yliopisto)

Cecilia Heilala (Helsingin yliopisto)

Jan-Erik Mansikka (Helsingin yliopisto)

Mirjam Kalland (Helsingin yliopisto)

Den pedagogiska verksamheten för barn under skolåldern har under de senaste åren genomgått en rad märkbara förändringar. De nya styrdokumenterna ställer krav på verksamhetskulturen och därigenom på personalens kompetens att förverkliga en pedagogisk helhet av fostran, undervisning och vård, men det är inte alltid klart hur detta ska realiseras i praktiken. Delaktighet har fått en synlig roll i planen för småbarnspedagogik jämfört med tidigare planer och förpliktigar därmed personalen att ta fasta på det. Utredningar av bl.a. NCU (Repo et al., 2019) visar att många upplever detta som utmanande i och med att de inte har tid att lyssna på barnen och observera dem. Vidare visar utvärderingar också på ledarskapets betydelse för hur grunderna i läroplanen tolkas och implementeras i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid Helsingfors universitet pågår projektet Hållbar verksamhetskultur inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning. Projektet fokuserar på olika aspekter av hållbarhet, delaktighet samt att stärka det pedagogiska ledarskapet. Projektet består av delstudie I och II och data samlades in våren 2020 i partnerdaghem och förskolor. Delstudie I bygger på en enkätstudie och fokusgruppintervjuer och delstudie II består av fokusgruppintervjuer. Datainsamlingen berör både studenter och handledare på fältet. Det insamlade forskningsmaterialet kommer att utgöra underlag för en modell för samverkan kring kompetensutveckling inom lärarutbildning och handledarutbildning. De preliminära resultaten visar att största delen av personalen har barnets perspektiv och delaktighet som utgångspunkt för den småbarnspedagogiska verksamheten. Resultaten visar även att tydligheten kring vad som hör till teamledarskap och pedagogiskt ledarskap verkar vara oklar för dem som arbetar på fältet.

Lapsi tilassa: kokemus katsomuskasvatuksen ytimessä

Saila Poulter (Helsingin yliopisto)

Dani Lahtinen (Helsingin yliopisto)

Kaarina Lyhykäinen (Helsingin yliopisto)

Sanna Yli-Koski-Mustonen (Helsingin yliopisto)

Tutkimuksessa selvitetään kokemuksellisuutta katsomuskasvatuksessa tapahtuvan oppimisen ja kasvun ytimessä. Erityisenä näkökulmana tarkastelemme tilallisuutta ja yhteistyötä eri katsomusyhteisöjen kanssa sellaisten oppimisympäristöjen rakentamisessa, jotka tukevat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista yleissivistävää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää oppimista. Uskontoja ja katsomuksia koskevan kasvatuksen tarkastelua kehystää voimakkaasti keskustelu sekulaarista yhteiskunnasta ja käsityksestä julkisesta tilasta, jossa uskonto rajataan voimakkaasti yksityiselämän puolelle. Suurin osa suomalaisista varhaiskasvatuksesta tuleva lapsista tulee melko maallistuneista kodeista, eikä heillä välttämättä ole kokemusperäistä tietoa, joka tukisi uskonnollisten ja katsomuksellisten ilmiöiden ymmärtämisessä. Katsomuskasvatusta määrittää tällä hetkellä vahvasti lapsen kokemusmaailmasta irrallaan oleva pedagoginen lähestymistapa eikä lapsia auteta tutkimaan katsomuksia kokonaisvaltaisesti. Varhaiskasvatuksessa lasta ohjataan usein epäsuoraan kosketukseen uskontojen ja katsomusten kanssa: niistä puhutaan ulkopuolelta kommentoiden, ei ilmiön keskeltä vaan varovaisesti ja etäältä tai niin, ettei yksilön oma positioituminen ja henkilökohtainen suhde katsomukseen ole keskiössä. Neutraaliksi pyrkivä kasvatusta pyrkii välillistämään ja etäännyttämään (indirectisation), joka on vastoin bildung-ajattelussa esiintyvää itseytymistä tai persoonaksi tuleamista. Kasvatusta, joka ei luo siltaa lapsen arkikokemuksiin ja havaintoihin ei tue lapsen oppimista ja katsomuksellisen identiteetin rakentumista. Esityksessä tarkastellaan erityisesti sakraatitiloissa tapahtuvaa pedagogiikkaa, tilan käsitettä ja tilayhteistyötä katsomuskasvatuksen monipuolisten oppimisympäristöjen näkökulmasta. Fenomenologisesta näkökulmasta tutkimuksessa lähestytään kokemusta oppimisen ytimessä. Kokemusta tarkastellaan John Deweyn esittämän kolmen kriteerin kokemuksellisen jatkuvuuden, interaktion ja tilanteen näkökulmasta. Holistiseen ihmis- ja kasvatustieteeseen liittyy kysymys oppimisesta ja kasvusta mahdollisimman avarassa merkityksessä, jossa myös pedagogisesti uskalletaan sukeltaa syvälle yksilön kokemukseen. Taide- ja taitoaineilla on perinteisesti ollut käytettävissä keinoja, jotka tavoittelevat kokemusten takaa paljastuvaa taiteenkaltaisuutta. Pidämme perusteltuna esittää, että kokonaisvaltaisuus ja kokemus olisivat vahvemmin edustettuina katsomuskasvatuksen teoreettisena ja pedagogisena näkökulmana.

Varhaiskasvattajien tekemät pedagogiset ratkaisut päiväkodin arjessa

Katariina Waltzer (Itä-Suomen yliopisto)

Sirpa Kärkkäinen (Itä-Suomen yliopisto)

Sari Havu-Nuutinen (Itä-Suomen yliopisto)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten pedagogiset ratkaisut syntyvät varhaiskasvatuksen arjen tilanteissa. Opetushallitus (2018) linjaa oppimiseen liittyvät tavoitteet ja keinot osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa kasvun ja kehityksen tukemisen ohella ja varhaiskasvatusta onkin osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Lapsella on lain turvaama oikeus saada kasvatusta ja hoidon ohella suunnitelmallista ja tavoitteellista opetusta. Myös arvioinnin on kohdistuttava toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen. (Opetushallitus 2018.) Pedagoginen toimintaympäristö tarkoittaa prosessinomaista ja jatkuvasti rakentuvaa ympäristöä, jossa toiminnan keskiöstä löytyvät oppiminen, kasvatusta ja kehityksen tuki. Pedagogiseen toimintaympäristöön kuuluvat sen toimijat kokemuksineen ja tulkintoineen. (Raittila 2013; Raittila & Siippainen 2017). Vaikka varhaiskasvattajat näkevät leikin olevan

potentiaalisia oppimisen paikkoja, Walsh ja Hunter (2014) huomasivat, että varhaiskasvatuksessa työskentelevät aikuiset osallistuvat lasten leikkitilanteisiin seuraajina ja havainnoijina pikemmin kuin tilanteiden rikastuttajina. Alle kolmivuotiaiden kanssa työskentelevät kasvattajat kuitenkin nimeävät lasten ehdottamat lasten ja aikuisten yhteiset leikit erittäin merkittäväksi oppimisen kontekstiksi (Li ym. 2017). Tutkimuksemme aineisto koostuu yhden itäsuomalaisen kunnan varhaiskasvatuksen opettajien (n= 24) ja ohjaajien (n = 22) teemahaastatteluista. Haastattelut toteutettiin syksyn 2019 aikana ja ne suorittivat tukijat itse. Haastattelut koostuivat 12 kysymyksestä, joista neljä kohdistui opetus- ja oppimistilanteisiin. Nämä neljä kysymystä ovat tämän tutkimuksen analyysin kohteena Aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti ja löysimme kolme pedagogisten ratkaisujen tekotapaa. 1) Ennakolta suunnitellut ratkaisut kohdistuivat kokonaisuuksiin ja toimintatapoihin. 2) Tilanteessa syntyvät tiedostetut ratkaisut liittyivät tilanteisiin, joissa kasvattaja koki voivansa ottaa lapselta tulevan palautteen tai aloitteen huomioon ja muuttaa suunnitelmaansa sen mukaisesti. 3) Tilanteessa syntyvät tiedostamattomat pedagogiset ratkaisut liittyivät tilanteisiin, joissa kasvattaja koki heittäytyneensä lasten kanssa leikkiin tai muuhun toimintaan ja huomasi jälkikäteen tehneensä pedagogisia ratkaisuja intuitiivisesti.

Vuorovaikutuksen laatu ja lapsen sosiaalis-emotionaalinen kompetenssi taaperoryhmissä

Marianna Heinonen (Turun yliopisto)

Päivi Pihlaja (Turun yliopisto)

Tutkimus selvittää varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja lasten välisen vuorovaikutuksen laatua alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmissä sekä laadun yhteyttä lasten sosiaalis-emotionaaliseen kompetenssiin. Vuorovaikutuksen laadun nähdään ennustavan tehokkaasti lasten kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatusympäristöissä, joissa kasvattajien ja lasten välinen vuorovaikutus on positiivista ja lapsille tarjotaan kehitystä ja oppimista tukevaa toimintaa, on lasten sosiaaliset taidot arvioitu paremmiksi. (OECD 2018.) Vuorovaikutuksen laatua ja lasten sosiaalis-emotionaalisen kompetenssin välistä yhteyttä selvittänyt tutkimus on myös osoittanut vuorovaikutuksen laadun positiivisen yhteyden matalampaan käyttäytymisongelmien tasoon alle 3-vuotiaiden ryhmissä (La Paro ym. 2014). Useissa tutkimuksissa taaperoryhmien vuorovaikutus on luokiteltu laadultaan keskitasoiseksi, vaikka laadun sisäistä vaihtelua on voitu havaita erityisesti emotionaalisen ja oppimista tukevan vuorovaikutuksen välillä (La Paro, Williamson & Hatfield 2014; Tho-mason & La Paro 2009; van Schaik, Leseman & de Haan 2018). Tutkimukseen on osallistunut kahdeksan alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmää; 25 varhaiskasvatuksen työntekijää ja 80 lasta. Aineisto on kerätty lokakuun 2019 ja tammikuun 2020 välisenä aikana havainnoimalla ja videoimalla varhaiskasvatusryhmiä arjen eri tilanteissa. Lasten sosiaalis-emotionaalista kompetenssia on selvitetty varhaiskasvatuksen työntekijöiden täyttämällä BITSEA-lomakkeilla (Brief Infant Toddler Social Emotional Assessment) ja vuorovaikutuksen laatua CLASS Toddler (Classroom Assessment Scoring System) havainnointivälineen avulla. Tutkimus on parhaillaan analyysivaiheessa. Tutkimus tuottaa tietoa vuorovaikutuksen laadusta alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmissä sekä laadun yhteydestä lasten sosiaalis-emotionaaliseen kompetenssiin. Tutkimuksella saadaan tietoa vuorovaikutuksen vahvuuksista ja kehittämistarpeista alle 3-vuotiaiden ryhmissä.

Siirtymät lapsen varhaiskasvatuspolulla sosio-spatiaalisina epäjatkuvuuksina

Kaisa Harju (Jyväskylän yliopisto)

Niina Rutanen (Jyväskylän yliopisto)

Yaiza Lucas Revilla (Jyväskylän yliopisto)

Raija Raittila (Jyväskylän yliopisto)

Lasten siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen ja sieltä esiopetukseen tunnistetaan tutkimuksessa ja ne huomioidaan myös varhaiskasvatuksen pedagogissa käytännössä. Sen sijaan muut varhaiskasvatuspolun aikana tapahtuvat siirtymät ovat kuitenkin lähes tutkimattomia tai niitä ei edes tunnisteta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaan varhaiskasvatuspolun siirtymiä ovat siirtymiset ryhmästä tai toimipaikasta toiseen. Laajemmin koulutuksellisia siirtymiä käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa siirtymään liitetään muutos mm. fyysisessä toimintaympäristössä, opetussuunnitelmassa ja pedagogiikassa. Tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuspolun siirtymiä tutkitaan lapsen kohtaamina ja kokemina sosio-spatiaalisia epäjatkuvuuksina. Tällöin tutkimuksessa keskitytään tiloihin, toimintaympäristöihin, sosiaalisiin suhteisiin ja pedagogiikkaan liittyviin muutoksiin. Keskeisenä tutkimuskohteena ovat erilaiset varhaiskasvatuksen järjestämisen tavat, rakenteet ja käytännöt. Tässä esityksessä esitellään ja analysoidaan empiiristen esimerkkien avulla varhaiskasvatuspolun epäjatkuvuuksia. Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa Trace in ECEC hanketta (2019-2023), joka tutkii viiden lapsen varhaiskasvatuspolun siirtymiä aina ensimmäisestä päiväkotipäivästä esiopetukseen siirtymiseen saakka. Lapset ovat olleet päiväkodissa aloittaessaan ja tutkimukseen mukaan tullessaan noin 1,5-vuotiaita. Tämän pitkittäisen monitapaustutkimuksen aineistonkeruu on alkanut jo vuonna 2016 sisältäen systemaattiset lasten videoinnit ja havainnoinnit päiväkodissa sekä kasvattajien että huoltajien haastattelut kunkin tunnistetun siirtymän yhteydessä. Päiväkodissa aloittamisen jälkeen tapahtuneita varhaiskasvatuspolun siirtymiä on aineistossamme näiden viiden lapsen poluilla yhteensä 11 kappaletta tähän mennessä. Tässä esityksessä aineistona käytetään näihin siirtymiin liittyviä muistiinpanoja ja haastatteluja.

Emotionaalinen ilmasto varhaiskasvatuksen taaperoryhmässä ja lapsen sosio-emotionaalisen kehityksen haasteet sekä kompetenssi

Suvi Puolakka (Turun yliopisto)

Päivi Pihlaja (Turun yliopisto)

Marianna Heinonen (Turun yliopisto)

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää varhaiskasvatuksen taaperoryhmän emotionaalisen ilmaston laatu ja sen merkitys lapsen sosio-emotionaalisen kehityksen haasteiden ja kompetenssin tukemisessa. Lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta pidetään emotionaalisen ilmaston tärkeimpinä osatekijöinä (Harvey & Evans 2003.) Bowlbyn (1973) kiintymyssuhdeteoria on luonut vahvan perustan aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tutkimukselle. Hyvä emotionaalinen ilmasto vaikuttaa turvallisen kiintymyssuhteen syntymiseen ja siinä korostuu aikuisen emotionaalisen saatavilla olon eli sensitiivisyyden tärkeys lapsen tarpeita kohtaan (Biringen et al. 2000, 2012; Ahnert, Pinguart & Lamb 2006) Vuorovaikutuksen laadun merkitys lapsen kehitykselle on ensiarvoista. Aikuisen sensitiivinen vuorovaikutus tarjoaa lapselle myönteisiä kokemuksia ryhmän jäsenenä ja näin vahvistaen lapsen sosio-emotionaalista kompetenssia. (Suhonen 2009; Rosenthal, M.K., Gatt, L. 2010.) Tutkimuksen aineisto on kerätty Turun yliopiston ja Åbo Akademin yhteistyössä toteutetussa Taapero-hankkeessa. Tutkittava aineisto koostuu varhaiskasvatuksen taaperoryhmien havainnoimisesta ja lasten ja työntekijöiden välisen vuorovaikutuksen videoinneista noin viikon ajalta kussakin yksikössä (N=8). Lisäksi aineistoa on täydennetty henkilökunnan haastatteluilla (N=25).

Tutkimuksessa kerätty videoaineisto analysoidaan aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta arvioivalla Emotional Availability Scales (EA-Scales) -mittarilla, joka mittaa aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen emotionaalista laatua (Biringen & Robinson, 1991). Tutkimuksessa sosio-emotionaalisen kehityksen haasteita mitataan BITSEA (Brief Infant-Toddler Social Emotional Assessment) mittarilla, jonka tarkoituksena on havaita kattavasti varhaislapsuudessa esiintyviä sosiaalisia ja emotionaalisia ongelmia sekä kompetenssin kehitystä (Briggs-Gowan & Carter, 2006). Aineiston analyysi on käynnissä. Tutkimuksella saadaan tietoa siitä, miten varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen sosio-emotionaalista kehitystä ja millainen on emotionaalisesti laadukas varhaiskasvatusympäristö.

Lapsen edun käsite ja määritelmä varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkökulmista

Sari Niukkanen (Lapin yliopisto)

Varhaiskasvatusjärjestelmämme on ollut monen hallinnollisen ja sisällöllisen kehittämisen kohteena ja 1.9.2018 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain myötä varhaiskasvatus nähdään vahvana osana suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Lapsen etu-käsitteenä on monitahoinen määritelmä ja perustuu Lasten oikeuksien sopimukseen (LOS) sekä varhaiskasvatuslakiin. Lapsen etua määrittäessä jokainen tapaus tulee käsitellä tilanteen mukaan. Tulkinnat lapsen edun käsitteestä kuitenkin vaihtelevat kunnittain ja toimijasta riippuen. Yleisenä haasteena nähdään myös se, että lapsen etua määriteltäessä se tulee määritellyksi aina toisen henkilön kautta. Tutkimukseni aihe käsittelee lapsen edun käsitettä ja määritelmää varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkökulmista. Tutkimukseni metodoginen lähestymistapa on fenomenografinen, ja tavoitteenani on kuvata nimenomaan sitä, kuinka vaihtelevia käsityksiä lapsen edun määritelmästä ja tulkinnasta varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on. Informantteina toimivat siis varhaiskasvatuksen ammattilaiset (varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen lastenhoitajat sekä erityisavustajat), jotka toimivat lapsen arjen kontekstissa päivittäin. Empiirinen aineisto koostuu varhaiskasvatuksen ammattilaisten haastatteluista ja ne suoritetaan tammikuun 2021 aikana. Syksyllä 2020 rajaan tarkemmin, mistä kunnista haastateltavat varhaiskasvatuksen ammattilaiset/työtiimit valitaan. Tutkimustuloksista saadaan tietoa lapsen edun käsitteestä, määritelmästä ja tulkinnasta varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemana ammattiryhmittäin, moniammatillisena työtiiminä ja yleisenä ilmiönä. Näin ollen fenomenografinen lähestymistapa on tutkimuksessani perusteltu. Näkökulmat lapsen edun määritelmästä ja tulkinnasta voivat vaihdella toimijasta riippuen, mutta kaiken toiminnan keskiössä tulee aina olla lapsi ja lapsen etu siinä kontekstissa, missä tilannetta kulloinkin tarkastellaan.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia rinnalla- hankkeen taide- ja kerrontalähtöisistä menetelmistä

Marita Neitola (Turun yliopisto)

Mari Siipola (Turun yliopisto)

Juli-Anna Aerila (Turun yliopisto)

Merja Kauppinen (Turun yliopisto)

Tutkimusten mukaan taidekasvatuksella on positiivisia yhteyksiä muun muassa lapsen psyykkisiin ja sosiaalisiin valmiuksiin (mm. Gamwell 2005; Putkinen ym. 2014; Salomäki & Ruokonen 2011, myös Huutilainen 2019; Ruokonen 2017). Esityksessä tarkastellaan varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia Rinnalla- Taide- ja kerrontalähtöinen mentoritoiminta lasten sosiaalisemotionaalisten taitojen oppimisen tukijana varhaiskasvatuksessa -hankkeessa (2018-20, rahoittajana OPH) toteutetuista viidestä taide- ja kerrontalähtöisestä menetelmästä. Hankkeessa tavoitteena oli kehittää ja kokeilla lapsille soveltuvia, tutkimusperustaisia menetelmiä sosiaalisemotionaalisten taitojen oppimiseen ja edistää varhaiskasvatuksen henkilöstön kykyä käyttää näitä menetelmiä omassa työssään. Hankkeeseen liittyvässä tutkimuksessa selvitetään, miten nämä valitut menetelmät toimivat ja soveltuvat lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen oppimiseen ja opetukseen päiväkodissa. Näitä menetelmiä (DEEP TALK, TARU, SILKKITIE, PRITNEY, OPPIMISENTARINA) toteutettiin hankkeessa koulutettujen mentoriopettajien johdolla mukana olevissa päiväkodeissa (N=10). Tutkimusongelmina ovat 1) Millaisia kokemuksia päiväkodeilla on taide- ja kerrontalähtöisten menetelmistä, 2) Miten nämä menetelmät soveltuvat lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen oppimiseen ja sen tukemiseen, ja 3) Millaisia oppimisen kokemuksia henkilökunnalle itselleen on menetelmien toteuttamisesta kertynyt? Tutkimusaineisto kerättiin jokaisesta mukana olevasta päiväkotiryhmästä (N=48). Jokaiselle ryhmälle lähetettiin ennen puhelinhaastattelua sähköpostilla haastattelun runko, johon ryhmän henkilökunta kirjasi yhdessä näkemyksiään ja kokemuksiaan. Ryhmä päätti, kuka edustaa heitä haastattelussa (useimmiten ryhmän opettaja). Haastattelu tehtiin yhdessä sovittuna aikana, ja se kesti keskimäärin 40 minuuttia/henkilö. Aineisto analysoitiin NVivo- ohjelmalla. Alustavat tulokset osoittavat, että varhaiskasvatushenkilöstön kokemukset ja näkemykset eri menetelmien toimivuudesta ja soveltuvuudesta vaihtelevat. Henkilöstön havaintojen mukaan menetelmissä on selkeästi sosiaalisia ja tunnetaitoja edistäviä elementtejä, mutta myös ajattelun taitoja. Menetelmät ovat opettaneet myös työntekijöitä muun muassa ymmärtämään havainnoin merkitystä sekä taiteen ja kerronnan merkitystä. Kokemusten mukana heräsi kuitenkin myös uusia kysymyksiä ja lisätiedon tarvetta.

Kulttuurikasvatussuunnitelma kulttuuri- ja taidekasvatuksen tukena varhaiskasvatuksen arjessa

Annamari Mustamäki (Helsingin yliopisto)

Laadullinen tapaustutkimus Tuusulan varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatussuunnitelmasta Taika Kultsusta on valmistumassa. Tavoitteena oli selvittää, kokeeko henkilöstö uuden suunnitelman hyödylliseksi asiakirjaksi ja työkaluksi saaden siitä tukea kulttuuri- ja taidekasvatuksen toteuttamiseksi päiväkodin arjessa. Suunnitelma on pyritty laatimaan helppokäyttöiseksi ja konkreettiseksi. Aikaisemmissa Karvin tutkimuksissa oli tullut esille taidekasvatuksen laadun epätasaisuus (2019) sekä toimintaa ohjaavien asiakirjojen jääminen abstraktille tasolle (2018). Tämän tutkielman viitekehityksessä pyrittiin kuvaamaan taidekasvatuksen moniulotteisuus pohtien taidekasvatusta osana kulttuurikasvatusta sekä tuomaan esille taiteen merkitys lapselle ja lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Ohjaavien asiakirjojen konkreettisuutta, sen tarvetta ja tasoa on useissa tutkimuksissa pohdittu. Teoriaosuudessa tarkasteltiin konkreettisuutta yksilön autonomian tunteen sekä laajemmin yhteisten päämäärien ja tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta. Aineisto kerättiin toukokuussa 2020 sähköisellä kyselylomakkeella, joka lähetettiin varhaiskasvatuksen henkilöstölle (n. 310).

Vastauksia tuli 42. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin tavoin analysoitiin yhdistäen saatua laadullista sekä määrällistä aineistoa. Määrällinen aineisto oli keski- ja tyyppiarvojen tasolla, sillä vastaajien pieni määrä ei mahdollistanut erilaisten vastaajaryhmien keskinäistä vertailua tilastollisilla menetelmillä. Tuloksia hyödynnetään Taika Kultsun kehittämisessä. Suunnitelma oli saanut positiivisen vastaanoton ja sen esitysmuoto on helppokäyttöinen. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että konkreettisuus sekä paikallisuuden huomioiminen asiakirjassa koetaan hyödylliseksi ja helpottavan ideointia, suunnittelua, arviointia ja toiminnan monipuolistamista. Suunnitelma selkeyttää kulttuurikasvatuksen käsitettä sekä tavoitteita ja esittelee paikallisen kulttuuritarjonnan mahdollisuuksia. Yhteisten tavoitteiden asettaminen ja toteuttaminen vaativat silti lisää keskustelua, sillä sitä ei aina koettu olevan riittävästi. Myös tämän uuden suunnitelman velvoittavuus tulee vielä määritellä tarkemmin. Taika Kultsua kyettiin arvioimaan paremmin kokonaisuutena kulttuurikasvatuksen kuin yksittäisen taidelajin näkökulmasta. Kehitettäviä asioita löytyi vielä niukasti, sillä suunnitelma otettiin käyttöön juuri vuoden 2020 alussa ja koronalla oli suuri vaikutuksensa kevään toimintaan.

Luovuus varhaiskasvatuksen arjessa

Teemu Nikkola (Helsingin yliopisto)

Jyrki Reunamo (Helsingin yliopisto)

Tässä esitelty tutkimus on osa Kehittävä palaute - tutkimus- ja kehittämisprojektia. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää (a) kuinka lasten testatut luovat ajattelutaidot sujuvuus (fluency), omaperäisyys (originality) ja mielikuvitus (imagination) korreloivat lasten sosiaalisten orientaatioiden kanssa varhaiskasvatuksessa ja (b) kuinka lasten osallistuva orientaatio liittyi toisia lapsia tai aikuisia koskeviin tilanteisiin. Tutkimusaineisto koostuu Reunamon lapsihaastattelutyökälystä ja Torrancen (1981) The Thinking Creatively in Action and Movement (TCAM) - testistä. Tutkimusaineisto (280 lasta 23 päiväkodista tai esiopetusryhmästä) kerättiin kahdessa eteläsuomalaisessa kunnassa. Tulokset osoittavat, että osallistuva orientaatio liittyi vahvasti lasten luoviin ajattelutaitoihin mutta oli toisaalta harvinainen aikuisia koskevissa tilanteissa. Osallistuvassa orientaatioissa lapset ottavat tilanteen huomioon ja pyrkivät muuttamaan sitä.

Kehittävä arviointi alle 3 -vuotiaiden lasten musiikkikasvatuksesta varhaiskasvatuksessa

Inkeri Ruokonen (Turun yliopisto)

Mari Tervaniemi (Helsingin yliopisto)

Jyrki Reunamo (Helsingin yliopisto)

Varhaisiän musiikkikasvatuksella on tutkimusten mukaan merkittävä yhteys lapsen laaja-alaisen oppimisen ja kielen oppimisen kykyihin (mm. Huotilainen et al. 2013 ja Linnavalli 2019). KARVI:n raportti Varhaiskasvatuksen laatu arjessa 2019 osoitti suuria kehittämistarpeita taito- ja taidekasvatuksessa ja etenkin alle kolmevuotiaiden pedagogiikassa. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten ryhmätoiminnan musiikkipainotteisuus liittyi 1) 1-3-vuotiaiden lasten päivittäisiin varhaiskasvatus aktiviteetteihin sitoutumiseen ja osallistumiseen ja 2) 13-vuotiaiden lasten emotionaalisiin ilmaisuihin ja sosiaaliseen toimintaan. Lisäksi selvitettiin, millainen oli ns. lasta lähimpänä olevan aikuisen ja pedagogisen oppimisympäristön rooli liittyen musiikkitoiminnan painotuksiin. Tutkimusaineisto kerättiin osana dosentti Jyrki Reunamon johtamaa varhaiskasvatuksen tutkimus- ja kehittämisprojektia (Kehittävä palaute). Aineisto koostui varhaiskasvatuksen opettajien (N=160) havainnointiin perustuvista arvioinneista 1-3 vuotiaiden päiväkotilasten päivittäistä varhaiskasvatustoimintaa koskien. Havainnointi oli systemaattista, koko päivän kestävä ja kattoi myös siirtymätilanteet. Havainnointia oli yhteensä 23142 kpl. Havainnoitsijana toimiva

opettaja ei havainnoinut oman ryhmänsä lapsia, vaan yleensä havainnointiparinsa päiväkodin satunnaisesti valittua ryhmää. Kehittävän havainnoinnin kohteena olivat lapsen toiminnan yleinen kehys (mitä lapsen kuuluu tehdä), lapsen oma toiminta (mitä lapsi tekee), lapsen pääasiallinen huomion kohde, lapsen lähin sosiaalinen kontakti, lapsen sitoutuneisuus, lapsen emootiot, lapsen sosiaalinen orientaatio ryhmässä, sekä lähimmän tai keskeisimmän aikuisen toiminta. Tulokset osoittavat musiikin olevan merkityksellistä alle kolmevuotiaiden lasten toimintaan sitoutumiselle ja osallisuudelle. Musiikkipainotteisiksi arvioituissa lapsiryhmissä havaittiin enemmän sekä jatkuvaa intensiivistä toimintaa mutta toisaalta osittain myös vähemmän välitöntä osallistumisaktiivisuutta. Musiikkitoimintaa painottavissa lapsiryhmissä havaittiin mm. monipuolisempaa osallistumista ja sitoutuneisuutta toimintaan, lasten emootiot musiikkiin liittyen olivat positiivisia. Tulosten mukaan alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatukseen sisältyvällä musiikkitoiminnalla voitiin nähdä merkittäviä yhteyksiä lasten hyvinvointiin ja oppimiseen.

Opettajan identiteettiä etsimässä: Reflektiivinen ohjauskeskustelu varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijan työkaluna

Anitta Melasalmi (Turun yliopisto)

Tarja-Riitta Hurme (Turun yliopisto)

Inkeri Ruokonen (Turun yliopisto)

Kevään 2020 poikkeusolojen ja yliopiston asettaman etätösuosituksen vuoksi kehitimme opetusharjoittelun ohjauksen toteuttamiseksi mallin videoavusteisesta reflektiivasta ohjauskeskustelusta. Mallissa opetusharjoittelu nähdään keskeisenä pedagogisten käytäntöjen oppimisen kontekstina sekä pedagogisen sisältötiedon kehittämisen mahdollisuutena (kts. Tiilikainen, Heikonen, Toom, & Husu, 2016). Pedagogisten käytäntöjen oppiminen vaatii opiskelijalta kykyä havaita ja tunnistaa lapsen sosiaalista ja tiedollista käytöstä - kykyä reflektoida omaa ja jaettua vuorovaikutteista toimintaa - kykyä, jota pidetään opettajan jatkuvan oppimisen ja ammatillisen kehittymisen yhtenä tärkeimmistä taidoista (kts. Kahn & Anderson, 2019; Schön, 1987). Tutkimuksessa selvitetään webropol-kyselyn avulla varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden kokemuksia videoavusteisesta, reflektiivasta ohjauskeskustelusta, sekä heidän minäpystyvyyssuskomuksiaan. Puolistrukturoitujen haastattelujen avulla syvennetään kyselyn tuottamaa tietoa videoavusteisen reflektiivisen ohjauskeskustelun mahdollisesta hyödystä mutta myös haasteista opiskelijan ammatillisen kehittymisen tukena. Ohjaavien opettajien kokemuksia videoavusteisesta reflektiivasta keskustelusta sekä mentorointiin liittyviä dispositioita ja kyvykkyyssuskomuksia mentorina toimimiseen selvitetään ohjaaville opettajille suunnatulla webropol kyselyllä syys-lokakuussa. Haastatteluaineiston kerääminen toteutetaan marraskuussa. Tutkimusaineiston analyysissa käytetään kvantitatiivisia menetelmiä ja kvalitatiivista sisällönanalyysia. Alustavat tulokset varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden aineistosta osoittavat opiskelijoiden kokeneen videoavusteisen ohjauskeskustelun hyödyllisenä ammatilliselle kehitykselleen ja tukevan erityisesti heidän oman toiminnan ja vuorovaikutuksen reflektointia. Opiskelijoiden minäpystyvyyssuskomukset olivat hyvin korkealla, he kokivat pystyvänsä hyvin tai erittäin hyvin kohtaamaan haastavasti käyttäytyviä lapsia, ja esittämään ohjaustilanteen aikana hyviä, avoimia kysymyksiä lapsille. Opiskelijat kokivat jonkin verran haastetta lapsen luovuuden edistämisessä sekä perheen tukemisessa lapsen erilaisten taitojen kehittämisessä. Tämä positiivinen tulos saattaa kertoa myös opiskelijoiden reflektion pinnallisuudesta. Reflektiivisen ohjauskeskustelun kehittäminen ja systemaattinen käyttö kaikissa opetusharjoittelussa voisi tukea opiskelijan ymmärrystä omasta kehittyvästä ammatillisesta identiteetistä. Tutkimus tuottaa uutta tietoa tässä uudessa tilanteessa myös ohjaavien opettajien asenteista ja valmiuksista liittyen tietotekniikan etäkäyttöön.

Yliopiston yhteydessä toimivien harjoittelupäiväkotien tutkiminen kirjallisuuskatsauksen keinoin

Meri Pihanperä (Turun yliopisto)

Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Rauman kampuksella kehitetään yliopistollista harjoittelupäiväkotia, Rauman pikkunorssia, joka aloittaa toimintansa tammikuussa 2021. Samankaltaisia malleja on raportoitu olevan jonkin verran myös ulkomailla. Yliopiston yhteydessä toimiville harjoittelupäiväkodeille on yhteistä, että niiden toiminta perustuu varhaiskasvatuksen opettajaksi opiskelevien kouluttamiseen, tutkimusyhteistyön kehittämiseen ja varhaiskasvatuksen toteuttamiseen (McMullen & Lash, 2012). Aiemman tutkimuksen mukaan toimintaympäristöjen vaihtelevat ominaispiirteet ja tarpeet sekä eri rahoituslähteet vaikuttavat yliopistojen yhteydessä toimivien harjoittelupäiväkotien toimintaan ja niiden kehittämiseen (McBride ym., 2012). Tässä esityksessä esitellään integroivaa kirjallisuuskatsausta (Salminen, 2011; Torraco, 2005), jossa tutkitaan maailmalla kehitettyjen, yliopiston yhteydessä toimivien harjoittelupäiväkotimallien ominaispiirteitä. Kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineisto on kerätty systemaattisesti kolmesta eri tietokannasta. Tutkimusaineisto on analysoitu kriittisesti (ks. Torraco, 2005) luokittelemalla aineisto kategorioihin, jotka on muodostettu alla olevien tutkimuskysymysten pohjalta: 1. Minkälaisia yliopiston yhteydessä toimivia harjoittelupäiväkotimalleja on olemassa ja minkälaisiksi niiden tehtävät on määritelty? 2. Minkälaiseksi yliopiston yhteydessä toimivien harjoittelupäiväkotien ja yliopiston yhteistyötä kuvataan? 3. Minkälaisia tutkimuksia yliopiston yhteydessä toimivista harjoittelupäiväkodeista on raportoitu? Tässä esityksessä tarkastellaan sitä, millä tavoin integroivaa kirjallisuuskatsausmenetelmää on hyödynnetty tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Lisäksi esitellään kirjallisuuskatsauksen kautta saatuja alustavia tutkimustuloksia. Tutkimuksen tulokset tulevat tukemaan yliopistollisten harjoittelupäiväkotimallien kehittämistyötä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Etäpedagogiikkaa päättöharjoitteluun

Iida Aaltonen (Turun yliopisto)

Tarja-Riitta Hurme (Turun yliopisto)

Esityksessä tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajaopintoihin kuuluvan päättöharjoittelun tavoitteiden ja sisällön toteutumista etäpedagogiikan avulla toteutetussa esikouluprojektissa poikkeusoloissa keväällä 2020. Projektin oppimistavoitteeksi määräytyi esiopetusikäisten lasten toiveesta aikakäsite ja kellon lukemisen oppiminen. Etäopetus toteutettiin harjoittelijan itse tuottamien draamapedagogiikka hyödyntävien opetusvideoiden (Kotkavuoren peikon seikkailut), kirjallisten oppimistehtävien ja Zoom-oppimistuokioiden avulla. Case-tutkimuksessa selvitetään, miten virtuaalinen päättöharjoittelu kehittää opiskelijan ammatillista kehittymistä sekä millaisia näkemyksiä lasten huoltajilla on etäpedagogiikan keinoin toteutetusta projektista. Tutkimuksen kyselyaineisto koostuu sekä huoltajien että harjoittelun ohjaajien webropol-kyselyn vastauksista. Huoltajat arvioivat projektissa käytettyjä menetelmiä ja materiaaleja 4-portaista likert-asteikkoa käyttäen (1 = Täysin eri mieltä, 2 = Jokseenkin eri mieltä, 3= Jokseenkin samaa mieltä ja 4= Täysin samaa mieltä) neljästä eri näkökulmasta: lapsen käsitys, oppimisen, materiaalien selkeys ja projektin yhtenäisyys. Lisäksi avoimilla kysymyksillä selvitettiin, miten etäyhteydellä toteutettu esiopetus sopi perheen arkeen, sekä huoltajien ja lasten ajatuksia etäopetuksesta, ja draamakasvatuksen soveltuvuudesta etäopetukseen. Harjoitteluohjaajat arvioivat päättöharjoittelun opetussuunnitelmaan kirjattujen osaamistavoitteiden ja sisältöjen toteutumista asteikolla Toteutuu täysin, Toteutuu osittain, Ei toteudu lainkaan. Tutkimusaineiston analyysissa hyödynnettiin sekä kvantitatiivisia perusmenetelmiä että laadullista sisällön analyysia.

Tulosten mukaan materiaalit koettiin selkeiksi ja projektin nähtiin tukevan lasten oppimista. Huoltajat kuvasivat harjoittelun hyvin toteutetuksi ja draamakasvatus miellettiin erittäin hyvin soveltuvaksi

etäopetukseen. Harjoitteluohjaajien mukaan osaamistavoitteista 60% toteutui täysin ja 40% toteutui osittain. Sisällöt toteutuivat osin erimuotoisina kuin lähiopetuksena toteutetussa päättöharjoittelussa, esimerkiksi moniammatillinen yhteistyö, oppilashuoltoon tutustuminen ja erilaisten lasten tarpeisiin vastaaminen jäi vähäisemmälle huomiolle.

Kohti kestävää asiantuntijuutta varhaiskasvatuksessa

Tuulikki Ukkonen-Mikkola (Jyväskylän yliopisto)

Raija Yliniemi (Jyväskylän yliopisto)

Outi Wallin (Jyväskylän yliopisto)

Varhaiskasvatus, kuten kasvatustyö ja työelämä laajemminkin, on murroksessa. Varhaiskasvatuksen piirissä työn haasteisiin pyritään vastaamaan lisäämällä korkeakoulutettujen työntekijöiden määrää lapsiryhmissä sekä selkiyttämällä eri ammattiryhmien asiantuntijuutta. Näin mahdollistuu osaamisen laajentuminen ja laadukkaan pedagogiikan toteutuminen varhaiskasvatuksessa. Tämän laadullisen toimintatutkimuksen tehtävänä oli selvittää varhaiskasvatuksen henkilöstön asiantuntijuuden muutokselle tuottamia merkityksiä sekä tunnistaa eri ammattiryhmien asiantuntijuutta uutta henkilöstörakennetta pilotoivissa tiimeissä. Teoreettisena kehyksenä tässä tutkimuksessa on relationaalinen asiantuntijuus. Tutkimuksen aineisto koostui henkilöstön päiväkirjoista, kehittämissuunnitelmista sekä ryhmähaastatteluista. Aineiston analyysissa hyödynnettiin diskurssianalyysia. Tutkimuksessa tunnistettiin kolme asiantuntijuuden muutokseen liittyvää diskurssia. Myös eri ammattiryhmien yhteinen ja jaettu asiantuntijuus jäsenyi toimintatutkimuksen aikana.

[Perhetutkimuksen SIG](#)

Puheenjohtajat/ Chairs: **Päivi Pihlaja** (Turun yliopisto), **Satu Perälä-Littunen** (Turun yliopisto) ja **Jaana Poikolainen** (Turun yliopisto)

Vanhemmaksi koronaepidemian varjossa

Inka-Liisa Kuusiahho (Jyväskylän yliopisto)

Anna Rönkä (Jyväskylän yliopisto)

Marja Leena Böök (Jyväskylän yliopisto)

Pro gradu -tutkimuksessa selvitettiin, miten ensimmäistä lastaan odottavat vanhemmat kokevat koronavirusepidemian vaikuttaneen vanhemmuuteen valmistautumiseen, erityisesti yhteisvanhemmuuden kehittymisen näkökulmasta. Pro gradu -tutkimus on osa Suomen akatemian Yhteisvanhemmuuteen oppimassa- tutkimushanketta. Haastatteluaineisto kerättiin huhti-elokuussa 2020 ja toteutettiin etäyhteyksin. Tutkimukseen osallistui 11 odottavaa paria, eli 22 henkilöä. Tutkimusaineistonkeruun alkuvaiheessa elettiin poikkeuslain aikaa. Kesän mittaan rajoituksia höllennettiin, loppukesällä huoli epidemian toisesta aallosta alkoi lisääntyä. Analyysissa hyödynnettiin sisällönanalyysia ja temaattista lähestymistapaa. Analysoinnin tavoitteena oli tunnistaa aineistosta ne tärkeät tekijät, jotka nousivat toistuvina esille. Aineistosta etsittiin systemaattisesti yhteneväisyyksiä, samankaltaisuuksia tai eroja, joiden mukaan muodostettiin neljä pääteemaa koetuista vaikutuksista. Tutkimukseen osallistuneet odottavat vanhemmat kokivat, että koronaepidemia ja rajoitustoimet vaikeuttivat vanhemmaksi valmistautumista ja

yhteisvanhemmuuden alkutaivalta. Toimet, joilla isien osallistumista neuvolakäynteihin ja synnytykseen rajoitettiin, herättivät voimakkaita tunteita ja ne koettiin epätasa-arvoistavina. Isän osallisuuden radikaalia vähentämistä kritisoitiin laajasti, ja sen nähtiin jättävän äidin yksin selviytymään sellaisista asioista, jotka vanhemmat kokivat molemmille osapuolille merkityksellisiksi. Kun palveluita karsittiin, kokivat odottavat vanhemmat jäävänsä myös tiedosta paitsi ja osa koki jäävänsä ilman yhteiskunnan tarjoamaa tukea. Poikkeuslain aikaan odottavat vanhemmat joutuivat rajoittamaan yhteydenpitoa lähipiiriin, jolloin myös läheisiltä saatu tuki koettiin puutteellisena. Koronaepidemian koettiin tuovan uusia stressinaiheita odottavien vanhempien elämään, sillä epävarmuus kauttaaltaan kasvoi. Positiivisena asiana koronaepidemia ja sen rajoitukset koettiin siltä osin, että kiire vähentyi, parisuhdeaika lisääntyi ja osittain pakollisiksi koetut sosiaaliset menot loppuivat. Kesän edetessä odottavat vanhemmat saivat jälleen tavata läheisiään ja palveluihin osallistumismahdollisuudet palautuivat. Jotkut odottavat vanhemmat toivat esille mahdollisuuksistaan osallistua etäperhevalmennuksiin. Epätietoisuus ja stressi tulevaisuudesta koronaepidemian varjossa kuitenkin säilyi.

How Finnish and Portuguese parents' learning-related mindsets actualize at home

Cristiana Levinthal (University of Helsinki)

Elina Kuusisto (University of Helsinki)

Kirsi Tirri (University of Helsinki)

The home-learning environment has been found to be the single most strong contextual factor to affect a child's cognitive development. Research also shows that mindsets of adults can significantly influence the home-learning environment, and that the relations between parents' mindset and their engagement with learning at home can be moderated by cultural differences. We examined how parents in Finland and Portugal engaged with their children's learning at home and in which ways the parents' mindsets actualized in their engagement. Nineteen parents were interviewed about their engagement with their children's learning at home, their feedback and praise regarding their children's failure and success in the home-learning environment. Parents' mindsets were also assessed by the Likert-type scale on mindsets about intelligence (Dweck, 2000). Respectively, data on mindsets and forms of engagement were analyzed by deductive and inductive content analysis. The mindset scale's descriptive statistics were also studied [FIN: $M=3.65$ ($SD=1.45$); POR: $M=3.83$ ($SD=1.55$)]. Results indicate that Finnish and Portuguese parents' forms of engagement were divided in three major categories: 1-Schooling-related; 2-Leisure-related; and 3-Morality-related, and that their mindsets actualized in such interactions in a growth and mixed manner, but never fixed. That means that parents tended to support their children's learning by coming up with strategies to overcome challenges when children failed, and praised children efforts to learn, when they succeeded. Findings will be discussed regarding the parental role and home environment in learning and their possible implications for the integrative development of students. Similarities and differences between the countries will be discussed.

Esikoistaan odottavien parien odotukset yhteisvanhemmuudesta

Minna Ranta (Jyväskylän yliopisto)

Marja Leena Böök (Jyväskylän yliopisto)

Anna Rönkä (Jyväskylän yliopisto)

Siirtymä vanhemmuuteen tapahtuu nyky-yhteiskunnassa ristiriitaisten odotusten, taloudellisen epävakauden ja yksilöllistymisen värittämässä ilmapiirissä. Vanhemmuuteen liitetään myös aiempaa enemmän paineita ja odotuksia. Esikoistaan odottavilla pareilla on usein optimistisia odotuksia vanhemmuudesta. Lasta odottavien parien käsitykset keskinäisestä yhteistyöstä ja perhesuhteista heijastuvat vanhemmuuden laatuun lapsen syntymän jälkeen. Vanhempien välisestä yhteistyöstä käytetään tutkimuskirjallisuudessa käsitettä yhteisvanhemmuus. Väitöstutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka yhteisvanhemmuus kehittyy vanhemmuuden alkutaipaleella. Tässä esityksessä keskitytään ensimmäiseen osatutkimukseen, jonka tavoitteena on tarkastella esikoistaan odottavien parien odotuksia yhteisvanhemmuudesta. Aineistona on 30 suomalaisen lasta odottavan parin haastattelut (n=60), jotka toteutettiin noin 1-3 kuukautta ennen lapsen laskettua aikaa vuonna 2020. Aineiston analysoinnissa hyödynnetään temaattista analyysia ja Atlas.ti ohjelmaa. Alustavien tulosten mukaan esikoistaan odottavat parit odottavat pääosin yhdenvertaista ja osallistuvaa vanhemmuutta, jossa molemmat vanhemmat sitoutuvat lapseen ja ovat kykeneväisiä hoitamaan lasta. Toimivan yhteistyön avaimina nähdään hyvä keskusteluyhteys, vastavuoroisuus sekä luottamus ja vastuullisuus koko perhettä koskevissa asioissa. Vanhemmuuden halutaan muuttuvan aiempia sukupolvia tasapuolisemmaksi. Odottavat vanhemmat haluavat toimia vanhempina hieman toisin kuin omat vanhemmat ja antaa molemmille puolisoille mahdollisuus vanhempainvapaisiin ja työelämään osallistumiseen. Vanhempien välisen yhteistyön laadun nähdään heijastuvan lapseen, parisuhteeseen, arjen sujumiseen ja koko perheen hyvinvointiin. Väitöstutkimus on osa kansainvälistä Suomen Akatemian rahoittamaa CopaGloba - Yhteisvanhemmuuteen oppimassa (2019–2023) hanketta, jonka tavoitteena on selvittää yhteisvanhemmuuden kehittymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä perheessä, lähiverkostoissa ja perhepalveluissa Suomessa, Portugalissa ja Japanissa. Tutkimus tuottaa uutta tietoa nykyvanhemmuudesta ja lisää ymmärrystä lasta odottavien puolisoitten yhteistyön tukemiseen.

Taide-, taito- ja mediakasvatuksen teemaryhmä

Puheenjohtajat/ Chairs: **Heli Ruokamo** (Lapin yliopisto), **Mirja Hiltunen** (Lapin yliopisto), **Seija Kairavuori** (Helsingin yliopisto) ja **Marja Ervasti** (Oulun yliopisto)

"Voisiko Pritney soittaa meille?" Näkymiä pedagogisen nukun ja terapeuttisen kirjallisuuskasvatuksen menetelmään luoda vuoropuhelua ja eläin kohtaamisia varhaiskasvatuksen ympäristöissä

Pirjo Suvilehto, Oulun yliopisto

Jaana Keränen, Oulun yliopisto

Artikkelissa keskitytään Pritney-menetelmän myötä pedagogisen nukketyöskentelyn ja kirjallisuusterapeuttisen kirjallisuuskasvatuksen mahdollisuuksiin luoda vuoropuhelua ja eläin kohtaamisia varhaiskasvatuksen ympäristöissä. Pritney-menetelmän taidepedagogiset ratkaisut tarkoittavat uutta luovaa, arvioivaa, kriittistä ja tiedostavaa taidekasvatusta, jossa eläimet ja luonto ovat keskeisiä

tulokulmia/näkökulmia tarkastella monenlaisia arjen ilmentymiä. Menetelmän kautta tarkastellaan esimerkiksi myötätuntoa ja tunteita: tiedostavan draama- ja kirjallisuuskasvatuksen myötä tunteista tulee näkyviä esimerkiksi nukketyöskentelyn muodossa. Eläimen arvo menetelmässä on yksi keskeisiä lähtökohtia. Elämää, luontoa ja eläimiä, arvostetaan ja kunnioitetaan, ja eläimen lajityypillisistä käyttäytymistä ja ominaispiirteitä tutkitaan. Teoreettista pohjaa luovat muun muassa kulttuurisen eläintutkimuksen posthumanistiset näköalat sekä lapsen kasvua ja kehitystä tukeva kirjallisuusterapeuttinen työskentely. Keskiössä ovat niiden taitojen ja toimintakulttuurien tarkastelu taide- ja taitoaineissa, joilla kehitetään myös ekososiaalista sivistystä ja eettisesti kestävästä lapsen ja kasvattajan luontosuhdetta. Tarkastelemme myös hyvinvointitaitoja ja aktiivista toimijuutta, joita edistetään taiteiden avulla.

Tiedostavalla taidepedagogiikalla tuetaan elinikäistä oppimista. Draaman ja kirjallisuusterapian avulla luodaan ja siirretään kestäviä arvoja ja eettistä näkemystä luomalla esteettisiä ja pedagogisia hetkiä varhaiskasvatuksessa. Aineistossa on pilkahduksia Rinnalla-hankkeen kenttätutkimuksesta (Opetushallitus 2018-2020). Menetelmää toteutettiin kahdeksassa pohjoissuomalaisessa varhaiskasvatuksen ryhmässä, alle kolmevuotiaiden ryhmistä eskariryhmiin syyskaudella 2019. Ryhmäkohtaisia tapaamiskertoja oli kahdeksan. Pritney-menetelmä välittää lapselle mahdollisuuksia uteliaisuuden ja tunteiden kanavoimiseen. Menetelmää voidaan käyttää vahvistamaan lasten välistä vuorovaikutusta ja lapsen hyvinvointia ja kannattelemaan lasta hänen kehitystarpeissaan. Tutkimus vastaa Karvin raportin huoleen siitä, kuinka draamaa ja muita taiteita käytänteineen pitäisi kiireesti saada varhaiskasvatuksen arjen ympäristöihin. Pritney-menetelmää kehitetään edelleen.

Asiasanat: draama, kirjallisuusterapia, nukketeatteri, Pritney-menetelmä, varhaiskasvatus, tunteet

”Et kaikki ei niinku näy tavallaan pinnalle, tai niinku”. Taideperustainen toimintatutkimus itseymmärryksen kehittämistä kuvataideopetuksessa osana oppilaiden omien kuvataidetoimien tulkintaa.

Mari Mäkitalo-Aho (Riihenmäen yhtenäiskoulu, Lapin yliopisto)

Taideperustaisen toimintatutkimukseni tavoitteena on tutkia yläkouluikäisten käsityksiä itsestään ja kehittää kuvataideopetukseen menetelmiä, joilla tuetaan oppilaiden itseymmärrystä. Tutkimukseni tehtävänä on tarkastella ja kehittää tapoja, miten peruskoulun yläluokkien kuvataideopetuksen avulla on mahdollista tukea nuoren itseymmärrystä. Olen kiinnostunut tutkittavieni omista tulkinnoista, niin sanallisista kuin kuvallisistakin ja siitä, miten kuvataideopetus ja jaetut kuvatulkinnat voivat lisätä ymmärrystä itsestä ja toisista. Tutkimusasetelmani ja ideologiani rakentuu osallistuvan toimintatutkimuksen ja erityisesti taideperustaisen toimintatutkimuksen periaatteille. Painotan toiminnan kehittämisessä erityisesti subjektiivisten kokemusten itseisarvoa ja tutkittavien oppilaideni näkökulmaa. Tutkittava ryhmäni on peruskoulun valinnaisen kuvataiteen ryhmä kahdeksannesta luokasta yhdeksänteen luokkaan asti. Käytän tutkimuksessani kuvataiteen tarjoamia keinoja, luovan muistelutyön menetelmiä sekä narratiivista kerrontaa kirjoitetussa ja kuvallisessa muodossa.

Tutkimusaineistoni koostuu oppilaiden kanssa käydyistä keskusteluista töiden tarkastelutilanteissa, oppilaiden tekemistä kuvataidetoimista sekä itsearvioinneista, kahdenkeskisistä keskusteluista ja haastattelusta. Tutkin, miten oppilaiden itsetuntemus kehittyy kuvataidetta tehdessä ja omia töitä tulkitessa, kehittäen samalla tapoja itsetuntemuksen tukemiseen. Käyn koko tutkimuksen ajan henkilökohtaista reflektiota ja pidän siitä tutkijapäiväkirjaa ja teen merkintöjä kuvataidetunneilta. Havainnoin samalla, miten oppilaiden muistot limittyvät omaan subjektiiviseen kokemukseeni, sekä miten itse kehityksen prosessin aikana kuvataidekasvattajana.

Taideperustaisen toimintatutkimuksen suunnassa, sekä opettajana että tutkijana, olen vahvasti osana tutkimusta, kehittäessäni kuvataiteen opetusta havainnoiden ja reflektoiden asioita, joita oppilaat pitävät tärkeinä ja työstävät kuviksi. Tarkastelen presentaatiossani, aineistoni pohjalta, millaisena yläkouluikäiset nuoret näkevät itsensä ja miten he peilaavat omia kokemuksiaan suhteessa muihin. Kysyn myös, miten minä, kasvattajana näen oppilaiden tulkinnat ja peilaan niitä omiin kokemuksiini. Kuvataideopettajana haen vastauksia kysymyksiini myös puhutun kielen ulkopuolelta; oppilaiden tekemistä kuvista ja niihin sisältyvästä hiljaisesta tiedosta.

Draama yhteyksiä vahvistavana, ilmastokasvatuksen pedagogisena ja tutkimuksellisenä mahdollisuutena

Anna Lehtonen (Helsingin yliopisto)

Esitys perustuu väitöstutkimukselleni, Drama as an interconnecting approach for climate change education, jossa tarkastelen ilmastokasvatuksen ihmisyyteen liittyviä pedagogisia haasteita modernin dikotomisen maailmankuvan tasolla ja valaisen draaman potentiaalia suhteessa näihin haasteisiin. Ilmastonmuutoksen todellisuudessa on keskeistä tiedostaa modernin dikotomisen ajattelun ongelmallisuus, vahvistaa ymmärrystä maailmasta ja ihmisestä osana globaaleja eko-sosiaalisia systeemejä, joissa yksilöllä on merkityksellinen rooli. On myös olennaista ymmärtää oppiminen holistisesti ja tietäminen relationaalisesti sekä rakentaa siltaa nuorten kokemusmaailmaan. Väitöskirjan osatutkimukset havainnollistavat, miten draamaharjoitusten kautta syntyvässä tilassa on mahdollista käsitellä osallistujien omia ja yhteisöllisiä tunteita, ajattelu- ja suhtautumistapoja, joita tulevaisuuden ja ilmastomuutoksen ajattelemisen herättää. Tutkimuksessani väitän, että draama voi toimia täydentävänä, yhteyksiä vahvistavana pedagogisena ja tutkimuksellisenä mahdollisuutena ja tuottaa rikasta materiaalia nuorten ajattelusta ja ilmastomuutoksesta koettuna, psykososiaalisena haasteena.

Esimerkiksi kokeneiden draamakasvatuksen opiskelijoiden reflektiot draaman erikoiskurssilla Drama in education for a sustainable future valaisevat, miten oleminen eri tavalla kehollisesti aktiivisena, draaman luovassa, kuvittelevassa, dialogisessa tilassa mahdollistaa yhteyksien tiedostamisen, kriittisen reflektion ja motivoi muutokseen. Tämän erikoiskurssin työpajat tarjoavat esimerkkejä draaman synnyttämästä tietämisestä: 1) miten prosessidraaman kautta voidaan kokemuksellisesti tutkia ilmastomuutosta erilaisten henkilöiden näkökulmasta ja näin syventää ymmärrystä ilmastomuutoksen ihmisyyteen liittyvistä haasteista, 2) miten kehollinen työpaja metsässä voi tuottaa poeettista symbolista tietämistä tai 3) miten still kuvat tuottavat kehollista dialogista tietoa draaman potentiaalista. Lisäksi esittelen draaman tuottamaa tietämistä nuorten performansitarinoiden kautta. Johtopäätökseni on, että draaman menetelmät voivat tarjota osallistujille kokemuksia yhteyksistä ja tuottaa performatiivista, tunteita, kehollista, ja kognitiivista ymmärrystä integroivaa tietämistä ilmastomuutokseen liittyen.

Laaja-alainen taidekasvatus lukio-opiskelijan minäpystyvyyden rakentajana

Tiina Ala-Opas (Oulun Suomalaisen Yhteiskoulun lukio)

Väitöstutkimukseni on Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan kuvataidekasvatuksen jatkotutkimus. Tutkin laaja-alaisen taidekasvatuksen pedagogiikkaa ja sen mahdollisuuksia opiskelijan minäpystyvyyden vahvistamiseen sekä sitä, millainen kokemus lukion opiskelijoilla on laaja-alaisen taidekasvatuksen vaikutuksesta minäpystyvyyden rakentumiseen sekä millaisia ovat laaja-alaisen taidekasvatuksen menetelmät ja mahdollisuudet opiskelijan näkökulmasta.

Olen työskennellyt 20 vuotta Oulun Suomalaisen Yhteiskoulun lukion kuvataiteen lehtorina. Laaja-alaista taidekasvatusta sekä oppiaineiden välistä integrointia olen kehittänyt vuodesta 2000 yhteistyössä kollegoideni kanssa. Lukiomme painopisteenä on laaja-alainen taidekasvatus. Tämä sisältää integroivasti taiteellisen toiminnan ja monitieteisen näkökulman sekä jokapäiväisen toimintakulttuurin ja kasvatuksen elementtejä. Laaja-alainen taidekasvatus sisältää taideaineiden kurseja, taiteiden välisiä kurssikokonaisuuksia, lukiodiplomeita, taideprojekteja, kansainvälisiä projekteja, taideleirejä, ekskursioita, oppiaineita integroivia kurseja, työpajoja, yhteisöllisiä tapahtumia, yhteistyötä kulttuurilaitosten kanssa sekä koulun tapahtumia.

Laaja-alaisuus tarkoittaa myös integraatiota tieteen, teknologian ja matemaattisten aineiden kanssa sekä opetuksen laadun ja arviointikäytänteiden parantamista. Kansainvälinen STEAM-verkosto etsii innovatiivisia keinoja yhdistää kasvatusta ja opetusta suuntaan, jota lukiossamme on painotettu jo 2000-luvun alkupuolelta saakka. Tutkimukseni kohteena ovat kuvataiteen ja/tai median lukiodiplomin suorittajat Oulun Suomalaisen Yhteiskoulun lukiossa vuosina 2004-2020. Ajanjakso 2004-2020 kattaa laajan opiskelijajoukon ja se sijoittuu lukion opetussuunnitelmauudistusten taitteisiin. Kerään tutkimusaineistoa sähköisenä kyselynä, jolla kartoitan opiskelijoiden kokemukset siitä, millä tavoilla laaja-alainen taidekasvatus on vaikuttanut tutkittavien minäpystyvyyteen sekä millaisia ovat laaja-alaisen taidekasvatuksen menetelmät ja mahdollisuudet opiskelijan näkökulmasta.

Tutkimukseni sijoittuu empiiriseen, hermeneuttiseen ja fenomenologiseen tutkimustraditioon. Keskeisiä tutkimusmenetelmiä ovat laadulliseen tutkimuskenttään kuuluvat kokemuksen tutkimusmenetelmät sekä taideperustaiset tutkimusmenetelmät. Menetelmät soveltuvat kyselyaineistojen tulkintaan ja analyysiin. Kokemukseni mukaan laaja-alaisella taidekasvatuksella vahvistetaan opiskelijan minäpystyvyyttä. Taidekasvatuksella on merkittävä rooli opiskelijan minäkuvan ja kokemusmaailman eheyttäjänä. Tutkimukseni tavoitteena on tuoda julki laaja-alaisen taidekasvatuksen minäpystyvyyttä vahvistava merkitys nuoren kasvussa kohti aikuisuutta.

Perspectives matter: metaphors and angles of womanhood in video storytelling

Marianna Vivitsou (University of Helsinki)

Sara Sintonen (University of Helsinki)

New narratives are needed to tell the story of how we relate with technology for pedagogical video storytelling. Toward this direction, in this paper we draw from new materialist theories (e.g., Barad, Truman) in order to discuss and analyse the perspectives arising from the intra-action of wide-angle (DSRL) and smartphone camera lenses with the human eye for video storytelling. The data result from the work of participants in the Helsinki Summer School course «21st century digital storytelling - new media, technology and frames of reality» (2019). The students were assigned with the task to film, edit and share video stories on a theme. For the purposes of this paper, we will focus the discussion on two video stories on womanhood with perspective as a tool for the analysis of the main metaphors in the stories. We look into perspective as a phenomenon where angle (i.e., material practices) and field (i.e., discursive practices) of view become enmeshed in such ways that the boundaries of the two become blurry. The angles and fields of view in these stories reveal manifestations of womanhood that are expressed through the metaphors of 'silence as woman' and 'social media influencer'. The metaphors bring onto the stage the geographies and histories that shape up the storytellers' sensing with materiality. This sensing the material shapes the storytellers' perspectives and makes visible stereotypes on womanhood as well as contrasting dimensions of feminism.

Eläinaiheista kuvataidetta lasten kertomana ja kuvaamana digitaalisessa oppimisympäristössä

Martina Paatela-Nieminen (Helsingin yliopisto)

Tuija Itkonen (Helsingin yliopisto)

Tämä tutkimus esittää digitaalisen oppimisympäristön, jonka tarkoituksena oli saattaa koululaisryhmä tarkastelemaan eläinaiheisia taideteoksia, kertomaan niistä omia ajatuksiaan ja visualisoimaan eläimiä. Tässä kuvataan opetuskokeilua Helsingin yliopiston Kuvataidekasvatuksen kurssilta (5 op), joka on osa laajempaa kuvataiteen didaktiikan perusopintokokonaisuutta (25 op). Kurssilla tehtiin yhteistyötä Ateneumin taidemuseon ja Helsingin eurooppalaisen koulun kanssa. Opiskelijoilla oli useita tavoitteita: suunnitella 6–9-vuotiaille koululaisille Ateneumin eläinaiheisista taideteoksista museopedagoginen opintokokonaisuus posthumanistisesta näkökulmasta ja esittää prosessia ja sen tuloksia digitaalisesti ThingLinkin julkaisualustalla. Oppimisympäristön tuottaminen ThingLinkillä oli uutta opiskelijoille, samoin kuvaaminen 360-kameralla. Opiskelijat suunnittelivat opetustaan neljässä pienryhmässä. He valitsivat neljä vapaasti käytettävissä olevaa eläinaiheista taideteosta Ateneumin taidemuseosta ja tutustuivat Visual Thinking Strategies menetelmään, jota sovelsivat haastatellessaan koululaisia valituista taideteoksista eurooppalaisessa koulussa. Museon työpajassa tutustuttiin uudenlaiseen tussi- ja laveeraustekniikkaan, jota opiskelijat päättivät käyttää opetuskokeilussa. Opiskelijat ohjasivat aluksi koululaiset tutkimaan neljää autenttista eläinaiheista teosta Ateneumin taidemuseossa, jonka jälkeen he ohjasivat koululaisia museon työpajassa. Tehtävänä oli piirtää ja maalata kaksiosainen eläin, jonka osia vaihtamalla koululaiset muodostivat yhdessä uusia variaatioita eläimistä. Digitaalista oppimisympäristöä varten prosessia taltioitiin valokuvin, 360-kuvin, piirroksin, ääni- ja videotiedostoin. Opiskelijat toimivat pienryhmissä, joiden lähestymistavat sivusivat toisiaan, mutta lopputulokset olivat jokaisella ryhmällä erilaisia ja persoonallisia. Kurssilla oli mukana myös Erasmus-opiskelijoita, jotka haastattelivat eurooppalaisen koulun luokanopettajaa ja kirjoittivat esseen eläinaiheisesta taiteesta käyttäen interkulttuurista näkökulmaa. Digitaalinen oppimisympäristö ThingLinkissä mahdollisti monitahoisen ja laajaan tekstikäsitteeseen pohjautuvan kokonaisuuden suunnittelua, jossa esitetään opiskelijoiden tutkimus-, suunnitteluprosessia, opetusta ja reflektointia, mutta jossa pääpaino on oman äänen esittämisessä ja kuulemisessa sekä heidän visuaalisissa tuotoksissa. Digitaalisen oppimisympäristön toteuttaminen eläinaiheisesta kuvataiteesta opetti opiskelijoille monilukutaitoa.

Media ja taide totuuden jälkeen

Marjo Pernu (Lapin yliopisto)

Tarkastelen väitöstutkimuksessani mediakuvien taideperustaisia analyysi- ja tulkintamenetelmiä. Kiinnostukseni kohteena on selvittää, voisivatko taideperustaiset menetelmät toimia työkaluina totuudenjälkeisen mediamaailman toimintalogiikan ymmärtämiseen ja sen eri ilmiöiden tutkimiseen. (Ks. Räsänen 2018; Woodford 2019) Totuudenjälkeisyys liitetään olosuhteisiin, jossa tunteet ja henkilökohtaiset uskomukset vaikuttavat informaation käsittelyyn enemmän kuin tieto. Tällöin ymmärrys asioista, kuten vaikkapa maailman tapahtumista, perustuu muulle kuin faktoille tai rationaaliselle ajattelulle. (Vihma & al. 2018) Toisaalta totuudenjälkeisyydellä viitataan myös käytäntöihin, miten tietoa tuotetaan ja kuinka asiat esitetään toisille. Tärkeää on esityksen muoto, miten esityksessä olevat asiat järjestetään ja mihin ne yhdistetään. Esityksen rakentamisessa tehdyt valinnat vaikuttavat siihen, koetaanko esitys esimerkiksi uskottavaksi. (Korvela 2016; Malmberg 2017) Erilaiset esitysvaihtoivat tuottavat myös erilaisia sisältöön liittyviä tulkintoja, ja toiset ilmaisukeinot mahdollistavat muita tehokkaammin laajemman tulkintojen kirjjon. Etenkin kuvalliset esitykset toimivat näin. Kulttuurihistoriallisen relativismin näkökulmasta kuvaa ei ole olemassa muuten kuin sen vaihtelevissa tulkinnoissa. Sama ajatus monitulkintaisuudesta pätee mediakuvien

rinnalla myös taiteen kuviin (Lukkarinen 1998; Venäläinen 2019). Taiteen kompleksinen ja joustava tiedonrakenne sallii esitysten moniselitteisyyden ja kannustaa erilaisten tulkintojen tekemiseen. Taidekasvatuksessa moniselitteisyys auttaa näkemään maailman luovasti eri näkökulmista. Se, mikä totuudenjälkeisessä mediaympäristössä koetaan ongelmalliseksi ja haasteelliseksi, nostetaan taidekasvatuksessa ajattelun, oppimisen ja ymmärtämisen keskiöön. Myös aistisuus ja tunteet nähdään keskeisinä oppimisen ja ymmärtämisen välineinä. (Bloom 1957; Piaget 1952; Rusanen 2014; Blatt-Gross 2010; Kairavuori 2007). Nykyisessä mediamaailmassa ihminen käsittelee valtavan määrän visuaalisia viestejä. Kuvat houkuttavat median käyttäjiä enemmän kuin mikään muu sisältö. (Venäläinen 2019; El-Sharawy 2019). Kuvat ovat merkittävä osa mediamaailmaa, mutta jakavat myös samankaltaisen toimintalogiikan todellisuudenjälkeisen ympäristönsä kanssa. Väitän, että tätä toimintalogiikkaa voidaan havainnollistaa ja ymmärtää syvemmin taiteen kautta.

Medioihin perustuva julkinen keskustelu informaalina kasvatuksellisena tilanteena: käsitteellistys ja problematisointi

Minna-Kerttu Kekki (Oulun yliopisto)

Internetin käytön yleistymisen myötä julkisen keskustelun dynamiikka on muuttunut paljon verrattuna aikaisempaan. Siinä, missä ennen julkisen keskustelun saavutettavuus oli pitkälti kiinni yksisuuntaisista, ”asymmetrisistä” (Habermas, 2006), uutismedioista, sosiaalisten medioiden synnyttyä julkisesta keskustelusta on tullut symmetrisempää ja samalla moniäänisempää, riitaisampaakin. Viimeisen noin 15 vuoden aikana ovat myös lisääntyneet argumentit sen puolesta, että digitaalinen ja varsinkin sosiaalinen media itsessään olisivat syynä julkisen keskustelun ongelmiin, kuten puheenvuorojen kärjistymiseen (esim. Turkle, 2017; Dreyfus, 2008). Esitelmässäni argumentoin, että mediaperustainen julkinen keskustelu voi kuitenkin edelleen – tai varsinkin internetin myötä – olla rakentava yhteiskunnallinen keskusteluun perustuva informaali oppimistilanne. Esitän David Bridgesin (1979) klassisen keskustelun-kautta-oppimisen määritelmän ja osoitan, että kyseisen tilanteen voidaan argumentoida toteutuvan mediapohjaisissa julkisissa keskusteluissa. Viittaan argumentteihin ja esimerkkeihin siitä, miten julkinen keskustelu internetissä voi olla rakentavaa ja johtaa emansipatorisiin liikkeisiin, kuten Yhdysvalloista alkunsa saaneeseen Black Lives Matter -liikkeeseen (mm. Kreide, 2016). Viittaan myös argumentteihin, joiden mukaan tunteellisuuskään ei ole ongelma, vaan on keskustelun olennainen osa (mm. Mouffe, 2005). Edelliset myös argumentoivat, että mielipiteiden, arvojen ja näkemysten moninaisuus ja henkilökohtaisuus ovat keskeinen osa pluraalia demokraattisuutta. Vaikka oppiminen siis periaatteessa on mahdollista mediaperusteisissa julkisissa keskusteluissa, tuon esille ongelmia, jotka tekevät keskustelusta epärakentavaa ja poistavat oppimismahdollisuuden. Näitä on lukuisia, kuten valeuutiset, vihapuhe, kansalaisten manipulointi ja harhaan johtaminen. Ehdotan, että julkisen keskustelun ongelmien ratkomiseksi ja oppimistilanteen mahdollistamiseksi olisi kuitenkin mielekkäämpää kohdistaa katse nykymedioiden kaupallisuuteen ja valtapyrkimyksiin, sen sijaan, että etsittäisiin ongelmien syytä internetin ja/tai inhimillisen kommunikaation olemuksista. Kaupalliset ja valtapyrkimykset ovat ehkä olennaisia yhteiskunnallisen elämän tekijöitä, mutta se ei tarkoita, että mediaperustaisuus tai internet sinänsä olisivat syynä julkisen keskustelun oppimisen ongelmiin.

Normaliteetin ja musiikkikäsitysten yhteydet musiikin oppimisen arvioinnissa

Katja Sutela (Oulun yliopisto)

Sanna Kivijärvi (Taideyliopiston Sibelius-Akatemia)

Tässä esityksessä tarkastelemme arvioinnin, normaliteetin ja musiikkikäsitysten yhteyksiä musiikin opetuksessa ja oppimisessa niin sanottujen erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden parissa. Opetussuunnitelmien perusteet peruskoulussa ja taiteen perusopetuksessa korostavat arvioinnin kannustavuutta ja todenmukaisuutta osana musiikin opetus- ja oppimisprosesseja. Pohdimme esityksessä ulkoohjatun ja itsearvioinnin suhdetta oppilaan osaamiseen ja toimintakykyyn yhdenvertaisuuden näkökulmasta ja käsittelemme musiikin opettamisen yksilöllistämiseen ja mukauttamiseen liittyviä arvioinnin haasteita. Analysoimme, millä tavoin opetussuunnitelmien perusteisiin ja paikallisiin opetussuunnitelmiin kirjatut arvioinnin lähtökohdat ja musiikin oppimisen käytännön arviointi perustuvat kulttuurisiin valtakäsityksiin siitä, mitä musiikillinen osaaminen ja muusikkous ovat ja eivät ole. Lopuksi tarkastelemme arviointia oppimisena, jolloin olennaista on arvioinnin konteksti- ja tilannesidonnaisuuden ymmärtäminen sekä käsitykset vuorovaikutuksesta ja kokemuksellisuudesta musiikin oppimisessa ja opetuksessa.

Ilmaisupainotteista käsityökasvatusta: kokeilu opettajankoulutuksessa

Ulla Kiviniemi (Jyväskylän yliopisto)

Ilmaisullinen opetuksen kehittämishanke toteutettiin vuosien 2018-2019 aikana. Hankkeessa kokeiltiin ilmaisupainotteisia tehtäviä käsityön perusopinnoissa luokanopettajakoulutuksessa. Hankkeen tavoitteena oli lisätä tulevien opettajien opetussuunnitelmaymmärrystä ja kehittää käsityökasvatuskäytäntöjä. Projektissa toteutettiin kahtena vuonna kokeilu (4 x 4 tuntia), jossa pyrittiin syventämään opettaja-ajattelua omakohtaisilla kokemuksilla sekä laajentamaan sitä pedagogisin pohdinnoin. Opettajaopiskelijat (N=29) hankkivat kokemuksia ilmaisupainotteisesta käsityöstä käytännössä tehden harjoitustehtäviä, jotka oli kehitelty suomalaisten taiteilijoiden inspiroimina. Tekemiseen oli liitetty myös muuta ilmaisullista toimintaa, kuten roolinottoa ja luovaa kirjoittamista. Toiminnan kartoittamiseen, seuraamiseen ja kehittämiseen käytettiin havainnointia ja opiskelijoiden pohdintoja. Opiskelijoiden näkemykset kokeilusta ja toteutetuista käsityökokeiluista polarisoituivat voimakkaasti. Opiskelijoiden myönteisissä vastauksissa korostettiin luovaa yhdessä tekemistä ja hyviä keskusteluja tekemisen aikana. Heidän mielestään projektissa toteutettiin myös ilmaisuvoimaisia ja hauskoja tuotoksia. Opiskelijoiden kielteiset tunteet liittyivät vaikeuksiin motivoitua toimintaa tai turhautumiseen työskentelyn aikana. Kriittisten opiskelijoiden mielestä toimintaan hukattiin hyvää työaikaa ja tuhlatiin turhaan materiaaleja. Osa opiskelijoista sai kuitenkin integroitua kokemuksensa ilmaisullisesta käsityöstä käytännön opettaja-ajatteluunsa. Työpajakokemukset vahvistivat, että on tärkeää harjoittaa ilmaisupainotteista käsityötä opettajankoulutuksessa. Toimintaa tulee kuitenkin kehittää esimerkiksi lisäämällä taidekasvatuksen perusteita avaavaa lukemistoa toimintaan. Myös käsityön opetussuunnitelman sisältöjä on avattava lisää pedagogisilla keskusteluilla.

Design-tutkimus Turun yliopiston luokanopettajakoulutuksen musiikin monialaisten opintojen kehittämisestä -ensimmäisen syklin tuloksia

Eveliina Nikali (Turun yliopisto)

Esitys liittyy meneillään olevaan väitöstutkimukseeni, jonka tarkoituksena on kehittää mahdollisimman optimaaliset Turun yliopiston luokanopettajakoulutuksen musiikin monialaisten opinnot vahvistamaan opiskelijoiden työelämässä tarvittavia musiikin opettamiseen liittyviä osaamisvalmiuksia. Väitöstutkimukseni

aineisto koostuu lukuvuosina 2013–2017 toteutetuista neljästä design-syklistä sisältäen musiikin monialaisissa opiskelien opiskelijoiden kehittävän loppuarvioinnin, ryhmähaastattelun sekä tulevaisuustyöpajatyöskentelyn kautta kerätyt tutkimusaineistot. Esitykseni keskittyy ensimmäiseen sykliin lukuvuonna 2013–2014 opiskelijoilta (N=77) koottuun kehittävään avoimeen kirjalliseen loppuarviointiin, ryhmähaastatteluun sekä kolmen viiden opiskelijan kanssa toteutettuun tulevaisuuspajamateriaaliin ja näiden laadulliseen aineistolähtöiseen sisällönanalyyysiin. Analyysin tuloksina saadut opiskelijoiden kuvaamat musiikin osaamisvalmiuksia tukevat tekijät jakautuivat kolmeen yläluokkaan: 1) musiikillisen toiminnan tavoite 2) toimintatavat musiikissa 3) sisällöt ja oppimateriaalit. Musiikin osaamisvalmiuksia parhaiten kuvaavat käsitteet opiskelijoiden arvioimina olivat avoin ja kannustava oppimisilmapiiri sekä musiikin hyvinvointia edistävät vaikutukset, itsetekeminen, oman tasoinen opetus, aktivoivat ja kannustavat toimintatavat sekä näitä vahvistavat käytännönläheiset sisällöt sekä motivoivat oikean tasoiset oppimateriaalit. Avainsanat: Luokanopettajakoulutuksen musiikinopetus, musiikin opinnot, design-tutkimus

Säveltämiskasvatus osana kulttuurista ja sosiaalista kestävästä kehitystä

Marja Ervasti (Oulun yliopisto)

Luova musiikillinen toiminta voidaan nähdä ja kuulla osana kulttuurista ja sosiaalista kestävästä kehitystä, jossa toimija uudistaa vallalla olevaa musiikkikulttuuria oman aktiivisen toimijuuden näkökulmasta. Säveltäminen osana luovaa musiikillista toimintaa mahdollistaa uudenlaisen ääni- ja musiikkisuhteen kehittymisen ajankohtaisen ja itselle merkityksellisen maailmasuhteen muotoamisena. Tutkimukseni käsittelee säveltämiskasvatukseen liittyvää toimintakulttuuria opettajankoulutuksen näkökulmasta. Tutkimuksen keskiössä on pohtia säveltämiskasvatusta osana oppijan aktiivista toimijuutta ja vuorovaikutusta. Tässä presentaatiossa esittelen opettajankoulutuksen musiikkikasvatukseen liittyvää tutkimusprojektia, jossa omakohtainen ja yhteisesti jaettu säveltäminen sekä siihen liittyvään prosessiin liittyvä pedagoginen toiminta voi olla osa tulevan musiikkikasvattajan opettajaidentiteetin muotoutumista. Laaja-alainen säveltämiskasvatus on taidekasvatuksellinen toimintatapa musiikillisessa merkityksen annossa ja musiikin ymmärtämisessä.

Taideperustainen oppiminen sosiaaliemotionaalisenä ilmiönä

Kaarina Marjanen (Tampereen yliopisto)

Mikko Ketovuori (Turun yliopisto)

Kulttuurien ydintä on tarinankerronta, jonka perusteella maailmaa selitetään, ymmärretään ja ilmiöille annetaan merkityksiä (Bruner, 1991). Tarinoiden laatu ja erityisesti niiden sisältämä emotionaalinen aines heijastavat yhteisönsä mielenlaatua, jonka perusteella voidaan arvioida sen pessimismia, optimismia, pyrkimyksiä, toiveita ja pelkoja. Toisin kuin individualismia korostavassa yhteiskunnassa yleensä ajatellaan, harva yksilö on täysin irti viiteryhmästään ja ympäröivän kulttuurin sosioemotionaalista sekä esteettisestä ilmapiiristä, jotka kuitenkin vaikuttavat hänen reagointi- ja ajattelutapoihinsa. Jos edellä hahmoteltu hypoteesi pitää paikkansa, taiteen kasvatuksellinen merkitys korostuu aiempaa enemmän. Taiteen sisältämät merkitykset ja niiden tutkiminen yksilöä ympäröivän yhteisön kommunikaationa voivat avata uuden tavan lähestyä aihetta, joka historiallisista syistä on usein nähty yksilöiden tulkintoina ja tahdonilmauksina. Käytännön pedagogiikan näkökulmasta tämä tarkoittaa myös opetusmenetelmien kriittistä arvioimista ja todennäköisesti dialogisempaa, yhteisöllisempää oppimiskulttuuria.

Resilienssi taidepedagogiikka epävarmassa ja monisyisessä maailmassa

Heli Kauppila (Taideyliopisto)

Mitä tapahtuu, kun taiteilija asettuu työnsä kautta muotoamaan taidepedagogista lähestymistapaansa? Miten taiteilijan kasvu opettajuuteen voi tapahtua kestävässä kehityksessä ja jatkuvan oppimisen ajatuksiin nojaten? Miten omasta taidesuhteesta nouseva ja kehittyvä taidepedagogin ammatti-identiteetti ja taito yhdistyvät teoreettiseen tietoon, eri taidealojen traditioihin ja käsityksiin? Mitä tarkoittaa taideopettajuus yhä epävarmemmassa ja monimutkaisemmassa maailmassa? Tässä puheenvuorossa tuodaan esille Taideyliopiston monitaiteisen erilliset opettajan pedagogiset opinnot -koulutuksen tavoitteita ja käytäntöjä. Uuden koulutuskokonaisuuden keskeisenä ajatuksena on toiminnan ja teorian dialogi. Taiteen tekeminen, opettaminen ja oppiminen nähdään eettisenä ja kriittisenä muutosvoimana yhteiskunnassa. Muutoksen ja liikkeellä pysymisen hyväksyminen vallitsevaksi olotilaksi kutsuu luokseen taideopettajuutta, joka määrittyy ja määrittelee itseään toistuvasti uudelleen. Taidepedagogiikan näkeminen joustavana, jokaisen prosessissa mukanaolevan kannanottoa arvostavana ja osallisuuteen kutsuvana mahdollisuutena avaa keskustelua taideopetuksen merkityksestä erilaisuuden ja moninaisuuden kohtaamisessa. Tässä tarkastelussa pohditaan mitä resilienssi taidepedagogiikka lähestymistapana voi merkitä yhteiskunnassa ja oppimisen prosesseissa laajemminkin.

Miten taide kasvattaa epävarmuuden kohtaamiseen?

Seija Kairavuori (Helsingin yliopisto)

Hannah Kaihovirta (Helsingin yliopisto)

Leena Knif (Helsingin yliopisto)

Kauko Komulainen (Helsingin yliopisto)

Hanna Niinistö (Helsingin yliopisto)

Aleksi Ojala (Helsingin yliopisto)

Martina Paatela-Nieminen (Helsingin yliopisto)

Ari Poutiainen (Helsingin yliopisto)

Pandemian ja globaalin ilmastonmuutoksen aikana ihmisen toiminnassa korostuu kyky sietää epävarmuutta sekä taito toimia mielekkäästi ja joustavasti epävarmuudesta huolimatta. Meitä kiinnostaa taidekasvattajina se, miten oppijaa voidaan tukea kohtaamaan epävarmuutta ja toimimaan arvaamattomassa todellisuudessa yksilönä ja yhteisen tavoitteen suunnassa. Taide- ja taitoaineiden opettajankouluttajista koostuva tutkijaryhmämme 'Visuaalinen kulttuuri, taito ja taide' tutkii tätä taiteelliselle toiminnalle ja oppimisprosessille ominaista luonnetta ja siinä rakentuvaa tietämistä ja taitamista. Syksyllä 2019 halusimme käsitteellistää ilmiötä tanssin kautta. Pyysimme tanssipedagogin ja koreografin suunnittelemaan aihetta käsittelevän työskentelyn ryhmällemme. Tanssi kokemuksena ja tilan ymmärtämisenä haastaa tapaamme ymmärtää ja tiedostaa maailmaa. Kokeilun kehollisen elämyksen voi käsitteellistää kolmantena tilana. Ymmärrämme kolmannen tilan rajamaana, jossa astumme sekä kulttuurisen että pedagogisen mukavuusalueemme ulkopuolelle. Kokeilussa haastoimme yhdessä toisen ja toiseuden ennakkoluulottomasti. Edellytyksenä oli taidemuodon kautta tutkia omia sekä toistemme käsityksiä siitä, miten taide kasvattaa epävarmuuden kohtaamiseen.

Tanssipedagogi suunnitteli ja ohjasi ryhmällemme kaksi työpajaa, joissa tutkittiin kehollisesti, taiteellisessa oppimisprosessissa ei-tiedetyn, epävarmuuden kohtaamista. Videoimme harjoitukset sekä niitä reflekoivat yhteiset keskustelumme. Kirjoitimme myös muistiinpanoja työpajojen herättämistä odotuksistamme ja omakohtaisista kokemuksista. Tässä esityksessä analysoimme ja käsitteellistämme sitä, mitä sellaista ryhmänä ja yksilöinä koetuissa harjoituksissa tapahtui, jonka liitämme laajemminkin taiteen mahdollisuuteen

kasvattaa epävarmuuden kohtaamiseen ja käsittelyyn. Kysymme miten taide kasvattaa kohtaamaan epävarmuutta? Miten taiteellisessa oppimisprosessissa toimitaan epävarmuudesta huolimatta tai mahdollisesti juuri sen ansiosta? Tässä esityksessä rajaamme tarkastelun tanssipedagogin suunnittelemiin harjoituksiin ja projektin tausta-ajatuksiin. Analysoimme kollektiivisesti tehtävänäntoja siitä näkökulmasta, miten harjoitus temaattisesti ja teoreettisesti ohjasi tai voisi ohjata epävarmuuden kohtaamiseen ja käsittelyyn. Jäsenämme tähän eksploratiiviseen tapaustutkimukseen perustuvaa kokonaiskuvaa siitä, miten ja miksi taide voi saattaa kasvamaan epävarmuuden kohtaamisessa osana kestäväää kasvatusta.

Teaching and Learning in Innovative Learning Spaces and Environments

Puheenjohtajat/ Chairs: **Laura Hirsto** (Itä-Suomen yliopisto) ja **Petri Nokelainen** (TUNI)

“Harry's escape was education”: A Case Study of Storified Pedagogy

Isabella Aura (Tampereen yliopisto)

Lobna Hassan (Tampereen yliopisto)

Juho Hamari (Tampereen yliopisto)

Storification is an emerging strategy to develop open and inspiring learning environments and pedagogy, albeit research lacks the understanding of its benefits and detriments. A school in the United States has storified majority of their learning environments into various fictional (e.g., Harry Potter, Disney) and nonfictional (Grand Canyon, forest) worlds for students to learn in and for teachers to incorporate in their pedagogy. The school offered this study a unique case to explore the practices and dynamics of storification. Through 10-day ethnographic fieldwork, 11 educational staff were interviewed and 79 students participated in focus groups to ground a theory of storified pedagogy. Storification employed in teaching practices and in physical learning environments supported pedagogy and decreased student misconduct at the school. Storified pedagogy empowered students through story morals and a sense of transportation, and enabled classrooms to turn into personalized spaces, supporting students' academic performance and enhancing the school experience for both students and teachers.

Community members supporting a school team by participating in a Change Laboratory addressing a controversial issue.

Sylvie Barma (Laval University)

Rollande Deslandes (Laval University)

School community members can play an important role in participating in the modelling of classroom lessons aiming at developing critical thinking skills that could enable adolescents to make relevant choices with relation to their health. This presentation discusses how the key players' multilayered collaboration between grand-parents, parents, medical doctor, teachers and special ed teachers can be enacted to address a controversial issue with 8th grader adolescents. The controversial issue addressed in this case, is the legalization of cannabis (Cannabis Act, 2018) for adults. It proposes new settings to address collaboration with high school teachers who often resist addressing controversial issues in their classrooms. Drawing on Expansive Learning, the Change Laboratory methodology was put in place in two schools to take into consideration the adolescents' need to exchange on the problems and solutions to be implemented.

Qualitative and quantitative data were collected. The results 1- unveil the discursive manifestations of contradiction that emerged; 2- identify the expressions of transformative agency as participants engaged and moved toward the co-construction of the shared object (i.e., classroom lessons), and 3- highlight the relevance of the Change Laboratory to foster the participants' agency in supporting the school team to better accompany adolescents in light of cannabis legal changes.

Towards a Paradigm of Productive Music Education

Siiri Ahtola (Itä-Suomen yliopisto)

Antti Juvonen (Itä-Suomen yliopisto)

A major change has happened in schools, in teacher education and in general in Finland as well as other western countries. The latest Finnish national core curriculum emphasizes the importance of offering the pupils regular opportunities to compose, create music together and improvise (National Core Curriculum for Basic Education 2014).

This research investigates the use of new technologies in teaching productive music education and explores the attitudes and conceptions of students specializing in music regarding the new ideas of productive music education and how to use them. The research was carried out among a group of students (N=8) specializing in music at the School of Applied Educational Science and Teacher Education of the University of Eastern Finland in Joensuu. The results clearly show a big need for productive, pupil-centred education and support earlier research in defining a new direction and paradigm for music education for the future.

Keywords: ICT, music applications, productive music education paradigm

Pedagogiikkaa joustavissa digiympäristöissä: kenialaisia opettajankouluttajia täydennyskouluttamassa verkon välityksellä

Veera Kallunki (Helsingin yliopisto)

Seija Karppinen (Helsingin yliopisto)

Esityksessä tarkastelemme korkeakouluopettajien kouluttamista kansainvälisessä digitaalisessa oppimisympäristössä. Tarkastelun kohteena on syksyllä 2020 käynnistynyt suomalais-kenialainen TOTEMK-yhteistyöhanke, jossa täydennyskoulutetaan kenialaisia opettajankouluttajia 20 kenialaisessa yliopistossa. Hankkeen taustalla on Kenian kansallisen perusopetuksen opetussuunnitelmauudistus (BECF 2017), joka tuo tulevaisuuden taitojen oppimisen, mukaan lukien digitaalisen lukutaidon sekä yhteistyötaidot, osaksi perusasteen opiskelua. Alun perin sulatuvaksi suunniteltu koulutus muotoutuu koronapandemian aikana joustavasti sähköisissä oppimisympäristöissä toteutettavaksi intensiiviopetuksiksi sekä harjoittelua sisältäviksi etäopiskeluita, jota tuetaan mobiilimentoroinnilla. Digitaaliset oppimisympäristöt haastavat sekä kouluttajat että koulutettavat Koehlerin ja Mishran (2006; 2009) TPACK-mallin (technological, pedagogical and content knowledge) mukaisesti. Koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa, mutta myös opiskelussa tarvitaan monenlaista osaamista. Lisämausteensa hankkeeseen tuo myös erilaisten kulttuuristen tekijöiden huomioiminen. Opetuksen pedagogisessa kehittämistyössä olennaista on yhteisöllisyyden ja yhdessä oppimisen mahdollistaminen (Toom & Pyhälä, 2020). Yhtenä tavoitteena hankkeessa onkin yhdessä rakentaa laajemmin kenialaisia opettajia tavoittava uutta opetussuunnitelmaa tukeva MOOC-kurssi. Näin koulutuksen toteutuksen johtajatuksena on tuoda opiskeltavat asiat täydennyskoulutuksen pedagogisiin ja digipedagogisiin ratkaisuihin, jotta niitä päästään käytännössä harjoittelemaan ja yhdessä pohtimaan.

Esityksessä kuvaamme kehittämishankkeen digipedagogisia ratkaisuja sekä opettajankouluttajien pedagogisen asiantuntemuksen lähtötilannetta tarvekartoituksen pohjalta.

Teoreettisista malleista käytäntöön, käänteisen yliopisto-opetuksen toteutus ja perustelut opettajien kuvaamana

Sini Kontkanen (Itä-Suomen yliopisto)

Teemu Valtonen (Itä-Suomen yliopisto)

Laura Hirsto (Itä-Suomen yliopisto)

Tässä esityksessä tarkastellaan korkeakouluopetusta ja oppimisympäristöjä käänteisen opetuksen (Flipped classroom, FC) näkökulmasta. Käänteinen opetus tarkoittaa yksinkertaista opetuksessa sitä, että opetettava teoria-aines opiskellaan etukäteen erilaisten materiaalien ja tehtävien avulla itsenäisesti ja luokassa/luentosalissa aika käytetään yhteisölliseen aktivoivaan työskentelyyn ja keskusteluun. Käänteisen opetuksen avulla voidaankin päästä kohti innovatiivista, interaktiivista ja opiskelijakeskeistä oppimisympäristöä (Bergmann & Smith 2017). On myös todettu, että opiskelijoiden positiiviset kokemukset käänteisestä oppimisesta ovat vahvasti liitoksissa opettajan tietämykseen, valintoihin ja toimiin (Hyypiä et al. 2019). Tässä esityksessä tarkastellaankin erityisesti sitä, kuinka käänteisen opetuksen malli toteutuu käytännössä kokeneiden opettajien yliopisto-opintojaksoilla ja kuinka opettajat perustelivat omia ratkaisujaan teknologispedagogisen sisältötiedon (TPACK) mallin näkökulmasta? Tutkimuksen aineistona ovat käänteistä opetusta opetuksessaan kehittämishankkeen puitteissa toteuttaneiden opettajien teemahaastattelut (n=21). Tutkimuskontekstina oli laaja hanke Itä-Suomen yliopistossa, jossa tavoitteena oli akateemisen oppimisympäristön kehittäminen. Avainasemassa tässä kehityshankkeessa oli käänteisen opetuksen toteuttaminen keinona muuttaa opetus- ja oppimiskäytäntöjä sekä lisätä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä osana niitä. Haastattelut on analysoitu laadullisesti teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti. Ohjaavana teoriana on käytetty TPACK-mallia. Tutkimusaineisto antaa monipuolisen kuvan käänteisen opetuksen vaihtelevista käytänteistä ja niihin vaikuttavista monista seikoista aina opettajien oppimiskäsityksistä, opettavan sisällön luonteeseen ja käytössä oleviin resursseihin. Esityksessä tuodaan esille erilaisia tapoja toteuttaa ja konkretisoida FC-mallia käytännössä. Tätä tarkastellaan ennakkomateriaalien ja kontaktien näkökulmista. Lisäksi esille nostetaan eri menetelmien perusteluja, tavoitteena avata opettajien ajattelua siirryttäessä uuden opetusmenetelmän käyttöön.

Cognitive Affordances for Learning in Technology-Enriched Learning Environments (CAFLE): development and validation of an assessment tool during learning modules in circular economy

Niclas Sandström (Helsingin yliopisto)

Anne Nevgi (Helsingin yliopisto)

In this paper, we present the development and validation of an assessment tool for cognitive affordances, CAFLE (Cognitive Affordances for Learning). CAFLE is being developed in a joint European Innovation and Technology project, "Embedding Circular Economy into Product Design and Development", spanning 5 technical universities in 5 European countries, with University of Helsinki as pedagogical partner. During the project, new learning modules of Circular Economy (CE) are created, some of them using Virtual Realities in authentic cases provided by industry partners. With cognitive affordance, we refer to the various supportive methods and tools that feed forward for students learning in technology-enriched learning environments. CAFLE is inspired by work of Dabbagh and Dass (2013), who developed a tool for identifying the Cognitive Affordances of Learning Technologies (CATS). CATS tool was aimed to be used as an observation form for

educators and e-learning specialists to identify and leverage the cognitive affordances of learning technologies. Our research group developed the self-report questionnaire to investigate both students' and teachers perceptions and experiences concerning cognitive affordances supporting students in achieving work-life relevant skills. The first version of CAFLE included seven dimensions: 1) experiential learning, 2) dialogic learning, 3) supportive learning, 4) learning by doing, 5) critical thinking, 6) conceptual change, and 7) self-regulated learning. CAFLE was piloted in five modules of CE during 2019-2020. 81 students responded in CAFLE, and five were interviewed. In our presentation, we report the results of scale analyses and content analysis of students' interviews, and outline the next version of CAFLE.

Oppimisen tukeminen erilaisissa oppimisympäristöissä -haasteita ja mahdollisuuksia

Laura Hirsto (Itä-Suomen yliopisto)

Susanne Hallberg (Itä-Suomen yliopisto)

Sanna Väisänen (Itä-Suomen yliopisto)

Oppimisympäristöistä puhuttaessa käytetään myös käsitteitä oppimistilat (learning spaces) taikka oppimismaisemat (learning landscapes). "Learning space" viittaa useimmiten formaaleihin fyysisiin tiloihin ja "Learning landscapes" useimmiten oppimistilojen kokonaisuuteen formaaleineen ja informaaleineen oppimisen tiloineen. Tässä esitelmässä tarkastellaan oppimisympäristöjen pedagogisten suunnittelunäkökulmien avulla oppijoiden oppimisen tukemisen mahdollisuuksia yhtäältä teoreettisesti, ja toisaalta yhden vuorovaikutteista oppimista ja käännteistä opetusta tukemaan suunnitellun fyysisen tilan käyttäjäkokemuksia tarkastelevan empiirisen aineiston avulla. Käyttäjäkokeusaineiston avulla tulee esille modernien, uudistettujen oppimistilojen asettamat haasteet pedagogiselle suunnittelulle ja opettajien osaamiselle, ja teoreettiset näkökulmat avaavat tilojen pedagogisesti mielekkään hyödyntämisen mahdollisuuksia.

[Työn murros, ilmastonmuutos ja jatkuva oppiminen kestävän kehityksen perustana](#)

Puheenjohtajat/ Chairs: **Essi Ryymin** (Hämeen ammattikorkeakoulu) ja **Liubov Vetoshkina** (Helsingin yliopisto)

Sustainability from history: development of innovation activities in a multidisciplinary research project in a university of applied sciences

Liubov Vetoshkina (Helsingin yliopisto)

Laura Lamberg (Hämeen ammattikorkeakoulu)

Essi Ryymin (Hämeen ammattikorkeakoulu)

Heta Rintala (Hämeen ammattikorkeakoulu)

Sami Paavola (Helsingin yliopisto)

Innovating with digital technologies are often seen as a way towards sustainable development. Novelty, which constitute the core of innovations, does not mean complete rejection of past solutions. Especially in research-related innovations, solutions often require a long process of building expertise, knowledge and experimenting around a problem. Nowadays, researchers and research organizations are expected to engage into innovation activities - activities deliberately aimed at creation and implementation of innovations. This

change is specifically evident in the changing profile of universities of applied sciences (UAS) in Finland with stronger emphasis on basic research. In our presentation we focus on a case of a multidisciplinary research project around smart bioeconomy at a Finnish university of applied sciences. The project utilizes Internet of Things-based data collection and analysis for optimization of production chains (e.g. dairy products, vertical farming), and carbon and nutrient dynamics. We analyze the complexity of development of research-related innovation activities through a case example of a UAS. By complexity we mean multiplicity of organizational levels and elements, stakeholders, backgrounds and their long-term development in innovation activities. Drawing on the approach of cultural-historical activity theory, we address this complexity through understanding of historical development of activity as a movement across multiple intertwined developmental lines. In the interviews with key researchers we have identified six developmental lines, which addressed researchers' expertise, project, organization, research, field or practice, and policies and funding models. The developmental tensions between the lines have been essential for promotion of innovation activities.

Kannettu vesi ei kaivossa pysy - jatkuvan oppimisen tukeminen vesialalla

Maija Taka (Aalto-yliopisto)

Annina Takala (Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus)

Vesi on keskeinen luonnonvara ihmisen ja luonnon kestäväälle hyvinvoinnille. Vesialan koulutuksella on valtava potentiaali tuottaa monipuolisia asiantuntijoita ja rohkeita muutoksentekijöitä. Vesialan osaajilta vaaditaan ketteryyttä ratkaista moniulotteisia ja usein monitieteisiä veteen liittyviä ongelmia.

Työn murros on muuttanut vesialaa paljon. Digitalisaatio, automatisaatio, monitorointi ja datan räjähdysmäinen kasvu siirtymisen deskriptiosta ja seurannasta vahvemmin mallintamiseen ja uusien kytkösten tunnistamiseen. Suomalaisella vesiosaamisella on kova kansainvälinen kysyntä, vaikka tunnistamme potentiaalimme vielä heikosti. Nuorilla vesialan ammattilaisilla on edessään paljon muutosvastarintaa, mutta muutos tapahtuu ihmisten kautta.

Tässä esityksessä 1) kokoamme vesialan täydellisen tekijän osaamisprofiilin ja 2) esittelemme tunnistamiamme parhaita käytänteitä vesialan koulutuksessa ja osaamisen kehittämisessä laajemminkin. Työ perustuu vuoropuheluun Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen koordinoiman kansallisen vesiosaamisen kehittämishankkeen ja Aalto-yliopiston tohtorinkoulutuksen kehittämishanke Majakan välillä. Mitkä ovat vesialan keskeiset haasteet ja tulevat tarpeet, ja miten koulutus kykenee ketterästi vastaamaan näihin? Miten synnyttää nuorten asiantuntijoiden oppimisennäköä ja tukea sitä halki heidän uransa? Voiko kannettu vesi sittenkin pysyä kaivossa?

Aluehallinnon puolella substanssiin liittyviä osaamistarpeita kiireellisemmiksi ja puutteellisemmiksi nähtiin työkalut ja toimintamallit systemaattiseen osaamisen kehittämiseen koko organisaatioissa, ei ainoastaan yksilöiden kohdalla. On selvää, että räätälöidytään koulutuspaketit eivät tähän tarpeeseen yksinään vastaa, vaan vaaditaan laajempaa jatkuvan oppimisen kulttuurin omaksumista.

Sekä aluehallinto että yliopiston tohtorinkoulutus keskittyvät yksilön ammatilliseen kehittymiseen ja koulutusta ja ohjausta toteutetaan ryhmätyönä. Tohtorinkoulutuksessa pohditaan yhdessä, millainen asiantuntijuus halutaan rakentaa ja mikä on opiskelijan oma motivaatio vesialalla? Väitöstutkimus nähdään yhdenlaisena portfoliona kehityksestä. Työn suunnittelussa huomioidaan yksilön toiveet ja motivaatio jatkuvaan oppimiseen syntyy siitä, että työtä tehdään tiiminä – tuki on monialaista ja jatkuvaa, ja omaa kehitystä reflektoidaan aktiivisesti. Vesialan esimerkkinä työelämän ja koulutuksen vuoropuhelusta ja yhteiskehittämistä on sovellettavissa muillekin aloille.

Pientaloasukkaiden hiiliviisaat puutarhanhoitokäytännöt – tutkimusasetelmaksi monitieteinen interventio

Outi Tahvonen (Hämeen ammattikorkeakoulu)

Laura Lamberg (Hämeen ammattikorkeakoulu)

Kaupunkisuunnittelu joutuu etsimään uusia tapoja sopeutua kestävän kehityksen tavoitteisiin ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Eräänä kestäväna kaupungistumisen hallintakeinona on pidetty kaupunkirakenteen tiivistämistä, mutta sen on todettu kohdistuvan erityisesti puistoihin ja pientalotonttien pihoihin. Kaupunkisuunnittelun ei pitäisi tarkastella asuinalueita yksinomaan kaavoituksen tehokkuuslukuina vaan myös ekososiaalisena systeeminä, jossa yhdistyvät biofyysinen ja sosiaalinen ympäristö. Asukkaiden käyttäytyminen ja tietopohja vaikuttavat pihan rakentamisen ja hoidon tapoihin. Tämän systeemin tehostaminen asukkaista itsestään lähtevänä toimintana (bottom-up) voi tuottaa koko alueelle merkittäviä muutoksia mm. pihakasvillisuuden hiilensidontakyvyn tehostamisessa, vaikka sitä ei voida perinteisillä kaavoituksen työvälineillä ohjata (top down). Pientalon piha on asukkaiden yksityistä elinpiiriä, jossa he voivat toteuttaa itseään käsillä tekemällä, rentoutua tekemättä mitään tai rakentaa yhteenkuuluvuutta alueen muihin asukkaisiin (Dunnet&/Qasim, 2000; Clayton, 2007). Tavoitteenamme on parantaa hiilen sidontaa pientalojen pihoilla asukkaiden omien valintojen kautta. Olemme tutkineet Hämeenlinnassa, miten pientaloasukkaiden hiilipuutarhurointia voidaan tehostaa erilaisilla interventioilla. Tutkimus rakentuu a) toimintatutkimuksen (action research) periaatteisiin (Friedman, 2001; Greenwood & Levin, 2007), b) toiminnan teoreettinen etnografiaan (Vetoshkina, 2018) ja c) yhdistelmämenetelmiin, jotka kuvaavat asukkaiden toiminnan muutosta. Menetelmäkokoelman pohjalta rakentui käytännön toteutukseen pihavalmentaja -toiminta, jossa yhdistyy hiiliviisaan puutarhan hoidon tietopohjan rakentaminen pihakohtaisilla neuvontakäynneillä ja kaikkien osallistujien yhteisissä neuvontatapaamisissa. Tulevina vuosina nähdään myös miten systeemisen ajattelun kehittäminen vaikuttaa pysyviin muutoksiin hiilipuutarhuroinnissa.

Tulevaisuuden työelämätaito

Terhi Nissinen (Helsingin yliopisto)

Kirsti Lonka (Helsingin yliopisto)

Ian Rothmann (North-West University, South Africa)

Erika Maksniemi (Helsingin yliopisto)

Työelämän moninaisessa murroksessa on tärkeä tiedostaa ja kyetä ennustamaan, mitä tapahtuu julkisen sektorin työntekijöiden hyvinvoinnille ja miten he pystyvät vaikuttamaan työhönsä. Työn tuunaus, työn imu ja työholismi ovat ilmiöitä, jotka esiintyvät työelämässä. Tässä tutkimuksessa selvitettiin, miten ne ovat yhteydessä toisiinsa julkisen sektorin työntekijöillä. Aineisto (N=200) kerättiin Suomessa kolmesta erilaisesta julkisen sektorin organisaatiosta. Kaksi näistä organisaatioista kuuluu sivistyksen toimialaan ja yksi tekniseen toimialaan. Operationalisoimme työn tuunauksen, työn imun ja työholismin aiemmin validoitujen kyselypatteristojen kautta (JCS/ Tims, Bakker & Derks, 2012; UWES-9/ Schaufeli et al., 2006; Work Addiction Risk test/ Robinson, 1999). Aineistoa tarkasteltiin konfirmatorisen faktorianalyysin kautta, koska alkuperäinen työn tuunauksen mittaristo suomennettiin sekä kustomoitiin kieliasulta kullekin organisaatiolle sopivaksi. Rakenneyhtälömallinnuksen kautta työn tuunausta tutkittiin riippumattomana muuttujana ja työn imua sekä työholismia riippuvina muuttujina. Analyysien perusteella selvitimme, miten nämä työelämässä ilmenevät ilmiöt ja niiden osatekijät ovat yhteydessä toisiinsa. Työn tuunauksen osatekijöitä ovat: increasing structural job resources kasvu ja oppiminen, decreasing hindering job demands vetäytyminen, increasing social job resources kollegiaalinen verkostoituminen sekä increasing challenging job demands innostunut

seikkailu. Saamiemme tulosten mukaan kasvu ja oppiminen on positiivisessa yhteydessä työn imuun ja vetäytyminen oli negatiivisesti yhteydessä työholismiin. Merkittäviä korrelaatioita oli löydettävissä myös kasvun ja oppimisen sekä kollegiaalisen verkostoitumisen välillä, kasvun ja oppimisen sekä innostuneen seikkailun välillä sekä kollegiaalisen verkostoitumisen ja innostuneen seikkailun välillä. Aiemmat tutkimukset sekä saamamme tulokset antavat viitteitä siitä, miten julkisen sektorin työntekijöiden ja organisaatioiden olisi mahdollista vahvistaa hyvinvointia ja työtuloksia työn murroksessa.

Jälkifossiilinen työ edellyttää koulutuksen uudistumista

Taru Konst (Turun ammattikorkeakoulu)

Mervi Friman (Hämeen ammattikorkeakoulu)

Minna Scheinin (Turun ammattikorkeakoulu)

Tarkastelemme esityksessämme ilmastonmuutoksen vaikutuksia ihmisten arkeen toiminnallisesta näkökulmasta ja pohdimme niiden heijastumia työhön ja koulutukseen. Liikkuminen herättää kysymyksiä siitä, onko ylipäänsä tarpeen lähteä johonkin vai hoituu asia digitaalisesti; entä tapahtuu liikuminen omalla autolla, julkisella kulkuneuvolla, pyörällä tai kävellen. Pukeutumiskäytöksissä vaihtoehtoina ei ole vain vaateliikkeet tai nettikauppa. Oman vaatekaapin tarjonta kaipaa ehkä vain korjaajaa tai muodistajaa, ja jos sopivaa vaihtoehtoa ei löydy, on tarjolla lukuisia kirpputoreja ja vaatelainamoja. Ruokavalio koetaan henkilökohtaisena aiheena ja erityisesti eläinperäisen ruoan vaikutukset usein sivuutetaan eikä huomioida, että eläintuotannon päästöt ylittävät kaiken liikenteen yhteenlasketut päästöt. Nämä arjen esimerkit nostavat esiin laajan kirjon työn muutoksia. Arjen valinnat muuttavat työtä, ja heijastuvat esimerkiksi liikumisen osalta ajoneuvojen valmistukseen, energialähteisiin, logistiikkaan ratkaisuihin; vaateollisuudessa sosiaalisen kestävyuden ja kiertotalouden kehittämiseen; asumisen osalta rakentamisen kestäviin ratkaisuihin tai vanhan korjaamiseen; ruoan osalta esimerkiksi maataloustukien uudelleensuuntaamiseen kasvituotannon tukemiseen ja lihaveron avulla kulutuksen muutoksiin. Osa ammattilaisista häviää ja uusia nousee tilalle, osa ammattilaisista säilyy mutta uudistuu. Kaikki tämä heijastuu koulutukseen, jonka on sekä vastattava työn muutokseen mutta myös oltava mukana kestävämmän työn muutoksentehtävänä. Koulutuksen ajattelun on uudistuttava huomioimaan luonnon kestävyys kaikessa toiminnassa. On kriittisesti arvioitava millaisiin töihin ja ammatteihin koulutusta suunnataan. Opetussuunnitelmat tulee nähdä ei vain sisällöntuottajina vaan myös arvojen ja asenteiden välittäjinä. Tärkeää on myös koulutuksen välittämä pystyvyyssuskomuksen vahvistaminen; muutos kestävään tulevaisuuteen on mahdollinen ja meillä jokaisella on mahdollisuuksia siihen vaikuttaa. Ylikulutukseen perustuva talous on tullut tiensä päähän hyvinvoinnin turvaaminen kestävästi vaatii ekologisen kestävyuden ottamista tosissaan. Voimme menestyä pitkällä aikavälillä vain, jos kehitämme ratkaisuja suuriin globaaleihin haasteisiin sekä varmistamme, että kaikilla on mahdollisuus elinikäiseen oppimiseen.

Lapsettomien nuorten naisten odotukset tulevaisuuden työelämästä

Outi Alakärppä (Jyväskylän yliopisto)

Eija Sevón (Jyväskylän yliopisto)

Eija Räikkönen (Jyväskylän yliopisto)

Anna Rönkä (Jyväskylän yliopisto)

Vanhemmuuden lykkäämisen myötä nuorten aikuisten työmarkkinoille siirtyminen ja vanhemmaksi tulo ajoittuvat samoihin aikoihin, mikä hankaloittaa työn ja perheen yhteensovittamista. Erityisesti korkeammin koulutetut naiset kokevat äitiyden ja työelämän tuomat vaatimukset usein ristiriitaisina ja vaikeasti yhteen

sovitettavina. Vaikka odotuksia työelämästä ja työn ja perheen yhteensovittamisesta on tutkittu nuorten aikuisten keskuudessa, on eri koulutustaustaisten ja elämäntilanteissa olevien nuorten naisten työelämäodotusten tutkimus jäänyt vähälle huomiolle. Tässä tutkimuksessa selvitämme, millaisia profiileja on löydettävissä tutkittaessa lapsettomiin nuorten naisten odotuksia työelämästä, ja miten naisten taustatekijät ovat yhteydessä näihin profiileihin. Lisäksi tutkimme profiilien yhteyttä siihen, mitä nuoret naiset odottavat työn ja perheen yhteensovittamiselta. Työelämäodotuksia tarkastellaan muotoutuvan aikuisuuden ja toimintamahdollisuuksien teorian näkökulmista. Aineistona on Nuorisobarometriin 2019 vastanneiden 1829-vuotiaiden, lapsettomiin nuorten naisten vastaukset (N=527). Barometrin muuttujista on valikoitu naisten omaan työuraan ja työelämään liittyvää luottamusta mittaavat muuttujat sekä työn ja perheen yhteensovittamisen muuttujat. Aineiston analyysissä on hyödynnetty latenttiprofiilianalyysiä. Alustavien tulosten mukaan nuoret naiset edustavat työelämäodotusten perusteella eri profiileja. Profiilien odotetaan eroavan suhteessa koulutukseen, taloudelliseen tilanteeseen ja parisuhdestatukseen sekä suhteessa työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin.

Informaali oppiminen ja aikuisten lukutaito

Sari Sulkunen (Jyväskylän yliopisto)

Kari Nissinen (Jyväskylän yliopisto)

Antero Malin (Jyväskylän yliopisto)

Selittäessä aikuisten lukutaidon vaihtelua muodollisella koulutuksella on keskeinen merkitys, jota on vaikea kompensoida (Desjardins, 2003; Sulkunen & Malin, 2018). Lukutaito kehittyy kuitenkin läpi eliniän: lukutaito on sekä elinikäisen oppimisen avaintaito että sen kohde (Binkley ym. 2012). Elinikäisen oppimisen muodoista aikuiskoulutukseen osallistumisella oli se sitten formaalia eli tutkintoon johtavaa tai non-formaalialla on kuitenkin havaittu olevan vain vähäinen yhteys lukutaitoon. Yhteys selittyy lähes täysin osallistujien iällä, koulutustasolla, kielitaustalla ja ammattiasemalla (Sulkunen & Malin, 2014). Taitojen ylläpitämisen ja oppimisen kannalta olennaisia ovat myös työn ja vapaa-ajan informaali tilanteet, joissa aikuiset käyttävät taitojaan ja kohtaavat uusia tekstejä ja tekstikäytänteitä. Tällaisiin informaaleihin tilanteisiin osallistuminen ei kuitenkaan ole kaikilla aikuisilla samanlaista. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme informaalin oppimisen yhteyttä aikuisten lukutaitoon. Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat: (1) Mitkä tekijät ovat yhteydessä pohjoismaisten aikuisten informaaliin työn ja vapaa-ajan lukemiseen? (2) Millainen yhteys työn ja vapaa-ajan lukemiskäytänteillä on pohjoismaisten aikuisten lukutaitoon? Tutkimuksessa hyödynnettiin PIAAC-tutkimuksen (Programme for International Assessment of Adult Competencies) aineistoa, ja kohderyhmänä olivat pohjoismaiset 3565-vuotiaat aikuiset. Analyysimenetelmä oli regressioanalyysi. Tulokset osoittavat, että työssä lukeminen selittyy pitkälti ammattiasemalla ja vapaa-ajan lukeminen aikuisen omalla koulutustasolla ja vanhempien koulutuksella. Vahvin yhteys aikuisten lukutaitoon oli koulutustasolla, kielitaustalla ja iällä. Lisäksi informaali oppimisella, erityisesti vapaa-ajan lukemisella, oli tilastollisesti merkitsevä, taustatekijöistä itsenäinen yhteys lukutaitoon. Elinikäisen oppimisen tekijöistä vapaa-ajan lukemisen merkitys lukutaidolle korostuu, mutta taitojen ja oppimisaktiiviteettien yhteys on kaksisuuntainen: heikot taidot voivat olla myös este koulutukseen osallistumiselle tai lukutaidon harjaannuttamiselle eri tilanteissa. Taidoiltaan heikoimpien tavoittamiseksi tarvitaankin innovatiivisia tapoja tukea myös informaali taitojen kehittämistä ja madaltaa elinikäisen oppimisen muotojen rajoja.

Tulevien opettajien episteemisten uskomusten yhteys heidän koettuun valmiuteensa opettaa laaja-alaisia taitoja ja ilmiölähtöistä oppimista

Heidi Lammassaari (Helsingin yliopisto)

Milla Kruskopf (Helsingin yliopisto)

Kari Pitkänen (Helsingin yliopisto)

Iida Vedenpää (Helsingin yliopisto)

Kirsti Lonka (Helsingin yliopisto)

Suomen opetussuunnitelmat edellyttävät laaja-alaista oppimista. Helsingin kaupunki edellyttää myös monialaisten kokonaisuuksien oppimista ilmiölähtöisesti. Miten tulevat opettajat kokevat pystyvänsä opettamaan näitä? Episteemisillä uskomuksilla tarkoitetaan tietoon ja oppimiseen liittyviä uskomuksia, jotka muodostavat episteemisiä teorioita. Tarkastelemme opettajaopiskelijoiden episteemisiä teorioita ja niiden yhteyttä koettuun valmiuteen opettaa nykyisten opetussuunnitelmien mukaisesti. Lisäksi tarkastellaan, onko aineen- ja luokanopettajaopiskelijoiden, tai Laaja-alainen osaaminen ja ilmiölähtöiset projektit- kurssin osallistujien välillä eroja koetuissa valmiuksissa. Tutkimukseen osallistui 274 Helsingin yliopiston opettajaopiskelijaa syksyllä 2019. Episteemisiä uskomuksia mitattiin kyselyllä (Lammassaari ym., tekeillä). Koettua kompetenssia suhteessa laaja-alaisiin taitoihin ja ilmiölähtöiseen opettamiseen mitattiin Uutta Luova Opettajankoulutus- hankkeessa kehitetyllä mittarilla. Eksploratiivisen faktorianalyysin avulla tutkittiin, millaisiksi kokonaisuuksiksi laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tässä aineistossa muodostuivat. Summamuuttujien avulla muodostettiin kaksi episteemistä teoriaa: yhteisöllistä tiedon rakentamista painottava teoria ja tiedon siirtämistä korostava teoria. Sitten katsottiin, miten vastaajien koettu kompetenssi opettaa opetussuunnitelmien mukaan korreloi heidän episteemisiin teorioihinsa. Lopuksi tarkasteltiin varianssianalyysin avulla, oliko aineen- ja luokanopettajaopiskelijoiden sekä valinnaiselle kurssille osallistuneiden välillä eroja tämän suhteen. Laaja-alainen osaaminen muodostui seitsemäksi faktoriksi, hieman eri tavalla kuin opetussuunnitelmassa. Yhteisöllistä tiedonrakentamista painottava episteeminen teoria oli yhteydessä ($p < 0.01$) koettuun valmiuteen opettaa tiettyjä laaja-alaisia taitoja ja toteuttaa ilmiölähtöistä oppimista. Tiedon siirtämisen teoria taas ei ollut näihin vahvasti yhteydessä. Ryhmien välillä ainoa ero oli, että luokanopettajat ilmaisivat parempia valmiuksia opettaa yhteistyötaitoja ja esiintymistä kuin aineenopettajat. Odotusarvoteoria ennustaa, että koettu valmius ennustaa tehtävässä menestymistä. Voidaan siis ajatella, että yhteisöllistä tiedonrakentamista korostavan oppimiskäsityksen tukeminen opettajankoulutuksen aikana voi parantaa opiskelijoiden valmiuksia toteuttaa nykyisen opetussuunnitelman vaatimuksia tulevassa työssään.

Jääkiekko ja opiskelu - mahdoton yhtälö?

Roope Hämäläinen (Itä-Suomen yliopisto)

Antti Juvonen (Itä-Suomen yliopisto)

Pro gradu -tutkielmassamme selvitettiin, millainen suhtautuminen A-juniori-ikäisillä miesjääkiekkoilijoilla on opiskelua kohtaan ja mitkä motivaatiotekijät siihen vaikuttavat. Lisäksi tarkastelimme kaksoisurapolun mahdollisuuksia. Tutkimuskysymyksemme ovat: millaisina pelaajat näkevät tulevaisuuden mahdollisuutensa, ja mitä asioita he pitävät elämässään tärkeimpinä. Etsimme vahvan urheilijaidentiteetin ja vahvan opiskelijaidentiteetin omaavia pelaajia ja vertailimme motivaatiotekijöiden vaikutusta identiteettiin. Aineisto hankittiin vuosina 2018-2019 lomakekyselyllä (N=297) ja puolistrukturoiduin haastatteluin (N=9) nuorten Liiga- ja Mestis-seuroissa pelaavilta joukkueilta ja analysoitiin monimenetelmäisesti. Suurin osa pelaajista pitää jääkiekkoa opiskelua tärkeämpänä alueena elämässään. Valintatilanteessa opiskelu jää useimmin sivuun. Sekä ulkoisilla että sisäisillä motivaatiotekijöillä on suuri vaikutus opiskelija- ja urheilijaidentiteettiin.

Joukkueovereiden suhtautuessa opiskeluun positiivisesti, todennäköisesti myös pelaaja suhtautuu positiivisesti ja näkee opiskelun tärkeänä osana elämää. Jos pelaaja itse pitää itseään hyvänä oppijana ja tiedostaa mahdollisuutensa opiskelussa, ovat tulevaisuuden opiskeluvaihtoehdot selkeät. Mikäli ulkoiset motivaatiotekijät ja läheiset eivät kannusta opiskelemaan ja pelaaja kokee itsensä heikkona oppijana, opiskelu jää vähemmälle huomiolle tai kokonaan pois. Kaksoisuraa ei nähdä mahdollisena, koska pelaaminen Liiga- tai Mestis-tasolla vie paljon aikaa ja jääkiekosta saatava palkka tyydyttää rahan tarpeen suhteessa opiskeluun hyväpalkkaiseen työhön. Nuorille pelaajille peliuran äkillisen loppumisen pohdinta ei ole ajankohtaista mikä voi aiheuttaa kriisin peliuran loputtua. Pelaajat näkevät tärkeänä opiskelusta puhumisen jo junioreissa ja toivovat saavansa tietoa opiskelun tärkeydestä hyvissä ajoin ennen mahdollista ammattikiekkoilijaksi siirtymistä. Nyt olen hakemassa tohtoriopintoihin ja tulen tekemään vielä kolme artikkelia, mitkä ovat jääkiekkoilijoiden ikäriippuva suhtautuminen opiskelua kohtaan, jääkiekkolehtorien haastattelut & jääkiekkoilijoille suunnattujen räätälöityjen opiskelupolkujen selvittäminen sekä entisten pelaajien työllistyminen. Suomessa tutkimusta aiheesta on tehty todella vähän ja tutkimus olisi todella tarpeellinen jääkiekon saralla, jotta saisimme positiivisemmän kulttuurin jääkiekkoilijoille opiskelua kohtaan.

Vuorovaikutustutkimuksen teemaryhmä

Puheenjohtajat/ Chairs: **Kreetta Niemi** (Jyväskylän yliopisto), **Tanja Vehkakoski** (Jyväskylän yliopisto) ja **Anniina Kämäräinen** (Itä-Suomen yliopisto)

Yhteisöllisyyden edistäminen globaalilla verkko-opintojaksolla

Tuulikki Keskitalo (Lapin ammattikorkeakoulu)

Teknologian kehitys, ja toisaalta koulutusorganisaatioiden tarve vastata yksilöllisiin koulutus-tarpeisiin, ovat kasvattaneet etä- ja verkko-opetuksen suosiota viimeisten kahden vuosikymmenen aikana. Maailmanlaajuinen koronatilanne pakotti viimeisetkin etävälineiden äärelle. Verkko-opetuksen haasteena on tutkimusten mukaan vuorovaikutus, aidon yhteisöllisyyden tunteen saavuttaminen ja läsnäolon kokemus, jotka puolestaan ovat yhteydessä keskeyttämisiin ja oppimistuloksiin. Vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä voidaan kuitenkin tukea pedagogisella suunnittelulla. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten voimme tukea opiskelijoiden vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä globaalien verkkokurssien aikana. Tutkimus toteutettiin osana monialaista YAMK-verkko-opintojaksoa. Tutkimukseen osallistui 25 (19 naista, 6 miestä) YAMK -opiskelijaa neljältä eri koulutusosalta, 7 eri ammattikorkeakoulusta eri puolelta Suomea. Vastuuopettaja opetti USA:sta käsin. Tutkimus-aineisto koostuu opiskelijoiden laatimista tapauksen arviointiraporteista (n = 25), itse- ja vertaisarviointilomakkeista (n = 25) ja opintojakson palautekyselystä (n = 7). Aineisto on analysoitu sekä laadullisin että määrällisin menetelmin. Tutkimuksen laajempaan menetelmälliseen viitekehykseen toimii designperustainen tutkimus. Tulosten mukaan yhteisöllisyyttä koettiin tiimin jäsenten kesken, mutta ei niinkään suhteessa koko opiskeluryhmään. Esimerkiksi opintojakson keskustelut käytiin tiimin omissa ryhmissä, ja opintojakson keskustelualuetta hyödynnettiin lähinnä opintojakson yleisissä asioissa. Tulokset vahvistivat, että vuorovaikutuksen laatu on yhteydessä oppimistuloksiin: tiimi, joka sai parhaan arvion, vuorovaikuttii paljon ja tehokkaasti. Lisäksi menestyksekkäässä tiimissä ilmapiiri koettiin hyväksi. Web-kameroiden (KA = 3.3; KH = 1.7) tai opettajan videopalautteen (KA = 3.3; KH = 1.3) ei todettu merkittävästi vaikuttavan yhteisöllisyyteen. Yhteenvetona voidaan todeta, että pedagogisella suunnittelulla ja ohjauksella voidaan tukea opiskelijoiden

vuorovaikutusta, ja siten yhteisöllisyyttä. Esimerkiksi tällä opintojaksolla yksikään opiskelijoista ei jättänyt opintojaksoa kesken. Opintojaksoa tullaan kehittämään esitettyjen tulosten perusteella.

Kuuntelemista osoittava vuorovaikutus verkko-oppimisympäristössä

Sanna Uotinen (Jyväskylän yliopisto)

Heli Tyrväinen (Jyväskylän yliopisto)

Leena Valkonen (Jyväskylän yliopisto)

Nykyiset verkko-oppimisympäristöt luovat mahdollisuuden monipuoliseen vuorovaikutukseen ja yhdessä opiskeluun, vaikka opiskelijat ja opettajat olisivat fyysisesti ja ajallisesti etäällä toisistaan. Myös verkossa opiskelija voi kokea opiskelevansa aidon opettajan ohjauksessa ja yhdessä toisten opiskelijoiden kanssa. Tähän tarvitaan opettajan ja vertaisopiskelijoiden läsnäoloa ja luottamuksellista ilmapiiriä. Luottamuksen rakentumista koskevassa tutkimuksessamme opiskelijat toivoivat myönteistä ja avointa vuorovaikutusta sekä huomiota omille verkkopuheenvuoroilleen. Kyse on verkossa kuuntelemisesta eli aktiivisesta ja rakentavasta osallistumisesta verkkokeskusteluihin. Kuulluksi tulemisen kokemuksen on todettu lisäävän opiskelijan luottamusta omaan ajatteluunsa. Kuulluksi tuleminen vahvistaa sosiaalisesti kestäväen vuorovaikutuksen näkökulmasta tärkeää yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusta. Verkkokuuntelu (online listening) on keskeinen osa verkko-opiskelun vuorovaikutusta. Verkkokeskusteluissa ”kuunnellaan” toisten kirjoittamia ajatuksia. Kuunteleminen on aktiivista, osallistuvaa kognitiivista toimintaa, enemmän kuin silmäilyä tai lukemista ja siihen sisältyy avoimuus toisten ajatuksille. Kuunteleminen pyrkii dialogiin. Verkkokonteksti tuo erityispiirteitä toisen kuunteluun sekä synkronisessa että ei-synkronisessa vuorovaikutuksessa. Meitä kiinnostaa, mitä kuuntelu verkossa tarkoittaa ja miten se toteutuu verkko-oppimisympäristöissä. Miten kuunnella ja osoittaa kuuntelevansa toista verkossa? Esityksessä tulemme määrittelemään aiempaan tutkimukseen perustuvan katsauksemme avulla, mitä verkkokuuntelulla tarkoitetaan ja miten sitä on tutkittu verkko-opiskelua koskevissa tutkimuksissa. Annamme lisäksi aineistoesimerkkejä siitä, miten verkkokuuntelemista osoitetaan ei-synkronisessa verkkokurssin keskusteluissa.

Opiskelijan ja opettajan välinen vuorovaikutus aikuisopiskelijan oppimisprosessissa

Eeva Rantala (Jyväskylän yliopisto)

Anita Malinen (Jyväskylän yliopisto)

Minna Silvennoinen (Jyväskylän yliopisto)

Mikko Vesisenaho (Jyväskylän yliopisto)

Oppimistilanteen ilmapiiri ja oppija-ohjaaja vuorovaikutus voivat määrittää oppimisprosessia rakenteellisia tekijöitä enemmän (Rasku-Puttonen 2013), ja vuorovaikutustilanteissa voi yhteisen keskustelutason lisäksi syntyä myös ei-kielellisen tason synkroniaa, samanaikaista kehollista yhteensovittamista (Karvonen ym. 2016). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan oppija-ohjaaja vuorovaikutusta aikuiskouluttajan pedagogisten opintojen eli APO:jen opiskelijoiden (n=14) oppimisen merkityksellisissä hetkissä. Millaisina opiskelijan ja opettajan välinen vuorovaikutus ja kehollinen synkronia näissä hetkissä näyttäytyvät? Tutkimuksen aineistona on Jyväskylän yliopiston Oppimisen sykkeet -hankkeessa kerätty haastattelu- ja videoaineistosta sekä oppimisen aikaisista fysiologisista mittauksista koostuva monipuolinen aineisto. Tutkimuksen analyysi kohdistuu tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa oppija-ohjaaja vuorovaikutukseen merkityksellisten oppimistilanteiden katsomisen aikana sekä niistä käytyihin kahdenvälisiin keskusteluihin. Merkitykselliset oppimistilanteet käsittelevät pienryhmätilanteista niitä kohtia, jotka opiskelijat itse kokivat merkityksellisiksi. Näissä tilanteissa opiskelijan ja opettajan välisiä keskusteluja ja ei-kielellistä viestintää analysoidaan

fenomenologisen analyysin vaiheihin (Laine 2018; Giorgi 2009; Perttula 2000). Aineistosta tulkitaan opiskelijoiden yksilöllisiä merkitysverkostoja siitä, millaista opettajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutusta oppimisen merkitykselliset hetket sisältävät. Näistä oppimistilanteista on kerätty myös sykedataa, aivosähkökäyrää (EEG) sekä ihon sähkönjohtavuus (EDF) samanaikaisesti ohjaajalta ja opiskelijalta. Tutkimuksessa etsitään menetelmällisiä mahdollisuuksia täydentää videolta fenomenologisten analyysien kautta saatuja tulkintoja fysiologisella mittaustiedolla. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä kokonaisvaltaista ymmärrystä aikuisen oppimisen prosesseista, niihin liittyvistä emootioista sekä oppija-ohjaaja vuorovaikutuksesta. Tutkimuksen lähestymistapa on monitieteinen ja liittyy menetelmäkehitykseen, jossa aikuisen oppimiskokemuksia tarkastellaan monitasoisesti sekä kokemuksen että fysiologisen mittaustiedon avulla. (Silvennoinen ym. 2020.) Esityksessä esitellään tutkimusasetelmaa, tutkimuksen eri aineistot yhdistäviä lähestymistapoja sekä alustavia tuloksia. Avainsanat fenomenologia, kohtaaminen, synkronia, kokemuksellinen oppiminen

Improvisaatioharjoittelun vaikutukset uudella vuorovaikutusvarmuuskyselyllä mitattuna

Sirke Seppänen (Helsingin yliopisto)

Tapio Toivanen (Helsingin yliopisto)

Nykypäivän ammatillisissa kohtaamisissa on pystyttävä jakamaan ja kehittelemään ideoita yhdessä ja toimimaan vuorovaikutteisesti. Teatterilähtöinen improvisaatiokoulutus sisältää rikastavan vuorovaikutuksen mallin, joka on helposti sovellettavissa eri aloille, mm. opettajankoulutukseen. Improvisaatiota on käytetty soveltaen koulutusmenetelmänä erityisesti aloilla, jotka vaativat toimivia vuorovaikutustaitoja, epävarmuuden sietämistä ja kykyä tehdä nopeita ratkaisuja muuttuvissa tilanteissa eli joustavaa, kontekstuaalista ajattelua. Improvisaatiossa harjoiteltavien taitojen kehittymisen arviointiin soveltuva validoitua kyselymittaria ei kuitenkaan ole ollut saatavilla. Esitys pohjautuu Sirke Seppäsen väitöstyöhön, jossa pyritään mittaamaan improvisaatioharjoittelun välittömiä ja pitkäaikaisia vaikutuksia. Esittelyssä on improvisaatiointerventioiden vaikutusten arviointia varten kehitetty kysely ja alustavia tuloksia improvisaatiointerventioiden (5, 7 ja 10 viikkoa) vaikutuksista kehitetyllä kyselyllä mitattuna. Kysely mittaa vuorovaikutusvarmuutta ja sen mahdollista muutosta improvisaatioharjoittelun jälkeen. Kyselymittari sisältää 11 väittämää ja 3 faktoria (joustavuus, esiintymisvarmuus ja tiimityömotivaatio). Tutkimusaineisto koostuu kymmeneen erilliseen koulutusjaksoon osallistuneista (n = 204) eri alojen opiskelijoista, jotka vastasivat kyselyyn kolmesti: ennen interventiota, sen jälkeen ja kaksi ryhmää viivästetyssä kyselyssä (n = 35) vuoden kuluttua interventiosta. Tutkimusaineiston mukaan improvisaatioharjoittelu vaikutti osallistuneiden vuorovaikutusvarmuuteen, joustavuuteen ja esiintymisvarmuuteen, jotka kaikki kasvoivat kontrolliryhmiin verrattuna. Osatutkimuksessa havaittiin, että vuorovaikutusvarmuuden kasvu oli suurin niillä osallistujilla, jotka olivat lähtökohtaisesti epävarmimpia vuorovaikutustilanteissa. Vaikutusten pysyvyydestä antaa viitteitä kyselyaineisto (n = 35), jonka mukaan esiintymisvarmuus säilyi vuoden kuluttua interventiosta korkeammalla tasolla kuin verrokeilla. Osatutkimuksesta saadut löydökset vahvistavat aikaisempia kansainvälisiä tutkimustuloksia, joiden mukaan improvisaatio opettajankoulutuksen osana lisäisi opettajan vuorovaikutuskompetenssia sekä opetuksen vuorovaikutteisuutta. Kehitetyn vuorovaikutusvarmuusmittarin avulla voidaan entistä perustellummin ja tehokkaammin arvioida improvisaatiopohjaisten vuorovaikutuskoulutuksen vaikutuksia sekä kartoittaa jo koulutusvaiheessa ne henkilöt, joille improvisaatiokoulutusta kannattaa kohdentaa. Avainsanat: improvisaatio, vuorovaikutusvarmuus, esiintymisvarmuus, joustavuus, tiimityömotivaatio, sosiaalinen vuorovaikutus

Opetusharjoittelijoiden ja oppilaiden kysymykset dialogisen vuorovaikutuksen muotoutumisessa

Teemu Mäkelä (Turun yliopisto)

Janne Lepola (Turun yliopisto)

Anu Kajamies (Turun yliopisto)

Kysyminen on kiistattomasti opettajan eniten käyttämä ja voimakkain puheen muoto, joka määrittelee sen, kuka luokkahuoneessa puhuu (Boyd, 2015). Kysymyksen avulla opettaja voi stimuloida oppilaiden ajattelua, kerrata, vahvistaa näkökulmia, hallita oppilaan käytöstä ja rohkaista keskusteluun (Yang, 2017). Tutkimusten mukaan opettajat kysyvät suurimman osan luokkahuoneessa esitetyistä kysymyksistä (Eshach ym., 2013) ja puhuvat noin 2/3 opetusajasta (Mercer & Dawes, 2014). Muodoltaan opettajien kysymykset ovat usein suljettuja (Lehesvuori ym., 2013), jotka eivät edellytä ja tue korkeamman asteen ajattelua (Chin, 2007; Eshach, ym. 2013). Greasserin ja Pearsonin (1994) tutkimuksen mukaan oppilaiden kysymykset olivat usein alemman kuin korkeamman tason kysymyksiä. Vähemmälle huomiolle opetuksen tutkimuksessa ovat jääneet luokanopettajaopiskelijoiden ja oppilaiden kysymykset opetusharjoittelun aikana, vaikka nämä tekijät ovat keskeisiä, kun arvioimme, millä tasolla luokkahuoneessa tapahtuva ajattelu liikkuu opetusharjoittelussa ja mihin tasoon tulevaisuuden opettajat pyrkivät viemään oppilaiden ajattelua. Tämän tutkimuksen tavoitteena on analysoida luokanopettajaopiskelijoiden ja oppilaiden kysymyksiä, kysymisen muotoja, odotusaikaa, dialogista vuorovaikutusta ja kysymysten kognitiivista tasoa opetusharjoittelun aikana. Tutkimuksen aineisto koostui kahdeksasta tallennetusta oppitunnista, joita pitivät yhteensä 17 toisen vuoden luokanopettajakoulutuksen harjoittelijaa. Tulosten mukaan luokanopettajaopiskelijat käyttivät eniten suljettuja kysymyksiä, joiden kognitiivinen taso oli muistamisessa ja ymmärtämisessä. Oppilaat taas kysyivät eniten hallinnallisia kysymyksiä, joiden funktio oli opetuksen ja tehtävien ymmärtämisessä. Tulosten mukaan opettajien kysymykset johtivat harvoin dialogiseen vuorovaikutukseen. Lisäksi opettajan antama kysymyksen jälkeinen odotusaika oli oppimisen kannalta liian lyhyt. Tulokset korostavat opettajan kysymysten laadun kehittämisen tärkeyttä opettajakoulutuksessa, jotta tulevaisuuden opettajat ohjaisivat oppilaitaan korkeatasoisen ajattelun kehittämisessä ja rohkaisisivat heitä tuomaan omaa oppimistaan esiin kysymyksillään. Pohdimme esityksessä tarkemmin dialogisen vuorovaikutuksen kehittymistä sekä opetusharjoittelijoiden että oppilaiden näkökulmista ja nostamme esiin esimerkkejä onnistuneista vuorovaikutusketjuista.

Lukemisvuorovaikutusta vahvistavien toimintatapojen kehittäminen Luetaan jutustellen – interventiossa

Anne Sorariutta (Turun yliopisto)

Anu Kajamies (Turun yliopisto)

Minna Hannula-Sormunen (Turun yliopisto)

Aino Mattinen (Turun yliopisto)

Tutkimukset ovat osoittaneet, että osallistumisen tukeminen kirjanlukutilanteessa vuorovaikutteisen keskustelun avulla kehittää lapsen ymmärtämistaitoja (esim. Grolig, Cohrdes, Tiffin-Richards & Schroeder 2020; Whitehurst ym. 1994). Suomalaisessa tutkimuksessa on havaittu tällaisen jutustelevaan lukemistapaan perustuvan Jänistarinat-opetusohjelman edistävän lapsen tuottavan sanavaraston, tarinan ymmärtämisen ja päättelytaitojen kehitystä (Kajamies, Lepola & Mattinen 2019). Jotta lapsen kielen ja ajattelun kehityksen tukeminen olisi systemaattista, on erittäin tärkeää pyrkiä vakiinnuttamaan jutustelevan lukemisen menetelmä varhaiskasvatuksen ammattilaisten käyttöön. Luetaan jutustellen –interventiossa ohjattiin täydennyskoulutuksen ja työnohjauksen avulla kahden päiväkotiryhmän työntekijöitä (N=6) omaksumaan

lukemisvuorovaikutusta vahvistavia toimintatapoja ja toteuttamaan niitä kirjanlukutilanteissa 2–6-vuotiaiden lasten (N=38) kanssa. Pääperiaatteet olivat lasten osallistumisen rohkaiseminen kysymysten avulla ja lapsen aloitteisiin vastaaminen. Kysymykset luokiteltiin tavoitteiltaan kolmeen luokkaan: (1) ymmärtävää sanavarastoa laajentavat, osoittamista edellyttävät kysymykset, (2) tuottavaa sanavarastoa laajentavat, nimeämistä edellyttävät kysymykset ja (3) päättelyä tukevat, monisanaista ilmaisua edellyttävät kysymykset. Kirjanlukutilanteet (N=18) videoitiin alkukoulutuksen jälkeen, ensimmäisen työnohjauksen jälkeen ja intervention lopussa. Lukutilanteista laskettiin eritasoisten kysymysten ja lasten aloitteiden määrä. Työntekijöiden kehitysprofiileja tarkasteltiin tutkimalla, missä suhteessa kirjanlukutilanteen vuorovaikutus koostui kysymyksistä ja lasten aloitteisiin vastaamisesta. Ymmärtävää sanavarastoa laajentavien kysymysten määrä pysyi lähes samana, kun taas tuottavaa sanavarastoa laajentavien ja päättelyä tukevien kysymysten määrä väheni. Lasten aloitteisiin vastaaminen lisääntyi kahden työntekijän lukutilanteissa. Työntekijöiden kehitysprofiilit osoittautuivat yksilöllisiksi. Lasten aloitteisiin vastaamisen suhteellinen osuus nousi viidessä kehitysprofiilissa, joista yhdessä osuus laski intervention lopussa ennalleen. Kysymysten suhteellinen osuus nousi yhden työntekijän lukutilanteissa. Alustavien tulosten mukaan näyttää siltä, että ohjaavien kysymysten tarve vähenee, kun lapset kysyvät ja kertovat kirjan tapahtumista spontaanisti. Jatkotutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia vaikutuksia interventiolla oli kunkin lapsen osallistumiseen ja kielellisten taitojen kehittymiseen.

Lasten välisen myötätunnon sosiokulttuurinen rakentuminen varhaiskasvatuksessa

Annukka Pursi (Helsingin yliopisto)

Lasse Lipponen (Helsingin yliopisto)

Antti Rajala (Oulun yliopisto)

Jaakko Hilppö (Helsingin yliopisto)

Tutkimuksemme tuottaa uutta tietoa alle 3-vuotiaiden lasten välisen myötätunnon sosiokulttuurisesta rakentumisesta varhaiskasvatuksessa. Tarkastelemme myötätuntoa mikrovuorovaikutuksen näkökulmasta soveltaen keskusteluanalyysin menetelmää. Kysymme, millaisia mahdollisuuksia lapsilla on havainnoiden, kokeillen ja yhä taitavammin toimien osallistua yhteisön myötätuntoisiin käytäntöihin. Lisäksi tarkastelemme aikuisten tapaa hahmottaa ja ohjata lasten välisen myötätunnon rakentumista. Sellaisen myötätuntokulttuurin rakentumisessa, jossa alle 3-vuotiaat lapset toimivat myötätuntoisesti toinen toisiaan kohtaan, näyttäisi aikaisemman tutkimuksen perusteella olevan oleellista lasten spontaanin aloitteellisuuden lisäksi aikuisten toteuttama aktiivinen ohjaus sekä mallintaminen. Tutkimuksemme tulokset vahvistavat ja syventävät tätä näkemystä sekä tuottavat aiempaa tarkempaa ymmärrystä myötätuntokulttuurin rakentumisesta varhaiskasvatuksessa. Lisäksi tulokset nostavat tarkasteluun aikuisten erilaisia tapoja hahmottaa vertaisten välistä myötätuntokulttuuria ja siihen liittyviä käytäntöjä ja työnjakoa. Suhteutamme tutkimuksemme tuloksia laajempaan sosiokulttuuriseen oppimisteoriaan, kansallisiin varhaiskasvatusta ohjaaviin ja velvoittaviin asiakirjoihin sekä varhaiskasvatuksen globaaleihin kehittämistarpeisiin.

Researching infants and toddlers' interaction in ECEC settings from a relational perspective

Yaiza Lucas Revilla (University of Jyväskylä)

Niina Rutanen (University of Jyväskylä)

Kaisa Harju (University of Jyväskylä)

Raija Raittila (University of Jyväskylä)

This presentation discusses what are the boundaries of interaction, and what can we learn about young children's interaction networks from video data? The aim of this presentation is to explore how can we utilize video observations to research interaction from a relational perspective (Emirbayer, 1997). The ontological approach of relational sociology to the study of interaction is not without challenges and limitations. Observations are always constrained by time, place and scope. To interpret an interaction from a relational perspective we need to consider the relational network in which that moment is embedded. A network is a system of relations, which is characterized by the mutual interdependence of its elements (Prandini, 2015). Interactions are relations; however, relations are broader than interaction understood as a static object limited to observable and tacit knowledge (Desmond, 2014). This research's data is part of a longitudinal study of educational transitions to and within ECEC (Trace in ECEC -project, Academy of Finland, University of Jyväskylä). For this presentation, selected video episodes, of 1-year-old children's first weeks in formal day care services, are used to illustrate some of the challenges that aroused during data analysis when considering interaction as a relational phenomenon.